T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

"HERKES İÇİN DOST KENTLER"İN PLANLANMASI: ISPARTA ÖRNEĞİ

Büşra Gül KARACA

Danışman
Prof. Dr. Duygu GÖKCE

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANABİLİM DALI
ISPARTA- 2022

© 2022 [Büşra Gül KARACA]

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇİNDEKİLER	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Sorun Tanımı, Amaç ve Kapsam	1
1.2. Yöntem	2
2. KAYNAK ÖZETLERİ	4
3. PLANLAMA KURAMLARI ÇERÇEVESİNDE DIŞLANAN GRUPLAR	9
4. "HERKES" İÇİN KENT VE KENTLİ HAKLARI	11
4.1. "Herkes" İçin Kent	11
4.2. Kentli Hakları	26
5. ÖZNE GRUPLARININ ÖZELLİKLERİ, GEREKSİNİMLERİ, MEKÂN KULLANIMLARI VE "DOST KENTLER"	35
5.1. Çocuklar	35
5.1.1. Özellikleri, gereksinimleri ve mekân kullanımları	35
5.1.2. Fiziki planlama disiplinlerinde yapılan çalışmalar	41
5.1.3. Çocuk dostu kentler	48
5.2. Gençler	51
5.2.1. Özellikleri, gereksinimleri ve mekân kullanımları	51
5.2.2. Fiziki planlama disiplinlerinde yapılan çalışmalar	55
5.2.3. Genç dostu kentler	56
5.3. Yaşlılar	58
5.3.1. Özellikleri, gereksinimleri ve mekân kullanımları	58
5.3.2. Fiziki planlama disiplinlerinde yapılan çalışmalar	61
5.3.3. Yaşlı dostu kentler	67
5.4. Kadınlar	72
5.4.1. Özellikleri, gereksinimleri ve mekân kullanımları	72
5.4.2. Fiziki planlama disiplinlerinde yapılan çalışmalar	75
5.4.3. Kadın dostu kentler	77
5.5. Engelliler	80
5.5.1. Özellikleri, gereksinimleri ve mekân kullanımları	80
5.5.2. Fiziki planlama disiplinlerinde yapılan çalışmalar	88
5.5.3. Engelli dostu kentler	95
5.6. Romanlar	98
5.6.1. Özellikleri, gereksinimleri ve mekân kullanımları	98
5.6.2. Fiziki planlama disiplinlerinde yapılan çalışmalar	101
5.6.3. Roman dostu kentler	106
5.7. Göçmenler/Mülteciler	108
5.7.1. Özellikleri, gereksinimleri ve mekân kullanımları	108
5.7.2. Fiziki planlama disiplinlerinde yapılan çalışmalar	112
5.7.3. Göçmen/Mülteci dostu kentler	122
5.8. Değerlendirme	124

6. ISPARTA KENTİ KAMUSAL ALAN KULLANIMLARINA İLİŞKİN İKİLİ GÖRÜŞME BULGULARI 126
6.1. Çocuk Özne Grubu 127
6.2. Genç Özne Grubu 128
6.3. Yaşlı Özne Grubu 129
6.4. Kadın Özne Grubu 130
6.5. Engelli Özne Grubu 131
6.6. Roman Özne Grubu 133
6.7. Göçmen ve Mülteci Özne Grubu 134
7. ISPARTA KENTİ KAMUSAL ALAN KULLANIMLARININ MEKÂNSAL ANALİZİ 136
7.1. Çocuk Özne Grubunun Kentsel Mekân Kullanım Analizi 138
7.2. Genç Özne Grubunun Kentsel Mekân Kullanım Analizi 140
7.3. Yaşlı Özne Grubunun Kentsel Mekân Kullanım Analizi 142
7.4. Kadın Özne Grubunun Kentsel Mekân Kullanım Analizi 144
7.5. Engelli Özne Grubunun Kentsel Mekân Kullanım Analizi 146
7.6. Roman Özne Grubunun Kentsel Mekân Kullanım Analizi 148
7.7. Göçmen/Mülteci Özne Grununun Kentsel Mekân Kullanım Analizi . 150
7.8. Kentsel Mekânların Hizmet Etki Analizi 151
8. ÖNERİLER, DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 155
8.1. “Herkese Dost Kentler” İçin Öneriler 155
8.2. “Herkese Dost Isparta” İçin Değerlendirmeler 170
8.3. Sonuç 176
KAYNAKLAR 177
ÖZGEÇMİŞ 213

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

"HERKES İÇİN DOST KENTLER"İN PLANLANMASI: ISPARTA ÖRNEĞİ

Büşra Gül KARACA

Süleyman Demirel Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Duygu GÖKCE

Mevcut Modernist kent planlama anlayışıyla biçimlenen kentlerde, "öteki"/dezavantajlı olarak nitelendirilen gruplar (örneğin çocuklar, gençler, yaşlılar, kadınlar, engelliler, Romanlar, göçmenler/mülteciler) yeterince temsil edilememektedir. Tez çalışmasında "Herkese İçin Dost Kent"; kapsayıcı planlama anlayışıyla biçimlenen, insan odaklı, insanları ayrıştırmayan, tüm kullanıcı gruplarının kentli haklarına sahip olduğu, katılımı ve "kullanım değerini" esas alan bir kent olarak değerlendirilmektedir. Mevcut kentlerin, özellikle de kamusal mekânların tüm kullanıcı gruplarını ne düzeyde kapsayıcı olduğu irdelenmelidir. Bu bağlamda, fiziki planlama disiplinlerinde yapılmış bilimsel çalışmalar, ilgili kurumlardan (Isparta Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, Park ve Bahçeler Müdürlüğü, Zabıta Müdürlüğü, Temizlik İşleri Müdürlüğü, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, Muhtarlar Derneği Başkanı ve mahalle muhtarları) elde edilen bilgiler, Isparta kentinde yaşayan her özne grubundan 15 ila 35 kişi ile yapılan "kısa soru-cevap" (Short answer) şeklinde ikili görüşmeler ve yapılan kişisel gözlemler sonucu elde edilen bulgular doğrultusunda, her bir grubun Isparta kentindeki açık ve kapalı kamusal alan kullanımları mekânsal olarak haritalara aktarılarak analiz edilmiş, analiz sonuçları "görünürlük", "hareketlilik", "erişilebilirlik" ve "güvenlik" açısından değerlendirilmiştir.

Literatür değerlendirmesi sonucu; çocuklar, yaşlılar, engelliler ve göçmenler/mülteciler üzerine yapılan çalışmalara nazaran gençler, kadınlar ve Romanlar ile ilgili yapılan bilimsel çalışmaların görece olarak az olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, farklı disiplinlerde, ayrı ayrı özne gruplarının kentsel mekân kullanımındaki belirli ihtiyaçları ya da sorunları üzerine odaklanıldığı anlaşılmaktadır.

Analiz değerlendirilmesinde ise; tüm özne gruplarının ağırlıklı kullanım alanlarının, mahalle ölçeğinde bulunan parklar, çocuk bahçeleri, ibadet alanları, aile sağlık merkezleri, pazar alanları olmakla birlikte, kent merkezinin de özne gruplarının birçoğu tarafından yoğun olarak kullanıldığı, bazı grupların (kadın, Roman ve göçmen/mülteci) kentte "görünürlük" kriteri açısından daha az görünür olduğu, engelli bireylerin bazı kamusal alanlara "erişebilirlik" açısından

sorun yaşadığı vb. bulgular tespit edilmiştir. Tez sonucunda, yapılan analizler ve mevcut bilimsel çalışmalar değerlendirilerek “sokak” ölçeğinde (1/200-1/1000 ölçek), “mahalle” ölçeğinde (1/1000-1/5000 ölçek) ve “kent bütünü”nde (1/5000 ölçek) “Herkes İçin Dost Kentler” üzerine öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: “Ötekiler”, Dost Kentler, Kamusal Mekân, Kentsel Planlama, Isparta

2022, 213 sayfa

ABSTRACT

M.Sc. Thesis

PLANNİNG OF "FRİENDLY CİTİES FOR ALL": THE CASE OF ISPARTA

Büşra Gül KARACA

Süleyman Demirel University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of City and Regional Planning

Supervisor: Prof. Dr. Duygu GÖKCE

In cities shaped by the current Modernist urban planning approach, groups that are described as "other"/disadvantaged (for example, children, youth, elderly, women, disabled, Roma, immigrants/refugees) are not adequately represented. In his thesis, "Friendly City for All"; It is evaluated as a city that is shaped by an inclusive planning approach, is people-oriented, does not separate people, where all user groups have the rights of citizens, and which is based on participation and "use value". It should be examined to what extent existing cities, especially public spaces, are inclusive of all user groups. In this context, scientific studies conducted in the disciplines of physical planning, related institutions (Isparta Municipality Directorate of Reconstruction and Urbanization, Parks and Gardens Directorate, Police Department, Cleaning Affairs Directorate, Provincial Directorate of Youth and Sports, Provincial Directorate of National Education, Provincial Health Directorate, Head of the Headmen's Association) and neighborhood headmen) in the form of "short question-answer" bilateral interviews with 15 to 35 people from each subject group living in the city of Isparta and personal observations, in line with the findings of each group in the city of Isparta. Indoor public space uses were analyzed spatially by transferring them to maps, and the results of the analysis were evaluated in terms of "visibility", "mobility", "accessibility" and "security".

As a result of the literature review; It has been observed that scientific studies on young people, women and Roma are relatively few compared to studies on children, the elderly, the disabled and immigrants/refugees. However, it is understood that in different disciplines, the specific needs or problems of individual groups of subjects in the use of urban space are focused on.

In the analysis evaluation; While the predominant usage areas of all subject groups are parks, playgrounds, prayer areas, family health centers and market areas at the neighborhood scale, the city center is also heavily used by many of the subject groups, and some groups (women, Roma and immigrant/refugee) are living in the city. It is less visible in terms of "visibility" criteria, disabled individuals have problems in terms of "accessibility" to some public spaces, etc. findings have been identified. As a result of the thesis, the analyzes and current scientific studies were evaluated in the "street" scale (1/200-1/1000 scale),

"neighborhood" scale (1/1000-1/5000 scale) and "city as a whole" (1/5000 scale) suggestions were developed on “Friendly Cities for All”.

Keywords: “The Others”, Friendly Cities, Public Space, Urban Planning, Isparta

2022, 213 pages

TEŞEKKÜR

Bu zorlu süreci benim için rahat ve keyifli hale getiren, çalışmam boyunca beni yönlendiren, ilgisini ve desteğini bir an olsun bırakmayan, bilgi ve tecrübesi ile zorlukları aşmamda yardımcı olan değerli Danışman Hocam, Sayın Prof. Dr. Duygu GÖKCE'ye ve eşi Volkan GÖKCE'ye tüm ilgi ve destekleri için en içten teşekkürlerimi sunarım.

Tüm hayatım boyunca, zorlandığım anlarda bana güç kaynağı olan, maddi ve manevi desteklerini esirmeyen, dualarıyla hep yanımda hissettiğim, hayat ışığım canım annem Leyla KARACA'ya, bu günlerimi göremesede, bana öncelikle iyi bir insan olmayı öğreten ve benimle gurur duyduğunu hissettiğim canım babam Muzaffer KARACA'ya, yanımda olamasalarda sevgilerini ve ilgilerini benden esirgemeyen ablam Esra Darı, abim Berkay KARACA'ya sonsuz sevgilerimi iletiyor ve bu tezi yeğenlerime ithaf ediyorum.

Büşra Gül KARACA
ISPARTA, 2022

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 4.1. Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği ek-2 tablosu 17
Şekil 4.2. Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği nazım ve uygulama imar planı detay kataloğu 21
Şekil 5.1. Mimarlık disiplininde çocuk üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi 42
Şekil 5.2. Peyzaj Mimarlığı disiplininde çocuk üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi 43
Şekil 5.3. Şehir ve Bölge Planlama disiplininde çocuk üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi 43
Şekil 5.4. Mimarlık disiplininde yaşlı üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi 62
Şekil 5.5. Peyzaj mimarlığı disiplininde yaşlı üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi 63
Şekil 5.6. Şehir ve Bölge Planlama disiplininde yaşlı üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi 64
Şekil 5.7. Dünya Sağlık Örgütüne göre yaşlı dostu kent bileşenleri 68
Şekil 5.8. Evrensel tasarım anlayışında kullanıcı grupları 86
Şekil 5.9. Mimarlık disiplininde engelli üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi 89
Şekil 5.10. Peyzaj Mimarlığı disiplininde engelli üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi 91
Şekil 5.11. Şehir ve Bölge Planlama disiplininde engelli üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi 91
Şekil 5.12. Şehir ve Bölge Planlama disiplininde Roman üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi 103
Şekil 5.13. Mimarlık disiplininde göçmen/mülteci üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi 113
Şekil 5.14. Şehir ve Bölge Planlama disiplininde göçmen/mülteci üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi 114
Şekil 7.1. Çalışma alanı sınırı 136
Şekil 7.2. Isparta kenti mahalle sınırları 137
Şekil 7.3. Isparta kentindeki çocukların kentsel mekân kullanımları 138
Şekil 7.4. Isparta kentindeki gençlerin kentsel mekân kullanımları 140
Şekil 7.5. Isparta kentindeki yaşlıların kentsel mekân kullanımları 142
Şekil 7.6. Isparta kentindeki kadınların kentsel mekân kullanımları 144
Şekil 7.7. Isparta kentindeki engellilerin kentsel mekân kullanımları 146
Şekil 7.8. Isparta kentindeki Romanların kentsel mekân kullanımları 148
Şekil 7.9. Isparta kentindeki göçmenlerin/mültecilerin kentsel mekân kullanımları 150
Şekil 7.10. Isparta kentindeki eğitim tesis alanlarının hizmet etki alanları. 152
Şekil 7.11. Isparta kentindeki çocuk bahçeleri, semt spor sahaları, aile sağlığı merkezleri ve cami alanlarının hizmet etki alanları 153
Şekil 8.1. "Çocuklar" üzerine geliştirilen öneriler (genel ilkeler-kalite ölçütleri, ulaşım-erişebilirlik, kent merkezi-kentsel hizmetler) ... 156
Şekil 8.2. "Çocuklar" üzerine geliştirilen öneriler (açık-yeşil alanlar, kamusal alanlar-ortak kullanım alanları 157

Şekil 8.3. "Gençler" üzerine geliştirilen öneriler (genel ilkeler-kalite ölçütleri, ulaşım-erişebilirlik, kent merkezi-kentsel hizmetler) ... 158
Şekil 8.4. "Gençler" üzerine geliştirilen öneriler (açık-yeşil alanlar, kamusal alanlar-ortak kullanım alanları) ... 159
Şekil 8.5. "Yaşlılar" üzerine geliştirilen öneriler (genel ilkeler-kalite ölçütleri, ulaşım-erişebilirlik, kent merkezi-kentsel hizmetler) ... 160
Şekil 8.6. "Yaşlılar" üzerine geliştirilen öneriler (açık-yeşil alanlar, kamusal alanlar-ortak kullanım alanları) ... 161
Şekil 8.7. "Kadınlar" üzerine geliştirilen öneriler (genel ilkeler-kalite ölçütleri, ulaşım-erişebilirlik, kent merkezi-kentsel hizmetler) ... 162
Şekil 8.8. "Kadınlar" üzerine geliştirilen öneriler (açık-yeşil alanlar, kamusal alanlar-ortak kullanım alanları) ... 163
Şekil 8.9. "Engelliler" üzerine geliştirilen öneriler (genel ilkeler-kalite ölçütleri, ulaşım-erişebilirlik, kent merkezi-kentsel hizmetler) ... 164
Şekil 8.10. "Engelliler" üzerine geliştirilen öneriler (açık-yeşil alanlar, kamusal alanlar-ortak kullanım alanları) ... 165
Şekil 8.11. "Romanlar" üzerine geliştirilen öneriler (genel ilkeler-kalite ölçütleri, ulaşım-erişebilirlik, kent merkezi-kentsel hizmetler). 166
Şekil 8.12. "Romanlar" üzerine geliştirilen öneriler (açık-yeşil alanlar, kamusal alanlar-ortak kullanım alanları) ... 167
Şekil 8.13. "Göçmenler/Mülteciler" üzerine geliştirilen öneriler (genel ilkeler-kalite ölçütleri, ulaşım-erişebilirlik, kent merkezi-kentsel hizmetler ... 168
Şekil 8.14. "Göçmenler/Mülteciler" üzerine geliştirilen öneriler (açık-yeşil alanlar, kamusal alanlar-ortak kullanım alanları) ... 169
Şekil 8.15. Isparta kentindeki büyük kamusal alanlar ... 172

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BM	Birleşmiş Milletler
DHA	Demirören Haber Ajansı
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
DT	Devlet Tiyatroları
GSB	Gençlik ve Spor Bakanlığı
KTÜ	Karadeniz Teknik Üniversitesi
MPYY	Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TS	Türk Standartları
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
UNİCEF	United Nations International Children's Emergency Fund
WHO	World Health Organization

1. GİRİŞ

1.1. Sorun Tanımı, Amaç ve Kapsam

Mevcut planlama anlayışı merkezine, üretimde aktif olarak çalışan erişkin insan modelini almaktadır. Kapitalist sistemin maksimum kar ve maksimum güç amacı ve "hız" ve "sınırsızlık" özellikleri gereği, bu hız ve sınırsız üretim ve tüketimi sekteye uğratacakları düşünülen "öteki" gruplar (çocuklar, gençler, yaşlılar, kadınlar, Romanlar ve göçmenler/mülteciler vb.) sistem tarafından dışlanmakta ve kentsel mekânlarda yeterince temsil edilmemektedir. Bunun sonucunda dışlanan / dezavantajlı grupların gereksinimleri yeterince önemsenmemekte, sorun ve talepleri göz önüne alınmamaktadır. Kapitalist sistem, mekânın "değişim değerini" ön plana çıkarmakta, "kullanım değeri"ni göz ardı etmektedir. Bu bağlamda kentler, rantın paylaşım ve dağıtım alanına dönüşmektedir. Özellikle neoliberal kent politikalarıyla mekânsal dışlanmalar, eşitsizlikler artmış, kamusal mekânlar güvensiz ve işlevsiz hale gelmiştir. Sonuç olarak kentler insan odaklı değil ekonomi odaklı planlanmaktadır. Tez, bu sorundan yola çıkarak 'Kimin İçin Planlama?' ve 'Nasıl Planlama?' sorularına yanıt aramaktadır.

Çalışmanın amacı; sistemin merkezine almayıp dışladığı kullanıcı gruplarının temel özellikleri ve gereksinimlerini, kamusal mekân kullanım düzeyi ve sorunlarını ortaya koyarak, yürürlükteki yasa ve yönetmelikler çerçevesinde, "Herkese Dost Kent Nasıl Olmalı?" sorusuna ilişkin ilkeler ve "herkes"e dost bir kentin nasıl planlanması gerektiğine ilişkin, "sokak", "mahalle" ve "kent bütünü"nde öneriler geliştirmektir. Herkese Dost Kent Planlama anlayışı; kullanım ayrıcalıkları barındırmayan, insan odaklı, mekân üzerinden insanları ayrıştırmayan, tüm kullanıcı gruplarının söz hakkının bulunduğu, katılımcı bir planlama anlayışına dayanmaktadır.

"Herkes için Dost Kentler"in planlanmasını konu edinen çalışma, "ötekiler", "kentli hakları", "dost kent" yaklaşımları vb. kavramları kapsamaktadır. Ötekiler; planlama ve kentsel / kamusal mekânlardan dışlanan, yeterince gereksinimleri karşılanmayan, bu nedenle yaşadıkları kentlere yeterince aidiyet hissetmeyip

yabancılaşan bireyleri ifade etmektedir. Çalışmada da bu çerçevede, çocuk, genç, yaşlı, kadın, engelli, Roman ve göçmen/mülteci gruplar "ötekiler" kapsamında incelenmiş ve her bir grubun özellikleri, gereksinimleri, mekân kullanımları, sorunları ve talepleri irdelenmiştir. "Dost Kent" yaklaşımı, temel aldığı ilgili grubun mekânsal kullanım sorunlarını ele alıp gereksinimleri ve talepleri özelinde öneriler geliştirdiği için, çalışma kapsamında değerlendirilecektir. Bu yaklaşım, ilgili literatürde her bir grup özelinde ayrı ayrı ele alınmaktadır.

Çalışma alanı ise Isparta kenti ve kentte yaşayan dezavantajlı gruplar (çocuk, genç, yaşlı, kadın, engelli, Roman, göçmen/mülteci) ile sınırlandırılmıştır. Çalışma kapsamı dâhilindeki tüm gruplar özelinde Isparta kentindeki kamusal alan kullanımlarına ilişkin analizler yapılmış ve her özne grubuna ilişkin elde edilen bulgular değerlendirilerek mekânsal öneriler geliştirilmiştir.

1.2. Yöntem

Tezin yöntemi iki aşamadan oluşmaktadır. Mevcut kent planlama yaklaşımının irdelenmesi ve ilgili literatür değerlendirmesini içeren birinci aşamada; mevcut kent planlama yaklaşımına yönelik eleştiriler ve geliştirilen yöntemsel planlama kuramları değerlendirilmiş; "çocuk ve kent", "genç ve kent", "yaşlı ve kent", "kadın ve kent", "engelli ve kent", "Roman ve kent", "göçmen/mülteci kent" konularında yapılmış bilimsel çalışmalar incelenmiş; İmar Kanunu, Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği, Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği irdelenmiş; "Dost Kent" yaklaşımı kapsamında geliştirilen çalışmalar değerlendirilmiştir. Bunun için, lisansüstü tezler, makaleler, kitaplar, bildiriler ve çalışma gruplarının raporları vb. materyalden yararlanılmıştır.

İkinci aşamada ise çalışma alanı olarak belirlenen Isparta kentinde, tez çalışması sürecinde 2 ay boyunca sabah, öğlen ve akşam saatleri arasında Isparta kent merkezi ve alt merkez haline gelen otogar çevresinde mekânsal olarak kişisel gözlemler yapılmıştır. Ayrıca tüm grupların mekânsal gereksinimlerini, sorunlarını, taleplerini saptamak için her bir grubu temsilen toplamda 210 kişi olmak üzere 15 ila 35 kişi ile "kısa soru-cevap" (Short answer) şeklinde ikili

görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Özne gruplarına "aile aylık ortalama gelirleri", "kentte kullandıkları kamusal alanlar", "kamusal alanları kullanım sıklıkları", "hangi zaman diliminde kullandıkları", "bu alanlara nasıl erişim sağladıkları", "ne tür eksiklikler veya sorunlar yaşadıkları", "kentte güvenli bulmadıkları kamusal alanlar", "kamusal alanlarla ilgili talep ve beklentileri" ve "herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olup olmadıkları"na ilişkin kısa sorular yöneltilmiştir. Yapılan literatür incelemesi, gözlem ve kısa görüşmeye ek olarak ilgili kurumlardan (Isparta Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, Park ve Bahçeler Müdürlüğü, Zabıta Müdürlüğü, Temizlik İşleri Müdürlüğü, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, Muhtarlar Derneği Başkanı ve mahalle muhtarları) elde veriler ışığında her grubun Isparta kentinde kullandığı kamusal alanlar haritalara işlenmiştir.

Elde edilen bulgular, "görünürlük", "hareketlilik", "erişilebilirlik" ve "güvenlik" kriterleri açısından değerlendirilmiştir. Tezde "görünürlük"; kamusal alanlarda var olma ve kullanıcı grubunun kamusal alanları kullanım yoğunluğunu, "hareketlilik"; kullanıcı grubunun bir bölgede, mahallede ya da kamusal alanda dolaşım özgürlüğünü, bulunduğu ortama olan aitlik hissini, "erişilebilirlik"; kamusal alanların hizmet etki alanı açısından toplu taşınım, yaya ya da bisikletli olarak ulaşılabilir olmasını, "güvenlik" ise; bir kentte saat dilimi fark etmeksizin trafik, sağlık, tehlike ve suç unsuru açısından kamusal alanlarda güvenli, konforlu hissetmeyi temsil etmektedir.

Sonuçta, ilgili literatür değerlendirmeleri ve saha çalışması bulgularından yola çıkılarak, "sokak", "mahalle" ve "kent bütünü" ölçeklerinde, "Herkes İçin Dost Kentlerin Planlanması" bağlamında öneriler ve mekânsal stratejiler geliştirilmiştir.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Tez, merkezine insanı alan, mekân üzerinden kullanıcı gruplarını ayrıştırmayan, insan odaklı, bütün grupların gereksinimlerine uygun, herkesi kapsayıcı bir planlama yaklaşımını ortaya koymaktadır. Bu amaçla "Herkes İçin Kent Planlaması", "Ötekiler ve Kentsel Mekân" ve "Kent Planlamada Adalet" konuları çerçevesinde ulaşılabilen ilgili literatür incelenerek konuyu ele alış biçimi, yöntemi, bulgu ve önerileri kapsamında aşağıda özetlenmiştir.

Harvey (2003), "sosyal adalet" kavramı çerçevesinde kentle ilişkili kapitalist ve sosyalist formülasyonları eleştirel olarak inceleyerek sosyal adaletsizliğin mekânsal izdüşümünü ortaya koymuş, bu kapsamda zenginlik ve yoksulluğun coğrafya üzerinde nasıl dağıldığı, farklı yerler, konumlar ya da bölgeler arasında adil bir dağıtımın mümkün olup olmadığı, dağıtım araçlarının adil olup olmadığı gibi sorulara yanıt aramıştır. Herkese eşit tanınan hakların ve insanların çoğu ihtiyaçlarının, toplum ve coğrafi durumlara göre değişiklik gösterebileceğini ortaya koymuştur.

Çukur ve Ergin (2008), Modernizmin maksimum kar ve güç elde etmeye çalışarak üretimde hız kesmemek adına merkezine yetişkin ve sağlıklı bireyleri aldığından, geri kalan grupların sadece üretim alanından değil kentten ve kamusal alanlardan da dışlandığını ifade etmektedir. Merkeze alınmayan "öteki" olarak adlandırılan diğer bir grupta "yaşlılar"dır. Çalışma bağlamında yaşlıların ötekileştirildiği süreci ortadan kaldırmak için İzmir-Konak kent merkezinde yaşlıların genel tuvalet ihtiyaçlarını giderecek bir tuvalet ağı sistemi projesi önerilmiştir.

Çukur (2009a), Modernist sistemin toplumsallaşma sürecini ve hedefleyerek merkezine aldığı insan tipini çeşitli toplumsallaşma kurum ve araçları üzerinden incelemiş ayrıca Modernist planlamanın özelliklerinden ve uygulamasından bahsederek mekânın araçsal rolüne vurgu yapmıştır. Çalışmasında, Modernist toplum düzeninin merkezine tek tip insan modelini aldığını, sistemin işlerliği önünde engel oluşturan kimlik ya da grupları dışlayarak "ötekiler" ürettiğini

ortaya koymuştur. İnsanı merkeze alan "öteki"lik üretmeyen toplumsal yapının ve kent planlamanın nasıl olması gerektiği üzerine öneriler geliştirmiştir. Bunun için çocukluk dönemini temel alarak bu dönemin özelliklerine ve gereksinimlerine uygun mekânsal düzenlemelerin nasıl olması gerektiği konusunda öneriler sunmuştur.

Çukur (2010), ülkemizdeki mevcut planlama sistemi ve sürecini eleştirerek tüm özne gruplarının gereksinim ve ihtiyaçlarının kent planlamada dikkate alınmadığına vurgu yapmıştır. Planlama aşamaları itibariyle tüm özne gruplarını merkeze alan bir planlama anlayışının yerleşmesi gerektiğini belirterek öneriler geliştirmiştir. Öteki olarak nitelendirilen "çocukların" kentsel mekânda temsil edilmesi bağlamında öneriler sunmuştur.

Abanoz vd. (2011), kent yaşamının parçaları olan bazı unsurların dezavantajlı gruplar için erişilebilirlik, sürdürülebilirlik ve ulaşılabilirlik açısından engel teşkil edebileceğini vurgulamışlardır. Bu bağlamda sadece engelli bireyler için değil tüm kitleleri kapsayan "herkes için kentlerin" oluşturulması aşamasında "evrensel tasarım ilkelerinin" doğuşunu ve ilkelerini ortaya koymuştur.

Özbek Sönmez (2011), farklı dönemlerdeki planlama yaklaşımlarının kentsel adaletle olan ilişkisini ele almıştır. Planlama anlayışının zaman içerisinde değişimini ve bu değişimlere sebep olan etkenleri ortaya koymuştur. Kent hakkı ve kentsel adaletin kent planlaması açısından önemini vurgulamıştır. Tüm kentli bireyler için kentsel adaletin uygulanması gerektiğini kent hakkı çerçevesinde ele almıştır.

Yavuzçehre vd. (2011), planlamada adalet anlayışını ele alan çalışmalarında, Denizli Kale ilçesini örneklendirmiştir. Çalışmalarında, plan uygulamasında ve sonrasında yaşanan adaletsizliklerin farklı boyut ve biçimlerde de olsa rant, mevzuat, yerel yönetim, çarpık ve kaçak yapılaşmanın kentsel adalet sorunlarının ortaya çıkmasına neden olduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda imar planı mevzuatına, kurumlarda yaşanan aksaklıklara, denetimsizliklere ve diğer yol açıcı etkenlere eleştiriler getirilmiştir.

Erdin (2011), kenti oluşturan bireylerin daha sağlıklı, yaşanabilir ve kent kalitesini artırmaya yönelik planlama çalışmaları ve geliştirilecek olan politikaların gerekliliğini ele almıştır. Kentlerdeki altyapı ve üst yapı hizmetlerinin kamusal alanlara ve kamusal alanları kullanan özne gruplarına eşit ve adil bir şekilde ulaştırılamadığını vurgulamıştır. Yapılan çalışma bağlamında İzmir Büyükşehir ve ilçeleri örnek olarak irdelenmiştir.

Yalçın vd. (2011) çalışmasında, tüm kullanıcı gruplarının ve özellikle dezavantajlı gruplardan engellilerin kamusal alanlara ulaşabilmeleri için gereksinimlerini ve problemlerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Öncelikle kullanıcı grupların çeşitliliğini inceleyerek ihtiyaçlarını ortaya koymuştur. Önemli bir kamusal alan olan Taksim Meydan'ındaki kullanıcıların çevresel problem tespitlerini yapıp çözüm önerileri sunmuştur.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın hazırladığı "Aile Dostu Kentler Etüt Araştırmasında" (2015), çocuklar, gençler, yaşlılar ve engellilere "dost kentler" yaklaşımı incelenmiştir. Çalışmada dost kent yaklaşımı irdelenirken "evrensel tasarım" ve "herkes için kent" kavramlarına yer verilmiştir. Bütün grupları kapsayıcı "Aile Dostu Kent" kavramı açıklanmış Dünya ve Türkiye'deki aile dostu kent uygulamalarına değinilmiştir.

Esenler Belediyesi Şehir Düşünce Merkezince hazırlanan "Herkes İçin Dost Kentler" adlı çalışmada (2015), Esenler halkının sorunlarına çözüm önerisi getirmek amacıyla "dost kent" kavramı çerçevesinde mevcut sorunlar analiz edilmiş ve öneriler geliştirilmiştir. Dost kent kavramının açılımı olarak "yaya dostu", "yaşlı dostu", "çocuk dostu" ve "hayvan dostu" şehircilik anlayışının önem ve gerekliliği ortaya konulmuş, alan çalışmasından elde edilen bulgulara dayanılarak öneriler getirilmiştir.

Kaypak (2016), kentteki insanların yaşam standartları ve refah seviyelerinin yüksek olması gerektiğinden ve tüm kullanıcı gruplarının gereksinimlerinin, ihtiyaçlarının karşılanabilmesinin öneminden bahsetmektedir. Farklı özelliklere sahip tüm bireylerin ve dezavantajlı grupların (çocuklar, gençler, yaşlılar,

kadınlar, engelliler, göçmenler ve etnik gruplar) birlikte, aynı kamusal alanda vakit geçirmesinin öneminden bahsederek "kent", "dost" ve "dost kent" kavramlarını irdeleyerek mevcut dost kent yaklaşımlarını ele alıp incelemiştir.

Cengiz (2016) çalışmasında, Konya Karatay İlçesi Doğanlar Mahallesinde yaşayan, sosyal ve mekânsal ayrışmaya maruz kalan, toplumda dezavantajlı grupta yer alan Roman gruplarının yaşam koşullarını ve sorunlarını analiz etmiştir. Söz konusu sorun ve gereksinimlerinden yola çıkarak toplumsal ve mekânsal bütünleşmelerine yönelik öneriler sıralamıştır.

Yıldız (2016) çalışmasında, Bursa Tarihi Hanlar Bölgesindeki kamusal alanlarda tüm kullanıcı gruplarının erişilebilirlik açısından sorunlarını tespit etmiş, ardından tüm kullanıcı gruplarının yani "herkes"in gereksinimlerini ve sorunlarını göz önünde bulundurarak evrensel standartlar çerçevesinde uygulamalar yapılması gerektiğini savunmuştur.

Kurtarır vd. (2018), mültecilerin ve yaşadıkları yerdeki vatandaşların sorunlarının ve uyum süreçlerinin değerlendirildiği bu sunumda, alan çalışmasından elde edilen sonuçlar ve bulgular tartışılmıştır. Hukuken, ilgili mevzuatlarda ve kentlerin geleceğini belirleyen planlarda göç ederek Türkiye'ye gelen nüfusun göz ardı edildiği ve gelen nüfusun topluma uyum sürecinin planlı bir şekilde gerçekleşmesi gerektiği savunulmuştur. Kentlerde herkese eşit haklar tanınması adına çözüm üretmek bağlamında "kapsayıcı kent" yaklaşımı ele alınmış ve sosyal inovason kavramı ile ilişkilendirilip, irdelenmiştir.

Yukarıda incelenen literatürde, Modernist sistemin yapısı ve özellikleri itibariyle "ötekiler" ürettiği, bu grupların kentsel mekânda ya da kamusal mekânda sorun ve ihtiyaçlarının yeterince göz önünde bulundurulmadığı konusu, incelenen özne grupları özelinde ortaya konulmuş, mevcut planlama sisteminin "herkes"i kapsayıcı olmadığı, eşitsizlik ve adaletsizliklere yol açtığı vurgulanmış, bunun çözümü için tüm özne gruplarına "dost kentler" yaklaşımının benimsenmesi gerektiği ve evrensel tasarım ilkelerinin uygulanması gerektiği konusunda öneriler sunulmuştur. Bu tez çalışmasında ise; çocuklar, gençler, yaşlılar,

kadınlar, engelliler, göçmenler/mülteciler ve etnik grupların ayrı ayrı mevcut mekân kullanımları, karşılaştıkları sorunlar, ihtiyaç ve talepleri Isparta kenti örneğinde incelenerek "herkes için dost kentlerin planlanması" yaklaşımı çerçevesinde kuramsal ve sürece ilişkin irdelemeler yapılarak "herkes için dost kentlerin planlanması" çerçevesi oluşturulacaktır. Konuyu ele alışı, kapsamı ve önerileri açısından ilgili literatüre katkı sunması beklenmektedir.

3. PLANLAMA KURAMLARI ÇERÇEVESİNDE DIŞLANAN GRUPLAR

Şehir planlama, Modernist bir proje olarak 19. yüzyılda ortaya çıkmış ve kurumsallaşmıştır. "İyi bir kentsel planlama nedir?", "İyi bir planlama süreci nedir?" soruları çerçevesinde şekillenen kuramsal planlama çalışmaları incelendiğinde, en yaygın biçimde uygulanan ve resmi planlama anlayışı olarak kurumsal düzeyde kabul gören kuramın; "Rasyonel Geniş Kapsamlı Planlama" kuramı olduğu görülmektedir (Ersoy, 2012). Söz konusu kuram; akılcılığa temellenen, kamu yararını amaçlayan ve homojen bir "kamu" algısına dayanan, genel, kapsamlı ve uzun erimli olan, siyasetten arındırılmış yukarıdan aşağıya bilimsel ve 'teknik' bir planlama süreci tanımlayan, gelişmelerin kontrol altına alınabildiğini ve geleceğin akılcı yöntemlerle kolaylıkla tahmin edilebildiğini savunan bir kuramsal yaklaşımdır (Sılaydın, 2006; Ersoy, 2012).

Bu kuramsal yaklaşıma 1970'li yıllardan itibaren eleştiriler yöneltilmiştir. Bu kapsamda tüm çıkar gruplarını temsil etmediği, katılımı sağlamadığı, sosyal eşitsizliklere yol açtığı, genel kamu yararını sağlamadığı gibi eleştirilere odaklanan, bu bağlamda çoğulcu, katılımcı, planın demokratikleştirilmesi arayışları çerçevesinde çeşitli yöntemsel planlama kuramlarının (savunucu planlama, transaktif planlama, konsensüs yapılaşması gibi) ortaya çıkmaya başladığı görülmektedir (Sılaydın, 2006; Çukur, 2009a). Örneğin savunucu planlama kuramı; planlama kurumunun ezilen ve dışlanan kesimlere karşı duyarsızlığı, diğer bir ifadeyle, planlamanın her kesimi eşit olarak gözetmediği ve toplumun güçsüz kesimlerini dışladığı yönünde bir çerçevede eleştiri yöneltmiştir. Bu yaklaşımı sistematik bir çerçeveye oturtan Davidoff, kapsamlı planlamanın planlama sürecini teknik bir süreç olarak algılayıp, planlama sürecinin siyasal içeriğini göz ardı ettiğini ve bu çerçevede de araçları vurgularken, amaçları ve planlamanın çıktılarını dışladığını öne sürmektedir (Ersoy, 2012).

Dünyadaki ekonomi-politik ortamın etkisiyle 1980'lerden sonra gelişerek 2000'lerden itibaren de yaygın biçimde benimsenip uygulama bulan planlama yaklaşımı, stratejik mekânsal planlama yaklaşımıdır. Bayındırlık ve İskân

Bakanlığı'nca 2009 yılında gerçekleştirilen "Kentleşme Şûrası"nda da ülkemiz planlama sisteminin, dünyadaki kuramsal arayış, tartışma ve yorumların dışında kalamayacağına ve bu kapsamda "stratejik mekânsal planlama" çerçevesinde bir planlama sistemin kurgulanması gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Stratejik planlama yaklaşımının ayırt edici özellikleri şöyledir; eyleme yönelik olarak hem uzun hem de kısa erimli olma, planlama sürecine geniş çaplı ve farklı kesimlerin katılımını ve uzlaşıyı esas alma, dış çevredeki fırsat ve tehditler ile iç çevredeki güçlü ve zayıf özellikleri dikkate alma, politik, ekonomik, sosyal, kültürel güç düzeyleri, belirsizlikler, mevcut ve potansiyel rakipler doğrultusunda stratejiler oluşturma vb. özelliklerdir. Bu yaklaşım, planlama sürecinin nasıl örgütleneceği üzerinde önemle durulmaktadır. Planlama yatay ilişkilerin kurulduğu, etkileşimli, iletişimsel bir faaliyet (kamu sektörü, özel sektör, farklı çıkar grupları, farklı uzmanlar, sivil toplum kuruluşları) olarak görülmektedir. Buna göre, paydaşların iş birliği; planlamanın karar alma, uygulama, izleme- değerlendirme aşamalarının tümünü içermesi gerektiği vurgulanmaktadır (Gedikli, 2012).

Planlama kuramlarının genel değerlendirmesinden; toplumdaki farklılıklar ve çeşitliliklerin göz ardı edilmesi, diğer bir ifadeyle, toplumun güçsüz kesimlerinin dışlanması ve planlarda temsil edilmemesi sorununun "katılımcı" ve iletişimsel yaklaşımlarla aşılabileceğinin öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Ancak bu tez, "planlamada herkesin temsilinin" ya da "herkes için planlamanın" inşasında; sadece katılımcı yaklaşımların yeterli olmayacağını, planlamanın "ekonomi"yi merkeze alan yapısının "insanı" merkeze alan bir yapıya evrilmesi gerektiğini savunmaktadır.

4. "HERKES" İÇİN KENT VE KENTLİ HAKLARI

4.1. "Herkes" İçin Kent

Tez kapsamında, öncelikle kent ve "herkes" kavramları irdelenecek ardından mevcut toplumsal sistemin hangi insan tipini merkezine aldığı ve hangi grupları neden dışladığı, görmezden geldiği ya da ötekileştirdiği konusu ele alınacak ve ülkemiz imar mevzuatı, tüm özne gruplarını temsil edip etmemesi bakımından değerlendirilecektir.

"Kent, literatürde birçok tanımlamayla ortaya koyulmakla birlikte, bir ilişkiler bütününü, ilişkisellik ağını ifade eder. Kentin, "kent olabilme" niteliği, "kent-kentli" ilişkisinin düzeyine bağlı olarak değerlendirilebilir" (Özkan ve Siyah 2011; 1258). Herkesin özgürce ve adil bir şekilde kente katılımının sağlanması, kentin kent olabilme ve kent kimliğine kavuşabilmesi açısından önemli bir etkendir ve bu etken herkes için kentin de bir koşuludur. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (1948) BM Şartı'nın 55. maddesinin 3. fıkrasında, "Irk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine bütün dünyada etkin bir biçimde saygı gösterilmesini kolaylaştıracaktır" denilmektedir (Birinci, 2017). "Aynı zamanda kentler, içinde yaşayan tüm kentlilere eşit oranda yaşama şansı vermesi gereken bir düzen oluşturmayı hedefler" (Yaşar ve Evcil 2011; 64-65).

"Herkes" kavramı 3-14 Haziran 1996 tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleşen "Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı (Habitat II)"n da ele alınmıştır. Konferansın ana temasından biri olan herkese yeterli konut üzerinden konuşmalar yapılmıştır. İstanbul'da yapılan bu konferans insan odaklı olması planlanan kentlerin daha sağlıklı, refah ve güvenli olmasını teşvik etmektedir.

Habitat II konferansında geçen "herkes" kavramı; ırk, renk, cinsiyet, din, dil, politik ya da başka görüşler, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum ya da başka bir statü gözetmeksizin sığınmacılar, uluslararası korunma ihtiyacı olan sürgünler, gençler, çocuklar (sığınmacı çocuklar, sokak çocukları, cinsel sömürü

kurbanı olan çocuklar), kadınlar, erkekler, engelliler ve yaşlıları kapsamaktadır. Bu tez çerçevesinde ise "herkes için kent"; toplumdaki tüm özne gruplarını, dışlanan/ötekileştirilenleri kapsayan bu grupların özellikleri, gereksinimleri, sorun ve taleplerini göz ardı etmeyen bir kent olarak anlaşılmaktadır.

İçerisinde yaşadığımız mevcut toplumsal sistem modernist sistem olarak adlandırılmaktadır. Öteki kavramı da modernizm ile gündeme gelmiştir ve öteki olarak adlandırılan gruplar, üretime katkısı olmayan, gereksinimleri göz ardı edilen, dışlanan bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu grup içerisinde kadınlar, çocuklar, engelliler, yaşlılar, göçmenler ve yoksullar yer almaktadır. Modernitenin önemli bir boyutu olan kapitalizm maksimum "hız ve sınırsızlık" üzerine yoğunlaşmaktadır (Çukur, 2003).

Sistem kendi oluşturduğu ve insanlara benimsetmeye çalıştığı düzene göre, üretim için çalışan nüfusu, çoğunlukla sağlıklı ve erkek bireyleri merkezine almaktadır. Yaşlı ve engelli bireyleri üretimde hızı yavaşlattığını, kestiğini düşünerek dışlayıp, sisteme dâhil etmemektedir. İstediği düzene uyum sağlaması açısından çocukların kişilik ve kimliklerini yönlendirmeye yönelik araçlar geliştirmektedir. Kapitalist sistem fordist üretim ile (hızlı ve standart) çocuklara çizgi film ve telefon ile çocukluktan itibaren tüketim kültürünü ve rekabeti aşılamaktadır. Ataerkilliği önemseyen ve kadınlara değer vermeyen, kadınlara - anne, ev kadını, eş-misyonu yükleyen sistem vereceği bilinçle çocuklarını yetişmesini istemektedir.

Sonuç olarak mevcut kapitalist sistem, hızı ve sınırsızlığı olumsuz etkileyecek bireyleri (yaşlılar, engelliler, kadınlar, çocuklar, göçmenler ve yoksullar) merkezine almayıp, dışlayarak bu grubu "öteki" olarak adlandırmaktadır ve ortaya çıkan bu kavramın getirileri mekâna da yansımaktadır (Çukur, 2003). "Herkes" kavramının kapsayıcı, ötekileştirmeyen ve herkesi içerisine alan bir açıklamasını barındıran Habitat II'nin temel amaçları, "toplumsal ilerleme ve ekonomik büyümenin önemli girdisini oluşturan insan yerleşimlerinin taşıdığı potansiyel ve karşılaştığı sorunlar konusunda dünya ölçeğinde bilinç düzeyini yükseltmek ve dünya liderlerinin köylerimizi, kasabalarımızı ve ketlerimizi

sağlıklı, güvenli, adil ve sürdürülebilir kılma amacını benimsemelerini sağlamaktır" (Habitat II, 1996). Ancak kapitalist sistem merkezine aldığı insanlara özgü mekânlar oluşturup, dışladığı toplumlara yönelik mekânlar düzenlememekte ve gereksinimlerini yok saymaktadır.

Şehir planları ise plan lejantlarıyla bir bütündür ve lejantlar arazi kullanım biçimlerini ifade eder. İmar mevzuatlarında, yönetmeliklerde ve lejantta yer alan; tanımlar, planlama ilkeleri, esasları, standartlar ve planlama teknikleriyle açıklanmıştır. Bu nedenle yürürlükteki imar mevzuatı "herkes için planlama" ilke, esas, standart, teknik ve tanımlarını ne ölçüde karşıladığı irdelenmelidir. Bu çerçevede 3194 sayılı İmar Kanunu, Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği ve Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği, "***tanımlar, standartlar, yürüme mesafeleri, gösterim teknikleri, Nazım imar planı ve uygulama imar planı ilke ve esasları, fonksiyonların yapılaşma koşulları"*** alt başlıkları altında aşağıda değerlendirilmiştir.

Tanımlar, 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 5. Maddesinde, Planlı Alanlar İmar Yönetmeliğinin ve Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliğinin ise 4. Maddesi 1. Fıkrasında yer almaktadır. Tez bağlamında, Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliğinde irdelenecek olan tanımlar, Mekânsal Kullanım Tanımları ve Esasları başlığı adı altında 5. Maddenin 1. Fıkrasında yer almaktadır.

3194 sayılı İmar Kanunun 5. Maddesinde, tez kapsamında incelenen grupların gereksinim duydukları ve kullandıkları kentsel mekânlara ilişkin herhangi bir tanım bulunmamaktadır. Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'nin 5. Maddesinin 1. Fıkrasının f bendinde Kültürel Tesis Alanı tanımı yapılmıştır. Bu tanıma göre, "Kültürel Tesis Alanı: Toplumun kültürel faaliyetlerine yönelik hizmet vermek üzere **kütüphane, halk eğitim merkezi, sergi salonu, sanat galerisi, müze, konser, konferans, kongre salonları, sinema, tiyatro ve opera** gibi fonksiyonların yer aldığı kamu veya özel mülkiyetteki alanlardır", i bendinde Sosyal Altyapı Alanları şöyle tanımlanmıştır; "Birey ve toplumun kültürel, sosyal ve rekreatif ihtiyaçlarının karşılanması ve sağlıklı bir çevre ile yaşam kalitelerinin artırılmasına yönelik kamu veya özel sektör tarafından yapılan **eğitim, sağlık,**

dini, kültürel ve idari tesisler, açık ve kapalı spor tesisleri ile park, çocuk bahçesi, oyun alanı, meydan, **rekreasyon** alanı gibi açık ve yeşil alanlara verilen genel isimdir", j bendinde Sosyal Tesis Alanı; "Sosyal yaşamın niteliğini ve düzeyini artırmak amacı ile toplumun faydalanacağı **kreş, kurs, yurt, çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, yaşlı ve engelli bakımevi, rehabilitasyon merkezi, toplum merkezi, şefkat evleri** gibi fonksiyonlarda hizmet vermek üzere ayrılan kamu veya özel mülkiyetteki alanlardır" şeklinde tanımlanmıştır.

Planlı Alanlar Yapım Yönetmeliği'nin 4. Maddesinin 1. Fıkrasının ü bendine göre, Eğitim Tesisleri Alanı; "**Okul öncesi, ilk ve orta öğretim ile yüksek öğretime** hizmet vermek üzere kamuya veya gerçek veya tüzel kişilere ait; **eğitim kampüsü, genel, mesleki ve teknik eğitim** fonksiyonlarına ilişkin okul ve okula hizmet veren **yurt,** yemekhane ve **spor salonu** gibi tesisler için uygulama imar planında özel veya kamu tesisi alanı olduğu belirtilmek suretiyle ayrılan alanları (Özel eğitim tesisi yapılacak alanlar belirlenmeden Millî Eğitim Bakanlığının taşra teşkilatının uygun görüşü alınır.), ğğ bendine göre İbadet Yeri; " İbadet etmek ve dini hizmetlerden faydalanmak amacıyla insanların toplandığı tesisler ile bu tesislerin külliyesinin, dinî tesisin mimarisiyle uyumlu olmak koşuluyla dinî tesise ait; lojman, **kütüphane, aşevi, dinlenme salonu,** taziye yeri, **yurt ve kurs yapısı**, gasilhane, şadırvan ve **tuvalet** gibi müştemilatların, açık veya zemin altında kapalı otoparkın da yapılabildiği alanları", zz bendine göre Konut Dışı Kentsel Çalışma Alanları; "Çevre sağlığı yönünden tehlike oluşturmayan imalathanelerin, patlayıcı, parlayıcı ve yanıcı maddeler içermeyen depoların, toptan ticaret pazarlama ve depolama alanlarının, konaklama tesislerinin, lokantaların, **halı saha, tenis kortu gibi açık spor tesisleri** ve düğün salonunun yapılabileceği kentsel çalışma alanlarını", ççç bendine göre Merkezi İş Alanı; "Zabıta planlarında yönetim, turizm, **sosyal, kültürel** ve ticari amaçlı yapılar ile sosyal altyapı alanları için ayrılmış bölgeyi", ddd bendine göre Meydan; "Yerleşme dokusu içerisinde şehirdeki yaya sirkülasyonunu yönlendiren; halkın toplanma, bir araya gelme, kutlama gibi toplumsal davranışlarına imkân vererek **sosyal yaşama hizmet eden**, imar planında belirlenmek kaydıyla alanın özelliği bozulmadan özel mülkiyete konu edilmeksizin ve meydan kullanımı engellenmeksizin altı otopark olarak kullanılabilen alanları", rrr bendine göre

Sağlık Tesisleri Alanı; **"Hastane, sağlık ocağı, aile sağlık merkezi, doğumevi, dispanser ve poliklinik, ağız ve diş sağlığı merkezi, fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezi, entegre sağlık kampüsü** gibi fonksiyonlarda hizmet veren gerçek veya tüzel kişilere veya kamuya ait tesisler için uygulama imar planında özel veya kamu tesisi alanı olduğu belirtilmek suretiyle ayrılan alanları (Özel sağlık tesisi yapılacak alanlar belirlenmeden Sağlık Bakanlığının taşra teşkilatının uygun görüşü alınır.)", vvv bendine göre Spor ve Oyun Alanları; "**Spor ve oyun ihtiyacı** karşılanmak, spor faaliyetleri yapılmak üzere imar planı kararı ile **kent, bölge veya semt ölçeğinde ayrılan** açık ve kapalı tesis alanlarını", jjjj bendine göre Umumi Bina; "Resmi binalar, **ibadet yerleri, eğitim, sağlık tesisleri, sinema, tiyatro, opera, müze, kütüphane, konferans salonu gibi kültürel binalar** ile gazino, düğün salonu gibi eğlence yapıları, otel, **yurt**, iş hanı, büro, pasaj, çarşı, alışveriş merkezi gibi ticari yapılar, **spor tesisleri**, genel otopark, akaryakıt istasyonu, şehirlerarası dinlenme tesisleri, ulaştırma istasyonları ve buna benzer umumun kullanımına mahsus binaları", kkkk bendine göre Umumi Hizmet Alanı; "Millî Eğitim Bakanlığına bağlı **ilk ve orta öğretim kurumları** ile yol, **meydan, park,** otopark, **çocuk bahçesi, yeşil saha, ibadet yeri,** karakol, **pazar yeri, semt spor alanı** gibi kamusal hizmete ayrılan alanları", vvvv bendine göre Yeşil Alanlar; "Toplumun yararlanması için ayrılan **oyun bahçesi, çocuk bahçesi**, **dinlenme, gezinti**, **piknik, eğlence, rekreasyon ve rekreaktif alanları** toplamını (Metropol ölçekteki fuar, botanik ve hayvan bahçeleri ile bölgesel parklar bu alanlar kapsamındadır.), 19 uncu maddede yer alan işlevleri ve yapılaşma koşullarını içeren yeşil alanlar; 1) Çocuk bahçeleri: **Çocukların oyun ve dinlenme ihtiyaçlarını** karşılayan, **bitki örtüsü ile çocukların oyun için gerekli araç gereçleri,** toplamda 6 m2'yi geçmeyen büfe ile süs havuzu, pergola ve **genel tuvalet** dışında başka tesis yapılamayan alanları, 2) Parklar**:** Kentte yaşayanların yeşil bitki örtüsü ile dinlenme ihtiyaçları için ayrılan, 19 uncu maddedeki kullanımlara da yer verilebilen alanları, 3) Piknik ve eğlence (rekreasyon) alanları: Kentin açık ve yeşil alan ihtiyacı başta olmak üzere, **eğlence, dinlenme, piknik** ihtiyaçlarının karşılanabildiği, kent içinde ve çevresinde günübirlik kullanıma yönelik olarak imar planı ile belirlenmiş yerleri" ifade eder.

Yukarıda ilgili kanun ve yönetmelik hükümlerinde açıklanan "Tanımlar" başlığı değerlendirildiğinde; çocuklar için, oyun gereksinimlerini karşılamaya yönelik "Çocuk Bahçeleri" tanımı kullanılmış ve çocuk bahçelerinin içerisinde toplamda 6 m2'yi geçmeyen büfe ile süs havuzu, pergola ve genel tuvalet dışında başka tesisin yapılamayacağı ifade edilmektedir. "Çocuk Bahçeleri", çocuklar için gerekli araç gereçleri barındıran alanları tanımlar denilerek genel bir ifade kullanılmıştır.

Gençler için, sanata sevk edici faaliyetler (kütüphane, halk eğitim merkezi, sergi salonu, sanat galerisi, müze, konser, konferans, kongre salonları, sinema, tiyatro ve opera vs.) Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği "Kültürel Tesis Alanları" tanımında ve Planlı Alanlar Yapım Yönetmeliği "Umumi Bina" tanımında yer almaktadır.

Yaşlılar için sosyalleşme, barınma ve bakım gereksinimleri ön plandadır ve yaşlıların kullanımı için açılmış olan ve faaliyet gösteren "Bakım Evleri" Planlı Alanlar Yapım Yönetmeliği "Sosyal Tesis Alanı" kullanımı kapsamındadır. Belli bir yaştan sonra barınmaları gerekebilecek Huzurevine dair herhangi bir tanım bulunmamaktadır.

Çocukların yetiştirilmesinden birinci derece sorumlu olan kadınlar için toplumsal sorumluluk ve yükümlülüklerini yerine getirirken kendilerini psikolojik olarak iyi hissetmeleri ve sosyalleşerek kendilerini gerçekleştirebilmeleri önemlidir. Çünkü kadınlar çocuk yetiştirerek geleceği şekillendirmektedirler. Kadınların korunmasına ve kendilerini geliştirmelerine yönelik mekânlar (Şefkat Evleri, Toplum Merkezi, Halk Eğitim Merkezi) Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği "Kültürel Tesis Alanlar" ve "Sosyal Tesis Alanı" tanımında yer almaktadır.

Engelli bireylerin kullanabileceği mekânlardan Rehabilitasyon Merkezi, Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği "Sosyal Tesis Alanı" tanımında yer almaktadır. İncelenen ilgili kanunların başlıkları altında, Romanlar ve göçmenler/mülteciler özelinde kullanım alanlarını kapsayacak tanımlar bulunmamaktadır.

Tüm kullanıcı gruplarına hitap eden mekânlar ve fonksiyonlar Eğitim Tesisleri, İbadet Yeri, Sağlık Tesisleri Alanı ve Yeşil Alanlar tanımları içerisinde yönetmelikte yer almaktadır.

Alan büyüklükleri ile ilgili standartlar, Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'nin 11. Maddesinin 1. Fıkrasında yer almaktadır. "Asgari alan büyüklükleri ile ilgili İmar planlarının yapımı ve değişikliklerinde planlanan alanın veya bölgenin şartları ile gelecekteki gereksinimleri göz önünde tutularak kentsel, sosyal ve teknik altyapı alanlarında bu Yönetmeliğin **EK-2 Tablosunda belirtilen asgari standartlara ve alan büyüklüklerine** uyulur" denilmektedir (Şekil 4.1).

"EK-2

EK-2 TABLO		FARKLI NÜFUS GRUPLARINDA ASGARİ SOSYAL VE TEKNİK ALTYAPI ALANLARINA İLİŞKİN STANDARTLAR VE ASGARİ ALAN BÜYÜKLÜKLERİ TABLOSU							
ALTYAPI ALANLARI / NÜFUS GRUPLARI		0 - 75.000		75.001 - 150.000		150.001 - 500.000		501.000 +	
		m²/kişi	Asgari Birim Alan (m²)	m²/kişi	Asgari Birim Alan (m²)	m²/kişi	Asgari Birim Alan (m²)	m²/kişi	Asgari Birim Alan (m²)
EĞİTİM TESİSLERİ ALANI	Anaokulu	0,60	1.500-3.000	0,60	1.500-3.000	0,60	1.500-3.000	0,60	2.000-4.000
	İlkokul	2,00	5.000-8.000	2,00	5.000-8.000	2,00	5.000-8.000	2,00	5.000-8.000
	Ortaokul	2,00	6.000-10.000	2,00	6.000-10.000	2,00	6.000-10.000	2,00	6.000-10.000
	Gündüzlü Lise	2,00	6.000-10.000	2,00	6.000-10.000	2,00	6.000-10.000	2,00	6.000-10.000
	Yatılı Lise		10.000-15.000		10.000-15.000		10.000-15.000		10.000-15.000
	Endüstri Meslek Lisesi, Çok Programlı Lise		10.000-25.000		10.000-25.000		10.000-25.000		10.000-25.000
	Özel Eğitim, Rehabilitasyon ve Rehberlik Merkezleri		2.000-4.000		2.000-4.000		2.000-4.000		2.000-4.000
	Halk Eğitim Merkezi Olgunlaşma Enstitüsü		3.000-5.000		3.000-5.000		3.000-5.000		3.000-5.000
AÇIK VE YEŞİL ALANLAR (İLÇE SINIRLARI DAHİLİNDE YAPILAN PLANLAMALARDA)	Çocuk Bahçesi	10,00		10,00		10,00		10,00	
	Park								
	Meydan								
	Semt Spor Alanı								
	Botanik Parkı								
	Mesire Yeri								
	Rekreasyon								
AÇIK VE YEŞİL ALANLAR (İL SINIRLARI BÜTÜNÜNDE YAPILAN PLANLAMALARDA)	Hayvanat Bahçesi	5,00		5,00		5,00		5,00	
	Kent Ormanı								
	Ağaçlandırılacak Alan								
	Fuar, Panayır ve Festival Alanı								
	Hipodrom								
SAĞLIK TESİSLERİ ALANI	Aile Sağlık Merkezi	1,50	750-2.000	1,50	750-2.000	1,50	750-2.000	1,50	750-2.000
	Basamak Sağlık Tesisleri		3.000		3.000		3.000		3.000
	Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi		Ünit başına (110) m²		Ünit başına (110) m²		Ünit başına (110) m²		Ünit başına (110) m²
	Doğum ve Çocuk Bakım Evleri		Yatak başına (130) m²		Yatak başına (130) m²		Yatak başına (130) m²		Yatak başına (130) m²
	Devlet Hastaneleri								
	İhtisas/Eğitim ve Araştırma Hastaneleri								
	Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Hastaneleri								
	Sağlık Kampüsleri		Yatak başına (220) m²		Yatak başına (220) m²		Yatak başına (220) m²		Yatak başına (220) m²
SOSYAL ve KÜLTÜREL TESİSLER ALANI		0,75		1,00		1,25		1,50	
İBADET YERİ	Küçük ibadet yeri	0,50	1.000	0,50	1.000	0,75	1.200	0,75	1.000
	Orta ibadet yeri		2.500		2.500		2.500		2.500
	Büyük ibadet yeri ve külliyesi		10.000		10.000		15.000		15.000
TEKNİK ALTYAPI (Yol ve Otopark hariç)		1,00		1,25		1,50		2,00	

AÇIKLAMALAR

1. Standartlara ilişkin alan hesabında; öncelikle varsa üst kademe mekansal planlarda belirlenen ilçe projeksiyon nüfusunun yer aldığı veya kent bütününe yönelik nazım imar planında belirlenen ilçe projeksiyon nüfusunun bulunduğu nüfus grubundaki standartlara uyulur.
2. Büyükşehir belediye sınırları içerisinde yerleşme bütünlüğü gösteren, komşu ilçe belediyeleri ile bütünleşen ilçe belediyelerinde altyapı alanları bir bütün olarak hesaplanabilir.
3. Lise, Anadolu Lisesi, Ticaret Lisesi, Kız Meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi gündüzlü liseler kapsamındadır.
4. Fen Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Güzel Sanatlar Lisesi ve Spor Lisesi yatılı liseler kapsamındadır.
5. İş Uygulama Okulu, Mesleki Eğitim ve Rehberlik ve Araştırma Merkezleri özel eğitim, rehabilitasyon ve rehberlik merkezleri kapsamındadır.
6. Aile Sağlık Merkezi 1. Basamak Sağlık Tesisi olarak değerlendirilecektir.
7. Toplum Sağlığı Merkezi, Acil Sağlık Merkezi,112 Acil Sağlık Merkezi ve İstasyonları Basamak Sağlık Tesisleri içinde yer alır.
8. İmar planlarında ayrılmış bulunan ve kamu niteliği taşıyan Kreş + Anaokulu, İlköğretim, Ortaöğretim, Sağlık Tesisi, Kültürel Tesis, Sosyal Tesis Alanları İmar plan değişikliği yapılmak suretiyle bu kullanımların başına "ÖZEL" ibaresi getirilmek, kamu ve özel altyapı oranı ilgili yatırımcı Bakanlık veya kamu kuruluşunca belirlenmek kaydıyla, bu tabloda belirtilen kişi başına asgari standart değerinin altında yer alır.
9. İlçe sınırları dahilinde; komşuluk, mahalle, semt ölçeğinde veya kent bütünü ile yerleşme alanlarında açık ve yeşil alan standartları; çocuk bahçesi, oyun alanı, park, meydan, semt spor alanı, botanik parkı, mesire yeri ve rekreasyon için 10 m²/kişi olarak uygulanacak olup, bu standardın uygulanmasında kamuya ait düzenleme ortaklık payına isabet çocuk bahçesi, oyun alanı, park, meydan ve semt spor alanları oranı toplamı %75'in altına düşürülemez.
10. İl bütününde olmak üzere; açık ve yeşil alanlar standardına hayvanat bahçesi, kent ormanı, ağaçlandırılacak alan, fuar-panayır-festival alanı ve hipodrom alanı için 5 m²/kişi ilave edilmek suretiyle açık ve yeşil alanlar standardı toplam 15 m²/kişi olarak hesap edilerek uygulanır. İmar planı değişiklikleri ile bu kullanımların kaldırılması halinde eşdeğerlik aranmaz, ancak bu kullanımlar, aynı açık ve yeşil alanlar donatı grubu içindeki diğer kullanımlara dönüştürülebilir.
11. 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca yapılacak planlarda, plan kararı ile tayin edilen standartlar ve gösterimler, olarda veya ilgili yönetmeliğinde tayin edilmemiş ise gerekli görülmesi halinde bu standartlar uygulanır.
12. Teknik altyapı alanlarının büyüklükleri ilgili idarelerce belirlenecektir.
13. Sosyal ve teknik altyapı alanları; ilgili Bakanlıkların yönetmelik, yönerge, genelge, tebliğ gibi düzenlemelerince belirlenen asgari alan büyüklükleri dikkate alınmak kaydı ile bu Yönetmelikteki standartlarda belirlenen asgari alan büyüklüklerine tabi olmaksızın imar planlarında belirlenebilir."

Şekil 4.1. Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği ek-2 tablosu (MPYY, 2014)

Türk Standartları Enstitüsü ile ilgili; Planlı Alanlar Yapım Yönetmeliği 5. Maddesinin 21. Fıkrasında " Hazırlanan projelerin öncelikle bu Yönetmelik ve bu Yönetmelikte atıfta bulunulan mevzuatın hükümlerine uyulmak kaydıyla **Türk Standartları Enstitüsü (TSE)** standartlarına uygun olarak hazırlanması zorunludur", 26. Maddenin 1. Fıkrasında "İdareler; tasarrufu altındaki yol, meydan, otopark, **park,** yaya bölgesi, kaldırım gibi yerler ile bunlar üzerindeki kamu hizmetlerinin yürütülebilmesi için, TSE standartlarına ve ilgili mevzuatına göre;", 2. Fıkrasında (2) Birinci fıkrada belirtilenlerin ve her türlü altyapının yapımı ve kullanımı ile bakım ve onarımı sırasında yaya sirkülasyonunun engellenmemesi, **engellilerin erişiminin**, can ve mal güvenliğinin sağlanması zorunludur", 30. Maddenin 9. Fıkrasında "Binalarda ve girişlerinde **engellilerin erişimine** yönelik TS 9111 Standardına uyulması zorunludur" 10. Fıkrasında "Rampaların kenar korumaları, genişlikleri, sahanlıkları, korkuluk ile küpeşte ve kaplama malzemeleri **engellilerin de dolaşımına olanak sağlayacak şekilde** TS 9111 standardına uygun yapılmak zorundadır" 11. Fıkrasında "Bina girişlerinde **engellilere yönelik** ön bahçede parsel sınırına kadar giriş rampası veya merdivene bitişik dar kenarı en az 0.90 metre ve alanı en az 1.20 m^2 **engelli asansörü** yeri ya da mekanik kaldırma iletme platformu yapılır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle **engellilerin kullanımı için** farklı uygulama yapılabilir" 31. Maddenin 1. Fıkrasının c bendinde "Merdiven basamakları ve sahanlık ölçülerine dair TSE standartlarının bu maddede belirtilen ölçü ve miktarlardan küçük olması halinde bu madde hükümleri geçerlidir" ç bendinde "Merdivenlerin her iki tarafında da **engellilerle ilgili TSE erişilebilirlik standartlarına uygun** korkuluk ve küpeşte yapılması, ayrıca sahanlık ve merdiven döşemelerinde ve kaplamalarında da standartlara uyulması zorunludur" denilmektedir.

Engelliler için erişilebilirlik standartları ile ilgili; Planlı Alanlar Yapım Yönetmeliğinin 5. Maddesinin 22. Fıkrasında "İlgili idare, erişilebilirlik mevzuat ve standartlarında getirilen hükümlere uymakla ve bunları uygulamakla yükümlüdür. Sahanlık, kat sahanlığı, ara sahanlık, merdiven, asansör, kapı ve koridor ölçüleri, **rampa eğimleri, genişlikleri** ile korkuluk ve küpeşteleri gibi bina içi erişimle ilgili mekânların ölçüleri bu Yönetmelikte belirtilen ölçülerden

az olmamak üzere, **erişilebilirlik standartlarına uygun** olarak düzenlenir. Yapılı çevrede erişilebilirlik standartlarına uygun yönlendirme, bilgilendirme ve işaretlemelerin yapılması zorunludur. Ayrıca ilgili idare, yörenin koşullarını göz önünde bulundurarak **engellilerle ilgili gerekli önlemleri** almaya yetkilidir" 15. Maddenin 6. Fıkrasında "Bahçe tesviyelerinde **engelliler için erişilebilirlik** standartlarına uygun düzenlemelerin yapılması zorunludur", 7. Fıkrasında "Bahçe girişinden bina girişine kadarki güzergâhta yer alan eğimlerin %5'ten fazla olması durumunda öncelikle 30 uncu maddede yer alan ölçü ve özelliklerde rampa düzenlenir. Rampa yapılmasının mümkün olmadığı durumlarda erişilebilirlik mevzuat ve standartlarına uygun diğer tedbirler alınır" 34. Maddenin 9. Fıkrasında "Asansörlere bina girişinden itibaren erişilebilirlik standartlarına uygun **engelsiz erişim** sağlanması zorunludur" 10. Fıkrasında "Asansörler, **erişilebilirlik standartlarına** uygun gerekli donanımlara sahip olmak zorundadır" 47. Maddenin 1. Fıkrasının c bendinde "c) Birden fazla katlı olmaları halinde her bir kat arasında bu Yönetmelikte belirtilen şartlara uygun merdiven olması ve erişilebilirlik standartlarına uygun düzenlemelerin yapılması gereklidir" 48. Maddenin 1. Fıkrasında "Yarısı kadınlar, yarısı erkekler için olmak üzere; iş hanı, büro, alışveriş merkezi, çarşı, pasaj ve mağaza gibi binalar ile otel ve benzerleri binalarda her 25 kişi için, en az birer adet, resmî binalar ile sinema, tiyatro gibi umumî binalarda ise her 50 kişi için en az birer adet **tuvalet** yapılması zorunludur. Bu yapılarda **engellilerin erişiminin** sağlanmasına yönelik tedbirler alınarak en az 1 kadın, 1 erkek olmak üzere engellilerin kullanımına ve erişilebilirlik standardına uygun **tuvalet** ayrılır" 5. Fıkrasında "Umumî binalarda çalışan, müşteri ve ziyaretçi gibi tüm kullanıcıların ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kapasite hesabına göre belirlenen büyüklük ve sayıda erişilebilirlik standardına uygun **engelli tuvaleti** yapılır" 51 maddenin 4. Fıkrasında "Ticari alanlarda yapılan binaların ticari amaçla kullanılan bodrum katlarında döşemenin zemine gömülü olmama şartı aranmaz. Bu tür binalarda suni havalandırmanın sağlanması ile engellilerin dolaşımına olanak sağlayan erişilebilirlik standartlarına uygun rampa, yürüyen bant ve bunlar gibi önlemler alınır" denilmektedir.

Yukarıda ilgili kanun ve yönetmelik hükümlerinde açıklanan "Standartlar" başlığı değerlendirildiğinde; çocuklar için kullanıma ayrılmış olan Eğitim Tesis Alanlarından Anaokulu, İlkokul ve Ortaokul ve Lise Alanlarının özellikle bahçelerinin nasıl düzenlenmesi gerektiğine dair niceliksel bilgiler bulunmamaktadır. Gençlerin kullanım alanı olan liseler tüm nüfus grupları için kişi başı 2 metrekare, semt spor sahası ise 10 metrekare olarak kabul edilmiştir. Çoğunlukla kadınlar ve gençler için kullanımda olan Halk Eğitim Merkezleri ve Olgunlaşma Enstitüsü, eğitim tesis alanlarından liseler ile kişi başına düşen metrekaresi aynıdır. Çocuk bahçesi, Semt Spor Alanı ve Halk Eğitim Merkezi de nüfus gruplarına göre standart olarak alınmıştır.

Yürüme mesafeleri ile ilgili bilgiler İmar Kanunu'nda ve Planlı Alanlar Yapım Yönetmeliği'nde yer almamaktadır. Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği'nin de 12. Maddesinin 1., 2., 3., ve 4. Fıkrasında yer almaktadır. Fıkra 1'de "İmar planlarında yürüme mesafeleri; eğitim, sağlık ile yeşil alanların hizmet etki alanındaki nüfusun erişme mesafesi topoğrafya, yapılaşma, yoğunluk, mevcut doku, doğal ve yapay eşikler dikkate alınarak planlanır. Bu fıkrada belirtilen hususlar uygun olması halinde ikinci ve üçüncü fıkralardaki asgari yürüme mesafelerine uyulur" , Fıkra 2'de " İmar planlarında; **çocuk bahçesi, oyun alanı, açık semt spor alanı, aile sağlık merkezi, kreş, anaokulu ve ilkokul fonksiyonları takriben 500 metre, ortaokullar takriben 1.000 metre, liseler ise takriben 2.500 metre** mesafe dikkate alınarak yaya olarak ulaşılması gereken hizmet etki alanında planlanabilir", Fıkra 3'te "Ayrıca imar planlarında; **dini tesislerden küçük cami takriben 250 metre, orta (semt) cami takriben 400 metre** mesafe dikkate alınarak yaya olarak ulaşılması gereken hizmet etki alanında planlanabilir. **Mescitler ise yerleşik veya hareketli nüfusa göre takriben 150 metre** hizmet etki alanında yapılabilir", Fıkra 4'te "Brüt nüfus yoğunluğu 100 kişi/ha ve daha az olan yerleşim bölgelerinde, dağınık kırsal nitelikli yerleşmelerde veya yerleşik alanlarda uygun büyüklük ve nitelikte alan bulunamaması halinde veya bu fonksiyonlara **ulaşımı zorlaştıran doğal ya da yapay eşikler olması nedeniyle yürüme mesafeleri artırılabilir**" denilmektedir.

Yukarıda ilgili kanun ve yönetmelik hükümlerinde açıklanan "Yürüme Mesafeleri" başlığı değerlendirildiğinde; çocuk bahçesi, oyun alanı, açık semt spor alanı, aile sağlık merkezi gibi fonksiyonların semt ölçeği içinde yürüme mesafelerinin tanımlanması önemlidir. Çoğunlukla dinlenme ve toplanma yeri olarak faaliyet gösteren meydanlar ve halk eğitim merkezi için ilgili yönetmelikte yürüme mesafesi şartı aranmamaktadır.

Gösterim (lejand) teknikleri, Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliğinin 10. Maddesinde tanımlanmaktadır. Madde 10, 2. Fıkrada "Planlar, Bakanlıkça belirlenen ve EK-1 Gösterimler başlığı altında yer alan EK-1a Ortak Gösterimler, EK-1b Mekânsal Strateji Planları Gösterimleri, EK-1c Çevre Düzeni Planı Gösterimleri, EK-1ç Nazım İmar Planı Gösterimleri, EK-1d Uygulama İmar Planı Gösterimleri ve EK-1e Detay Kataloğuna uygun olarak hazırlanır" denilmektedir (Şekil 4.2).

NAZIM İMAR PLANI GÖSTERİMLERİ (MEKANSAL PLANLAR YAPIM YÖNETMELİĞİ DETAY KATALOĞU)		UYGULAMA İMAR PLANI GÖSTERİMLERİ (MEKANSAL PLANLAR YAPIM YÖNETMELİĞİ DETAY KATALOĞU)	
DETAY ALT SINIFI: KENTSEL ÇALIŞMA ALANLARI	GÖSTERİM	**DETAY ALT SINIFI: KENTSEL ÇALIŞMA ALANLARI**	GÖSTERİM
MERKEZİ İŞ ALANI (MİA) 1. DERECE MERKEZ			
BELEDİYE HİZMET ALANI		BELEDİYE HİZMET ALANI	
KAMU HİZMET ALANI			
		İDARİ HİZMET ALANI	
		RESMİ KURUM ALANI	
KONUT DIŞI KENTSEL ÇALIŞMA ALANI			
DETAY ALT SINIFI: EĞİTİM TESİSLERİ ALANI		**DETAY ALT SINIFI: EĞİTİM TESİSLERİ ALANI**	
EĞİTİM ALANI		ANAOKULU ALANI	
		İLKOKUL ALANI	
		ORTAOKUL ALANI	
		LİSE ALANI	
		ÖZEL EĞİTİM ALANI	
		MESLEKİ VE TEKNİK ÖĞRETİM TESİS ALANI	
		HALK EĞİTİM MERKEZİ	
YÜKSEK ÖĞRETİM ALANI		YÜKSEK ÖĞRETİM ALANI	
DETAY ALT SINIFI: SOSYAL VE KÜLTÜREL TESİS A.		**DETAY ALT SINIFI: SOSYAL VE KÜLTÜREL TESİS A.**	
SOSYAL TESİS ALANI		SOSYAL TESİS ALANI	
KÜLTÜREL TESİS ALANI		KÜLTÜREL TESİS ALANI	
ÖZEL SOSYAL ALTYAPI ALANI		ÖZEL SOSYAL ALTYAPI ALANI	
SPOR ALANI		AÇIK SPOR TESİSİ ALANI	
		KAPALI SPOR TESİSİ ALANI	
		KREŞ, GÜNDÜZ BAKIM EVİ	
		YURT ALANI	
		KONGRE VE SERGİ MERKEZİ ALANI	

NAZIM İMAR PLANI GÖSTERİMLERİ (MEKANSAL PLANLAR YAPIM YÖNETMELİĞİ DETAY KATALOĞU)		UYGULAMA İMAR PLANI GÖSTERİMLERİ (MEKANSAL PLANLAR YAPIM YÖNETMELİĞİ DETAY KATALOĞU)	
DETAY ALT SINIFI: SOSYAL VE KÜLTÜREL TESİS A.	GÖSTERİM	**DETAY ALT SINIFI: SOSYAL VE KÜLTÜREL TESİS A.**	GÖSTERİM
		YAŞLI BAKIM EVİ ALANI	
		ŞEFKAT EVLERİ ALANI	
DETAY ALT SINIFI: İBADET ALANLARI		**DETAY ALT SINIFI: İBADET ALANLARI**	
İBADET ALANI		CAMİ	
		MESCİT	
DETAY ALT SINIFI: AÇIK VE YEŞİL ALANLAR		**DETAY ALT SINIFI: AÇIK VE YEŞİL ALANLAR**	
PARK VE YEŞİL ALAN		PARK	
		ÇOCUK BAHÇESİ VE OYUN ALANI	
REKRASYON ALANI		REKRASYON ALANI	
FUAR, PANAYIR VE FESTİVAL ALANI		FUAR, PANAYIR VE FESTİVAL ALANI	
		MESİRE YERİ	
		MEYDAN	
DETAY ALT SINIFI: KARAYOLLARI		**DETAY ALT SINIFI: KARAYOLLARI**	
		BİSİKLET YOLU	
		BİSİKLET PARKI	

Şekil 4.2. Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği nazım ve uygulama imar planı detay kataloğu

Yukarıda ilgili kanun ve yönetmelik hükümlerinde açıklanan "Gösterim (lejand) Teknikleri" değerlendirildiğinde; Nazım İmar Planlarında Eğitim Alanlarının ayrıştırılmadan tek bir başlık altında gösterildiği anlaşılmaktadır. Uygulama İmar Planı Gösterimlerinin açıklama bölümünde "Özel Eğitim Alanı kullanımında; ilkokul, ortaokul ve lise gibi eğitim tesisleri birlikte yapılabileceği gibi ayrı ayrı da yapılabilir. Ancak eğitim tesisi türünün uygun sembolü işaretlenir" denilmektedir ve Uygulama İmar Planında Özel Eğitim Alanı kullanımına özel gösterim (lejand) tekniği bulunmaktadır. Uygulama İmar Planlarında Eğitim Alanları fonksiyonlarına göre tanımlanmış (Anaokulu, İlkokul, Ortaokul, Lise Alanı) ve gösterim teknikleri farklılaşmaktadır. Kreş ve Gündüz Bakım Evi, yönetmelik kapsamında Sosyal ve Kültürel Tesis Alanları içerisinde yer almakta olup Nazım İmar Planı gösterimi bulunmamaktadır. Halk eğitim merkezi, eğitim tesis alanları alt başlığı içerisinde yer almaktadır ve Nazım İmar Planı gösterimi bulunmamaktadır. Yaşlıların kullanımda olan ve gereksinimlerini karşılaması planlanan Yaşlı Bakım Evi Alanı, Sosyal Kültürel Tesis Alanı alt başlığında yer almakta ve Uygulama İmar Planı gösterimi bulunmaktadır. İbadet alanları ise Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği EK-2 tablosunda belirtilen nüfus gruplarına göre önerilmesi gereken asgari metrekareye göre cami ve mescit olarak ayrılmakta ve farklı yürüme mesafelerinde önerilmesi gereken fonksiyonlardır. Bu fonksiyonlar Uygulama İmar Planı gösterimlerinde de farklılık göstermektedir. Gençlerin kullanımına hitap eden spor alanları Uygulama İmar Planı gösterim tekniklerinde Açık ve Kapalı Spor Tesis Alanı olarak ayrılmaktadır. Nazım imar planında park alanına dâhil edilen Çocuk Bahçesi ve Oyun Alanı, Uygulama İmar Planı gösterimlerinde Çocuk Bahçesi ve Oyun Alanı olarak ayrılmıştır. Kütüphane ve rehabilitasyon merkezi olarak kullanılan mekanların gösterim teknikleri uygulama ve nazım imar planında bulunmamaktadır.

İmar planlarına dair esaslar, Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliğinde bahsedilmektedir. Yönetmeliğin 23. Maddesinde "Nazım İmar Planı İlkeleri", 24. Maddesinde ise "Uygulama İmar Planı İlkeleri" bulunmaktadır. 23. Maddenin 1. Fıkrasında, "Nazım imar planında karar düzeyi ve içerikleri bakımından, uygulama imar planındaki detay kararlar alınmaması esas olup, uygulamaya dönük kararlar uygulama imar planlarında belirlenir", 2. Fıkrasında "İhtiyaç

duyulması halinde, nazım imar planlarında, **sosyal ve teknik altyapı alanları** ve kamuya ayrılan alan dengeleri gözetilmek suretiyle uygulama imar planlarının yapım etapları belirlenebilir", 4. Fıkrasında "**Park, çocuk bahçesi, oyun alanı, meydan** gibi açık alanların mahalle ve semt ölçeğinde merkezlerle birlikte tasarlanması esastır", 5. Fıkrasında "**Açık ve yeşil alan ile diğer sosyal ve teknik altyapı alanları** bir bütün olarak, **erişilebilir** şekilde merkezlerle birlikte planlanmalıdır" denilmektedir.

24. Maddenin 1. Fıkrasında "Uygulama imar planlarının tamamı bir aşamada yapılabileceği gibi sosyal ve teknik altyapı alanı dengeleri gözetilerek etaplar halinde de yapılabilir", 2. Fıkrasında "Nazım imar planları üzerinde gösterilen sosyal ve teknik altyapı alanlarının konum ile büyüklükleri, toplam standartların altına düşülmemek, nazım imar planının ana kararlarını, sürekliliğini, bütünlüğünü ve genel işleyişini bozmamak ve hizmet etki alanı içinde kalmak şartı ile ilgili kurum ve kuruluşların görüşü dikkate alınarak uygulama imar planlarında değiştirilebilir", 3. Fıkrasında "Uygulama imar planlarında, bölgenin ihtiyacına yönelik çocuk bahçesi, yeşil alan, otopark, cep otoparkı, yol boyu otopark, durak cebi, aile sağlık merkezi, mescit, karakol, muhtarlık, trafo gibi sosyal ve teknik altyapı alanlarını artırıcı küçük alan gerektiren fonksiyonlar ayrılabilir ve bu fonksiyonların konulması nazım imar planına aykırılık teşkil etmez", 5. Fıkrasında "Araç trafiğine ayrılmış şerit sayısını azaltmamak ve ilgili TSE standartlarına uymak kaydıyla; taşıt yollarının yaya, engelli ve bisiklet kullanımına ayrılmış kısımlarının genişlikleri, nazım imar planında değişikliğe gerek olmaksızın uygulama imar planında artırılabilir", 6. Fıkrasında "Uygulama imar planlarında, öncelikle engelliler, çocuklar ve yaşlılar gibi kamu ortak mekânlarını kullanmakta zorluk çeken ve hareket kısıtlılığı bulunan kişilerin kentsel kullanımlara, sosyal altyapı alanlarına erişimini ve kullanımını sağlayıcı ve kolaylaştırıcı tedbirlerin alınması amacıyla tasarım ilkeleri geliştirilmesi esastır", 7. Fıkrasında "Uygulama imar planlarında yaya ve bisiklet yolları ile bisiklet park yerleri uygulama ilkeleri geliştirilmesi esastır" denilmektedir.

Yukarıda ilgili kanun ve yönetmelik hükümlerinde açıklanan "İmar Planlarına Dair Esaslar" başlığı değerlendirildiğinde; başlığın Mekânsal Planlar Yapım

Yönetmeliğinde ifade edildiği görülmektedir. Bu başlıkta Nazım İmar Planları ve Uygulama İmar Planlarının nasıl planlanacağına dair ifadeler bulunmaktadır. Nazım İmar Planlarında verilen ana kararları bozmamak kaydıyla Uygulama İmar Planlarında bazı değişikliklerin yapılabileceği 24. Maddenin 2. Fıkrasında belirtilmiştir. Nazım İmar Planının, Uygulama İmar Planına göre üst ölçek olmasından dolayı, detay ve uygulamaya dönük kararlar Uygulama İmar Planında belirlenmektedir. Nazım imar planlarında "Park, çocuk bahçesi, oyun alanı, meydan gibi açık alanların mahalle ve semt ölçeğinde merkezlerle birlikte tasarlanması esastır" denilmektedir, ancak Nazım İmar Planı gösterim tekniklerinde "Oyun Alanı" ve "Meydan" gösterimleri bulunmamaktadır.

Parsellerin kullanım fonksiyonlarına göre yapılaşma koşulları ile bilgiler Planlı Alanlar Yapım Yönetmeliğinin 19. Maddesinde verilmiştir. 19. Maddenin 1. Fıkrasının a bendinde Merkezi İş Alanı için "Yönetimle ilgili idari tesis alanları, iş hanı, çarşı, çok katlı mağaza, banka gibi ticaret ve finans tesis alanları, turizm tesis alanları, sosyal kültürel tesis alanları, ibadet yerleri, park ve benzeri yeşil alanlar, spor alanları kamuya ve özel sektöre ait eğitim ve sağlık tesisleri alanları, kamuya ve özel sektöre ait teknik altyapı tesis alanları ile bu alanlara hizmet verecek benzeri alanlar ve plan kararı ile rezidans alanı ayrılır", c bendinde Park alanları için "Bu alanlarda encümen kararıyla; 1) Açık havuz/süs havuzu, açık spor ve oyun alanı, genel tuvalet, pergola, kameriye, 2) 1000 m2 ve üzeri parklarda ahşap veya hafif yapı malzemelerinden yapılmak, kat adedi 1'i, yüksekliği 4.50 metreyi ve açık alanları dâhil taban alanları toplamda %3'ü, her birinin alanı 15 m2'yi geçmemek kaydıyla çay bahçesi, büfe, muhtarlık, güvenlik kulübesi ile oyun alanlarına en az 10 metre mesafede olmak ve etrafı çit ve benzeri ile kapatılmak koşuluyla parkın ihtiyacı için gerekli olan asgari ölçülerdeki trafo, 4) 10.000 m2 üzerindeki parklarda, açık alanları dâhil taban alanları, (2) numaralı alt bentte belirtilenler de dâhil toplamda %3'ü geçmemek üzere muvakkat yapı ölçülerini aşmayan mescit ile trafik güvenliği alınarak kamuya ait 112 acil ambulans istasyonu yapılabilir", ç bendinde Piknik ve Eğlence (Rekreasyon) Alanları için "Bu alanlarda encümen kararıyla; 1) Bodrum katlar dâhil yapı inşaat alanı toplamda %5'i, her biri için muvakkat yapı ölçülerini aşmayan çok amaçlı salon, mescit, lokanta, kahvehane, çay bahçesi, büfe, 3) Güreş, tenis, yüzme, mini golf,

otokros, gokart ve benzeri spor alanları ve çocuk oyun parkları, 4) Tuvalet, çeşme, pergola, kameriye, mangal, piknik masası, yer alabilir", d bendinde Spor ve Oyun Alanları için "Bu alanlarda; 2) Kat irtifakı ve kat mülkiyetine konu edilmeksizin ve ticari ünitelerin toplam alanı, spor tesisi alanının % 20'sini geçmemek koşuluyla seyirci ve sporcuların ihtiyacına yönelik, büfe, lokanta, pastane, çayhane ve spor faaliyetlerine ilişkin ticari üniteler, yapılabilir", f bendinde Konut Alanları için "Bu alanda; 1) İlgili idare meclisince yol boyu ticaret olarak teşekkül ettiği karar altına alınan konut alanlarında bulunan parsellerin; zemin kat ve yol seviyesinde veya açığa çıkan bodrum katlarının yoldan cephe alan mekânlarında ya da binanın birinci katında veya bodrum katlarında zemin katta yer alan mekanla içten bağlantılı olan ve binanın ortak merdivenleri ile ilişkilendirilmeyen, getirilecek kullanıma ilişkin otopark ihtiyacını karşılamak kaydıyla, gürültü ve kirlilik oluşturmayan ve imalâthane niteliğinde olmayan, gayrisıhhi özellik taşımayan, halkın günlük ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik dükkân, kuaför, terzi, eczane, Sağlık Bakanlığınca aranan şartlar sağlanmak kaydıyla günübirlik sağlık hizmeti sunulan sağlık kabini, muayenehane ve lokanta, pastane gibi konut dışı hizmetler verilebilir", g bendinde Ticaret Alanları için "2) Sinema, tiyatro, müze, kütüphane, sergi salonu gibi sosyal ve kültürel tesisler ile lokanta, restoran, gazino, düğün salonu gibi eğlenceye yönelik birimler gibi ticaret ve hizmetlere ilişkin yapılar yapılabilir", ğ bendinde Ticaret Konut, Turizm+Ticaret, Turizm+Ticaret+Konut gibi karma kullanım alanları için "2) Bu alanlarda ayrıca (…) gerçek ve tüzel kişilere veya kamuya ait; yurt, kurs, ticari katlı otopark, sosyal ve kültürel tesisler yapılabilir. 3) Ticaret+Konut, Turizm+Ticaret+Konut gibi konut da yapılabilen karma kullanım alanlarında konut veya yüksek nitelikli konut yapılabilmesi için, imar planında konutun ihtiyacı olan sosyal ve teknik alt yapı ve donatı alanlarının konut kullanımının getireceği nüfus yoğunluğu üzerinden hesap edilerek bu alana hizmet verecek şekilde ayrılmış olması şarttır", h bendinde Sosyal Mekanlar için "Alışveriş merkezi ve benzeri ticari kullanımlı binalarda, iş hanı, büro, yönetim binası gibi umumi ve resmi binalarda, fabrika ve benzeri sanayi tesislerinde, düğün salonu, lokanta, gazino, sinema, tiyatro, müze, kütüphane ve kongre merkezi, yurt binaları, spor tesisleri gibi sosyal ve kültürel yapı ve tesislerde, eğitim yapılarında, hastane ve benzeri sağlık tesislerinde, havaalanı, liman, terminal,

tren garı, metro istasyonu gibi ulaşım yapı ve tesislerinde, akaryakıt istasyonlarında, oteller ve benzeri turizm tesislerinde, kullanıcıların, çalışanların veya müşterilerin ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla mescit, bebek emzirme yeri, çocuk bakım ve oyun alanı, yetmiş beşten fazla bağımsız bölümü bulunan konut parsellerinde mescit ve çocuk oyun alanı, milli park, tabiat parkı, bölge parkı, mesire alanı, piknik alanı, açık spor alanları gibi yerlerde ise mescit, bebek emzirme yeri ve kullanıcı sayısına göre umumi tuvalet için gerekli mekan ayrılır. Bu mekânların tamamlayıcısı olan; abdest alma mekânları ile diğer gerekli mekânların, kolay ve erişilebilir bir yerde bu mekânlarla birlikte yer alması zorunludur", ı bendinde İbadet Yeri için " İbadet yerlerinde cami/mescit vasfı ve görünüşünün önüne geçmemek, gürültü ve kirlilik oluşturmamak, imalâthane niteliğinde olmamak, gayrı sıhhi özellik taşımamak ve giriş-çıkışları ibadet yerinin girişlerinden ayrı olmak kaydıyla Diyanet İşleri Başkanlığınca belirlenecek usul ve esaslara göre dini tesise hizmet veren ticari mekânlar yapılabilir. Bu mekânların, arazinin durumuna göre en fazla bir cephesinin açığa çıkması ve dini tesisin taban alanını geçmemesi esastır" denilmektedir.

Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği, Uygulama İmar Planı için geçerlidir ve yönetmelikte kullanıcı gruplarının ihtiyaç duyduğu mekânlarla ilgili daha detay bilgiler yer alır. Yönetmeliğe göre park alanlarında; açık havuz/süs havuzu, açık spor ve oyun alanı, genel tuvalet, pergola, kameriye, belli ölçülerde çay bahçesi, güvenlik kulübesi, trafo, mescit, ambulans istasyonu yapılabilir denilmektedir. Ancak çocuk bahçesi ve oyun alanlarında ne tür donatıların olacağı (Örneğin kum havuzu, su ögeleri, ağaç, çim, çiçek gibi), donatıların çeşitleri, tasarımları ve bu donatıların hangi malzemelerden yapılacağı hükmü bulunmamaktadır. Çocuklar için vazgeçilmez bir oyun aracı olan su ögesinin ise yönetmelikte görsel/süs amaçlı kullanılabilir olacağı belirtilmiştir.

4.2. Kentli Hakları

"Kent hakkı kavramı, ilk olarak Henry Lefebvre tarafından 1968 yılında "Şehir Hakkı" isimli yayınlanan eserde kullanılmıştır. Lefebvre Kent hakkının, "tüketim hakkını ötesinde, anıtsal, estetik ve içgüdüsel boyutlar içerdiğini" belirterek, "yaş

ve cinsiyet gruplarının hakları (kadın, çocuk, yaşlı), toplumsal durum hakları (proleter, köylü), eğitim ve öğrenim hakkı, çalışma hakkı, kültür, dinlenme, sağlık, konut hakkı" olduğunu ifade etmektedir.

Kentli hakları, "kentsel yaşam kalitesinin özünü, gerçekleşme düzeyini belirleyen, geliştirilmesi için varılması gerekli erekleri gösteren bir nitelik taşımasından" dolayı, yaşanabilir kentlerin oluşmasında itici bir güç olduğu söylenebilir. Bunun için kentli hakları ile "kent sakinlerinin ve özellikle kentsel alanlarda tehdit altında olduğu kabul edilen; yoksullar, çocuklar, yaşlılar, etnik azınlıklar göçmenler, cinsel dışlanmışlar, kadınlar gibi toplumsal kesimleri korumayı öncelikli olarak amaçlanmalıdır." Kentli hakları; kentin her yönüyle korunmasını ve buna ilişkin birtakım kurallar koyarak hukuksal düzenlemeler içerir. Kentli haklarının temel amacı kentteki yaşam kalitesinin arttırılmasıdır" (Bina, 2019; 26-27).

"Keleş'e göre ise, insan haklarının gelişim sürecinde en son ortaya çıkan hak kategorilerinden birisi olan bu haklara "kentli hakları" denilmektedir. "Hak" kavramı hukuken korunan ve sahibine bu korumadan yararlanma yetkisi tanıyan çıkarları ifade ederken "kentli" kavramı da "bir kentte doğmuş, büyümüş ya da yaşamış olan, o kentle kişiliği arasında tarihsel, ekinsel (kültürel), duygusal bağlar bulunan, bu kimlikle kimi kent haklarından yararlanmaya hak kazanmış olan ve aynı zamanda kimi toplumsal sorumluluk ve yükümlülükler altında olan kişi"yi ifade eder" (Keleş, 1998).

"Kentli haklarının uluslararası düzlemde ele alınması süreci 1980'li yıllara kadar uzansa da bu haklar uluslararası bir metin olarak, ancak Avrupa Kentsel Şartı'nda (European Urban Charter) kendilerine yer bulmuşlardır. Avrupa Kentsel şartı, Türkiye'nin de taraf olduğu Avrupa Konseyi'ne bağlı olarak çalışan Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Konferansı'nın 17-19 Mart 1992'de Strazburg'da yapılan olağan toplantısının 18 Mart 1992 tarihli 27. oturumunda kabul edilmiştir. Şart daha önceki birçok uluslararası metinden farklı olarak, hükümetlerin değil, yerel yönetimlerin imzasına açılmıştır.

Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi, 27- 29 Mayıs 2008 tarihlerinde Strazburg'da yaptığı 15. Genel Oturumu'nda "Avrupa Kentsel şartı-II: "Yeni Bir Kentlilik İçin Manifesto"yu kabul etmiştir. Manifesto önce Kongre'nin Yerel Yönetimler Birimi tarafından 28 Mayıs 2008 tarihinde görüşülmüş ve onaylanmış, Kongre tarafından da 29 Mayıs 2008 tarihindeki 3. oturumda kabul edilmiştir. Kentli hakları alanındaki en önemli belge olan Avrupa Kentsel şartı, 20 maddelik bir deklarasyon ve 13 maddelik şart ilkelerinden oluşmaktadır ve Türkiye'de anlaşmayı imzalayan bir yerel yönetim birimi henüz bulunmamaktadır" (Pektaş ve Akın, 2010; 27-34).

Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonuna göre Kent Hakları aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır (Mutlu ve Yücel Batmaz, 2013; 178-180);

1. Güvenlik: Olabildiğince suç, şiddet ve yasa dışı olaylardan arındırılmış güvenli bir kent,

2. Kirletilmemiş Sağlıklı Çevre: Hava, gürültü, su ve toprak kirliliği olmayan, doğası ve doğal kaynakları korunan bir çevre,

3. İstihdam: Yeterli istihdam olanaklarının yaratılarak, ekonomik kalkınmadan pay alabilme şansının ve kişisel ekonomik özgürlüklerin sağlanması,

4. Konut: Mahremiyet ve dokunulmazlığının garanti edildiği, sağlıklı, satın alınabilir, yeterli konut stokunun sağlanması,

5. Dolaşım: Toplu ulaşım, özel arabalar, yayalar ve bisikletliler gibi tüm yol kullanıcıları arasında, birbirinin hareket kabiliyetini ve dolaşım özgürlüğünü kısıtlamayan uyumlu bir düzenin sağlanması,

6. Sağlık: Beden ve ruh sağlığının korunmasına yardımcı çevrenin ve koşulların sağlanması,

7. Spor ve Dinlence: Yaş, yetenek ve gelir durumu ne olursa olsun, her birey için, spor ve boş vakitlerini değerlendirebileceği olanakların sağlanması,

8. Kültür: Çok çeşitli kültürel ve yaratıcı etkinlikler ve uğraşlara erişim ve katılımın sağlanması,

9. Kültürler Arası Kaynaşma: Geçmişten günümüze, farklı kültürel ve etnik yapıları barındıran toplulukların barış içinde yaşamalarının sağlanması,

10. Kaliteli Mimari ve Fiziksel Çevre: Tarihi yapı mirasının duyarlı bir biçimde restorasyonu ve nitelikli çağdaş mimarinin uygulanmasıyla, uyumlu ve güzel fiziksel mekânların yaratılması,

11. İşlevlerin Uyumu: Yaşama, çalışma, seyahat işlevleri ve sosyal aktivitelerin olabildiğince birbiriyle ilintili olmasının sağlanması,

12. Katılım: Çoğulcu demokrasilerde; kurum ve kuruluşlar arasındaki dayanışmanın esas olduğu kent yönetimlerinde; gereksiz bürokrasiden arındırma, yardımlaşma ve bilgilendirme ilkelerinin sağlanması,

13. Ekonomik Kalkınma: Kararlı ve aydın yapıdaki tüm yerel yönetimlerin, doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik kalkınmaya katkı konusunda sorumluluk sahibi olması,

14. Sürdürülebilir Kalkınma: Yerel yönetimlerce ekonomik kalkınma ile çevrenin korunması ilkeleri arasında uzlaşmanın sağlanması,

15. Mal ve Hizmetler: Erişilebilir, kapsamlı, kaliteli mal ve hizmet sunumunun yerel yönetimi, özel sektör ya da her ikisinin ortaklığıyla sağlanması,

16. Doğal Zenginlikler ve Kaynaklar: Yerel doğal kaynak ve değerlerin; yerel yönetimlerce, akılcı, dikkatli, verimli ve adil bir biçimde, beldede yaşayanların yararı gözetilerek, korunması ve idaresi,

17. Kişisel Bütünlük: Bireyin sosyal, kültürel, ahlaki ve ruhsal gelişimine, kişisel refahına yönelik kentsel koşulların oluşturulması,

18. Belediyeler Arası İş birliği: Kişilerin yaşadıkları beldenin, beldeler arası ya da uluslararası ilişlerine doğrudan katılma konusunda özgür olmaları ve özendirilmeleri,

19. Finansal Yapı ve Mekanizmalar: Bu bildirgede tanımlanan hakların sağlanması için, gerekli mali kaynakları bulma konusunda yerel yönetimlerin yetkili kılınması,

20. Eşitlik: Yerel yönetimlerin; tüm bu hakları bütün bireylere cinsiyet, yaş, köken, inanç, sosyal, ekonomik ve politik ayrım gözetmeden, fiziksel

veya zihinsel özürlerine bakılmadan; eşit olarak sunulmasını sağlamakta yükümlü olmasıdır.

Deklarasyonda yukarıda geçen maddelerin gerçekleştirilmesine dayanan bazı ilkeler oluşturulmuştur. Avrupa Kentsel Şartının 13 başlık altında düzenlenen ilkeleri aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır (Palabıyık, 2004; 7-9);

1. ***Ulaşım ve Dolaşım:***

   İlkeler: *i.* Özellikle özel araçlarla, seyahat hacminin azaltılması gerekliliği; *ii.* Dolaşım, yaşanabilir bir kent oluşturmaya yönelik biçimde düzenlenmeli ve çeşitli ulaşım alternatiflerine izin vermeli; *iii.* Sokağın sosyal arena olarak algılanması; *iv.* Sürekli eğitim ve öğretimin gerekliliği.

2. ***Kentlerde Çevre ve Doğa:***

   İlkeler: *i.* Yerel yönetimlerin doğal ve enerji kaynaklarını uygun ve akılcı biçimde yönetme ve idareli kullanma sorumluluğu; *ii.* Yerel yönetimlerin kirliliğe karşı politikalar uygulaması; *iii.* Yerel yönetimlerin doğayı ve yeşil alanları koruma yükümlülüğü; *iv.* Doğayı korumanın toplumsal bilinç ve bağlılığı geliştiren faktör olması.

3. ***Kentlerin Fiziki Yapıları:***

   İlkeler*: i.* Kent merkezlerinin Avrupa'nın kültür ve tarihi mirasının önemli sembolleri olarak koruma altına alınması; *ii.* Kentlerde açık alanların oluşturulması ve yönetiminin kentsel gelişmenin vazgeçilmez parçası olması; *iii.* Mimari yaratıcılık ve imarın kentsel görünümün kalitesindeki önemli rolü; *iv.* Tüm insanların sağlıklı, yerleşik, güzel ve özendirici çevrede yaşama hakkı; *v.* Kentin canlılığının, dengeli meskûn alanlar ve konut dokusunun korunmasıyla sağlanması.

4. ***Tarihi Kentsel Yapı Mirası:***

   İlkeler: *i.* Kentsel korumaya hassas yasal çerçevenin gerekliliği; *ii.* Kentsel mirasın korunması için bilgilendirmenin gerekliliği; *iii.* Yeni ve yeterli finans mekanizmaları ile ortaklıkların gerekliliği; *iv.* Eski el sanatları ve yapı tekniklerinin yaşatılması ve canlandırılması gereği; *v.* Tarihi kentsel dokunun planlamaya temel veri biçiminde katılarak çağdaş yaşamla

bütünleştirilmesi; *vi.* Ekonomik kalkınmanın kentsel mirasın korunmasıyla canlandırılması.

5. ***Konut:***

İlkeler: *i.* Özel yaşamın gizliliği; *ii.* Her insan ve ailenin güvenli, sağlam bir konut edinme hakkı; *iii.* Yerel yönetimlerin konutta seçenek, çeşitlilik ve ulaşılabilirliği artırması; *iv.* Sosyal ve ekonomik olanakları kısıtlı kişi ve ailelerin haklarının yalnızca piyasa mekanizması koşullarına terk edilmemesi; *v.* Yerel yönetimler tarafından ev sahibi olabilme ve kullanım süresi güvencesinin sağlanması; *vi.* Eskimiş konut dokusunun yenilenmesinin bedelinin burada oturan sosyo-ekonomik seviyesi düşük gruplara yüklenmemesi.

6. ***Kent Güvenliğinin Sağlanması ve Suçların Önlenmesi:***

İlkeler: *i.* Güvenlik ve suç önleme politikasının alınacak önlemlerle yasal yaptırımlara ve ortak desteğe dayandırılması; *ii.* Yerel güvenlik politikasının güncelleştirilmiş kapsamlı istatistiksel bilgi, veri ve bilgilere dayandırılması; *iii.* Suçun önlenmesinin toplumun tüm üyelerini ilgilendirmesi; *iv.* Etkili kent güvenliği politikası için emniyet güçleri ve yerel halkın yardımlaşması; *v.* Uyuşturucu karşıtı yerel politikanın oluşturulması ve uygulanması; *vi.* Suçların tekrarını önleyici programlar ve hapis cezaları yerine alternatif çözümler üretilmesi; *vii.* Yerel güvenlik politikasının temel unsuru olarak mağdurların kollanması; *viii.* Suçların önlenmesine öncelik verilmesi ve buna bağlı mali kaynakların yaratılması.

7. ***Kentlerdeki Engelliler ve Sosyoekonomik Bakımdan Dezavantajlılar:***

İlkeler: *i.* Kentlerin herkesin her mekâna erişilebilirliğini sağlayabilecek şekilde tasarlanması; *ii.* Engelliler ve dezavantajlılara ilişkin politikaların hedef gruplar için aşırı himayeci değil toplumla bütünleştirici olması; *iii.* Bunları temsil eden derneklerin kendi aralarındaki iş birliği ve dayanışması; *iv.* Konut ve işyerlerinin engelli ve dezavantajlılara uyarlanabilir biçimde tasarlanması; *v.* Seyahat, iletişim ve kamu ulaşımının tüm insanlar için erişilebilir olması.

8. ***Kentsel Alanlarda Spor ve Boş Zamanları Değerlendirme:***

İlkeler: *i*. Tüm kent sakinlerinin eğlence, dinlence ve spor faaliyetlerinde yer alma hakkı; *ii.* Spor alanlarının sağlıklı ve güvenlikli biçimde

tasarlanması; *iii.* Her kent sakininin kişisel potansiyelleri doğrultusunda istediği sporu yapma hakkı.

9. Yerleşimlerde Kültür:

İlkeler: *i.* Tüm kent sakinlerinin kültürel faaliyetlerden faydalanma hakkı; *ii.* Yerleşimlerin kültürel oluşumunun ekonomik ve sosyal gelişmeye katkısı; *iii.* Güçlü bir bağ olarak farklı milliyet, bölge ve ülke halkları arasındaki kültürel ilişkiler; *iv.* Kültürel gelişim ve gerçek demokrasi için yerel yönetimler, toplum birimleri, gönüllü kuruluşlar ve özel sektörün artan dayanışma gereksinimi; *v.* Kültürel çoğulculuğun yenilikleri ve yenilikçi denemeleri öngörmesi; *vi.* Yerel yönetimlerce dengeli biçimde tesis edilmiş kültür turizminin toplum üzerindeki olumlu etkisi.

10. Yerleşimlerde Kültürler Arası Kaynaşma:

İlkeler: *i.* Kent politikalarının temel unsuru olarak ayırımcılık karşıtlığı; *ii.* Göçmenlerin yerel politik yaşama etkin katılımının sağlanması; *iii.* Kültür ve eğitim politikalarının ayırımcı olmaması; *iv.* Yerel yönetimlerin iş olanaklarından eşit faydalanmayı sağlaması; *v.* Toplulukların sosyal ve fiziki çevresiyle bütünleşmesi anlamında kültürler arası kaynaşma sağlanması.

11. Kentlerde Sağlık:

İlkeler: *i.* Kentsel çevrenin tüm kentlilere iyi sağlık koşullarını sağlaması; *ii.* İyi sağlık koşullarının temini için temel ihtiyaç maddelerinin güvenilir ve sağlıklı biçimde sunumu; *iii.* Yerel yönetimlerin toplum tabanlı sağlık girişimlerini ve katılımları özendirmesi; *iv*. Kent sağlığı uluslararası önem de taşıdığından yerel girişimlerin uluslararası programlarla ortak yürütülmesinin öngörülmesi.

12. Halk Katılımı, Kent Yönetimi ve Kent Planlaması:

İlkeler: *i.* Yerel politik yaşama halkın katılımını temin için halkın temsilcilerini özgür ve demokratik olarak seçebilme hakkı; *ii.* Yerel politik yaşamda etkin katılım için halkın yerel, politik ve idari yapılarda belirleyici olması gereği; *iii.* Toplum geleceğini etkileyecek her tür önemli projede halka danışma gereği; *iv*. Kent yönetimi ve planlamasının kentin özgül niteliklerine ilişkin yeterli bilgiye dayandırılması; *v.* Yerel politik kararların uzmanlardan oluşacak ekiplerce gerçekleştirilecek kentsel ve bölgesel

planlara dayandırılması; *vi*. Karar verme süreci sonucunda ortaya çıkan politik tercihlerin anlaşılabilirliği ve hayatiyeti; *vii.* Gençlerin toplum yaşamına katılımının yerel yönetimlerce sağlanması.

13. Kentlerde Ekonomik Kalkınma:

İlkeler: *i.* Yerel yönetimlerin yerel ekonomik kalkınmayı temini; *ii.* Sosyal ve ekonomik kalkınmanın ayrılmaz bütünlüğü; *iii.* Bölge ve yakın çevresinin sosyal ve ekonomik bir parçası olarak kent; *iv.* Üretim ve gelişimi özendirecek yeterli altyapının varlığıyla sağlanacak ekonomik büyüme ve kalkınma; *v.* Kent ekonomisinin büyümesi ve kalkınması için önemli bileşken olan kamu-özel sektör iş birliğinin gerçekleştirilmesi.

"Herkes için planlama" denildiği zaman yukarıda bahsedilen tüm kentli haklarının kent planlamasında önemli bir yere sahip olması gerekmektedir çünkü kenti kent yapan etken kentlidir. Kısaca ötekileştirilen; çocuk, genç, yaşlı, kadın, engelli, Roman ve göçmen/mülteci grupları için bu hakların temel alınarak planlama yapılması gerekmektedir. Çocukların; vakit geçirdikleri mekânların güvenilirliği, sağlıklı bir çevrede büyümeleri, gençlerin; boş vakitlerini spor ve dinlenme ile geçirerek, çeşitli aktiviteler ile verimli zaman geçirmeleri, kadınların; güvenli ve keyifli mekânlarda vakit geçirip, kendini geliştirebilmeleri, yaşlıların; gereksinimlerine bağlı olarak günlük yaşam aktivitelerini gerçekleştirebilmeleri, engellilerin; engelli olmayan bireylerle eşit şartlarda hayatlarını sürdürebilmeleri, Romanların; mekânsal ve sosyal ayrışmayı yaşayamayacağı mekânların oluşturulması, göçmen/mültecilerin; topluma uyumlarını kolaylaştırmak adına STK'lar ile desteklenen adımların atılması ve mekânların oluşturulması oldukça önemlidir.

Avrupa Kentsel Şartı, Türkiye'deki yerel yönetimlerin imzasına sunulmasına rağmen hiçbir belediye tarafından imzalanmamıştır ancak yerel yönetimlerin kent hakkı kapsamında farkındalığı sağlamak için çeşitli politikalar, mevzuatlar ve uygulamalar yaptığı söylenebilir. Avrupa Kentsel Şartı'nda geçen hakların uygulanmasında yerel yönetimlere önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Kentlerde alınan kararlar ve uygulanacak olan faaliyetlerde bireysel düşünceler, kamu yararının önüne geçebilmektedir. Bu konuda sivil toplum kuruluşları ile

halkın yönetime katılımı hedeflenmiştir ve kentli haklarının hayata geçirilmesi hususunda STK'ların payı git gide artmıştır. Sivil toplum kuruluşlarının yanında kentlilerin kent hakkı çerçevesindeki girişimlerini temsil etme konusunda kent konseyleri de önemli rol oynamaktadır. "Kenti oluşturan çeşitli toplumsal kesimlerin örgütlü katılımıyla kent konseyleri, kenti ilgilendiren kararlarda yurttaşların istemlerini yansıtabilecektir" (Çamdereli, 2009; 126). "Kent konseylerinin toplumun çeşitli kesimlerini temsil etmesi ve kamu yararını gözetmesi büyük önem taşımaktadır. Yerel Gündem 21 çerçevesinde Kent Konseyleri; kentteki tüm paydaşları bir araya getirerek, tüm kenti kucaklayan ortak bir akıl oluşturulmasını amaçlamaktadır" (Akkoyunlu Ertan, 2014; 186). Kent konseylerinin kentlilik bilincini geliştirmeye yönelik olan faaliyetleri bazı kentlerde örnek olarak gösterilmektedir.

Belediyelerin kentte yaşayanlara daha yakın olması, kentlilerin istek ve önerilerini önemsemesi, halk ile iş birliği içerisinde olup katımlarının üst düzeyde tutulması kentli haklarının hayata geçirilmesinde yeni fırsatlar doğuracaktır. "Yurttaş katılımına açık olmayan, birbirinden farklı kesimleri yeterli düzeyde temsil etmeyen, karar ve işlemlerinde saydam olmayan, merkezi yönetimin katı vesayet denetimi altında bulunan, yeterli akçal kaynaklardan yoksun, kaynaklarını verimsiz kullanan kent yönetimleri, bu tutumlarıyla kente karşı suç işlenmesine neden olacaklardır" (Mengi, 2007; 47). Sonuç olarak kentlilerin kentlilik bilinçlerinin oluşması, kente karşı sorumluluklarını yerine getirmeleri, kamu yararını göz ardı etmeyerek karar mekanizmasında yer almaları, örgütlenerek toplumda çeşitli kesimlerin (çocuklar, gençler, kadınlar, engelliler vb.) beklentilerinin açığa çıkarılması gibi durumların gerçekleşebilmesi için halkın yönetime katılmalarının önü açılması gerekmektedir. Burada büyük sorumluluk ve görev yerel yönetimlere aittir. Tezde, Avrupa Kentsel Şartı'nda bahsedilen haklar önerileri şekillendirecektir.

5. ÖZNE GRUPLARININ ÖZELLİKLERİ, GEREKSİNİMLERİ, MEKÂN KULLANIMLARI VE "DOST KENTLER"

Bu bölümde özne gruplarının (çocuk, genç, yaşlı, kadın, engelli, Roman ve göçmen/mülteci) genel özellikleri, kentsel mekân kullanımları ve kentsel planlama alanında yapılan çalışmalar değerlendirilecektir.

5.1. Çocuklar

5.1.1. Özellikleri, gereksinimleri ve mekân kullanımları

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesine göre çocuk, "on sekiz yaşından küçük insan" olarak tanımlamıştır. Türk Dil Kurumu'na göre ise "bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız" olarak tanımlanmaktadır. UNICEF ise çocukluğun, salt doğum ve yetişkinlik arasındaki dönem olmanın ötesinde bir anlama sahip olduğunu söylemektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nde geçen çocuk tanımında da Montessori Metodunun kurucusu olan eğitimci Maria Montessori'ye göre de çocukların yaş aralığı genellikle 0-18 yaş grubunda tanımlanmaktadır. Ancak bu tezde gelişim psikolojisindeki araştırmalar dikkate alınmıştır ve çocukluk dönemi 0-12 yaş aralığı kabul edilmiştir. Buna göre çocuk gelişim psikolojisindeki evreler (Yörükoğlu, 1989; Çukur, 2011);

Süt Çocukluğu Dönemi (0-12. Aylar): Çocuk bu dönemlerde gününün büyük bir bölümünü uyuyarak geçirir. Bu dönemde çocuğun algıları çevreye karşı değil kendi ile alakalı uyarıları anlamaya yöneliktir. Kendini anlatma aracı olarak ağlama güdüsünü kullanır. Aileye, özellikle anneye güven ve güvenmeme duygusu bu dönemde oluşur. Ruhsal gereksinimi bu dönemde sadece sevgidir ve fiziksel, ruhsal gereksinimler için anneye bağlıdır.

Özerklik Dönemi (12-36. Aylar): Bu dönem çocukların gelişimlerinin ve büyümelerinin en hızlı olduğu dönemdir. Özerklik döneminde 2 önemli yetenek kazanılır bunlar; konuşma ve yürümedir. Yürümeye başlayan çocuk

özgürleştiğini fark eder ve çevresini keşfetmeye başlar. Oyun anlayışı oyuncaklar değil etrafında gördüğü nesnelerdir. Saldırgan ruh halleri, çevresinde gördüğü nesneleri kırıp dökmek, su sıçratmak, kitap sayfalarını yırtmak gibi oyun anlayışı oluşturur. Çocuklar bu dönemde basamakları tırmanabilir. "Çocuğun bedensel gelişim ve davranışlarında görülen ilerleme zihinsel gelişiminin de en iyi göstergesidir. Kavram gelişiminin de temelleri bu dönemde atılır. Çocuk dış dünya ile etkileşimde bulunmalı ve bununla ilgili tanım ve kavramları edinmelidir. Zihin gelişimi eğitim ile doğru orantılıdır. Annenin gösterdiği ilgi, oynamak için kullandığı oyuncaklar, yaşadığı çevredeki çeşitli uyaranlar, çocuğun zihinsel gelişimini büyük ölçüde etkiler" (Çadem Psikoloji, 2015).

Oyun Dönemi (3-6. Yaşlar): Okul öncesi olarak adlandırılan 3-6 yaş döneminde çocuğun büyümesi 0-3 yaş dönemine göre daha yavaştır. Bu dönem kaslardaki gelişmenin başladığı dönemdir. Sağlıklı bir gelişim için, fiziksel aktivitenin önem kazandığı yaş aralığıdır. Bağımsızlık duygusu artmıştır ve çocuk gün boyu oyun oynamak ister. Tek kişilik oyunun yerini yaşıtlarıyla grup şeklinde oynanan oyunlar alır. Benlik duygusu gelişir, cinsiyet ayrımı başlar. Bu dönem çocuklarda herhangi bir karakter ve davranış bozukluğu varsa onun düzeltilebilmesi açısından önemli bir dönemdir. "Piaget (1967), çocuğun bilişsel ve algısal gelişimini dört döneme ayırır ve bilişsel gelişimin birbirini izleyen bu dört dönemle beraber ortaya çıktığını savunur" (Kuşuluoğlu, 2013). Bu dönemlerden Duyusal-Motor (0-2 yaş) ve İşlem Öncesi (2-7 yaş) dönemler, süt çocukluğu dönemi (0-12. Aylar), özerklik dönemi (12-36. Aylar) ve oyun dönemini (3-6. Yaşlar) kapsar.

İlkokul Dönemi (6-11. Yaşlar): Çocuklar okul dönemine girdiğinde düşünceleri mantık kazanır, kendi yaş grubuna verdiği önem artar, zihni ve konuşma becerileri, kelime haznesi gelişir, fiziki olarak gelişimi yavaşlamıştır ancak güç durumu artmış, benlik olgusu belirli düzeye ulaşmıştır. Oyun anlayışı evden çıkmış sokağa geçmiştir. Kalabalık arkadaş gruplarıyla oynanan futbol, saklambaç, misket gibi oyunlar daha cazip gelmektedir. Dışarıdan eve gelmek istemez, yemek için çağırıldığında bile eve gitmemek için direnmektedir. Jean Piaget'e göre çocuğun bilişsel ve algısal gelişimlerinden, Somut İşlemler Dönemi

(7-12 yaş), İlkokul dönemini (6-11. Yaşlar) kapsamaktadır. Yetişkinlerden farklı olarak çocuklar, üzerine düşülmesi gereken özel konumdadırlar ve tüm çocukların sağlıklı gelişimleri için karşılanması gereken ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu bağlamdan hareketle çocukların ihtiyaçları 5 temel kategoride değerlendirilebilir. Bu kategorilerin; fizyolojik, güvenlik, özgüven, sevme ve sevilme, kendini gerçekleştirme ihtiyaçları olduğu ifade edilmiştir (Saka Kocaman, 2018).

Çocukların oyun gereksinimi ise tüm bu kategorilerin birleşme noktası sayılabilir. "Oyun çocuğun gelişmesi ve kişilik kazanması için sevgiden sonra gelen ikinci en önemli ruhsal besindir. Sevgiden yoksun bir çocukluk gibi oyunsuz bir çocuklukta düşünülemez" (Yörükoğlu, 1989; 72). Oyun çocuklar için herhangi bir kural içermeyen, kendilerinin severek ve isteyerek vakit geçirdikleri, motor, duyusal, fiziksel ve daha birçok gelişim türlerinin temeli olan sosyal aktivitedir (Akkülah, 2008). Çocuk Haklarına dair sözleşme Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilmiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesinin 31. Maddesinde "1) Taraf Devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar. 2) Taraf Devletler, çocuğun kültürel ve sanatsal yaşama tam olarak katılma hakkını saygı duyarak tanırlar ve özendirirler ve çocuklar için, boş zamanı değerlendirmeye, dinlenmeye, sanata ve kültüre ilişkin (etkinlikler) konusunda uygun ve eşit fırsatların sağlanmasını teşvik ederler" denilmektedir. Türkiye Çocuk Hakları Sözleşmesini 1990 yılında imzalamış, 1995 yılında ise 22184 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Evrensel bir temayı içeren sözleşmenin de belirttiği gibi, her çocuğun oyun oynama ve eşit fırsatlardan faydalanma hakkı bulunmaktadır.

Çocukların oyun oynama stilleri yaş farklılıklarına göre değişmektedir. Yörükoğlu (1989)'na göre belirlenen Özerklik ve Oyun Dönemi için, kum ve su oyunları, tırmanma ve zıplama aletleri kas-iskelet sistemi gelişimi için oldukça idealdir. İlkokul dönemi içinde, fiziksel açıdan güç kazanmak amacı ile koşu, top, denge aletleri yardımcı olacaktır. "Çocuklar oyun yolu ile büyük ve küçük

kaslarını geliştirir, el-göz ve diğer organların koordinasyonunu artırır, motor becerilerini geliştirir, çevresini ve toplumu tanır, değişik sosyal rolleri deneme fırsatı bulur ve ileride alacakları rollere hazırlanır; sorumluluk almayı, iş birliği yapmayı ve paylaşmayı öğrenir; empati kurma yeteneğini, takım ruhunu, arkadaşlarını anlama ve tanıma becerilerini geliştirir" (Uluğ, 2007'den aktaran; Duman & Koçak, 2013; 2).

Çukur (2003)'e göre ise çocuklar için oyunun önemi aşağıdaki gibi sıralanmıştır;

- Çocuğun çevresini tanımasını sağlar,
- Bütün duyularını deneyerek geliştirir (büyüklük, renk, şekil, uzaklık, derinlik, sesler, kokular,) yetenekleri ve becerisi artar,
- Toplumsal ilişkilere başlar: Paylaşmayı, iş birliğini, kurallara uymayı, sorumluluk almayı, hakkını korumayı ve başkalarının hakkına saygılı olmayı, yenmeyi, yenilmeyi, yardımlaşmayı, toplu yaşam için gerekli kuralları öğrenir,
- Çocuk oyun aracılığı ile korkularını, üzüntülerini dile getirir,
- Çocuk doğal saldırganlık dürtüsünü oyun yoluyla boşaltma imkânı bulur,
- Çevresindeki eşya ve malzemeleri tanıyarak bunların renk, boyut ve anlamlarını kavrar, böylece gerçek ile gerçek olmayanı ayırt edebilir,
- Planlı hareket etmeyi öğrenir,
- Oyunun verdiği özgürlük ile öğrenme isteği artar, yaratıcılığı gelişir,
- Sosyal bakımdan gelişir: Nasıl arkadaş kazanılacağını öğrenir, Girişimci olma, tehlikeyi göze alma, karar verme ve problem çözme yeteneğinin gelişmesine yardımcı olur,
- Çocuğun bedensel gelişimine katkıda bulunur,
- Duygusal açıdan doygunluk sağlar, duygusal tepkilerini kontrol altına almayı öğrenir,
- Hareket ve davranış olgunluğu kazanır, başkalarını taklit eder, deneyimleriyle yetişkin rollerini öğrenir,
- Enerjisini kullanmayı, dikkatini bir konu üzerinde toplamayı ve gücünü yönlendirmeyi öğrenir.

Çocukların hangi yaş grubunda olursa olsun ihtiyaç duydukları oyun gereksinimi kentsel mekân üzerinden karşılanmalıdır. Kentsel mekânlar da istek ve

beklentilere göre de şekillenmelidir. Ebeveynler için çocuklarının güvenliği, keyifli vakit geçirmeleri, oyun oynarken öğrenmeleri, gelişmeleri ve doğa ile iç içe olması önem arz etmektedir. Bu koşullar sadece çocuk bahçeleri olarak düşünülmeden çocukların vakit geçirdikleri okul bahçeleri, sokak gibi yerler açısından da dikkate alınmalıdır.

"Yapılan çalışmalar sonucunda çocuğun davranışlarının, kişilik, zekâ gibi kişilik özelliklerinden çok, çocuğun içinde bulunduğu mekânlar veya mekân tarafından yani fiziksel çevresi tarafından belirlendiği kanıtlanmıştır" (Barker, 1968; Bechtel, 1977; Wicker, 1979'dan aktaran; Tandoğan, 2011; 13).

Çocuklar için kamusal alanlar ne olursa olsun (çocuk bahçesi, okul bahçesi, sokak) imar planları çalışmalarında şehir plancılarına, çevre düzenlesin de peyzaj mimarlarına, alan tasarımlarında mimarlara çok fazla iş düşmektedir. Bu mekânların oluşturulmasında bazı kriterler dikkate alınmalıdır. Bunlar örneğin (Çukur ve Güller Delice 2011; Ermiyagil ve Gürçınar 2015);

Güvenlik: Çocuklar için oluşturulan kentsel mekânlarda kullanılan malzeme ve oyun donatıları oluşacak herhangi bir olumsuz duruma karşı onlara zarar vermeyecek biçimde seçilmeli ve konumlandırılmalıdır.

Renk: Güller (2007)'e göre, çocuklar için en ilgi çeken renk kırmızıdır. Mekân algısında da "sıcak renkler, mekânın küçük ve sıcak, ses düzeyinin yüksek, dokunun yumuşak, işlevin aktif ve dışa dönük, sarf edilen fiziksel gücün az, mekânda geçirilen sürenin kısa algılanmasını sağlar. Uyarıcı bir etki yaratır. Soğuk renkler ise tam tersi koşullarda, dikkat ve konsantrasyon gerektiren işler için uygundur. Soğuk renklerin sakinleştirici, sıcak renklerin heyecanlandırıcı-canlandırıcı etkisi vardır. Fonksiyonları birbirinden ayırma, ölçeği vurgulama, hareketlilik, yön bulma, simgesel anlam, güvenlik, kimlik kazandırma vb. amaçlı kullanımı tasarlanmalıdır" (Güller, 2007'den aktaran; Çukur ve Güller Delice 2011; 29).

Konfor: Bu kriter göz önüne alındığında sadece oyun mekanını kullanan çocuklar için değil onların yanında bulunan, çocuklarını getiren ebeveynler için de rahatlık ve konfor söz konusudur.

İşlevsellik: Kullanıcı grup için tercih edilen ve ihtiyaç duyulan malzemelerin yer alması gerekmektedir. İşlevsellik açısından öncelikle yaş grupları dikkate alınmalıdır.

Malzeme: Alan için kullanılacak olan uygun zeminler kaza risklerini en aza düşürmektedir. Güvenlik kriterinde de olduğu gibi donatıların çocuk düşme, yaralanma kazalarına karşın uygun şekilde tasarlanması gerekmektedir.

Yaş Aralıklarına Göre Düzenleme: Yürümeye başlayan ve okul çağına gelmekte olan çocuklar için kas ve iskelet sistemini geliştiren oyun alanları tasarlanmalıdır. Ebeveynlerin çocuklarına müdahale edebilmeleri için, çocuklarını gözlemleyecekleri konum, yürüyüş parkurları ve genel ihtiyaçları geniş çerçeveyle düşünülmelidir. Okul dönemi çocukları için yetenek ve hayal güçlerini geliştirebilecekleri donatılar tercih edilmelidir.

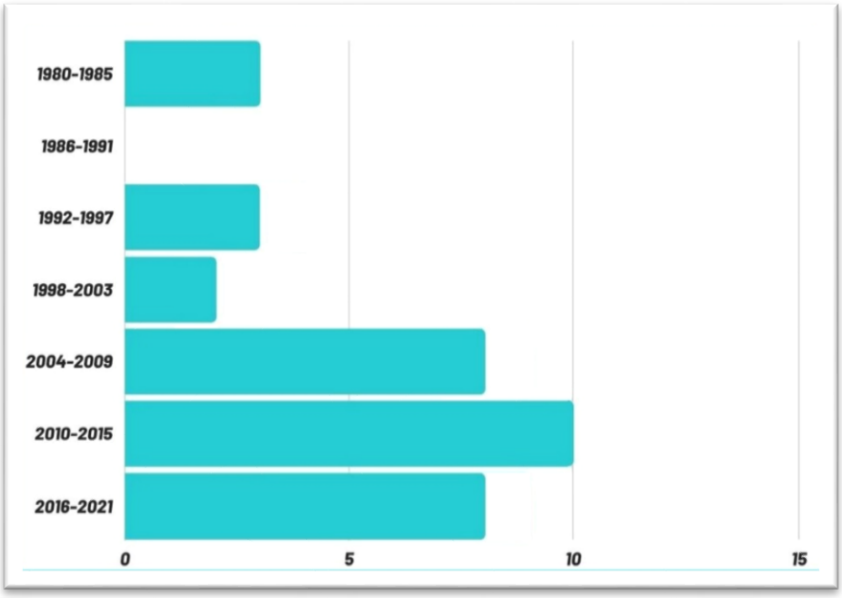
Bakım-Onarım: Alanda yer alacak donatıların ve malzemelerin sürdürülebilirliği, devamlılığı oldukça önemlidir. Bu nedenle bakım ve onarım ve kontrollerinin belli aralıklarla yapılması gerekmektedir.

Doku: Dokunarak farkındalık hissi bebeklerde 4-6 ay arasında oluşmaktadır. Bu hissin kuvveti, dokunduğu cisimlerin ayrımı ve uyarıcı dürtüsü yaş ilerledikçe gelişme göstermektedir. Zihinde meydana gelen ayırt etme duygusu ve motor becerilerini geliştirme fırsatı kullanılan malzemelerin dokularında meydana gelecek olan farklılıklarla sağlanabilir.

5.1.2. Fiziki planlama disiplinlerinde yapılan çalışmalar

"Çocuk" konusunda yapılan literatür taramasında Mimarlık disiplininde yapılmış olan 34 adet çalışma bulunmaktadır. Tüm bu araştırmalardan sonra erişilememiş kaynakların bulunabileceği unutulmamalıdır.

Yapılan bilimsel çalışmalar değerlendirildiğinde; çocuk oyun alanlarının kapsayıcılığını, kullanabilirliğini inceleyen çalışmalar (Taşçı, 2010; Aksoy, 2011; Özdal, 2015; Sülün, 2019), oyunun çocuğun gelişimine etkisini inceleyen çalışmalar (Korkmaz, 2014), fiziksel ve mekânsal çevrenin çocuklar için önemini ve kent mekânında çocuk kavramını inceleyen çalışmalar (Gür vd., 1980; Akarsu, 1984; Bilgin F., 1984; Sivri 1993; Sivri Gökmen, 1996; Yazıcı, 2004; Arslan Karaküçük, 2008; Candan, 2008; Kirazoğlu Selçuk, 2012; Evcil, 2014; Güroğlu, 2016; Berk, 2019; Erişen, 2019; Koç, 2019; Çakmakçı, 2019; Canoğlu ve Geçimli 2020), çocukta algı gelişimine uygun mekân tasarımını ele alan çalışmalar (Çukur ve Güller Delice, 2011), çocukta mekân algısının gelişimini inceleyen çalışmalar (Anıktar, 2008; Yılmaz, 2010), çocuk mekânlarının mimari tasarımlarının incelenmesini ele alan çalışmalar (Gür, 1997; 2000; 2003; Yavaşoğlu, 2005; Mimarlar Odası, 2008; Acer, 2016), çocuk dostu kent üzerine yapılan çalışmalar (Sivri Gökmen, 2008; Birol, 2009; Sivri Gökmen ve Taşçı 2011, Sivri Gökmen, 2013) olarak sıralanmaktadır (Şekil 5.1).

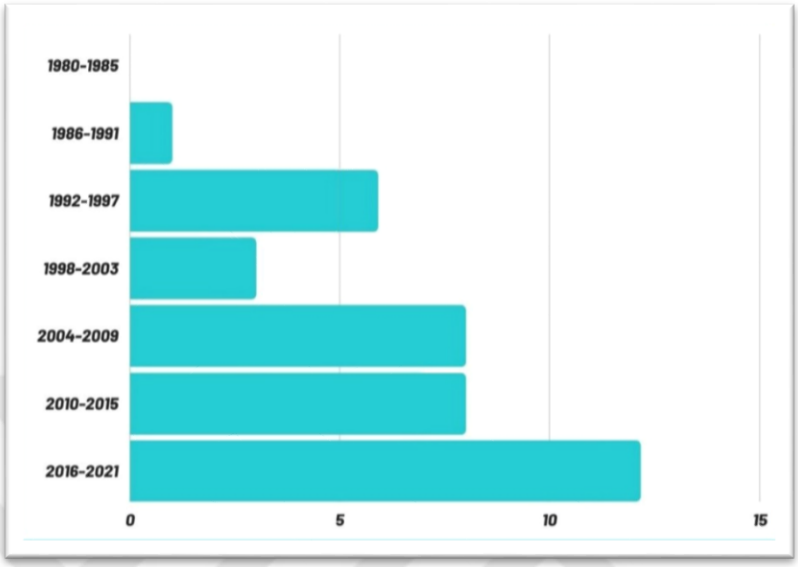

Şekil 5.1. Mimarlık disiplininde çocuk üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi

Peyzaj Mimarlığı disiplininde "Çocuk" konusunda yapılmış çalışmalar ise 38 adet olarak belirlenmiştir. Tüm bu araştırmalardan sonra erişilememiş kaynakların bulunabileceği unutulmamalıdır.

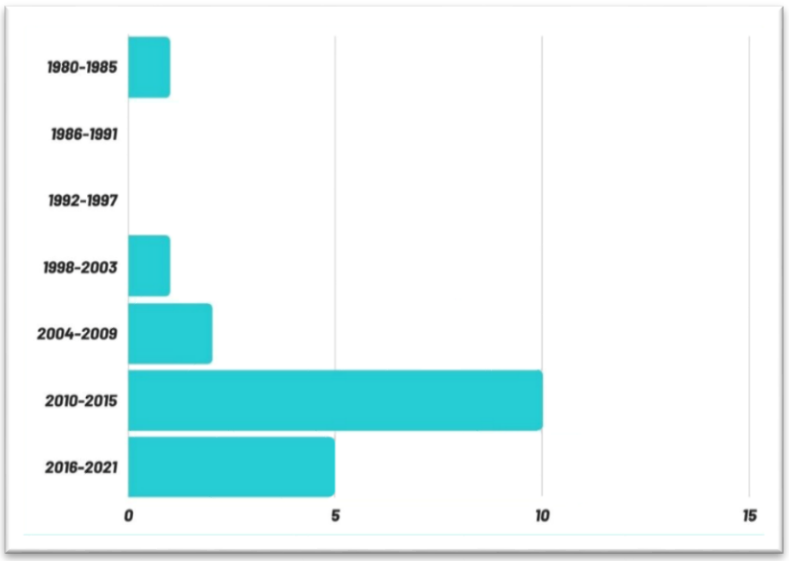
Yapılan bilimsel çalışmalar değerlendirildiğinde; çocukların çevresel algısını inceleyen çalışmalar (Deniz, 2020), çocuk oyun alanlarında güvenlik konusunu ele alan çalışmalar (Fanuscu, 1994; Bulut ve Kılıçaslan, 2009; Erdinç Acar, 2017), çocuk oyun alanlarının değerlendirilmesi ve oyun mekânlarının tasarım kriterlerini inceleyen çalışmalar (Argus, 1990; Özgen ve Aytuğ, 1992; Dinç, 1993; Cihangiroğlu, 1994; Sorkun, 1996; Özgüç, 1998; Yılmaz ve Bulut, 2002; Altınçekiç ve Sarı, 2005; Yücel, 2005; Özgüner ve Şahin, 2009; Yılmaz, 2010; Koçan, 2012; Duman ve Koçak, 2013; Kuşuloğlu, 2013; Ballıoğlu, 2015; Dönmez, 2019; Erten, 2019; Kutlutan, 2019; Kaya, 2020), kapsayıcı çocuk oyun alanlarının tasarımı konusunda yapılmış çalışmalar (Pola, 2015), çocukların mekân algısı ve kentsel yaşama katılımlarını inceleyen çalışmalar (Algan, 2008; Algan ve Uslu, 2009; İncekara, 2018; Genç, 2019), peyzaj mimarlığı alanında çocuk dostu kent konusunu ele alan çalışmalar (Tandoğan, 2011; Yazgan, 2017), doğal peyzaj elemanlarının oyun alanlarında kullanılmasını inceleyen çalışmalar (Özgen, 1997; Ahıskalı, 1998; Erdinç Acar, 2009; Pouya vd., 2016; Aklıbaşında vd., 2018;

Ergin, 2019), çocuk için daha yaşanılabilir bir kentsel mekânı ve dünyada gerçekleştirilen uygulamalarını inceleyen çalışmalar (Çukur, 2009b; Tandoğan, 2014) olarak sıralanmaktadır (Şekil 5.2).

Şekil 5.2. Peyzaj Mimarlığı disiplininde çocuk üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi

Ancak bu tez de şehir bölge planlama disiplininde kentsel planlama alanında yapılmış çalışmalar incelenmiştir (Şekil 5.3). Ulaşılan kaynak sayısı 20'dir.

Şekil 5.3. Şehir ve Bölge Planlama disiplininde çocuk üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi

Kentsel planlama alanında yapılmış çalışmalar daha ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve aşağıda verilmiştir.

"Türkiye'de Bir Öteki Olarak Çocuk ve Kent Planlamada Temsil Sorunsalı" adlı tezinde Çukur (2003), Modernist sistemin dışladığı ve ötekileştirdiği çocuk grubunun temsil sorununu ortaya koymuştur. Temsil kavramı mekânsal alan ve mekân dışı alan olarak incelenmiştir. Kamusal alanda çocukların temsil sorunu İzmir ili Konak ilçesinde yapılan bir alan çalışması ile değerlendirilmiş, alandaki eğitim yapıları, çocuk oyun alanları, kütüphaneler ve yüzme havuzları incelenmiştir. Çocukların kamusal alanlarda temsil sorunu ile ilgili yasal anlamda ve şehir planlama alanında eksikliklerin giderilmesi ve neler yapılacağı ile ilgili öneriler sunulmuştur.

Çukur ve Özgüner (2008), "Kentsel Alanda Çocuklara Doğa Bilinci Kazandırmada Oyun Mekânı Tasarımının Rolü" adlı makalesinde "çocuklara nasıl bir doğa bilinci verilmelidir?", "doğa bilinci çocuklara nasıl verilmelidir?" sorularına yanıt aramışlardır. Yurtiçi ve yurtdışı yapılan örneklerin değerlendirilmesi ile, çocukların doğanın bir parçası olduğunu sağlayacak bilinç empoze edilmeli ve doğal peyzaj elemanlarının oyun alanlarında kullanılmasıyla oyun üzerinden doğa bilinci sağlanmalıdır sonucuna ulaşmışlardır. Oyun mekânlarında doğal ögelerin tasarımını içeren bütünlük bulunması önerisinde bulunmuşlardır.

"Okulöncesi Çocukluk Döneminde Sağlıklı Gelişimi Destekleyici Dış Mekân Tasarımı" adlı makalesinde Çukur (2011), mevcut yaşanılan çevrenin ilkokul çağından önceki çocukluk döneminin gelişimini nasıl etkilediğini ele almıştır. Çocukluk dönemlerini inceleyen ve o dönemlerde çocukların neye ihtiyaçlarını olduğunun ipuçlarının yer aldığı makalede, şehir planlama ve peyzaj mimarlığı alanında oyun mekân tasarımlarının hangi koşullarda olması gerektiği hakkında önerilerde bulunulmuştur.

Çukur ve Güller Delice (2011)'nin "Erken Çocukluk Döneminde Görsel Algı Gelişimine Uygun Mekân Tasarımı" adlı makalesinde, çocuğun sürekli gelişim ve büyüme sürecinde oluşundan kaynaklı değişen gereksinimleri kullandıkları mekânlara da yansıdığı ortaya konulmuştur. Makalede, erken çocukluk

dönemindeki çocukların görsel algı gelişimleri incelenmiş, konu hakkında yapılan çalışmalar araştırılıp değerlendirilerek mekân tasarımı önerileri sunulmuştur.

"Bir Kamusal Mekân Olarak Çocuk Oyun Alanları" (Uysal, 2014) adlı makalede, "Çocuk parkları neden önemlidir?", "Bir çocuk parkında bulunması gereken özellikler nelerdir?" sorularının cevapları irdelenmiştir. Çanakkale'deki oyun alanlarının geliştirilmesi için neler yapılması hakkında öneriler sunulmuştur. Bu önerilerden birkaç tanesi; mekânsal yeterliliğin sağlanması, çocuk oyun alanlarının ve elemanlarının güvenlik standartlarına uygun hale getirilmesi ve yaratıcılığı artıracak tasarımlar olarak sıralanabilir.

Alpan (2015)'in "Mekân Sahipliliği için Mekânı Çocuklarla Birlikte Üretmek: Eskişehir Odunpazarı için Bir Model Önerisi" adlı makalesinde, çocuğu mekânın ve toplumun en önemli paydaşlarından gördüğünü belirtmektedir. Kentsel mekân oluşturma aşamalarında çocukların katılımını ve çocukların mekânı sahiplenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Alan çalışması olarak Eskişehir-Odunpazarı incelenmiş, bölgede yapılması düşünülen yeni kentsel çalışma alanları için çocukların katılımı içerisinde olacağı, ergenlikte ve yetişkinlikte sahipleneceği mekânların oluşturulmasını sunmaktadır.

Editörlerinin Özservet ve Küçük (2015) olduğu, "Çocukların Şehri Üzerine" adlı kitapta, Türkiye'de Çocuk ve Şehir ilişkisi üzerine yapılmış akademik çalışmalar değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda, 1970-2015 yılları arası Çocuk ve Şehir ilişkisine yönelik 260 çalışmaya erişilebilmiştir. Kitapta bu çalışmalar konularına göre ayrılarak kaynak isimleri belirtilmiştir.

Arın ve Özsoy (2015)'un "Kentsel Mekân Tasarımında Çocuk Katılımı" adlı makalesinde, kentsel tasarım aşamalarında çocuk katılım mekanizmasında aktif rol almasının önemini vurgulanmaktadır. Katılımcıların kendi ihtiyaç ve kullanımlarına yönelik oyun tasarımlarının geliştirilmesi, yetişkinlik döneminde de mekânla ilgili meydana gelebilecek sorunların çözümünde etkili bir aktör olarak görmelerini hedeflenmektedir.

"Kentsel Alanda Fiziksel Çevrenin Çocukların Fiziksel Aktivitesi Üzerindeki Etkisi" adlı tez çalışmasında (Çetintahra Ekşioğlu, 2015), çocukların fiziksel aktivitelerini etkileyen mekânların özellikleri ve çocukların vakit geçirdikleri kentsel mekânları belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında bir spor okulunda eğitim gören 9-12 yaş grubundaki 47 çocuk yedi gün boyunca yaptıkları aktivite açısından incelenmiş, aileleriyle yapılan anketler sonucunda da demografik, gelişimsel, sosyal ve fiziksel çevre özellikleriyle ilişkisi istatistiki verilerle ortaya konulmuştur. Verilerin sonucu olarak çocukların fiziksel aktivitelerini, sokakta, konut yakınlarındaki açık-yeşil alanlarda, okul bahçelerinde geçirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar mahalle ölçeğinde bulunan mekânların çocukların fiziksel aktivitelerini geçirmeleri için daha sağlıklı çalışmalar, tasarımlar yapılması gerektiğini öne sürmektedir.

"Çocuk Oyun Alanlarına Kapsayıcı Yaklaşımlar: İstanbul İçin Bir Değerlendirme" adlı tezde (Pola, 2015), çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimlerinin sağlıklı olabilmesi için vakit geçirdikleri mekânların iyi tasarlanmış çocuk oyun alanları olduğu savunulmaktadır. Çocuk oyun alanlarının kapsayıcılığının önemini ve oyun alanlarının tasarım ilkeleriyle donatılıp donatılmadığını incelemek için İstanbul'da yapılan anketler ve incelemeler tez çalışmasında yardımcı olmuştur. Anket sonuçları çocukların sağlıklı fiziksel ve ruhsal gelişimlerinin sağlanması için çocuk oyun alanlarının hayati önem taşıdığını ortaya çıkarmıştır. Öneri olarak mevcut oyun alanlarının tasarım ilkeleri kapsamında bütüncül olarak revize edilmesi, yapılacak olan yeni oyun alanlarının da bu şekilde tasarlanması sunulmuştur.

Yılmaz (2015)'ın, "Kentsel Mekânların Yaşanabilirliğinin Çocuk ve Kent İlişkisi Yönünden İrdelenmesi; Sultangazi Örneği" adlı tezinde, çocukların gelişimi ve gereksinimleri belirlenerek çocuklar için daha yaşanabilir kentler kapsamında ihtiyaç duydukları mekânların gerekliliği ortaya konulmuştur. Çalışma esnasında, İstanbul ili Sultangazi ilçesinde çocuklar için yapılan projeler incelenmiştir. İhtiyaç duyulan mekanların oluşturulması için, tarihi dokularla korunan, değer verilen, mahalli ölçeği baz alındığında bu birimlerin önemini vurgulayan bir bakış açısının analizi sunulmuştur.

“Kentsel Mekânın Gelişiminde Çocuk Oyun Alanlarının Rolü: K.K.T. C’de Yeni Kent Gönyeli Örneği” adlı makalede Abbasoğlu Ermiyagil ve Sunalp Gürçınar (2015), kentsel mekândaki oyun alanlarının gelişme çağındaki çocuklar üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Alan çalışması olarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde bulunan Yeni Kent Gönyeli bölgesi ele alınmış ve gerekli analiz çalışmaları yapılmıştır. Makale, bölgedeki oyun alanlarının kullanıcı gereksinim ve talepleri üzerine düzenlenmesi hakkında öneriler sunmaktadır.

“Bir Kamusal Mekân Olarak Meydanın Çocuk Gözüyle Değerlendirilmesi: Türkiye, Isparta İli, Hükümet Meydanı Örneği” adlı tezde (Saka Kocaman, 2018), Isparta İli, Hükümet Meydanı çocuk gözüyle değerlendirilmiş, çocuk dostu olup olmadığı araştırılmış, çocukların meydanda yaptıkları ve yapmak istedikleri aktiviteler tespit edilmiştir. Sonuç olarak çocuklar için mekân tasarımları yapılırken çocukların gözünden bakılarak tasarım yapılması ve tasarım sürecine kullanıcı grubu olan çocukların katılımının sağlanması gerektiği önerileri sunulmuştur.

İncekara (2018)’nın, “Çocukların Mekân Algısı ve Katılımcı Tasarım Yöntemlerinde Rolü: Muş ve Harran Yerleşimleri” adlı tezinde, çocukların ihtiyaçları doğrultusunda oluşturulması gereken mekânların, yetişkinlerin bakış açısı ile oluşamayacağı ve bu süreçte çocukların katılımının önemli olduğunu vurgulamaktadır. Tez çalışması katılımcı tasarım benimsenerek oyunun 6-12 yaş grubu çocuklar ile nasıl kullanılacağına ilişkin inceleme ve Muş ve Şanlıurfa-Harran alan çalışmasını kapsamaktadır.

“Açık Kamusal Mekân Tasarımında Çocuk Katılım Yöntemlerinin Etkinlik Düzeyi Değerlendirmesi” (Şentürk, 2018), adlı tez çalışmasında, açık kamusal mekân tasarım süreçlerinde uygulanan çocuk katılım yöntemlerinin tasarım/uygulama sürecinde etkinlik düzeylerini değerlendirmeye yönelik bir çerçeve ortaya konması amaçlanmıştır. Tezde, kamusal mekân düzenlemelerinde çocukların katılım aşamalarında kullanılan yöntemlerin etkilerinin belirlenmesinin, gelecekte daha etkin ve önemli katılım aşamalarının meydana gelmesinde kolaylık sağlayacağı ve katılım yöntemleri için yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Genç (2019)'un, "Çocukların Kentsel Yaşama Katılımlarında Sokak Mekânının Önemi" adlı tez çalışmasında amaç; çocukların kenti benimseme ve kentli bir birey olma yolunda ihtiyaç duydukları ve karşılarına çıkan engellerin incelenmesi ve önermelerin geliştirilmesidir. Çalışma kapsamında, "Project for Public Spaces" adlı topluluğun geliştirmiş olduğu; erişilebilirlik, konfor ve imaj, kullanım ve aktivite, sosyallik konuları ışığında çocukların kullandığı alanların daha kullanışlı hale getirilmesi çalışmak amacıyla bulgular ortaya konulmuştur.

Şehirde Çocuk Olmak Sempozyumu I'de (Ayataç, 25-26 Nisan 2019), "Kamusal Mekânda Çocuk Olmak" başlığı altında çocuğun sağlıklı gelişimi için vakit geçirmesi gereken mekânlara değinilmiştir. Çocuklar için kullanılabilir mekânların, güvenilir, taşıt içermeyen, yeşillik barındıran mekânlar olduğu ortaya konulmuştur. Konuyla alakalı güncel okumalar ve çalışmalar değerlendirilmiştir.

5.1.3. Çocuk dostu kentler

Kenti dost kategorisinde değerlendirmek, dost kelimesinin anlamı gibi insana yakınlık içeren kentleri ve kentin içerisinde barındırdığı insanı düşünerek tasarlanmış olması gerektiğini savunmaktır. "Çocuk dostu kent" kavramı ise, çocuğun büyüdüğü ve yaşayacağı kentte söz hakkına sahip olduğu, çocuğun kentin fiziki ve sosyal gelişimine yön verip destekleyebileceği özellikleri içinde barındıran kent anlamını taşımaktadır. UNICEF (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu) ise, çocuk dostu kent kavramını, çocukların haklarını uygulamaya kendini adamış kent olarak tanımlamıştır.

"Kentin çocuk dostu olabilmesi için; kentli yetişkinlerin sahip olduğu temel hak ve hizmetlerden yararlanabilmeli, hatta öncelikleri de olabilmeli, kötülük ve çeşitli tehlikelerden korunmuş güvenli bir kentsel çevrede yaşayabilmeli, açık mekânlarda güvenli bir şekilde oyun oynayabilmeli, arkadaşlarıyla buluşabilmeli, paylaşımda bulunabilmeli ve böylece başka çocuklarla birlikte öğrenebilmelidir" (Kaypak ve Uçar, 2018; 23).

Çocuk hakları dikkate alınarak uygulanacak olan projelere dayanak olan ilk husus Birleşmiş Milletlerin 1989'da imzaladığı Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, ikinci husus ise 1996 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı (Habitat II)'dir. Bu projelerden ilki "Çocukların Kenti Projesi" olarak İtalya'nın 50.000 nüfuslu Fano kentinde uygulanmıştır. Proje; çocukların bilme, planlama, öngörme, önerme, tartışma, karar verme ve uygulama kapasiteleri üzerinden yaşadıkları kenti değiştirmelerini amaçlamaktadır (Çakırer Özservet, 2014'den aktaran; Kaypak ve Uçar, 2018).

Topsümer vd. (2009) ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, "Aile Dostu Kentler Etüt Araştırması"na (2015) göre Çocuk Dostu Kent ile hedeflenenler şu şekilde sıralanabilir:

- Sağlıklı ve güvenli bir çevre,
- Çocukların gelişimi için dost bir çevre,
- Sürdürülebilir ve adil bir çevre,
- Temel hizmetlerin verildiği ve herkese bakım sağlayan bir çevre,
- Özellikle güç durumdaki çocuklar için dost bir çevre,
- Ayrımcılık gözetmeyen ve dayanışmayı özendiren bir çevredir.

Çocuk Hakları Evrensel Sözleşmesine göre çocuklar; görüşlerini serbestçe ifade etme, kendisini ilgilendiren her konuda görüşlerinin dikkate alınmasını isteme, duygu ve düşüncelerini istediği şekilde açıklama, arkadaşlarıyla barış içinde toplanabilme, korunma, eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanma, etkinliklere katılma, oyun oynama, her türlü istismardan korunma haklarına sahiptir. "Katılım, bireylerin karar alma süreçlerinde etkili olması, karar mekanizmalarına, uygulama ve değerlendirme süreçlerine katkıda bulunmasıdır. UNICEF, çocuk katılımını, çocukların fikirlerini açıklayabildikleri ve onları etkileyen konularda söz sahibi olabildikleri işlere katılımı olarak tanımlar" (Kaypak ve Uçar, 2018; 24). "Çocuk Dostu Şehirlerde çocuklar kent yönetiminin aktif katılımcılarıdır ve fikirleri kent yönetimi tarafından özellikle dikkate alınır" (Çakırer Özservet, 2015; 40).

Çakırer Özservet (2015)'e göre, yerel yönetimlerin yapması gereken düzenlemeler aşağıda verilmiştir.

- Çocukların karar vericilere kent hakkında etkide bulunması,
- Nasıl bir kent istedikleri hakkında çocukların düşüncelerini paylaşabilmesi,
- Aileye, topluma ve sosyal hayata katılmada çocukların önlerindeki engellerin ortadan kaldırılması,
- Sağlık ve eğitim gibi temel gereksinimlere çocukların erişiminin sağlanması,
- Temiz suya ve sağlıklı besine ulaşmalarının sağlanması,
- Şiddete ve kötülüklere karşı çocukların korunması,
- Kendi alanlarında güvenli bir şekilde yürümelerine olanak tanınması,
- Arkadaşlarla buluşmaları, birlikte vakit geçirmeleri ve en önemlisi rahat şekilde oyun oynamaları için ortamların, mekânların oluşturulması,
- Bitkiler ve hayvanlarla iç içe yeşil bir çevreyle ilişki kurabilecekleri doğal ortamlara sahip olmalarının sağlanması,
- Kirliliğin olmadığı bir çevrede yaşama haklarına özen gösterilmesi,
- Kültürel ve sosyal etkinliklere katılmaları için fırsatlar yaratılması.

Yerel yönetimler, çocukların birer özne olarak karar verme, fikir beyan etme imkânını sunarak örgütsel bir yaşam alanının oluşturulmasına destek olmalıdır. Böylece çocuklar fikir üreten, sorumluluklarının farkında olan, bilinçli eğitilen, daha özgür hisseden, özgüvenli, ne istediğini bilen ve kendilerini daha iyi ifade edebilen bireyler olarak gelişip, girişimci ve katılımcı bireyler olarak hayatta yer alacaklardır. Bu durum yerel demokrasinin de güçlenmesine fayda sağlayacaktır. "Çocukların yerel düzeyde katılımının sağlanabilmesinde çocuk meclislerinin oluşturulması yerel yönetimlerin önemli çalışmalarından biridir" (Öktem vd., 2020; 229). Kent konseylerinde oluşturulan çocuk meclisleri, çocukların fikirlerini, düşüncelerini ve görüşlerini sundukları ve kamuoyuna duyurdukları platformdur. "Çocukların demokrasiye alışması, yeni dostluklar kurup duygudaşlık geliştirebilme becerisi kazanabilmesi ve sosyal gelişimlerine olumlu etkilerin oluşması için çocuk meclislerine katılım önemlidir" (Öktem vd., 2020; 229). Çocuk dostu kent kavramının kentsel çevre ile özdeşleşmesi, çocukların kullandıkları mekânların planlama ve uygulama süreçlerinde katılımları ile

sağlanacaktır. Bu nedenle çocuk meclislerine katılım konusunda ebeveynler de çocuklarını teşvik etmelidirler.

Literatür araştırması sonucu "Çocuk Dostu Kent" ile ilgili yapılan; kenti çocuklara yönelik anket soruları veya alan çalışması ile değerlendiren çalışmalar (Koç vd., 2015; Severcan, 2015; Sivri Gökmen ve Taşçı, 2016; Yazgan, 2017; Berkün, 2019a; Turan, 2020), çocuk dostu kent ile ilgili stratejiler geliştiren çalışmalar (Tandoğan, 2011; Sivri Gökmen, 2013), çocuk dostu kentlerin gelişim sürecini inceleyen çalışmalar (Topsümer vd., 2009; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015; Parlak, 2019), çocuk dostu kentleri çocuk hakları ile ele alan çalışmalar (Sivri Gökmen ve Taşçı, 2011; Kaypak ve Uçar, 2018), çocuk dostu kentin nasıl olması gerektiğini ele alan çalışmalar (Sivri Gökmen, 2008; Birol, 2009; Öktem ve Akpınar, 2019; Aydoğan, 2020), çocuk dostu kent ile yerel yönetimlerin ilişkisini ele alan çalışmalar (Esenler Belediyesi, 2015), İlk çocuk dostu şehir olan Fano'yu ele alan çalışmalar (Çakırer Özservet, 2014; 2015) olarak sıralanabilir.

İncelenen bu kaynaklar sonucunda, fiziki planlama boyutunda yapılan çalışmalar konuyu çocuklar için yaşanabilir ve sürdürülebilir kent hedefi olarak ele almışlardır. Bu kaynaklarda çocuk dostu kent için değinilen sorunlar ve geliştirilen öneriler benzerlik göstermektedir. Bu öneriler, çocukların kendi yaşadıkları çevre ile etkileşimine elverişli, erişilebilir eğitim, sağlık ve spor tesislerinin planlaması, meydan, park ve çocuk bahçelerinin çocuklara uygun şekilde tasarlanması, mahalle ölçeğinde bulunan çocukların oyun oynama ve vakit geçirme noktalarının güvenilir hale getirilmesi, araç trafiğinin azaltılarak bisiklete teşvik sağlanması ve kentlere bisiklet yollarının önerilmesi şeklinde özetlenebilir.

5.2. Gençler

5.2.1. Özellikleri, gereksinimleri ve mekân kullanımları

Birleşmiş Milletler'e göre genç, "15 ile 25 yaşları arasında, öğrenim gören, hayatını kazanmak için çalışmayan ve ayrı bir konutu bulunmayan kişi" olarak

tanımlanmıştır. Türk Dil Kurumuna göre ise "yaşı ilerlememiş olan, ihtiyar karşıtı" olarak tanımlanmıştır. Gelişim psikolojisindeki çalışmalar incelendiğinde ise, Yörükoğlu (1989)'na göre genç; "çocuklukla erişkinlik arasında gençlik ya da delikanlılık adı verilen, 12 yaştan 21 yaşına kadar uzanan çağ" olarak tanımlanmaktadır.

"Genç kabul edilen yaş grubu, ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir. Örneğin Kanada'da genç tanımı 10-24 yaş aralığı olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizde ise, genç nüfus 15-24 yaş aralığında kabul edilmektedir" (Aile Dostu Kentler Etüt Araştırması, 2015; 56). Kalkınma planlarında ise gençlik yaşı dönemler arasında değişkenlik göstermektedir. II. Beş Yıllık Kalkınma Planında 14-24 yaş, III. Beş Yıllık Kalkınma Planında 12-22 yaş, V. Beş Yıllık Kalkınma Planında 12-24 yaş, X. Beş Yıllık Kalkınma Planında ise 15-24 yaş aralığı genç olarak kabul edilmiş bulunmaktadır. Ulusal Ajans ise yaş aralığını biraz daha geniş tutarak 15-30 yaş grubunu genç olarak ele almaktadır (Baş, 2017).

Bu çağ, hızlı bedensel büyüme ve ruhsal olgunlaşma çağıdır (Yörükoğlu, 1989). Ruhsal açıdan yeni özellikler ve davranışlar kendini gösterir. Çoğu zaman fevridir ve anne-babaya karşı çıkmak, kural tanınamamak ister. Duyguları gel-git içerisindedir. Dış görünüşlerine verdikleri önem ile kendilerini beğenmemeleri doğru orantılıdır. Bu dönemde hayal kurma, odaya kapanma, aile ile az iletişim kurup, arkadaşlarla fısıldaşmalar, fırtınalı dönemler başlar ve yeni arayışlar içine girer. Bu davranışların sebebi hızla gerçekleşen beden gelişimi sayılabilir. Gençlerin içinde bulundukları bu durum her zaman olumsuzluklara yol açmasa da evden kopma, dış çevreye yönelme söz konusudur. Anne babaların iletişimsel, soğukkanlı ve sevgi altyapılı davranışları gençler tarafından hissedilmezse, başkaldırma içgüdüleri gençleri olumsuz çevre ve arkadaşlıklara sürükleyebilir. Ebeveynlerin bu dönemde yaklaşımı oldukça önemlidir. Gençlere sorumluluk verilmeli, onların doyum sağlayacak alana (spor, müzik, sanat vb.) yoğunlaşması teşvik edilmeli, ilgi alanlarının genişlemesinin sağlanması ve içlerinde bulundukları ruhsal çatışmaları çözmeye yardımcı olmalılardır (Yörükoğlu, 1989).

Gençlerin bu dönemdeki gereksinimleri; kendini tanıma, olumlu sosyal ilişkiler kurabilme, başarı, kendini iyi ifade edebilme, fiziksel etkinliklere ve sosyal organizasyonlara katılım olarak sıralanabilir. Bu dönemde tercihen sosyalleşmenin yanı sıra bireyselleşme gereksinimi de duyulabilir. Genel olarak gençlerin gereksinimlerini sıralayacak olursak;

- Barınma gereksinimi
- Eğitim gereksinimi
- Kaliteli çevre gereksinimi
- İstihdam gereksinimi
- Spor ve rekreasyon gereksinimi
- Toplumsal statü
- Başarma
- Sevgi
- Kendini gerçekleştirme
- Eğlence (serbest zaman faaliyetlerine olanak verme)
- Özgürlük
- Düzen
- Yeterlilik
- Ait olma
- İlgi görme
- Duyguları anlama

Yaşadıkları çevrede yaşıtlarıyla sosyal ilişkiler kurabildikleri, fiziksel ve sosyal aktivitelere katılacakları kamusal mekânların yer alması gençlerin en büyük gereksinimlerindendir. Özellikle en hareketli dönemlerini yaşayan bu yaşlardaki kullanıcı grupları dönemsel olarak yaşadıkları çeşitli çalkantıları ilgi alanlarını genişleterek dağıtabilmektedir. Boş zamanlarını faydalı ve verimli şekilde geçirmeleri, enerjilerini doğru yerde kullanmaları kötü alışkanlıklardan, arkadaşlardan ve çevreden korunmaları için oldukça önemlidir. Beceri ve yeteneklerini geliştirecek faaliyet kollarında yer almaları desteklenmelidir ve kişisel gelişimlerinde bu etkinlikler önemli rol oynamaktadır. Okuldan arta kalan zamanlarını evde, alışveriş merkezlerinde, spor salonlarında, park-rekreasyon

alanlarında, kütüphanede, kafe ve restoranlarda geçiren gençlerin keyif alacakları ve kaliteli vakit geçirecekleri kamusal mekanlara ihtiyaçları bulunmaktadır.

Kültürel ve sanatsal faaliyetler, sportif etkinlikler gençlerin mutlu ve kendine güvenen bireyler olarak yetişmesinde büyük rol oynamaktadır. Park ve rekreasyon alanlarında yürüyüş yapma, evcil hayvan dolaştırma, yalnız veya arkadaş-aile ile vakit geçirip eğlenme, dinlenme, spor yapma, bisiklete binme gibi aktiviteler kompakt olarak bulunabilir. Ayrıca müzik, tiyatro, sinema, sanat kursları, bilim merkezleri, müze gibi donatılar kullanıcı grubu olan gençlerin tercih etmesi gereken ve yaşadıkları çevrede (mahalle ölçeği veya kent ölçeği) bulunması gereken tesislerdir.

Devlet Tiyatroları (DT) Genel Müdürlüğü'nün Türkiye'de toplam 43 tiyatro sahnesi bulunmaktadır. Bunların neredeyse yarısı Ankara, İstanbul ve İzmir'de yer alırken 58 ilde tiyatro sahnesi bulunmamaktadır. Bakanlığın verilerine göre, 2018 yılında DT, belediyeler ya da özel tiyatrolar dâhil olmak üzere Aksaray, Ardahan, Batman, Bayburt, Bilecik, Erzincan, Hakkâri, Karaman, Kilis, Kırıkkale, Niğde, Siirt, Çankırı ve Şırnak illerinde sadece 1 tiyatro salonu bulunmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2020).

Gençlik merkezlerinin ise ilki 1969-1970 yıllarında Ankara'da faaliyete geçmiş, o günden günümüze kadar geçen süreçte ülkenin her tarafında yaygınlaştırılmıştır. 2002 yılında Gençlik Merkezlerine üye kişi sayısı 11.614 iken 2012'de Gençlik ve Spor Bakanlığı kurulmasıyla birlikte hızlı bir şekilde artarak 2015 yılı 1.270.070 kişinin üyeliği gerçekleşmiştir (GSB 2016). 2018 Kasım ayı itibariyle ise Gençlik Merkezlerinin sayısı 285'i bulmuş, üyelerin sayısı ise 977.893 erkek, 1.049.387 kadın olmak üzere toplamda 2 milyon 27 bin 280 kişi olmuştur (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2016'dan aktaran; Yılmaz, 2019; 31).

Yavuz ve Çiftçi (2017) yılında gerçekleştirdiği "Türkiye'de Bulunan Gençlik Merkezlerinin Durumu ve Doğu Anadolu Bölgesinin Değerlendirilmesi" isimli çalışmasına göre Türkiye'de en çok Gençlik Merkezi bulunan iller sırasıyla

Samsun (12 adet) Ankara (10 adet), Şanlıurfa, Van, Trabzon (9 adet), Manisa (8 adet), Konya ve Tokat (7 adet), İzmir, Zonguldak, Kocaeli, Diyarbakır, Balıkesir, Artvin (6 adet), İstanbul, Bitlis, Hatay, (5 adet) olarak sıralanmış, diğer illerde ise 1-4 arasında Gençlik Merkezi bulunduğu bildirilmiştir (Yılmaz, 2019; 32).

5.2.2. Fiziki planlama disiplinlerinde yapılan çalışmalar

"Genç" konusunda yapılan literatür taramasında Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Yerel Yönetimler, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, Eğitim Bilimleri, Psikoloji, Sosyoloji ve Sosyal Hizmetler gibi disiplinlerde bilimsel çalışmalar olmasına karşın fiziki planlama boyutunda ele alınan çalışmaların kısıtlı olduğu anlaşılmaktadır.

Mimarlık disiplininde "Genç" konusunda yapılmış 1 adet çalışma bulunmaktadır. Özçelik Güney (2016) doktora tezinde, özel ve kamusal alanlar arasında kalan; konutla ilişkili yarı-özel/yarı-kamusal, yarı-açık/açık mekânları sembolize ederek irdelemiştir.

Peyzaj Mimarlığı disiplininde ise "Genç" konusunda yapılmış çalışmalar 3 adettir. Bu araştırmalardan sonra erişilememiş kaynakların bulunabileceği unutulmamalıdır.

Yapılan bilimsel çalışmalar değerlendirildiğinde; gençlerin psikolojik ve sosyal yapısına bağlı olarak açık mekân (KTÜ Kanuni Kampüsü) olanaklarını değerlendiren çalışma (Düzenli, 2010), gençlerin parklardaki rekreasyon gereksinimlerinin saptanmasını ele alan çalışma (Çay, 2011), gençlerin tercih ettiği mekanların belirlenmesini (Kadıköy-Moda Sahili) ele alan çalışma (Çeribaşı, 2020) olarak sıralanmaktadır.

Şehir Bölge Planlama (Kentsel Planlama) disiplininde ise yapılmış olan herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Tüm bu araştırmalardan sonra erişilememiş kaynakların bulunabileceği unutulmamalıdır.

5.2.3. Genç dostu kentler

Genç dostu kent literatürde daha çok aile ve çocuk dostu kentin uzantısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Hedefleri çocuk dostu kent ile aynı olup yerel yönetimlerde katılım açısından daha fazla aktif rol almaları beklenmektedir. "Genç Dostu Kent; Gencin enerjini kente aktarmaya çalışmaktadır" (Kaypak ve Uçar, 2018; 22). "Genç dostu kent denildiğinde, gençlerin; sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere, istihdam olanaklarına, kaliteli, kapsamlı kentsel hizmetlere (ulaşım, konut, güvenlik, vb), şiddete maruz kaldıkları takdirde haklarını güvence altına alacak mekanizmalara, yerel yönetimlerin planlama ve karar süreçlerine katılımının ve erişiminin sağlanması hedeflenmektedir" (Ulusal Gençlik Parlamentosu'ndan aktaran; Aile Dostu Kentler Etüt Araştırması, 2015; 57).

"Genç Dostu Kentler Projesi, Türkiye'de 2014 yılında Habitat Kalkınma ve Yönetişim Derneği tarafından İsveç Başkonsolosluğu Desteği ile yürütülmeye başlamıştır. Proje başlangıçta bir yıllık bir proje olarak hayata geçmiştir ve bugün beş yerleşimin ortaklığında (Denizli, Isparta, Kuşadası-Aydın, Maltepe-İstanbul ve Siirt) yürütülmektedir. Proje kapsamında gençlerin ihtiyaçlarını belirlemek üzere kentlerde gençlik çalıştayları yapılması planlanmıştır. Gençlerin yerel karar alma mekanizmalarına etkin katılımının bir aracı olan gençlik meclisinin oluşturulması, mevcut gençlik meclislerinin ideale uygun şekilde güçlendirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir" (Habitat Derneğinden aktaran; Aile Dostu Kentler Etüt Araştırması, 2015; 57).

Gençlik meclisleri de kent konseyinin bir paydasıdır. "Kent konseyinin işlevi ise, kentin tüm kesimlerini ortak bir payda etrafında toplayarak, hemşerilik bilinci ve dayanışma içerisinde, katılımı güçlendirmek böylelikle oluşan bu sinerjiden bir güç devşirmek olarak ifade edilebilir. Bu gücün ortaya çıkabilmesi adına çocukların, gençlerin, kadınların, engellilerin toplumsal hayata katılımlarını, etkinliklerini artırmak ve bu grupları karar alma süreçlerine aktif bir şekilde dâhil etmek önem taşımaktadır" (Yavuz, 2015'ten aktaran; Baş 2016; 79). Özer (2011)'e göre, Gençlik merkezlerinin amacı aşağıda sıralanmıştır.

- Çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışı içinde, kent yönetiminde ortaklar arasında yatay ilişkilerin güç kazanması,
- Demokratik katılım ve yapının güçlendirilmesi,
- Sürdürülebilir kalkınma içinde gençlerin yapabilir kılınması,
- Gençlerin toplumsal yaşamın her alanında söz sahibi olması,
- Kent yaşamına katılma ve kente ait olma duygularının geliştirilmesi,
- Kaliteli ve yaşanabilir bir kent yönetiminde gençlerin aktif rol alması,
- Gençlerin, gençlik sorunlarına ilişkin politikalar, çözüm önerileri geliştirmeleri.

Gençlerin katılım sürecine dâhil olmaları gereken en önemli noktalardan biri de yaşadıkları çevrede gerçekleşen planlama faaliyetleridir. Buna olanak sağlamak amacıyla yerel yönetimlerde gerçekleşen bu faaliyetler şeffaf olarak gerçekleşmelidir. Gençler kendi isteklerine ve gereksinimlere uygun kamusal mekânların düzenlenmesi için fikirlerini beyan edip görüşlerini bildirebilmelidirler. Gençlerin dinamikliği, teknoloji ile iç içe olmaları, genç zihin yapıları ile oldukça fayda sağlayacaktır.

Dost kentler kavramı ülkemizde henüz yeni bir uygulama projesi olarak algılanmakta olup, çalışmalar bazı konularda daha yetersiz kalmaktadır. "Genç dostu kent" de çocuk dostu kent ile bağdaştırıldığından yapılan literatür araştırması sonucu fiziki planlama alanında ulaşılabilen çok fazla kaynak bulunamamaktadır. Ancak "genç" başlı başına bir özne grubu olup özen gösterilmesi ve ayrıca çalışılması gereken gruptur.

Yapılan çalışmalar incelediğinde; Kaypak ve Uçar (2018), Sivri Gökmen (2013) ve Turan (2020), çocuk dostu kentler konusunda çalışmalar yapmış ve çalışmalarında genç dostu kentlere de yer vermişlerdir. Genç dostu kentlerin gelişim sürecini inceleyen çalışmalar ise oldukça sınırlıdır (örn. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015; Kaypak, 2016).

5.3. Yaşlılar

5.3.1. Özellikleri, gereksinimleri ve mekân kullanımları

"Gelişim evrelerinden biri olan yaşlılık; biyolojik, psikolojik ve sosyal olmak üzere çok yönlü ele alınması gereken bir dönemi ifade etmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ise yaşlılık kavramını, biyolojik olarak aşamalı bir şekilde moleküler ve hücresel olarak deformasyon sonucunda fizyolojik olarak hareketlerin kısıtlanması, hastalık riskinin artması ve bireysel kapasitenin azalması olarak tanımlamaktadır" (WHO 2015'den aktaran; Tamkoç ve Bilgin, 2020; 213). Tıp alanında yaşlılık tanımı, "yetişkinliğin bir uzantısı olarak yaşam süresinin ileriki döneminde fiziksel ve ruhsal değişimlerin görüldüğü bir evre" olarak tanımlanmaktadır. Psikolojide ise, "yaşlanma yaygın kanıya göre ruhsal, zihinsel yeteneklerin kaybı ve psişik işlevlerin zayıflaması" olarak ifade edilmektedir.

"DSÖ'nün 1983 yılında yapılan, "Yaşlı Sağlığının Korunması" adlı seminerde hücre ve dokulardaki yıpranmalara bakılarak yaşlılık dönemleri 3'e ayrılmıştır. Buna göre yaşlılık, "65 yaş ve üzeri" olarak tanımlamaktadır. Bu yaş sınıflamaları için 65-74 yaş arası yaşlılık, 75-84 yaş arası orta yaşlılık, 85 ve üzeri ileri yaşlılık olarak kabul edilmektedir" (WHO 2002'den aktaran; Köse, 2012; 5). Ülkemizde ise yaşlı grup olarak adlandırılan yaş grubu 65 yaş ve üzeridir.

65-74 Arası Yaşlılık: Meydana getirilen araştırmalara nazaran bu kesimdeki bireylerde çoğu zaman fonksiyonel olarak çok büyük kayıplar gözlenmemekte, başkalarının yardımına gerek kalmadan yaşamlarını sürdürebilmektelerdir.

75-84 Arası Orta Yaşlılık: Bu yaş aralığında fonksiyonel olarak kayıplar görülmektedir ancak bu durum yaşlıların başkalarına bağımlı olmadan yaşamlarını sürdürmelerine engel olmamaktadır.

85 ve Üzeri İleri Yaşlılık: İleri düzeyde yaşlı grubunda kişilerin başkalarının bakımına ve yardımına ihtiyaçları bulunmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü tarafından yaş sınıflaması yapılarak kademelendirilen yaşlılığın, farklı disiplinlere göre çeşitleri bulunmaktadır. Bunlar; biyolojik yaşlanma, hücresel yaşlanma, doku ve organ yaşlanması, ekonomik yaşlanma, fizyolojik yaşlanma, kronolojik yaşlanma, sosyolojik yaşlanma, bireysel yaşlanma, toplumsal yaşlanma, demografik yaşlanma, psikolojik yaşlanma ve aktif yaşlanma olarak belirtilebilir (Köse, 2012).

Eğitim sisteminin ve tıp alanının gelişimi, çalışma ve yaşam koşullarındaki iyileştirmeler günümüzde doğum oranlarının azalmasını etkilemekte, yaşam süresini artırmaktadır. Haliyle ölüm oranlarındaki azalış yaşlı nüfusun artışına sebebiyet vermektedir. Yaşlılık döneminin özellikleri genel olarak; fiziksel aktivitelerde, zihinsel bellekte, deri yüzeyinde, sindirim, boşaltım, sinir, duyu ve bağışıklık sisteminde bir takım sağlık sorunları ve değişimler olarak sıralanabilir. Yaşam alanının kısıtlandığı, günlük aktivitelerin sınırlandığı bu dönem kaçınılmaz olarak tüm insanların yaşayacağı bir evredir.

Her yaş grubunun gereksinimleri farklılık gösterdiği için ayrı ayrı ele alınıp değerlendirilmesi gerektiği gibi yaşlı grubunda yer alan kullanıcılarında üzerinde durulması ve dikkate alınması gereken gereksinimleri bulunmaktadır. "Bu evrede kişiler fizyolojik, psikolojik ve biyolojik olarak birçok değişim geçirirler ve hayattaki gereksinim öncelikleri de buna bağlı olarak değişime uğrar" (Köse, 2012; 8).

Fizyolojik Gereksinimler: Bu dönemde yaşlı olarak adlandırılan özne grubunun yaşadığı durumlardan biri olan fizyolojik değişimler, fiziksel haraketlilikte yavaşlama, çevreyle entegre-uyum içerisinde olmada azalma, boy kısalması ve erişim-uzanma mesafesinde meydana gelen fonksiyonel kapasitenin düşmesi gibi durumları beraberinde getirmektedir. Yaşlılık ile beraber yalnızca fiziki değil bilişsel kayıplarında meydana gelmesi kaçınılmazdır. Hafıza kaybı, dalgınlık, huy değişikliği, kavrama, öğrenme, soyut düşünme, hesaplama ve sözel yeteneklerde gerileme bilişsel değişikliklerin getirileridir. Fiziksel olarak değişimlerin bu denli yaşanması yaşlı bireylerin bakım ve hizmet yönünden gereksinimlerini doğurur. Bebeklik döneminde bir birey yaşamsal faaliyetlerini yerine getirebilmek için

nasıl anne-babaya muhtaç ise yaşlılarda bebek gibi ilgiye ve bakıma muhtaç duruma gelebilmektedir.

Psikolojik Gereksinimler: Yaşlıların, duyusal ve zihinsel gelişmeleri, sosyal ilişkileri ve değer yargıları psikolojik gereksinimleri etkilemektedir (Göncü, 1981). "Fiziksel yaşlanma semptomlarının sadece %30'u genlerimizden takip edilebilmekte, geriye kalan %70'i ise kişilere bağlı değişim göstermektedir. Bu durumda yaşlanma olgusunu belki de psikolojik olarak beynimizde yarattığımız söylenebilir. Bu bağlamda yaşlılıktaki psikolojik gereksinimlerin, kullanıcının hislerine yönelik gereksinimleri kapsadığı düşünülebilir ve kendini yaşlı hissetmenin bir ruh hâli olduğu söylenebilir" (Brawley, 2006'dan aktaran; Köse, 2012; 10). Bu dönemde yaşlıların beklenti seviyeleri fazladır ve psikolojik olarak kendilerini iyi hissetmeleri için sevgi, saygı, anlayış, hoşgörü, ilgi ve alaka yeterli olacaktır.

Sosyo-Ekonomik Gereksinimler: Her insanın sosyo-ekonomik gereksinimi, bulunduğu ortama, eğitim seviyesine, aile yapısına, inancına, kişilik özelliklerine göre değişiklik göstermektedir. Yaşlı bireylerin fiziksel hareketliliklerinin kısıtlanmasından ötürü veya yaşı gereği çalışamaz hale gelmeleri, emekli olmaları hem psikolojik hem sosyal hem de ekonomik olarak çöküşe uğramalarına neden olabilmektedir. Birey kendini boşlukta hissedebilir ve yalnızlaştırır. Bu duruma engel olmak için kendi yaş grubu ile vakit geçireceği, faal olarak herhangi bir işte çalışmasa da kendisine bir uğraş edineceği, toplumdan uzaklaşmayacağı mekânların tasarlanması gerekmektedir. Barınma gereksinimi de yaşlılar için büyük önem arz etmektedir.

Yaşlıların fizyolojik, psikolojik ve sosyo-ekonomik gereksinimleri kentsel mekân üzerinden karşılanabilir olmasına karşın kentsel mekân üretiminde yaşlı grubu göz ardı edilmektedir. Ancak yaşlıların kentsel mekân kullanımları ve kentsel alandaki gereksinimlerini anlamak için yaşlıların kent ile kurdukları ilişkiyi ortaya koyup analiz etmek gerekmektedir. Çukur ve Ergin (2008)'in makalesinde, kentte doğrudan kendileri için üretilmemiş mekânlarda gereksinimleri yeterince karşılanmadığı için kamusal mekânlara katılımları sınırlanan, bu nedenle de

"öteki"leştirilen yaşlılık dönemini yaşayan bireyler şehir planlamada temsil edilmediği, Postmodernizmle birlikte gündeme getirilen "ötekiler" için fiziki planlama alanında sadece kentsel tasarım ölçeğinde öneriler geliştirildiği, oysa şehir planlama eylem alanında da bu "öteki"leştirme sürecini aşabilecek mekânsal araçların oluşturulabileceği vurgulanmaktadır.

"Kamusal mekân düzenlemelerinin yaşlılar için uygunluğu ilk bakışta özel bir kriter olarak algınsa da aslında engelli, çocuklu ve bebek arabalı ya da yük taşıyan gibi çeşitli kullanıcı tiplerine de hitap ettiği için evrensel bir niteliktedir. Sadece yaşlıların ya da engellerin kullanımı gözetilerek yapılan mekânlar, onlara "normalden farklı" oldukları imajını dayatarak, sınıf ayrımlarına yol açacaktır. Bu nedenle oluşturulan tasarımların herkesin kullanımına açık olması daha eşitlikçi bir çözümdür" (Köse, 2012; 88).

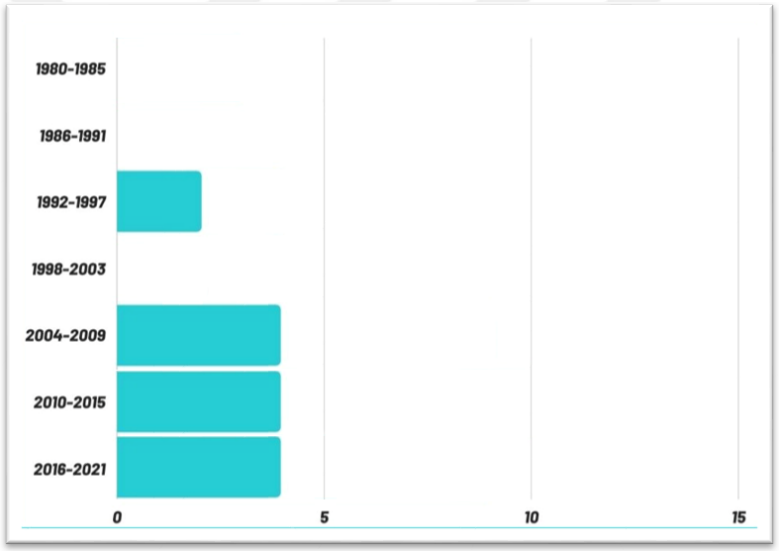
Günümüzde ise yaşlılar ve mekân konusu ilişkilendirildiğinde akıllara ilk ve tek cevap olarak yaşlıların barınma gereksinimlerini karşıladıkları huzur evleri gelmektedir. Ancak ötekileştirme kavramını yaşlılar için aşabilecek mekânlar, şehir planlama disiplininde değerlendirildiğinde, yaşanılan konut çevresi fonksiyonları, yaya yolları ve kaldırımlar, ibadet alanları, yeşil alanlar, sosyo-kültürel tesisler, alışveriş merkezleri gibi mekânların oluşturulması veya düzenlenmesi mümkündür.

5.3.2. Fiziki planlama disiplinlerinde yapılan çalışmalar

"Yaşlı" konusunda yapılan literatür taramasında Sosyal Politika, İç Mimarlık, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Sağlık Hizmetleri, Sosyal Hizmetler, Turizm ve Otelcilik, Sosyoloji gibi disiplinlerde de yapılan bilimsel çalışmalara rastlanmıştır. Fiziki planlama boyutunda ele alacağımız Mimarlık disiplininde ise yapılmış olan 14 adet çalışma bulunmaktadır. Tüm bu araştırmalardan sonra erişilememiş kaynakların bulunabileceği unutulmamalıdır.

Yapılan bilimsel çalışmalar değerlendirildiğinde; yaşlılar için konut tasarımı ve barınma mekânlarının gelişimi ile ilgili çalışmalar (Karataş, 1992; Türel, 1996;

Demirkan Türel 2011), 65 yaş ve üstü kullanıcıların fizyolojik, psikolojik ve sosyo-ekonomik gereksinimlerine göre yaşlı yurdu tasarlama kriterleri ve huzurevi incelemesinde bulunan çalışmalar (Çakır, 2004; Alkan, 2008), yaşlı bireylerin kent mekânlarını kullanım analizini inceleyen çalışmalar (Öztürk ve Kızıldoğan, 2017; Azak ve Belir, 2020), yaşlılar için ideal mekân tasarımını ele alan çalışmalar (Yılmaz, 2010; Kasap, 2011), huzurevlerinin ve yakın çevrelerinin ulaşılabilirlikle ilgili Türk Standartları bağlamında inceleyen çalışma (Demirtaş, 2019), yaşlı dostu kent kriterlerini inceleyen çalışmalar (Tutal ve Üstün, 2009; Akyıldız ve Akbaş, 2020) yaşlıların yaşam çevresini evrensel tasarım kriterleri açısından değerlendiren çalışmalar (Olguntürk, 2007; Tutal, 2015) olarak sıralanmaktadır (Şekil 5.4).

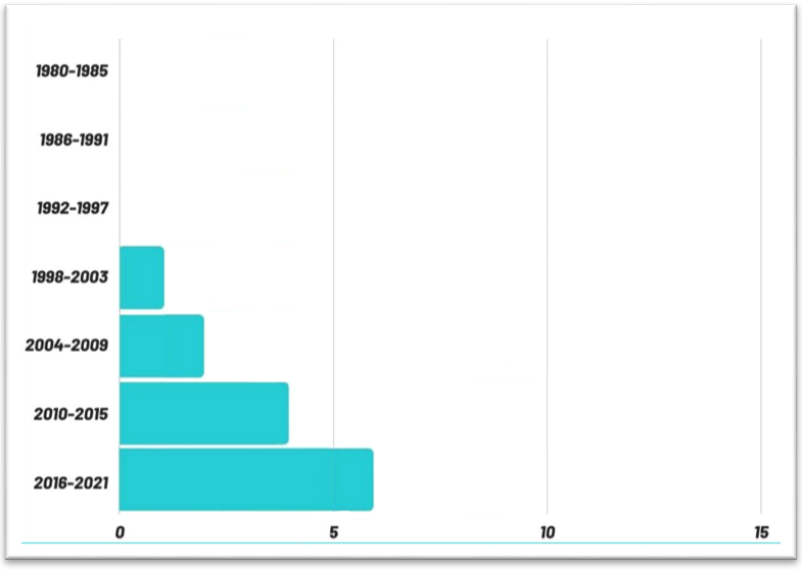

Şekil 5.4. Mimarlık disiplininde yaşlı üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi

Peyzaj Mimarlığı disiplininde "yaşlı" konusunda yapılmış çalışmalar ise 13 adet olarak belirlenmiştir. Tüm bu araştırmalardan sonra erişilememiş kaynakların bulunabileceği unutulmamalıdır.

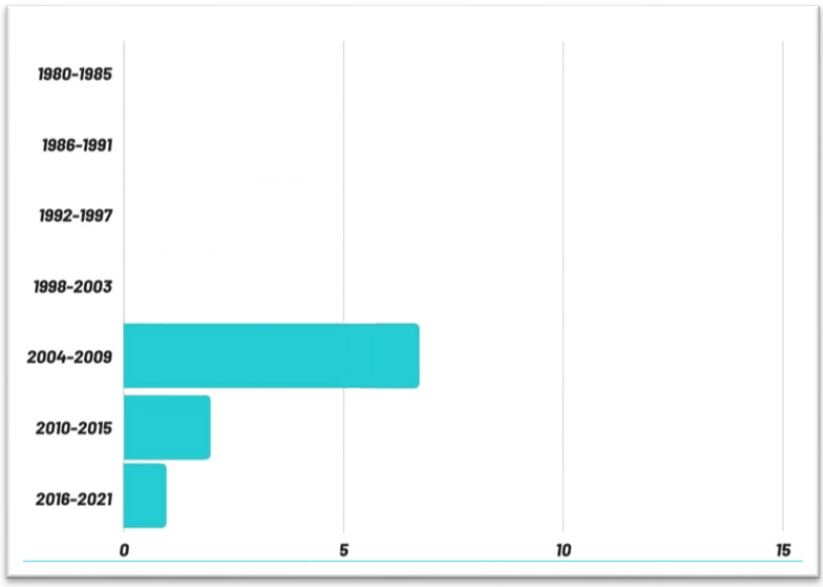
Yapılan bilimsel çalışmalar değerlendirildiğinde; huzurevleri ve yaşlı bakım evlerinde dış mekân tasarımı ve tasarımın rolü konusunu ele alan çalışmalar (Bozar, 2003; Uslu, 2005; Oğuz vd., 2010), huzurevi bahçelerinin peyzaj tasarımı yönünden irdelenmesi konusunu ele alan çalışma (Cüce, 2018), yaşlılar için

iyileştirme bahçelerini inceleyen çalışma (Bulut ve Göktuğ, 2006; Karakoç, 2020), yaşlıların park kullanım tercihlerini ele alan çalışma (Yılmaz vd., 2016; Düzenli ve Alpak, 2017; Özkan, 2020), yaşlı kişilerin sağlığı ve etkinlikler için bitki yetiştiriciliğinin önemini ele alan çalışmalar (Katipoğlu ve Arslan, 2011; Arslan ve Ekren, 2017), yaşlı bireyler için evrensel tasarımın kavramını inceleyen çalışma (Uslu ve Shakour, 2014), yaşlıların doğa/bahçe algıları üzerine araştırma yapan çalışma (Özdemir ve Vural, 2015) olarak sıralanmaktadır (Şekil 5.5).

Şekil 5.5. Peyzaj mimarlığı disiplininde yaşlı üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi

Ancak bu tez de şehir bölge planlama disiplininde kentsel planlama alanında yapılmış çalışmalar incelenmiştir (Şekil 5.6). Ulaşılan kaynak sayısı 10'dur.

Şekil 5.6. Şehir ve Bölge Planlama disiplininde yaşlı üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi

Kentsel planlama alanında yapılmış çalışmalar daha ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve aşağıda verilmiştir.

"Türkiye'de Yaşlı Nüfusun Demografik ve Sosyo-Ekonomik Belirleyicilere Göre Coğrafi Analizi" adlı yüksek lisans tezinde Birhan Zeybek (2006), yaşlı nüfus oranındaki artış ve dağılımındaki değişimin, yaşlı insanlara götürülecek kamusal ve özel hizmetlerin şeklinin tanımlanması ile birlikte özellikle sosyal güvenlik politikalarının gözden geçirilmesini, iyileştirilmesini, geliştirilmesini ve devletin koruyucu önlemler almasını zorunlu hale getirmekte olduğunu, bu durumun ise konunun sosyo-politik, ekonomik, yasal, eğitsel ve mekânsal olarak çok boyutlu ve disiplinli bir şekilde ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

"Yaşlıların Kentsel Mekânda Kendilerini Daha İyi İfade Edebilmeleri İçin Alınması Gereken Önlemler" adlı makalesinde Gökgür (2006), yaşlılık-kent ilişkilerinin, kentlerde yaşanan diğer sorunlarla birlikte ele alınarak, kentsel düzenleme politikalarının dinamik yapısı içinde çözümlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Kent ve yaşlı ilişkisini güçlendirmek için her türlü ölçekte çalışmaların yapılması gerektiğini aksi takdirde problemlerin çözülmesinde başarılı olunamayacağını belirtmiştir.

Çukur ve Sılaydın'ın (2006), "Yaşlılık Dönemini Yaşayan Bireylerin Planlama Sürecine Dâhil Edil(ebil)mesi Bağlamında "İzmir Kentsel Bölge Nazım İmar Planı"nın Değerlendirilmesi" adlı çalışmasında, kentsel mekân üretiminde hedef kitleyi "erişkin bireylerin" oluşturduğunu, diğer yaş dönemlerinin talep ve gereksinimlerinin göz ardı edildiği vurgulanmaktadır. Yaşlı bireylerin planlama sürecinde temsil edilip edilmemesine dair değerlendirmeyi, İzmir Kentsel Bölge Nazım İmar Planını (İKBNİP) irdeleyerek yapan Çukur ve Sılaydın, imar planında her türden yaş dönemlerini içeren donatıların bulunduğunu ancak temsil kavramının daha fazla ön planda tutulması gerektiğini öne sürmektedir.

"Şehir Planlamada Yaşlıya ve Yaşlının Barınma Sorununa Yeniden Bakmak" adlı çalışmasında Sılaydın (2008), yaşlılık dönemini yaşayan bireylerin talep ve gereksinimlerinin şehir planlama sürecine dâhil edilmesine yönelik öneriler ortaya çıkarmıştır. Aynı zamanda makalesinde, yaşlıların huzurevi ile sınırlandırılan barınma ihtiyacı bağlamında da alternatifler geliştirilmesinde katkı sağlamıştır. Önerisinde yaşlının planlama sürecine dâhil edilmesi, yaşlıya daha yakından ve yeniden bakılması gerektiği vurgulanmıştır.

"Yaşlılık döneminin "öteki"leştirilmesi sorununun kentsel-sosyal altyapı bağlamında irdelenmesi" adlı makalede Çukur ve Ergin (2008), genel tuvaletlerin, yaşlılık dönemini yaşayan bireyler için yalnızca biyolojik açıdan değil, kamusal yaşama katılım anlamında da önemli olduğunu belirtmişlerdir. Çalışma kapsamında yaptıkları analiz ve elde edilen veriler sonucunda Konak ilçesindeki genel tuvaletlerin ülke genelinde görüldüğü gibi, nitelik ve nicelik açısından gereksinimi karşılamakta yetersiz kaldığını ortaya koymuşlardır ve yaşlılık döneminin "öteki"leştirilmesini önlemek için kentsel-sosyal altyapı bağlamında bir araç olarak genel tuvaletleri ele alan bir proje çalışmasını aktarmışlardır. Çalışma çerçevesinde, İzmir Büyük Kent Bütünü içinde seçilen Konak ilçesinde mevcut kentsel dokuya bütünleştirilebilecek bir tuvalet ağ

sistemi oluşturulmuştur. Öneri olarak sunulan bu sistemin hayata geçmesi ve önem kazanması için 1/1000 uygulama imar planlarında kentsel-sosyal altyapı bağlamında dâhil edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Köse (2012), "65 Yaş Üstü Gereksinimlerine Bağlı Konut Alanı ve Çevresi Tasarım Ölçütleri İstanbul ve Viyana Örneği" adlı tezinde, yaşlı gereksinimleri dikkate alınarak kentsel mekânların nasıl bir tasarım yaklaşımıyla düzenlemesi gerektiğini incelemiştir. Çalışmada, kentin aynı zamanda canlı hafızaları olan yaşlı bireylerin kentin fiziksel yapısındaki dinamik değişimlerden nasıl etkilendikleri ele alınmış, fizyolojik, psikolojik, biyolojik, ekonomik ve sosyolojik değişiklikler ile birlikte insan yaşamının kaçınılmaz bir evresi olan yaşlılık döneminde bireylerin kent kullanımını nasıl etkilediği ortaya konulmuştur.

Köse ve Erkan'ın (2014), "Kentsel Mekân Örgütlenmesinin Yaşlıların Kentsel Etkinlikleri Üzerindeki Etkisi, İstanbul ve Viyana Örneği" adlı çalışmasında amaç, yaşlılıkta meydana gelen değişimler dikkate alınarak, yaşlı gereksinimlerine bağlı konut alanı ve çevresi tasarım ölçütlerini ortaya koymak, yaşlıların kentsel yaşama katılımlarını araştırmak ve kentsel tasarım memnuniyetlerinin bu katılımı etkileyip etkilemediğini sorgulamaktır. Çalışmada, İstanbul ile Viyana'nın yaşlılık ve kamusal mekân durumu anket, analiz ve haritalandırma çalışmaları ile karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucu elde edilen verilerin İstanbul'un gelecekte yaşlılar için daha yaşanabilir bir kent olması adına kentsel tasarım eylemlerine veri oluşturması amaçlanmıştır.

Imıl (2019), "'Age-Frıendly' Neıghbourhood Parks: Evaluatıng Parks In Karşıyaka (Izmır) Accordıng To User Perceptıons" adlı tezinde, mahalle parklarını sık kullanan yaşlı bireylerin daha iyi bir fizyolojik, zihinsel ve sosyal sağlığa sahip olma eğiliminde oldukları belirtmiştir. Mahalle parklarında yaş-dostu olmanın iyileştirilmesi üzerine kentsel tasarım müdahaleleri için öneriler geliştirmek için İzmir-Karşıyaka'da bulunan parkları inceleyecek öneriler geliştirmiştir.

5.3.3. Yaşlı dostu kentler

Yaşlı bireylerin kentsel yaşama katılımı hususunda, fiziksel ve sosyal çevre en önemli faktörlerdendir. Yaşlı bireyler ile fiziksel ve sosyal çevre arasındaki ilişkinin kopmaması için güvenli bir yaşam alanı oluşturulmalıdır. "Erişilebilir çevreler yaşlı bireylerin bağımsızlıklarını arttırarak aktif bir şekilde yaşamlarını kolaylaştırırken olumsuz çevre koşulları yaşlı bireylerin aktifliğini negatif yönde etkilemektedir" (Tamkoç ve Bilgin, 2020; 214).

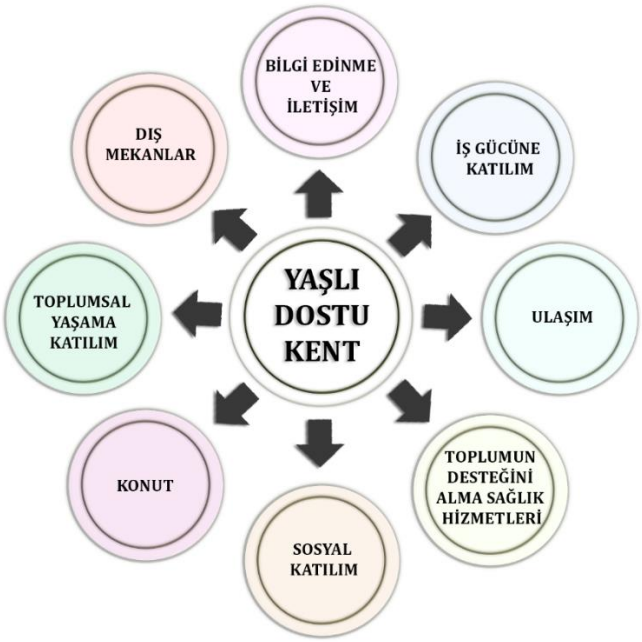
Yaşlı dostu kent, bütün yaşlı bireylerin toplum içinde aktif olma ve aktif yaşlanma imkânına sahip olması gerçeğinden hareket etmektedir (Tutal ve Üstün, 2009). Yaş(lı) dostu kentlerde en önemli husus, yaşlı bireyin yaşam kalitesine yönelik algılarıdır. Küresel yaşlanma sorunu üzerinden Birleşmiş Milletler ve uluslararası pek çok kuruluşun harekete geçmesiyle, Birleşmiş Milletler tarafından ilki 1982 yılında, ikincisi 2002 yılında yapılan Dünya Yaşlanma Toplantıları'nda tüm dünya ülkelerinin dikkati, yaşlanma olgusuna çekilmiştir. Bu toplantılarda yaşlı nüfusa yönelik konut, gelir, kuşaklar arası dayanışma, sosyal ilişkiler, toplumsal katılım, yaşlı güvenliği, bakım gibi konularda ciddi altyapı çalışmaları başlatılması konusu vurgulanmıştır (Caner vd., 2013'den aktaran; Aile Dostu Kentler Etüt Araştırması, 2015; 58). Birleşmiş Milletler, yaş dostu kentlerin temel prensipleri olarak: Bağımsızlık, katılım, bakım, kendini gerçekleştirme ve haysiyet konularını ele almıştır (Dülger, 2015'den aktaran; Aile Dostu Kentler Etüt Araştırması, 2015).

Günümüzde yaşlıların yaşam kalitesini yükseltmek için projeler geliştiren Dünya Sağlık Örgütü, yaşlı dostu kentleri 2005 yılında gündemine almış olup, "yaşlı dostu kenti", yaşlıların aktif katılımını destekleyen, yapı ve hizmetleri yaşlılar için erişilebilir kılan ve yaşlılar için güvenli ortamlar oluşturabilen kent olarak tanımlanmaktadır.

"Kamusal açık kent mekânlarının sürdürülebilir kullanımı mekânların kalitesi, güvenliği, erişilebilirliği ve tüm kullanıcılara hitap edebilirliği ile mümkündür. Bu mekânların tasarım ve düzenlemeleri yaşlı bireylerin kullanımına diğer bir deyişle evrensel tasarım ölçütlerine uygun hale getirildiğinde tüm kullanıcı

tiplerine de uygun olacağı için, herkesin bu alanları birlikte kullanmasına, doğal olarak "kent hakkı"nın eşit dağılmasına olanak sağlayacaktır" (Esenler Belediyesi, 2015).

Yaşlı bireyleri toplumun diğer kesimleriyle uyumlu bir biçimde sosyal hayata kazandırmak, eşit haklara sahip, yaşanabilir kentsel mekânlar oluşturmak için Dünya Sağlık Örgütü tarafından sekiz adet ölçüt belirlenmiştir.

Şekil 5.7. Dünya Sağlık Örgütüne göre yaşlı dostu kent bileşenleri

Caner vd. (2013), göre bu başlıklar altında gerekenleri yerine getiren her şehir Yaşlı Dostu Şehir olarak Yaşlı Dostu Şehirler küresel ağının bir parçası olabilmektedir. İçerisinde mimari, sosyal hizmetler, peyzaj ve şehir planlama disiplinlerinden yoğun katkı bekleyen bu bileşenler aşağıda yorumlanmıştır.

Dış Mekânlar ve Binalar: Yaşlanma sonucu bireylerin bünyelerinde meydana gelen değişimler konut, mahalle, konut etrafında bulunan çevre gibi mekânlarda düzenleme gerektirmektedir. Boş zamanlarını kaliteli geçirecek, fiziki ve mental olarak yaşlı bireyleri rahatlatacak rekreatif faaliyetler ile sosyal yaşama katılım sağlayacak mekânların oluşturulması kısıtlanan yaşantılarını daha iyi sürdürebilmeleri adına teşvik oluşturacaktır. Açık ve yeşil alanlarda kirlilik,

yetersiz aydınlatma, dik yokuş ve merdivenler, yüksek rampalar, gürültü, yetersiz oturma alanları, kısıtlı ve kullanışsız umumi tuvaletler yaşlı bireylerin hareket özgürlüklerini kısıtlamakta olup elverişsiz fiziki çevre koşulu doğurmaktadır. Kullanıcı grubuna hitap eden, gereksinimlerine karşılık verebilecek; konut içi asansör, merdiven korkulukları, tabelalar, geniş kaldırımlar, temiz umumi tuvaletler, yaşlı bireyleri güvende hissettirecek sağlıklı ve kullanılabilir mekânların oluşturulmasında önemli hususlardandır.

Ulaşım: Yaşlı bireylerin yaşamlarını kolaylaştırmak adına, sık ve güvenli toplu taşıma hizmetleri sunulmalı ayrıca toplu taşıma hizmetleri ücretsiz olmalıdır. Toplu taşıma araçlarında yaşlı bireylere öncelik tanınacak oturma yerleri, herhangi bir engel durumu olması halinde zorluk çekmemesi adına giriş rampaları düzenlenmesi, bireysel olarak seyahat etme özgürlüğünde büyük ölçüde yardımcı olacaktır. Durak yerlerinde bulunan bekleme alanının konforu, durak yerinin konut alanlarına yakınlığı dikkat edilmesi gereken hususlardandır.

Konut: Alışılmış olan konut çevresi, arkadaşlar, komşuluk ilişkileri yaşlı bireylerin hayatında önemli rol oynamaktadır. Alışkanlıklardan uzaklaşmak bireylerin içine kapanık ruh haline bürünmelerine ve yalnızlaşmalarına sebep olabilir. Yerinde yaşlanma kavramı bu alışkanlıklarla birlikte yaşama-yaşlanma durumunu ifade etmektedir. Yalnızlık korkusu, yüksek konut kiraları ve apartman içi düzenlemelerin yaşlı bireylere uygun olmaması, yerinde yaşlanma olgusuna ters düşmektedir. Konutların içerisinde fiziki koşullara uygun olarak düzenlemelerin yapılması (mutfak, banyo vs.), konut çevresinde güvenlik sisteminin oluşturulması, evde bakım hizmetinin iyileştirilmesi, apartman içerisinde asansör bulunması ve uygun kiraların sunulması halinde yaşlı bireyler kendilerini güvende ve mutlu hissettikleri ortamda yaşamlarını sürdürebileceklerdir.

Sosyal Katılım: "Bireyler yaşlandıkça yaşam kalitesini korumak ve artırmak için kentsel fırsatları değerlendirme ihtiyacı daha da artmaktadır (Buffel vd., 2012; 606'den aktaran; Çetiner ve Uygur, 2020; 3549). Bu sebeple, toplumun her kesimi gibi yaşlı bireylerinde sosyal alanlardan faydalanması amaçlanmaktadır (Arun,

2020: 3'den aktaran; Çetiner ve Uygur, 2020; 3549). Bunun sağlanabilmesi içinse, yaşlı bireylerin toplum içerisinde varlık gösterebildikleri etkinliklerin ve rekreasyon merkezlerinin daha çok sayıda ve çeşitlilikte olması gerekmektedir. Kentlerin yaşlılara yönelik tasarlanması halinde sosyal etkinliklere katılım ve sosyal ağlara dâhil olma imkânları artmaktadır. Bunun sonucu olarak aktif yaşlanma ve mental iyileşme desteklenmektedir" (Çetiner ve Uygur, 2020; 3549).

Vatandaşlık Görevini Yerine Getirme ve İşgücüne Katılım: Çalışma isteği olan yaşlı bireylere esnek çalışma saatleri ile iş olanağı sunmak, ekonomik ve psikolojik açıdan gereksinimlerini karşılamada yardımcı olacaktır. "Dünya Sağlık Örgütünün de geliştirmiş olduğu Yaşlı Dostu Kent projelerinde, istihdam fırsatlarına erişmek ve topluma katkıda bulunmak isteyen yaşlı bireylere yönelik seçenekler sunulması ve istihdamın sürdürülmesi hedeflenmektedir" (Müftüler, 2018: 75'den aktaran; Çetiner ve Uygur, 2020; 3550).

Bilgi Edinme ve İletişim: Yaşlı bireylerin ihtiyaç halinde bilgi edinme ve gerekli kişilerle iletişime geçme faaliyeti kesintisiz ve güvenli bir şekilde sağlanmalıdır. Yayın yolları kişilerin yaşlılık ile gelen fiziksel değişimleri ile farklılık göstermektedir. Anonslar, ücretsiz gazete dağıtımı, kamusal alanlarda ücretsiz internet kullanımı kolaylık sağlayacak unsurlardır.

Toplumsal Yaşama Dâhil Olma ve Toplumun Yaşlıya Saygısı: Saygınlık beklentileri diğer yaş gruplarına oranla daha fazla olan yaşlı bireyler yaşadıkları süreç içerisinde birçok deneyim ve bilgiye sahip oldukları için kendilerinden yaşça küçük olan bireylere tecrübelerini aktarmak ve sohbet ederek sosyalleşmek istemektedirler. Bu nedenle alt kuşaklar ile sosyalleşme ortamının sağlanması açısından gerekli mekânların oluşturulması gerekmektedir.

Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri: "Sağlık ve destek hizmetleri, yaşlı dostu kent uygulamalarının temel odağını oluşturmaktadır. Yaşlı bireylere yönelik kolay erişilebilir sağlık ve bakım hizmetleri sunmak "Yaşlı dostu kentlerin'' öncelikli amaçları arasında yer almaktadır. Yerel sağlık hizmetleri konusunda yaşlıları bilgilendirmek, sağlık bilgi telefon hizmeti sunmak, gençleri yaşlılara gönüllü

olarak bakmaya teşvik etmek, düzenli sağlık kontrolleri ve kişisel bakım hizmeti vermek, yemek hizmeti sağlamak, ücretsiz temizlik hizmeti sunmak, aşı kampanyası gerçekleştirmek, kamu hizmetlerinde indirim sağlamak, evcil hayvanlarını yürüyüşe çıkarmak gibi bu kapsamda çok sayıda proje yürütülmektedir (WHO Age Friendly Cities, 2007; 67-68'den aktaran; Çetiner ve Uygur, 2020; 3550). Bu projeler yaşlı bireylerin ötekileştirilmeden yerinde yaşlanmasını sağlamakta; kent, konut, mahalle planlamaları, ulaşım, sağlık ve destekleyici hizmetler, bilgi edinme ve yaşam boyu öğrenme, toplumsal yaşama ve işgücüne katılma olanakları sunmaktadır (Menec vd., 2011; 483'den aktaran; Çetiner ve Uygur, 2020; 3551).

Dünya'da ve Türkiye'de birçok uygulamalı projesi olan ve hala geliştirilmekte olan "Yaşlı Dostu Kent" ile ilgili yapılan literatür araştırması sonucu; yaşlı dostu kent kriterlerini inceleyen çalışmalar (Tutal ve Üstün, 2009; Dülger, 2015; Yıldızak, 2017; Akyıldız ve Akbaş, 2020), yaşlı dostu kentleri insan-mekan bağlamında inceleyen çalışma (Akyıldız, 2016), parkları yaşlı kullanıcıların algısına göre inceleyen çalışma (Imıl, 2019), belediyelerin yaş dostu kent uygulamalarını inceleyen çalışma (Yıldızak, 2020), yaş dostu kentler ve rekreasyon alanları arasındaki ilişkiyi ele alan çalışma (Çetiner ve Uygur, 2020), yaşlı dostu kent kavramını ve örneklerini inceleyen çalışma (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015; Caner vd., 2013; Tamkoç ve Bilgin, 2020), Amasya kentinin yaşlı dostu kent olma potansiyelini araştıran çalışma (Amasya Üniversitesi, 2011), yaşlı dostu kent çerçevesinde kentsel yaşama katılım da kentsel tasarımın etkisini inceleyen çalışma (Esenler Belediyesi, 2015) olarak sıralanabilir. Ayrıca Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından 26-27 Kasım 2015'te gerçekleştirilmiş olan "Yaşlı Dostu Kentler Sempozyumu"nda sunulan; yaşlı dostu kentlerin nasıl oluşması gerektiğini ele alan çalışma (Aslan, 2015), yaşlı dostu kentlerin sağlıklı yaşlılar ve alzheimer hastaları için önemini ele alan çalışma (Taneli Y. ve Taneli B., 2015), yaşlı dostu havaalanlarını değerlendiren çalışma (Şengür Kuyucak, 2015), yaşlı dostu erişilebilir rekreasyon alanı tasarımlarını inceyelen çalışma (Feyzioğlu ve Sayan, 2015), Yaşlı Dostu Döşemealtı Projesini ele alan çalışma (Yaman, 2015), yaşlı dostu kentlerde kuşaklararası iletişim ve dayanışmayı sağlayacak uygulamaları inceleyen çalışma

(Murakami, 2015), yaşlı dostu kentler için eşitlik ilkesinin sosyal politikalar için önemini ele alan çalışma (Durdubaş, 2015), yaşlı dostu kentlerde beslenme hizmetlerini ele alan çalışma (Yabancı vd., 2015) olarak sıralanmaktadır.

İncelenen bu kaynaklar sonucunda, fiziki planlama boyutunda yapılan çalışmalar "yaşlı" ve "yaşlı dostu kent" konusunu genel olarak Dünya Sağlık Örgütünün belirlediği kriterler etrafında ele almışladır. Bu kriterler, aktif ve yerinde yaşlanmayı destekleyen, kent morfolojisine uygun, katılım kavramını içinde barındıran, erişilebilir, yaşlı bireyler üzerine anılsa bile aynı zamanda çocuk, engelli gibi bireylerinde gereksinimlerine karşılık verebilecek uygulamalar içermektedir. Konuyla alakalı kentsel ögelerin ve yaşam alanlarının Evrensel Tasarım İlkeleri yönünde optimize edilmesi gerektiğini vurgulayan bilimsel çalışmalar çoğunlukta olup, şehir planlama disiplininde üretilmesi gereken kamusal mekânlar üzerine odaklanılmadığı anlaşılmaktadır.

5.4. Kadınlar

5.4.1. Özellikleri, gereksinimleri ve mekân kullanımları

Yapılan araştırmalarda kadın kavramının tanımı, genel olarak öznel anlayış, kavrayış veya cinsiyetçi söylemsel çevreyle bağlantılıdır. Türk Dil Kurumuna göre de kadın, "Erişkin dişi insan, hatun, hatun kişi, zen" olarak tanımlanmaktadır. Kadın; Elçi (2011)'ye göre, toplumun birçok alanında ikincil bir statü sahibi, ezilen, üstü açık veya kapalı bir şekilde baskı gören, bir aile düzeni içinde çalışıyor da olsa eve gelince yemek yapmak zorunda olan ve bu gibi yaptırımlar yüzünden erkekle ve ataerkil toplumla devamlı mücadele edendir. Eliuz (2011)' göre, kadın, itaatkâr, edilgen, hareketliliği düşük ve yaşam alanı sınırlı bir nesnedir. Tuskan (2020)'a göre, her alanda eşitsizliğe uğrayan, aile reisliği, malları yönetme, yürütme, iş kurma gibi konularda erkeklerle eşit olmayandır. Özel Özcan ve Erden Kaya (2017)'ya göre, kadın, toplumsal cinsiyetin, hane içerisinde ataerkil ideoloji kaynaklı oluşan özel alan ve kamusal alanda kendilerine dayatılan yaşamı yaşamak zorunda bırakılan kişidir. Binder (2017)'e göre, yurttaştır, bireydir, sosyal hayatta var olandır, çalışandır, eşit olması gereken insandır.

Kadınlar, toplumlara yön veren, çeşitli sorular soran değil, sorulardaki sorunlara çözüm bulan, duygusal, evin bekçisi ve ailesine iyi bakan, bağımlı, ikincil, kendini sadece erkeğin cinsel ihtiyacını karşılamaya adayan, utangaç, çekingenlik içeren bir doğaya sahip, çocuklarını iyi bir vatandaş olarak yetiştiren, özel günleri (doğum günü, evlilik yıldönümü) önemseme, merhametli ve duyarlı bireylerdir (Üste, 2015). Görece farklı düzeylerde yer almakla birlikte bakir, cinsel açıdan çekici, sadık, kibar, duyarlı, anlayışlı, şefkatli olma özellikleri…" olan bireylerdir (Vatandaş, 2007). Kadınlar, sevecen ve şefkatli olması; yakın uzun süreli ilişkilere değer vermesi beklenen, sakinliğin, merhametin ve yardımseverliğin temsilcisi olan, anne ve eş olmanın yanı sıra eşin yanındaki en büyük destekçi durumundaki bireylerdir (Akkaş, 2019). Özel alana ait, doğaya yakın, seyredilen, edilgen, tüketen, bağımlı kavramlarıyla anlamlandırılandır (Sankır, 2020). Arkadaş canlısı, ileri görüş ve önseziye sahip, duygu kapasiteleri yüksek, dengelere özen gösterebilen, kendi benliğinin farkında olan ve hayal gücü yüksek olan bireylerdir (Elçi, 2011). Kadınlar için aile kavramı çok önemlidir ve kadınlara yüklenen en önemli görev eş ve anne olmaktır.

Kadınların gereksinimleri; sevgi, saygı, şefkat, özgür hissetme, ilgi ve destek görme, dinlenilmek, anlaşılmak, terk edilmeyeceğine inanma, çocuklarını büyütme sorumluluğunu, paylaşım yapma, açık iletişim kurma ve danışma, güvende hissetme ve korunma, takdir edilme ve onay alma, eğlenme, parasal güven şeklinde sıralanabilir.

Toplumlar kadınlara ve erkeklere farklı özellikler yüklemişlerdir. Bu özelliklerde kadının rolü; uysal, edilgen, bağımlı, çocuk bakımı ve yetiştiricilik üzerinedir. Evin gereksinimlerini giderme ihtiyacı da ataerkil toplum tarafından erkek bireylere aşılandığından, erkeklerin kamusal hayata ve çevreye katılımı uygun görülmüştür.

"Neredeyse her kültürde çocuk yetiştirme ve ev işleri konusundaki sorumluluklar öncelikle kadınlara aittir; erkeklerse geleneksel olarak eve ekmek getirmek ve ailenin refahını sağlamakla yükümlüdürler" (Giddens, 2008; 514'den aktaran; Özel Özcan ve Erden Kaya, 2017; 178).

Özellikle ataerkil bir toplum yapısı ve dini bakış açıları kadının konumunu ve siyasete katılımını şekillendirmiş, zamanla özel alan olan eve hapsedilen kadın, kendine kamusal alanda yer bulmada zorluk çekmiştir. Bu durum ise kadının kendi isteklerini, gereksinimlerini gizlediği ya da kendi kendilerini ikinci plana attığı bir tablo ortaya çıkarmaktadır (Özel Özcan ve Erden Kaya, 2017). "Kapitalist ekonomiler, insanlar arasındaki eşitsiz ilişkileri pekiştirir ve belirli beklentiler oluşturur. Aile ve kişiler üzerinde üretim ilişkilerinin etkisini görebilmek mümkündür. İyi erkek işçinin üretilmesi için gerekli olan toplumsallaşma sonucunda belirli bir koca tipi de üretilmektedir. Erkeğin çalışmak için tüm gün evden ayrılmasına gerek duyması, annenin öncelikle çocukların bakıcısı olarak tanımlanmasına yol açmıştır. Kadın çocukların ihtiyaçlarını karşıladığı için erkeğe çocuk bakımı ile ilgili bir görev düşmemektedir. Eve gelerek sadece dinlenmektedir. Kadın evde kocasını ertesi gün işe gitmesi için hazırlamaktadır. Eğer kadın ev içerisindeki görevlerini yerine getirirse erkek mutlu olacaktır ve daha verimli çalışacaktır. Kapitalistin de istediği tam olarak budur" (Ritzer, 2011; 179'den aktaran; Yılmaz, 2018; 7). Süreç içerisinde teknolojide meydana gelen gelişmeler sonucu birçok sektörde makinalaşma gelişim göstermektedir. Üretim aşamalarında da makinaların artması yaşlı ve kadın bireylerin "öteki"leştirilmesine, saf dışı bırakılmalarına sebep olmuştur.

"1970'li yıllardan itibaren, dünya ekonomisinde meydana gelen krizler ve gelişmeler sonucunda ekonomi yenilen yapılandırılmıştır. Yenilikler ile birlikte kadın iş gücünün çalışma hayatına dâhil edilmesine katkıda bulunmuştur. Çalışan kadınların çoğu hizmet sektörüne yoğunlaşmaktadır. Bunun nedenlerinden birisi de endüstri sektöründeki işlerin çoğunlukla fiziksel güç gerektirmesi ve erkeklere daha uygun görülmesidir. Hizmet sektöründe ise işlerin büyük bir bölümü daha az fiziksel güç gerektirmektedir ve kadına daha uygun görülmektedir" (Yılmaz, 2018; 8).

Kamusal mekânlar, bir yerleşim alanında bulunan sokaklar, caddeler ve meydanlar tanımlanmış kentsel bütünlüğü oluşturan temel mekânlardır. Özel mekânlar ise kamusal mekânın karşıtı olarak gündelik olarak kullanılan işyerleri

ve konut alanları sayılabilir. “Erkek, gündelik hayat akışı içinde görece daha çok ev ortamının dışında bulunur ve çalışmalarını ev dışında kalan özel ve kamusal alanlarda yürütür. Kadın ise gündelik ev işleri ve annelik rolü nedeniyle günün büyük bölümünü ev ortamında geçirir. Bundan dolayıdır ki ev kavramı, kadına ilişkin özel bir alan olarak anlam kazanmıştır. Ayrıca sokaklar, caddeler ve meydanlar gibi kamuya açık alanlar havanın kararmasıyla kadınlar için görece güvenli alanlar olmaktan uzaklaşır” (Alkan, 1999; 7’den aktaran; Kılınç, 2016). Kadınların çocuğunun özel alanları dışında kullandıkları, kendilerini sosyalleştirdikleri mekânlar, mahalle ve komşularıdır. Çocuğu varsa eğer eğitici ve sosyal faaliyetlerini geçirmek için, kreş, okul, park gibi kamusal alanları da kullanan kadın yine ev ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile kullandıkları, pazar alanları ve mahalle ölçeğinde bulunan park-çocuk bahçesi, sosyo-kültürel tesisler ve spor alanları bulunmaktadır.

5.4.2. Fiziki planlama disiplinlerinde yapılan çalışmalar

“Kadın” konusunda yapılan literatür taramasında çoğunlukla Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Psikoloji, Sosyoloji, İşletme (Yerel Yönetimler, Mahalli İdareler) gibi disiplinlerde de yapılan bilimsel çalışmalara rastlanmıştır. Fiziki planlama boyutunda ele alacağımız Mimarlık disiplininde ise yapılmış olan 1 adet çalışma bulunmakta olup çalışmaların kısıtlı olduğu anlaşılmaktadır. Tüm bu araştırmalardan sonra erişilememiş kaynakların bulunabileceği unutulmamalıdır.

Yapılan çalışma incelendiğinde; Akyol (2017), kadın sorunlarının mimarlıktaki uzantısını ele almaktadır. Dini inançlarda kadın olgusunu ve ataerkil toplumun gelişim sürecini inceleyerek çalışmasına başlamış olup, son olarak “kadınların yapı üretimine katılımlarının engellenmiş, zorlaştırılmış veya önemsenmemiş olması yalnızca cinsiyetçi bir ayrımın sonucu olarak değerlendirilmemelidir. Kamusal alanda bir görünürlük ve temsil oluşturan yapı üretimi toplumun hiyerarşik düzeni içerisinde belli kişilere tahsis edilen bir ayrıcalık olmuş, yalnızca kadınlar değil zaman zaman erkeklerde bu dışlanmışlığın öznesi olmuştur” sonucuna ulaşmıştır.

Peyzaj Mimarlığı disiplininde ise "Kadın" konusunda yapılmış 5 adet çalışmaya rastlanılmıştır. Bu araştırmalardan sonra erişilememiş kaynakların bulunabileceği unutulmamalıdır.

Yapılan bilimsel çalışmalar değerlendirildiğinde; kentsel açık mekanların kullanımında kadınların erkeklere göre sergiledikleri farklılıkları ele alan çalışma (Mumcu vd., 2016), mekânsal planlamada kadın dostu kent yaklaşımını ele alan çalışma (Kiper vd., 2016; Açıksöz, 2017), Bolu İli Mudurnu İlçesi'nde yaşayan kadınların mekânı ne kadar eşit/verimli kullandıklarını inceleyen çalışma (Dinçtürk ve Açıksöz, 2018; Dinçtürk, 2019) olarak sıralanmaktadır.

Şehir Bölge Planlama (Kentsel Planlama) disiplininde ise yapılmış olan 3 adet çalışma bulunmaktadır. Tüm bu araştırmalardan sonra erişilememiş kaynakların bulunabileceği unutulmamalıdır. Kentsel planlama alanında yapılmış çalışmalar daha ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve aşağıda verilmiştir.

Aydın Türk ve Mollayakupoğlu (2021)'nun, "Kadınlara Özel Bir Kamusal Alan: Yalvaç Mahalle Fırınları" adlı çalışmasında, geleneksel kültürde kentsel kamusal alanlarda kadının tercih ettiği ve kullandığı mekânlar kısıtlıyken, yerel topluluklar incelendiğinde kadınlara özel kamusal mekânların bulunabileceğini vurgulayarak Isparta ili Yalvaç ilçesinde anneden kıza geçen fırıncılık mesleğini değerlendirmiştir. Çalışmada kadınların hem ekonomik kazanç sağlamasında hem de kent kullanımına dair etkinliğinin artmasında Yalvaç geleneksel mahalle fırınlarının etkisinin olduğu öne sürülmüştür. Aydın Türk ve Mollayakupoğlu, geleneksel mahalle fırıncılığının gelecek nesillere aktarılmasını desteklemek için kadınların geleneksel fırıncılıktan ekonomik kazanç elde etmesini sağlamak olduğunu belirterek, bu şekilde uygulama yapan fırınların çeşitlendirilip etkinliğinin artırılması önerisinde bulunmuştur.

Efe Güney ve Üstündağ (2020), "Kadın Dostu Kent Yaklaşımı Kapsamında Kentsel Açık Yeşil Alanların Değerlendirilmesi: Bornova Örneği" adlı çalışmada, toplumsal cinsiyet rolleri gereği kentsel yaşamda dezavantajlı durumda olan kadın için kentteki tüm unsurların kadını gözeterek planlanması gerektiğini

vurgulamıştır. İzmir ili Bornova ilçesinde belirlenen çalışma sınırı içerisinde bulunan açık ve yeşil alanları değerlendirmiş ve bu bağlamda, kadın dostu kent yaklaşımı kapsamında kentsel açık yeşil alanlara ilişkin tasarım kriterleri belirleyerek öneriler geliştirmişlerdir.

1. İzmir Kent Sempozyumunda "Kadın Dostu Kent" Kavramının İzmir Ölçeğinde Tartışılması" adlı bildirisi ile Tokman (2009), kentte yaşayan kadınların gözünden bakarak kenti yaşanabilir kılmayı amaçlamıştır. Bu bağlamda kentli haklarını değerlendirerek çalışmasına başlamış, yerel yönetimlerin eşitlikçi kent yaklaşımlarını incelemiştir. Çalışmasında, kadın dostu kent kavramını ve İzmir kentini kadınlar için yaşanabilirlik çerçevesinde değerlendirip, yerel yöneticilere "eşitlikçi kent"- "kadın dostu kent" olabilirliğini sağlamak için öneriler geliştirmiştir.

5.4.3. Kadın dostu kentler

Kadın dostu kent; kadınların karar alma süreçlerine ve mekanizmalarına katılımını sağlayan, kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik stratejiler geliştiren ve uygun araçlarla bu stratejileri yaşama geçiren, kadınların gündelik hayatlarını iyileştirmeye yönelik özel politikalar geliştiren kenttir (Şenol, 2015). "Kadın dostu kentler; kadınların sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere, istihdam olanaklarına, kaliteli ve kapsamlı kentsel hizmetlere (ulaşım, konut, güvenlik vb.), şiddete maruz kaldıkları takdirde haklarını güvence altına alacak mekanizmalara, yerel yönetimlerin planlama ve karar süreçlerine katılımını ve erişimini sağlayarak erkekler ile birlikte kentsel yaşamın tüm alanlarında eşit bir biçimde yer almasını destekleyen kentler olarak ele alınmaktadır.

Kadınların geleneksel olarak kendilerine yüklenmiş roller dolayısıyla kentsel mekândan erkeklerle eşit düzeyde faydalanamadığından ve yerel yönetimlerin, cinsiyet bağlamında toplumsal eşitsizliklerin sürmesi ve artmasına karşı mücadelede ve gerçek manada eşitlikçi bir toplumun geliştirilmesinde en uygun noktayı temsil etmelerinden hareketle, 2006 yılında "Kadın Dostu Kent" projesi Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve

Geliştirilmesi Ortak Programı çerçevesinde ortaya çıkmıştır" (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015; 57).

Özsoy ve Sipahi (2016)'ye göre, Kadın Dostu Kent hedefleri aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Kadınların kentsel hareketliliğinin artması,
- Eğitim ve sağlık hizmetlerinden erkeklerle eşit oranda faydalanmaları,
- Ekonomik hayata katılımlarının artırılması,
- Kadınlara yönelik şiddetle mücadelede kararlı ve etkili adımlar atılması,
- Yerel yönetimlere kapasite artırıcı eğitim verilerek, daha fazla sayıda kadının siyasi karar alma mekanizmalarına katılımının sağlanması,

Bu politikaların gerçekleştirildiği kentler, kadınların yaşamları için uygun niteliklere sahip olmaları nedeniyle 'Kadın Dostu' olarak nitelendirilmektedirler. Kadınların yaşadıkları yer hakkında gereksinimlerine uygun olarak fikir beyan etmeleri veya siyasi bir karar alma mekanizmasında yer almaları kent konseyleri ile nitelik kazanan "Kadın Meclisleri" ile sağlanabilir. Kadın meclisleri, kadınların kentsel yaşamda görünür olmalarını, yerel yönetimlerle iş birliği içerisinde olup katılım ve yönetişimin uyumlu bir biçimde harekete geçirilip projeler üretilmesinde etkin rol oynamaktadır. 1992 yılında Rio Zirvesinde kabul edilen Gündem 21 eylem planı içerisinde yer alan kent konseyleri altında ilgili yerel aktörlerden oluşan kadın ve gençlik meclisleri ortaya çıkmıştır. "Kent konseyinde kadınlar, yerel meclislerin çok sınırlı sayıdaki seçilmiş kadın üyeleri dışında, ancak bazı sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri olarak yer alabilmektedirler. Bu boşluğun doldurulmasında kadın meclislerinin önemli bir işlevi olduğu gibi, bunun yanında kadınları ilgilendiren öncelikli konuların tüm kentin ortak gündemine taşınmasının yolunu açabileceği de iddia edilebilir. Ayrıca kadın meclisleri, kadınların karar alma süreçlerine ve kentsel yaşamın her alanına etkin olarak katılımının sağlanmasına odaklanmaktadır. Bunun yanında kadın meclisleri ile örgütlü ve örgütsüz kadınlar arasındaki iletişimin geliştirilmesi sağlanarak ortak bir dayanışma ağı oluşturulması hedeflenmektedir" (Usta, 2013; 210'den aktaran; Örselli vd., 2016; 991). "Kadın meclisleri, kadınların

düşüncelerini açıkça söyleyebilmelerini, çözüm üretebilmelerini ve karar alma mekanizmalarına aktif katılımlarının sağlanmasında önemli bir kurumsal kimliğe sahiptir. Ayrıca, kadınların kendi sorunlarına sahip çıkmalarını özendiren gönüllülük temelinde örgütlenen demokratik bir oluşum olarak varlık göstermektedir. Dolayısıyla karar alma süreçlerine katılmayı sağlamak ve bir kamuoyu oluşturulması sonucunda da yerel mekanizmaların yetkilerini yönlendirici katkılarda bulunmak kadın meclislerinin önemli fonksiyonları arasında sayılabilir" (Örselli vd., 2016; 991).

Kadını toplum yaşantısından soyutlayan uygulamalar yerine aileleriyle birlikte ya da kendi başlarına kullanabileceği düzeyde güvenlik ve konforun sağlandığı mekânlar oluşturulması gerekmektedir. Bu kapsamda kadının kentsel görünürlüğünü artırmaya yardımcı olacak; görsel ve estetik açıdan hitap eden, erişilebilir, yaya öncelikli, sürdürülebilir, ekonomik değerlerin dikkate alındığı, güven duygusunun hissedildiği, dinamik, sağlıklı ve kişilerin kendilerini mutlu hissedebileceği mekânlar tasarlanmalıdır. Mekânların tasarlanma süreçlerinde cinsiyet eşitliği yaklaşımı kamusal alanda eril yapıya son verilmesi adına geliştirilen "Kadın Dostu Kentler" projesi önderliğinde belirlenen ölçeklerde ulaşım, kentsel hizmetler, yeşil alanlar, kamusal alanlara yönelik çeşitli çözüm önerileri sunulmalıdır (Kiper vd., 2016). Eşitlikçi bakış açısının önemsendiği kadın dostu yaklaşımların izlenmesi ve uygulanabilirliklerinin sağlanması hususunda; kadınların karar alma organlarına katılımı sağlanmalı, sunulan hizmetlerin cinsiyet eşitliği kapsamında değerlendirildikten sonra uygulanması gerekmektedir (Tokman, 2009).

Literatür araştırması sonucu "Kadın Dostu Kent" ile ilgili yapılan; kadın dostu kentlerde kadın hakları kavramının yerel yönetimlerle ilişkisini inceleyen çalışma (İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi, 2008), kadın dostu kentler ve kent konseyi ilişkilerini ele alan çalışma (Kaypak, 2012), kadın dostu kentlerin gelişim sürecini inceleyen çalışma (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2015), yerel yönetimler için kadın dostu kent planlaması ve tasarım ilkeleri kitabı şeklinde hazırlanan çalışma (Altan Baykan, 2015), yerel yönetimler, kamu kurumları ve sivil toplum örgütleri için kadın dostu kentler eğitici kiti olarak

hazırlanan çalışma (Esen, 2015), Avrupa'daki kadın dostu kent örneklerini ele alan çalışma (Şenol, 2015), insan ve çevre ilişkisi içerisinde kadın dostu kentleri ele alan çalışma (Kaypak, 2016), mekânsal planlamada kadın dostu kent yaklaşımını inceleyen ve öneriler geliştiren çalışma (Kiper vd., 2016), kadın dostu kent kavramını kent ölçeğinde değerlendiren çalışma (Tokman, 2009; Özsoy ve Sipahi, 2016; Evin, 2019), kadın dostu kentleri kadınların dış mekân kullanımları ile değerlendirip ele alan çalışma (Dinçtürk ve Açıksöz, 2018), kadın dostu kent kapsamında açık ve yeşil alanlara tasarım önerileri geliştiren çalışma (Efe Güney ve Üstündağ, 2020) olarak sıralanabilir.

İncelenen bu kaynaklar sonucunda, fiziki planlama boyutunda yapılan çalışmalar konuyu hem kadınların psikolojik, ekonomik, yönetişimsel ve mekânsal gereksinimleri çerçevesinde ele almışlardır. Çalışmalarda, ataerkil toplumdan alışılagelmiş, kadınlara karşı yapılan ayrıştırıcı ve dış mekândan soyutlayıcı gelenekler eleştirilmiş, kadınların, eğitim, işsizlik, sağlık, sosyal hizmetler konusunda ya da herhangi bir ihtiyaç dâhilinde ulaşılabilir mekânların oluşturulması, bu mekânlar oluşturulurken katılım mekanizmasının devreye girerek kadınların tüm süreçlerde yer alabileceği ve gereksinimlerine karşılık verebilecek kentlerin oluşması için öneriler geliştirilmiştir.

5.5. Engelliler

5.5.1. Özellikleri, gereksinimleri ve mekân kullanımları

Engelli ile kavramlar; yetersizlik, sakatlık veya özürlülük durumu olarak geçebilmektedir. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne göre özürlü: "normal kişinin, kişisel ya da sosyal yaşantısında kendi kendine yapması gereken işleri, bedensel ve ruhsal kabiliyetlerindeki kalıtımsal ya da sonradan olma noksanlık sonucu yapmayan kişi" olarak tanımlanmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü ise engelliliği; "fonksiyonel bir hasar, sakatlık, normal aktivitelerde kısıtlılık" olarak açıklamaktadır. 5378 sayılı ve 01.07.2005 tarihli Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 3/a maddesine göre de özürlü; "doğuştan veya sonradan herhangi bir

nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duyusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişiyi" ifade etmektedir. Türk Dil Kurumuna göre engelli sözcüğü, "vücudunda eksik veya kusuru olan" anlamındadır. Türk Dil Kurumu, "özürlü" kelimesini ile "engelli" kelimesini eş anlamlı kabul etmektedir.

Altan (1975)'a göre, engellilik; insanlarda bulunabilecek fiziksel veya düşünsel kaynaklı her türlü eksiklik ve bozukluklar olarak açıklanmaktadır. Ulusoy (2006)'a göre ise; bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal özelliklerinde belirli bir oranda fonksiyon kaybına neden olan kalıtımsal ya da sonradan olma her türlü eksiklik ve bozukluklara sakatlık denir.

T.C. Başbakanlık Engelliler İdaresi Başkanlığı tarafından 2002 yılında yapılan Türkiye Engelliler Araştırmasında, engellilik altı ana başlık altında sıralanmaktadır. Bu başlıklar;

- Zihinsel engelliler
- İşitme engelliler
- Konuşma engelliler
- Görme engelliler
- Ortopedik (fiziksel) engelliler
- Diğer engelliler.

Zihinsel Engelliler: Zihinsel gelişiminde meydana gelen yavaşlama, duraklama ve gerileme nedeni ile davranış ve uyumu yönünden yaşıtlarına göre sürekli gerilik ve daha yüksek oranda sürekli yeti ve işlev kaybı olan kişiye zihinsel engelli denmektedir (Kilimcioğlu, 2005). Dutoğlu (1967)'na göre, zihinsel engelli; zekâ geriliği gelişim sürecinde (doğumdan önce, doğum anında, doğum sonrasında 16 yaşına kadar) çeşitli sebeplerle zihin fonksiyonlarında sürekli yavaşlama, duraklama, gerileme ve buna bağlı davranışlarda görülen güçlüklerdir. Türkiye

2002 Özürlüler Araştırması'nda, zihinsel engelli birey; çeşitli derecelerde zihinsel yetersizliği olan kişi olarak tanımlanmaktadır. (Çoban ve Açak, 2012).

70-75 IQ değerinin altı zekâ geriliği olarak kabul edilmektedir. Fiziksel özellik olarak yaşıtlarından ve normal çocuklardan farklı değillerdir. Farklılıkları algılama düzeylerinde ve zihin gelişimdedir. Zihinsel engelli bireyler, normal yaş gruplarına göre geridedirler, geç öğrenirler, geç anlarlar, geç konuşurlar, çevrede gelişen durumlarla ilgili bağlantı kurmaları zayıftır ve dikkatleri dağınıktır. "Zekâ geriliği olan çocuklarda bilgi edinme süreci daha güç ve uzundur. Zekâ geriliği olan çocuklardan bazılarının problemleri sınırlı hafıza, anlayış ve bilgiyi organize edememe ile karar verememe olarak sıralanabilir. Bu tip çocuklar, genel dil eksikliği ve açıklayıcı dil kullanamama problemine sahiptirler" (Anastasrow, 2003'den aktaran; Ulusoy, 2006; 16).

İşitme Engelliler: Normal şartlar altında duyulması gereken seslerin birey tarafından duyulamaması işitme engelinden kaynaklanmaktır. "İşitme kaybı bir kulakta ya da iki kulakta oluşabilir. Bu kayıp tip ve derece olarak tanımlanmaktadır. İşitme kaybının tipi kulağın neresinde oluştuğuna bağlıdır. İşitme kaybının derecesi insanların seslere cevap vermesi gözlemlenerek değerlendirilmektedir. Seslerin derecesi desibelle, seslerin tekrarı ise hertzle ölçülmektedir" (Ulusoy, 2006; 12). Doğuştan veya sonradan meydana gelen işitme engeli konuşma ve dil gelişimini de kısıtlar. Böylece konuşma becerisi olumsuz etkilenir, yavaş ilerler. Günlük fiziksel ihtiyaçlarını karşılamak için büyük bir desteğe ihtiyaçları yoktur.

Konuşma Engelliler: Konuşma akışında, ritminde, titizliğinde, vurgulamada, ses birimlerinin çıkarılışında, artikülasyon bozukluğu bulunan kişiye konuşma engelli denir. Fiziksel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanabilirler. (Ulaşım, beslenme, giyinme, temizlik vb.) (Çoban ve Açak, 2012'den aktaran; Yıldırım, 2014). Bununla beraber herhangi bir nedenle konuşmamanın hızında, akıcılığında, ifadesinde bozukluk olan ve ses bozukluğu olan kişidir. İşittiği halde konuşamayanlar, gırtlağı alınanlar, konuşmak için alet kullananlar, kekemeler,

afazi, dil-dudak-damak-çene yapısında bozukluk olanlar bu gruba girmektedir (Kızıltaş, 2012'den aktaran; Yıldırım, 2014).

Görme Engelliler: Görme yetisinden yoksun bireyler görme engelli olarak tanımlanmaktadır. Görme engellilerin dil gelişimleri ve sözel yetenekleri normal yaşıtlarıyla aynı düzeyde ancak, genelleme ve soyutlama yetenekleri onlardan daha geri düzeydedir. Alan kavramları yetersizdir. Buna ilişkin bilgileri dokunma ve işitme duyusu ile geliştirirler (Sayman, 1996). "Motor becerileri diğer öğrencilere göre daha yavaştır. Görme engelli öğrenciler çoğu zaman bir parça görürler ama görüşleri çift veya bulutlu, yani net değildir" (Wood, 2002'den aktaran; Ulusoy, 2006; 10). Görme engeli bulunan kişiler genellikle koku, duyu ve temas yolu ile kendilerini yönlendirmektedirler. Bireyler baston kullanarak hayatlarını biraz olsun kolaylaştırabilmektedirler.

Ortopedik (Fiziksel) Engelliler: Doğum öncesi, doğum anı ya da doğum sonrası bir nedene bağlı olarak oluşan ve bütün düzeltme işlemlerine rağmen iskelet (kemik), kas ve sinir sisteminde meydana gelen bozukluklara bedensel engel (ortopedik engel) denmektedir. Bu engelden dolayı, eğitim performansında ve sosyal uyumunda problemler yaşayan bireyler ise, bedensel engelli (ortopedik engelli) olarak adlandırılmaktadır (Dilbaz, 2016'dan aktaran; Tunç, 2017; 11). "El, kol, ayak, bacak, parmak ve omurgalarında kısalık, eksiklik, fazlalık, yokluk, hareket kısıtlılığı, şekil bozukluğu, kas güçsüzlüğü, kemik hastalığı olanlarla, felçliler, serebralpalsi, spastikler ve spirabifida olanların da bu gruba girdikleri bilinmektedir" (Ulusoy, 2006; 9). Ortopedik engelli kişiler kendi içinde de "Yürüyebilen engelliler" ve "Tekerlekli sandalyeye bağlı engelliler" şeklinde sınıflandırılmaktadır. "Yürüyebilen engelliler" grubunda yardıma ihtiyaç duymadan yürüyebilenler, herhangi bir dayanak veya bastonla yürüyebilenler ve koltuk değneğiyle yürüyebilenler yer almaktadır. "Tekerlekli sandalyeye bağlı engelliler" grubunda ise; tekerlekli sandalyeye bağımlı olan fakat ara sıra yürüyebilenler, vücudun üst kısmını tümüyle kullanabilenler ve vücudunun hiçbir bölümünü kullanamayan engelliler bulunmaktadır (Çoban ve Açak, 2012). Ortopedik (fiziksel) engelli bireylerin neredeyse tamamı günlük ihtiyaçlarını karşılamak için birilerine ihtiyaç duymaktadırlar.

Diğer Engelliler: Yukarıda bahsi geçen engelli başlıkları altında yer almayan, uyum güçlüğü ve sürekli hastalığı olan bireylerdir (hamile, yaşlı vb.). Engelli bireyler toplumda azınlık olarak kabul edilip ötekileştirilse de dünya nüfusunun %15 ini oluşturarak dünyadaki en büyük azınlık grubu kabul edilmektedir. Engelli bireylerin normal bireylerden bedenen veya zihnen farklı davranışları, normal kabul edilenin dışında bir görüntüye sahip olması nedeniyle insanların dikkatini çekmiş ve olumsuz görüşlerle toplumdan dışlanmalarına sebep olmuştur. Engelli bireylerin ötekileşmesinin bir diğer sebebi ise, hem toplumun çoğunluğundan farklı ve ekstra gereksinimlere sahip olması hem de kapitalist sistem tarafından dışlanıp üretim faaliyetlerinde yer almamalarıdır. Engellilerle günlük hayatımızda az karşılaşmamızın ve onları bir azınlık olarak görmemizin büyük sebebi engelli bireylerin sosyal hayata katılmak istememesinden, bunun için fırsat ve cesaret sahibi olamamasından kaynaklanır.

"Barton'a göre, engelli bireyler tehdit edici, aciz olarak görülmekteyken; Goffman'a göre, kayda değer olmayan, önemsenmeyen, itibar edilmeyen, ikinci plana itilen bireyler olarak görülmektedir" (Burcu, 2011'den aktaran; Çelik, 2013; 28). Ötekileştirilmenin verdiği rahatsızlıkla, toplumsal hayatta dışlanan ve kamusal mekânların kullanımında büyük problem yaşayan engelliler hayatlarının büyük çoğunluğunu evde geçirerek bu ötekileşmenin dışında kalmak isterler.

Engelli bireyler, öncelikle normal bireylerin sahip olduğu tüm haklara, bu haklara ulaşmada eşitliğe, bireylerin ve ailelerinin psiko-sosyal, duygusal, ekonomik olarak desteklenmesine, sosyal gelişimlerini sağlamak için akranlarıyla ilişki kurabilecekleri sosyal ortamların oluşturulmasına, kendilerini rahatça ifade etmeye, söz hakkına sahibi olmaya, fikirlerini savunmaya, günlük gereksinimlerini karşılamada yardıma, korunmaya, güvene, saygı ve sevgiye, eğitim ve istihdama, rehabilitasyon ve fizik tedavi hizmetlerine, danışmanlık ve destek hizmetlerine, kentlerde ulaşılabilirlik ve erişebilirliğe, ötekileştirilmemeye, başkalarının yardımına gerek duymadan kent yaşamı/aktivitelerini devam ettirebilmeye, ulaşım ve seyahat imkânlarından, sosyal alanlardan eşit bir şekilde yararlanmaya, özgürce seyahat edebilmelerine,

kendilerini sınıf ayrımı olmadan diğer kişilerin yanında görmeye gereksinim duyarlar.

Bu gereksinimlerin birçoğu fiziksel boyutta meydana gelebilecek düzenleme ve tasarımlar ile mekân üzerinden karşılanabilmektedir. Bu bağlamda gereksinimlere karşılık verebilecek düzenlemelerin yapılması toplumsal kabullenmenin kolaylaşmasına fayda sağlayacaktır. Engelli bireyler için erişim kolaylığı sağlaması adına, terim olarak ilk kez 1980'li yılların ortalarında Mimar Ronald L. Mace tarafından kullanılan "Evrensel Tasarım ve Kriterleri"ne dikkat etmekte fayda vardır. Evrensel tasarım farklı felsefelerde şöyle tanımlanmıştır;

"Evrensel tasarım herkesin, her zaman, her nesneye ve yere erişebilirliği düşüncesidir. Appelbaum ise "Evrensel tasarım herkesi kucaklayan, barındıran, cömert ruhlu ve detayları önemseyen çevre, bina ve ürün tasarımıdır" şeklinde informel bir tanım yapmaktadır" (Cavington ve Hannah, 1997; 126'dan aktaran; Hacıhasanoğlu, 2003; 96).

"Evrensel tasarımın bir başka tanımı "Mümkün olduğu oranda bütün insanlara yönelik uyarlama ve özel tasarım gerektirmeyen ürün ve çevre tasarımlarıdır" şeklindedir" (Connell vd., 1997'den aktaran; Hacıhasanoğlu, 2003; 96). Evrensel tasarım anlayışı ilk başlarda engelliler için onlara daha sağlıklı bir çevre oluşturmak amacıyla ortaya atılmış olsa da daha sonradan engelli bireylere ek olarak yaşlılar, gençler, bebekli kadınlar, hamileler, çocuklar, gençler gibi daha geniş bir kitleyi hedef almıştır (Şekil 5.8).

"Başka bir deyişle evrensel tasarım, sadece engelli insanlar için belli özellikte hareket ve erişim kolaylıkları sağlayan tasarımdan farklı olarak; tüm kitleler için kaliteli ve sürdürülebilir mimari erişilebilirliğin sağlanması için ortak bir tasarım yaklaşımıdır" (Abanoz vd. 2011; 1123-1124).

Şekil 5.8. Evrensel tasarım anlayışında kullanıcı grupları

"1989 yılında Ronald L. Mace tarafından temelleri atılan ve 1996 yılında North Carolina State Üniversitesi'nde Evrensel Tasarım Merkezi (The Center for Universal Design) ismini alan merkez, 1997 yılında "Evrensel Tasarım" kavramını anlaşılır kılmak ve yol gösterici olmak amacıyla 7 ilke yayımlamıştır" (Story vd., 1998'den aktaran; Dostoğlu vd., 2009; 2).

Aşağıda belirtilen Evrensel Tasarımın 7 ilkesi (Dostoğlu vd., 2009 ve Hacıhasanoğlu, 2003) kaynaklarından yapılan derlemeler sonucunda hazırlanmıştır.

Kullanımda Eşitlik İlkesi

- Tasarım farklı yeteneklerdeki insanlar için kullanışlı olmalıdır.
- Tüm kullanıcı grupları için eşit kullanım kolaylığı sağlamalıdır.
- Kullanıcılardan herhangi birinin ikinci plana atılması, dışlanması önlenmelidir.
- Kişinin güvenliği ve mahremiyeti tüm kullanıcıları kapsamalı, adil olarak sunulmalıdır.
- Uygulanan tasarım herkesin dikkatini çekmelidir.
- Planlama ölçeğinde herkese yönelik eşit erişim hakkına sahip sosyal-kültürel tesisler planlanması sağlanmalıdır.

Kullanımda Esneklik İlkesi

- Yapılan tasarımlar çeşitlilik ve farklı yetenekleri içermelidir.
- Kullanıcı gruplara tercih olanakları sağlamalıdır.
- Kullanıcı gruplarından sağ v ya sol elini kullananlar için erişim kolaylığı sunmalıdır.
- Tasarım kullanıcı hızına göre uygunluk sağlamalıdır.

- Planlama ölçeğinde ise kompakt(karma) düzenlemeler yapılarak herkese uygun ve eşit kullanım hakkına sahip mekânlar düzenlenmelidir.

Basit ve Sezgisel Kullanım İlkesi

- Tasarım kullanıcıların becerilerine, tecrübelerine, bilgisine bağlı olmadan basit kullanım kolaylığı sağlamalıdır.
- Gereksiz kargaşayı, karışıklığı önler.
- Farklı kullanıcı gruplarının beklenti ve içgüdülerini teşvik eder.
- Tasarım çeşitli okuma-yazma ve dil olanakları sunar.
- Bilgiyi önem sıralamasına göre düzenler.

Algılanabilir Bilgi İlkesi

- Tasarım kullanımla ilgili gerekli bilgiyi etkili bir şekilde vermelidir.
- Anlaşılması gereken bilgiyi iletmek için çeşitli yöntemler (resim, yazılı, sözlü) kullanılmalıdır.
- Önemli bilgilerin anlaşılabilirliğini en üst seviyede tutmalıdır.
- İşitme engelli bireylerin kullandığı araçlarda farklılıklar ile uyum sağlayan teknikleri barındırmalıdır.

Hata Payı İlkesi

- Tasarım tehlike arz edecek ve istenmeyen sonuçlar doğurabilecek eylemlerin kötü etkilerini minimum seviyeye indirgemelidir.
- Hata payını azaltan düzenlemeler yapılmalıdır.
- Tasarım tehlikeli durum barındıran olası faaliyetler için uyarılarda bulunmalıdır.

Düşük Fiziksel Çaba İlkesi

- Yapılan tasarım, kullanıcıların kullanımına uygun ve rahat olarak düzenlemelidir.
- Uzun süreli ve fiziksel uğraş gerektiren tasarımlardan uzak durulmalıdır.
- Fiziksel çaba en az seviyede olacak şekilde tasarlanmalıdır.

Uygun Boyut ve Mekân Tasarımı İlkesi

- Kullanıcıların fiziksel özelliklerine uyum sağlayarak erişim ve kullanım kolaylığı sağlamalıdır.
- Oturan ve oturmayan kullanıcılar için kullanım ve görüş kolaylığı sağlanmalıdır.
- Tekerlekli sandalye vs. için yeterli alanı barındırmalıdır.

Evrensel tasarım ilkeleri başlıkları altında incelenen olgular, herkesi içine dâhil eden ve erişim konusu için atılan önemli bir adımdır. Evrensel tasarımla ilgili bilinen öyle bir yanlış vardır ki o da evrensel tasarımın yalnız engelliler ve yaşlılar için olduğudur. Bu tasarım olgusu belirli gruplara özel tasarımlar yapılmasını değil "herkes" tarafından kullanılabilir tasarımlar yapılmasını teşvik etmektedir. Fiziksel mekânlara erişim evrensel tasarım ilkesi ile planlanarak inşa edilmesi gerektiği vurgulanırken diğer yandan onların bilgi, eğitim ve iletişime olan erişimin de kolaylaştırılması gerektiği unutulmamalıdır.

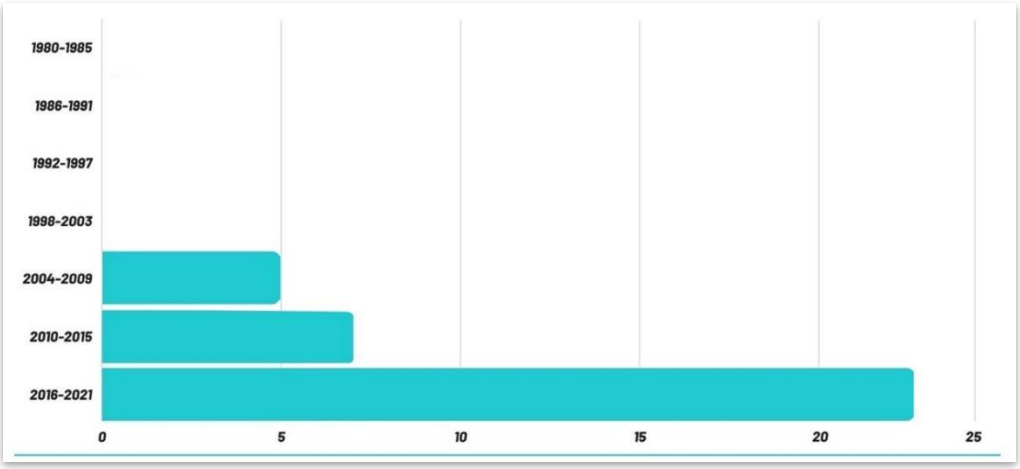
Evrensel tasarım konusu merkezine insanı alan, yaş ve fiziksel özelliklere bakmayan tüm kullanıcıların ihtiyaç ve gereksinimlerini önemseyip, tasarlayan bir yaklaşımdır.

5.5.2. Fiziki planlama disiplinlerinde yapılan çalışmalar

"Engelli" konusunda yapılan literatür taramasında Mimarlık disiplininde yapılmış olan 35 adet çalışma bulunmaktadır. Tüm bu araştırmalardan sonra erişilememiş kaynakların bulunabileceği unutulmamalıdır.

Yapılan bilimsel çalışmalar değerlendirildiğinde; evrensel tasarım kavramı ve kentsel peyzaj ile ilgili örnekler üzerinden değerlendirilmesini içeren çalışma (Tandoğan, 2017), parkların erişilebilirliği üzerine yapılan çalışmalar (Aykal vd., 2017; Şenkaya vd., 2019), engelsiz kent tasarımını ve üzerine bir yöntem önerisi geliştiren çalışmalar (Kaplan, 2007; Sınmaz, 2017; Akın Aşkar, 2019), bir üniversite yerleşkesinde engelsiz mekan düzenlemesi yapılabilirliğinin irdelenmesini ele alan çalışmalar (Tunç, 2017; Ökten, 2018; Köse, 2019), kamusal iç mekanları evrensel tasarım ilkelerine göre irdelenmesini ele alan çalışma

(Kaplan ve Öztürk, 2004), Beylikdüzü İlçesi'nin erişilebilirlik açısından incelenmesi (Ercan ve Toprak 2020), yaya yollarının fiziksel engelli kullanımları açısından değerlendirilmesini ele alan çalışma (Bilge ve Irmak, 2021), kent mobilyalarının engelli bireylere uygunluk analizini çıkaran çalışmalar (Karakuş, 2016; Aykal vd., 2018), açık alanlarda hareket engelli kullanıcılar için standartlarını değerlendiren çalışma (Akarsu, 2019), görme engellilere yönelik tasarlanan mekanların erişilebilirlik standartları kapsamında irdeleyen çalışma (Akçalı, 2015), engellilerin toplum içinde daha iyi yaşam sürebilmeleri için önerilen örnek projeleri inceleyen çalışma (Aktuğ, 2004), turizm alanlarını engelli bireylerin kullanımı açısından değerlendiren çalışmalar (Yıldız, 2017; Artün, 2018; Arslan, 2020), Ankara'da belediye hizmet binaları ve çevrelerinin ulaşılabilirlikle ilgili Türk Standartları bağlamında inceleyen çalışma (Arslantaş, 2013), eğitim yapılarını engelsiz erişim ve erişilebilirlik açısından ele alan çalışmalar (Yılmaz, 2004; Ulusoy, 2006; Şahin, 2012; Ceylan, 2017; Künkül, 2019; Özdemir, 2019; Saygılı Seslikaya, 2019), sosyal yapılarda engellilere yönelik tasarım prensiplerini ve örnek proje üzerinden incelenmesini ele alan çalışma (Davutoğlu, 2016), Hava alanlarını engelliler açısından inceleyen çalışmalar (Yeğnidemir, 2013; Evliyaoğlu, 2015), kent meydanlarını ve fiziki mekanı engelliler için erişilebilirlik açısından ele alan çalışmalar (Spahiu, 2014; Fazlıoğlu, 2018), erişilebilirlik kavramını ve erişilebilirliğin mevzuatlar açısından değerlendiren çalışma (Mankan, 2019) olarak sıralanmaktadır.

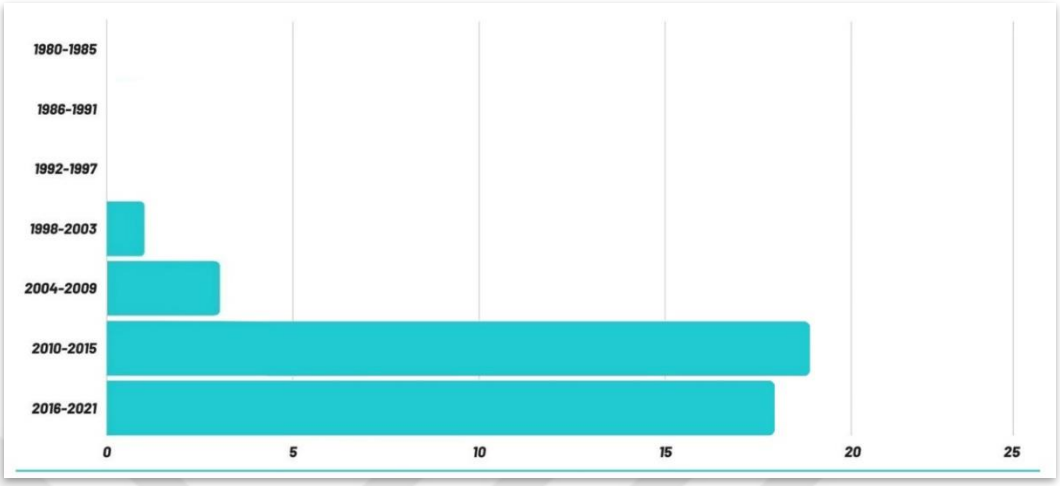

Şekil 5.9. Mimarlık disiplininde engelli üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi

Peyzaj Mimarlığı disiplininde "Engelli" konusunda yapılmış çalışmalar ise 41 adet olarak belirlenmiştir. Tüm bu araştırmalardan sonra erişilememiş kaynakların bulunabileceği unutulmamalıdır.

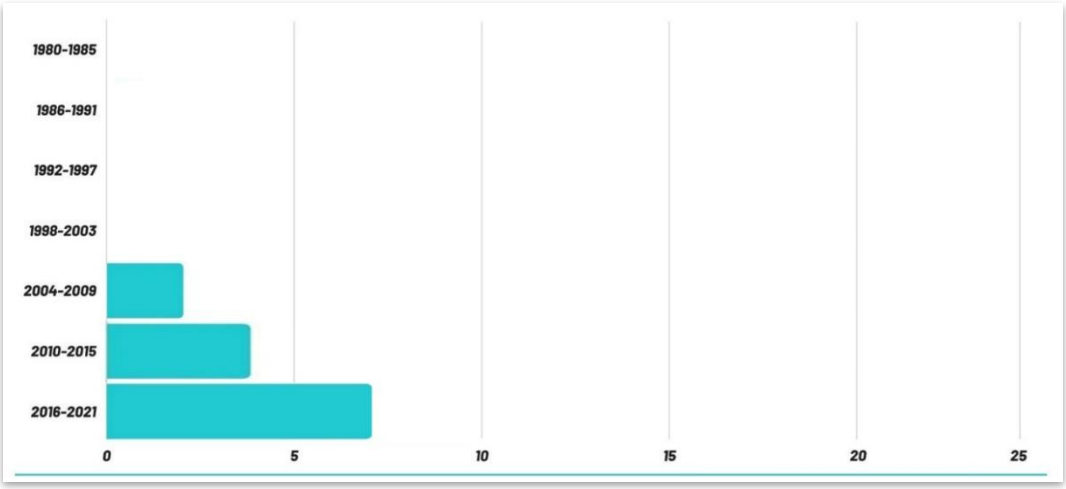
Yapılan bilimsel çalışmalar değerlendirildiğinde; peyzaj düzenlemelerinde engelli bireylerin sorunlarının saptanması ve tasarım kriterlerinin irdelenmesi üzerine yapılan çalışmalar (Bekiroğlu, 2002; Feyzioğlu, 2013), parkların fiziksel engelliler açısından değerlendirilmesini ve kullanım olanaklarını ele alan çalışmalar (Özdingiş, 2007; Gökçe, 2012; Yılmaz ve Gökçe, 2014; Yılmaz vd., 2014; Bahadır, 2014; Kurşun, 2014; Sarı, 2019; Akıncı, 2019; Türcan İmren, 2019; Kuter ve Erciyez Çapraz, 2020; Nacar, 2021), engelli standartlarının açık ve yeşil alanlarda analizini ve uygulama önerilerini içeren çalışmalar (Özcan, 2008; Keskin, 2011), kentsel dış mekan tasarımlarının engelli kullanıcılar için yeterliliğini analiz eden çalışmalar (Sağlık, 2010; Yüce Eşkil, 2011; Alp, 2014; Kuter ve Çakmak, 2017; Aygün, 2017; Aygün ve vd., 2018; Güven, 2018; Özdemir, 2020), turizm tesislerinde evrensel tasarım ilkeleri üzerine yapılan çalışma (Yıldız, 2014), kampüslerin engelli bireyler tarafından erişilebilirliğini ve kullanım olanaklarını ele alan çalışmalar (Çınar, 2010; Taş, 2015), yaya yollarında engelli erişilebilirliğini ele alan çalışmalar (Akbaş ve Atabeyoğlu, 2015; Kaya, 2015; Bilge, 2019), engellilere yönelik kent mobilyaları üzerine inceleme yapan çalışma (Karakuş, 2016), mahalle bazında evrensel tasarım ilkelerini inceleyen çalışma (Hatipoğlu, 2017), fiziksel engelli kullanıcılar için en uygun ulaşım akslarının erişebilirlik açıdan irdelenmesi ele alan çalışma (Bekci, 2012), engelsiz parklarda peyzaj tasarımını ele alan çalışmalar (Uslu, 2017; Çelik vd., 2015), yapılı çevrelerin fiziksel engelliler yönüyle kullanılabilirliğini inceleyen çalışma (Malkoç True ve Sönmez Türel, 2013), erişilebilir kent kavramını engellilerin de düşünülerek tasarlandığı kentler olarak inceleyen çalışma (Odabaş Uslu ve Güneş, 2017), görme engelliler için kent parklarının erişilebilirliğini arttırmaya yönelik peyzaj tasarım yaklaşımlarını ele alan çalışma (Olgun, 2019), kamu hizmet alanının fiziksel erişilebilirlik açısından değerlendirilmesini ele alan çalışma (Özdemir, 2020), kentsel peyzajda engelli bireyler için bağımsız hareket olanağı ve evrensel tasarım kavramını irdeleyen çalışmalar (Uslu, 2009; Uslu ve Shakouri, 2014), engelliler için erişilebilirlik

kavramının kentsel ergonomi bağlamında ele alan çalışma (Yıldız, 2018) olarak sıralanmaktadır (Şekil 5.10).

Şekil 5.10. Peyzaj Mimarlığı disiplininde engelli üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi

Ancak bu tez de şehir bölge planlama disiplininde kentsel planlama alanında yapılmış çalışmalar incelenmiştir (Şekil 5.11). Ulaşılan kaynak sayısı 13'tür.

Şekil 5.11. Şehir ve Bölge Planlama disiplininde engelli üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi

Kentsel planlama alanında yapılmış çalışmalar daha ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve aşağıda verilmiştir.

"Tekerlekli Sandalye Kullanan Bedensel Engellilerin Kentsel Mekânları Kullanım Olanaklarının Trabzon Kent Merkezi Örneği Üzerinde İncelenmesi" adlı tezinde Müftüoğlu (2006), engellilerin kent içerisindeki yaşam zorlukları ve gereksinimler vurgulanarak, bedensel engellilerin özellikle fiziki mekâna ulaşma, mekânı kullanma ve mekândan ayrılma konularında, erişilebilirlik açısından sınırlılıkları üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda tekerlekli sandalye kullanan bedensel engellilerin kentsel mekânda karşılaştıkları problemler ve mekânda rahat hareket etmesine imkân verecek tasarımlar araştırılmış ve konu Trabzon kent merkezi üzerine yapılan anket çalışmasıyla irdelenmiştir.

Eyüboğlu (2008) "Kentsel Mekânların Bedensel Engelliler Tarafından Kullanılması" adlı tezinde, kent ve mekân kavramlarını irdelemiş, engellilik çeşitlerine değinerek engelli bireylerin kentsel mekânda yaşadıkları zorlukları ve gereksinimlerini ele almıştır. Dünyada ve Türkiye'deki mevzuatları inceleyen Eyüboğlu, fiziksel engelli bireylerin kentsel mekânları kullanabilmeleri için standartları derlemiş, donatı alanları için ölçütler sunmuştur.

"Bir Üniversite Yerleşkesinde Engelsiz Mekân Düzenlemesi Yapılabilirliğinin İrdelenmesi" adlı tez çalışmasında Özarslan (2010), üniversite yerleşkesinde engelsiz mekân düzenlemesi yapılabilirliğinin irdelenmesi kapsamında örneklem alanı olarak, Gazi Üniversitesi Rektörlük yerleşkesi seçilmiştir. Örneklem alanda fiziksel mekânlara, engelli engelsiz tüm öğrenci ve diğer bireylerin, engelsiz erişiminin v sağlanması, özellikle görme ve bedensel engelli öğrencilerin birinci derece ilişkili oldukları yapılara erişebilir kılınması için, bina giriş kapıları dâhil olmak üzere yapılı fiziksel çevredeki sorunlar saptanmıştır. Bu sorunlara, alan çalışması ile gerekli yapısal müdahalelerin neler olabileceği, bunların ulusal ve uluslararası standartlar çerçevesinde uygulanabilirlikleri irdelenerek, çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

“Avrupa Kentsel Şartı Ulaşım ve Dolaşım Ülkeleri Kapsamında Engellilerin Kentsel Alan Ve Yapılara Erişebilirliklerinin Sorgulanması Yozgat Örneği” adlı çalışmasında Dikmen (2011), Avrupa Kentsel şartı Ulaşım ve Dolaşım ilkeleri kapsamında engelli bireylerin dış mekânda ulaşım, dolaşım ve binalara erişimde karşılaştıkları problemler, bu problemlerin çözülmesi için gerekli olan mimari düzenlemeler tartışılmış, düzenlemelerin Yozgat kentinde uygulanabilirliği sorgulanmış, engellilerin toplum ve kent yaşamına adaptasyonlarının kolaylaştırılması için önerilerde bulunulmuştur.

“Taksim Meydanı ve Çevresinin Bir Kamusal Alan Olarak Tüm Kullanıcılara Yönelik Erişilebilirliğinin İrdelenmesi” adlı tezinde Yalçın (2011), her bir bireyin potansiyel birer engelli olabileceği düşünülerek, kamusal alanlarda tüm kullanıcı gereksinimleri göz önüne alınarak erişilebilirliğin sağlanması ve bu konuda evrensel standartlar getirilmesi zorunluluğu belirtilmiştir. Kamusal alanlardaki ulaşılabilirlik gereksinimleri tespit edilmiş, engelli bireylerin fiziksel çevrede yaşadıklarını sorunlar ifade edilmiştir.

Çelik (2013) “Mekânsal Planlama ve Tasarım Sürecinde “Engellilik” adlı tezinde, engelli algısının ve engelsiz mekân algısının belirlenmesini amaçlamaktadır. Çalışma bağlamında İstanbul ili Bakırköy ilçesinde bulunan engelli ve engelli olmayan bireylerle anket çalışması yapılmış, fiziksel mekânda karşılaştıkları sorunlar, beklentiler ve engellilerin sokağı kullanımda karşılaştıkları zorluklar ortaya konulmuştur.

“Kamusal Mekân ve Erişilebilirlik Kavramları Kapsamında Bursa Tarihi Hanlar Bölgesinin İrdelenmesi” adlı tezinde Yıldız (2016), engelli bireylerin fiziksel olarak erişilebilirlik ihtiyaçlarını, fiziksel çevre sorunlarını tespit etmiş, yaya yollarının, alt geçitlerin, toplu taşım araçlarının durakları, kamu binalarına girişlerin ve çevrelerinin, tüm kullanıcıların kullanımına uygun hale getirilmesini vurgulamıştır.

“Evrensel Tasarım Yaklaşımının Şehir Planlama Disiplini Bakış Açısı ile Değerlendirilmesi” adlı makalesinde Alkan Meşhur ve Tekin (2018), kentsel plan ve düzenlemeler yapılırken herkesin ihtiyaçlarının dikkate alınması gerektiğini vurgulamışlardır. Çalışmada evrensel tasarım kavramı ve yaklaşımının ortaya çıkış süreci incelenmiş ve bu bağlamda evrensel tasarımın planlama disiplinine entegrasyonu tartışılarak öneriler sunulmuştur.

“Eşitlikçi Tasarımın Kent Merkezlerindeki Kamusal Alanlara Yansımasındaki Temel Esaslar” adlı çalışmasında Yılmaz ve Diktaş (2018), dezavantajlı olarak adlandırılan engelli bireylerin toplumsal hayata ve kamusal mekânlara katılımı için önemli olan evrensel tasarım standartlarına ve fiziki düzenlemelere yer vermiştir. Çalışmalarında yapılması gereken mekânsal düzenlemelerin hukuki dayanaklarına da yer veren Yılmaz ve Diktaş, kent tasarımları somut bir gerçeklikten öte, sosyal ve kültürel toplum bilinciyle olgunlaştırılarak mekânlara aktarılmasının gerektiğini ancak bu yolla evrensel standartlarda herkes için erişilebilir ve sürdürülebilir kentler yaratılması mümkün olacağını öne sürmüşlerdir.

Gören (2018) “Engelli Bireyler İçin Erişilebilir Üniversite Kampüs Alanlarının Tasarım Stratejilerinin Geliştirilmesi: İstanbul Teknik Üniversitesi Kampüs Örneği” adlı doktora tezinde, engelli bireylerin kent içindeki ve kampüs içindeki erişilebilirliklerini irdelemiştir. Engelli öğrencilerin kampüs hayatında görünürlüğünü artırmanın yolunun evrensel tasarım kriterlerini uygulamak olduğunu belirten Gören, bireylerin kampüs içerisinde ihtiyaçlarını analizlerle tespit ederek kent içi erişilebilirliklerini arttırmaları ve kentsel yaşama aktif biçimde katılmaları için stratejiler geliştirmiştir.

“Kentsel Yaya Mekânında Erişilebilirliğin İnsanın Algısal Hallerinden Görme Duyusu Kapsamında İrdelenmesi” adlı tez çalışmasında Orakcı (2019), görme açısından güçlük ya da bozukluk yaşayan bireylerin yaya mekânında erişebilirliğine odaklanmıştır. Görme bozukluğu yaşayan bireylerin ihtiyaçlarının neler olduğu ve bu ihtiyaçlarının karşılanması konusunda Dünya’da ve

Türkiye'de geçerli kurumların geliştirmiş olduğu ilke ve standartlar araştırılarak kıyaslamalar ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Henden Şolt (2019) "Çağdaş Kent Planlama Anlayışına Bir Örnek: Engelsiz Kent Yaklaşımı" adlı çalışmasında, erişilebilirlik kavramı ve ölçütlerinden bahsedilerek, engelsiz kent yaklaşımı incelenmiştir. Bu çerçevede engelsiz kentsel mekânlar için ulaşılabilirlik kriterleri ortaya konulmuştur. Yerel yönetimlerin konu hakkındaki yaklaşımları ve uygulayacakları projelerin engelli bireylere karşı toplumsal duyarlılığın artmasında büyük önem arz ettiği vurgulanmıştır.

Yılmaz (2019) "Kentsel Kamusal Açık Mekânların Engelliler Tarafından Kullanımının Ankara, Çankaya Örneğinde İrdelenmesi" adlı tez kapsamında, çoğunlukla kullanılan kamusal mekânlarda engelli bireylere yönelik tasarımların önemine vurgu yapılmıştır. Ankara ili Çankaya ilçesinde seçilen üç farklı mahallede yapılan incelemeler ile engellilerin gereksinimlerine karşılık verebilecek düzenlemeler belirli ölçütlerle ortaya konulmuştur.

5.5.3. Engelli dostu kentler

Toplumsal hayatta farklı açılardan birçok benzer engelle karşılaşan bireyler için kent üzerindeki engellilere dost kent/engelsiz kent ve erişilebilir kent yaklaşımları bir arada değerlendirilmektedir.

Engelli dostu kentlerde engelliler, herhangi bir sınırlama ile karşılaşmadan, kendini güvende hissederek ve herhangi birine bağlı olmadan, yardım almadan rahatça hareket edebilmekte ve kentle bütünleşebilmektedir. Engelli bireyler için kullanım rahatlığı sağlayacak şekilde düzenleme yapılmayan mekânlar, engelli bireylerin eve kapanmasına neden olmaktadır. Toplumsal kaynaşma adına engelli bireylerin sosyal hayata katılımlarını kolaylaştırmak, yerel yönetimlerin uygulayacağı uygulamalar ve engelli bireylerin planlama sürecine dâhil olmasıyla çözümlenebilir.

"Kentte "engelli" olarak tanımlanan bireylerin de işe, okula, alışverişe, spor alanlarına, parklara ve diğer kentsel mekânlara herkesin kullandığı yollarla gidebilmesini yani fiziksel çevreye ulaşabilmelerini/erişebilmelerini sağlamak ihtiyacından hareketle engelli dostu kent anlayışının ortaya çıktığı söylenebilir" (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015; 59). Engelli bireylerin kamusal alanda yaşadıkları problemler birbirini takip etmektedir. Engellilere sunulmayan istihdam olanakları bireylerin ekonomik olarak özgürlüklerine kavuşmamalarına ve eğitim, sağlık gibi hizmetlerden yararlanmalarına engel olmaktadır. Bu durum hayat standartlarını ve yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilemektedir. "Çeşitli yapılara, mekânlara ve aktivitelere ulaşmanın zor olduğu şehirlerde, engelliler için hayat daha zor bir hale gelmekte ve bu şehirler birer "engelli şehir" haline gelmektedir. Engelli şehirler, hizmetten yararlanma konusunda aynı şehrin hemşehrisi olan veya orada yaşayan kişiler arasında eşitsizliğe neden olmaktadır. Bu anlamda engelsiz şehirler oluşturmak için yerel yönetim mevzuatında, engelli mevzuatında, İmar Kanunu'nda pek çok düzenleme yapılmış ve engellilerin şehirle bütünleşmesini kolaylaştıracak yapı, unsur ve standartlar getirilmiştir" (Çakır Sümer, 2015; 140).

Türkiye'de konuya yönelik düzenlemelerin oldukça geniş kapsamlı olduğu görülmektedir. 3194 Sayılı İmar Kanunu'na 1997'de eklenen Ek.1 maddesine göre "Fiziksel çevrenin engelliler için ulaşılabilir ve yaşanılabilir kılınması için, imar planları ile kentsel, sosyal, teknik altyapı alanlarında ve yapılarda, Türk Standartları Enstitüsü'nün ilgili standardına uyulması zorunludur". TSE, engellilerin şehir hayatına katılımını kolaylaştıracak ulaşım, kamusal alanlar ve engellilerin ikamet edeceği binalara ilişkin standartlar geliştirmiştir. TS 9111: Özürlü İnsanların İkamet Edeceği Binaların Düzenlenmesi Kuralları, TS 12576: Şehir İçi Yollar- Kaldırım ve Yaya Geçitlerinde Ulaşılabilirlik İçin Yapısal Önlemler ve İşaretlemelerin Tasarım Kuralları, TS 12460: Şehir İçi Yollar- Raylı Taşıma Sistemleri Bölüm 5: Özürlü ve Yaşlılar İçin Tesislerde Tasarım Kuralları bunlar arasında yer almaktadır. Bu standartlarda kaldırımların genişliği, kaldırım yüzeyleri, rampaların genişliği ve eğimi, merdivenler, tırabzanlar, trafik ışıkları, hissedilebilir hassas yüzeyler, yaya geçitleri, toplu taşıma araçlarının, kamu

kurum ve kuruluşlarının engelli kullanımına uygun olması için gereken özellikler yer almaktadır (Çakır Sümer, 2015; 145-146).

"Kentsel mekânda engellilerin erişebilirlik sorununa getirilen çözüm önerilerinden birisi "engelsiz veya erişilebilir kent" yaklaşımıdır. Kentler günümüzün temel sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal mekânları olarak kabul edilmektedir. Engellilerin de bu mekânda rahatça hareket edebilmeleri ve ihtiyaç duydukları anda her türlü kaynağa, hizmete, kamu ve özel ayrımı yapmadan fiziksel çevreye ulaşabilmeleri engelsiz kent fikrinin temelini oluşturmaktadır. Böylelikle engellilerin hayatın her alanına dâhil olabilmeleri ve bağımsız, kaliteli bir yaşama kavuşmaları amaçlanmaktadır" (Erten ve Aktel, 2020; 899).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2015)'nın, hazırlamış olduğu Aile Dostu Kentler Etüt Araştırmasına göre, kent bütününe yönelik engelsiz planlama ve tasarımdaki temel kurallar Dünya Engelliler Vakfı tarafından şu şekilde belirlenmiştir:

- Özellikle kent içi ulaşım alanlarında gerekli önlemler alınmalı ve belirtilen standartlar dâhilinde, engelli bir bireyin yardım almadan bir yerden bir yere gidebileceği şekilde ulaşım ağı oluşturulmalıdır. Gerekli yasal düzenlemelerle çevre düzenleme planlarında ulaşılabilirlik kriterlerinin uygulanması zorunlu hâle getirilmelidir.
- Açık alanlarda olduğu kadar yapı içlerinde de engelli bireylerin kullanımları göz önüne alınarak planlama yapılmalıdır.
- Fiziksel çevrenin yapılandırılmasından sorumlu kişilerin ve kuruluşların engelli kişiler konusunda bilgili, bilinçli ve duyarlı davranmaları sağlanmalıdır. Bu amaçla fiziksel çevrenin tasarlanması ve yapılandırılması süreçlerinde engellilerin, ailelerinin ve örgütlerinin katılımı konusu büyük önem taşımaktadır.

Literatür araştırması sonucu "Engelli Dostu Kent" ile ilgili yapılan; engelsiz bir kent tasarlamada yerel politikaların önemini ele alan çalışma (Fırat, 2009), kentsel donatıların, altyapının, kamu kurum-kuruluşlarının, binaların ve işletmelerin engelli erişimine uygun olup olmadığı inceleyen çalışma (Çakır

Sümer, 2015), engelsiz kentleri evrensel tasarım kriterleri çerçevesinde ele alan çalışma (Esenler Belediyesi, 2015), engelli dostu kent kavramını ele alan çalışma (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015; Kaypak, 2016), herkes için erişilebilirlikliği ulusal mevzuatlarla ele alan çalışma (Bıçkı vd., 2016), toplumsal hayatta tam katılımın sağlanması için engelli dostu kenti erişilebilir kentler bağlamında değerlendiren çalışma (Berkün, 2019b), engellilerin erişebilirlik hakkını engelsiz kent yaklaşımı çerçevesinde değerlendiren çalışma (Erten ve Aktel, 2020) olarak sıralanmaktadır.

İncelenen bu kaynaklar sonucunda, engelli dostu kent yaklaşımının yalnızca engelli bireyler için değil tüm kullanıcı gruplarını da kapsadığı anlaşılmaktadır. Çalışmalarda erişilebilirlik, katılım, herkes, engelsiz, ulaşılabilirlik kavramları bütüncül olarak ele alınıp kentlerin öncelikli hedefi olarak belirtilmiştir. Engelli birey olarak dezavantajlıların, kentsel kaynaklara ve hizmetlere eşit şekilde ulaşabilir olması, yaşam standartlarını artırmak için yapılan düzenlemelerin evrensel tasarım kriterleri ve Türk Standartları Enstitüsü ölçütleri dikkate alınarak yapılması, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütlerinin toplumu bilinçlendirmek amaçlı faaliyetlerde bulunması gibi öneriler benzerlik göstermektedir. Sonuç olarak kentin planlaması ve tasarımında kullanıcı gruplarının gereksinimlerinin göz önünde bulundurulması gerektiği şeklinde özetlenebilir.

5.6. Romanlar

5.6.1. Özellikleri, gereksinimleri ve mekân kullanımları

Romanlar, "Avrupa'nın en büyük etnik azınlığı" olarak tanımlanan, Türkiye'de de sosyal, kültürel ve ekonomik yönden ciddi olumsuzluklar içinde yaşamakta olup, en çok ötekileştirilen ve ayrımcılığa uğrayan etnik grup olarak bilinmektedirler (Bingöl ve Büyükakın, 2015). **“**Kökenlerinin nereye dayandığı konusu uzun dönem tartışılmış olan Romanların kökenlerinin Kuzey Batı Hindistan olduğu tespit edilmiştir” (Ünaldı, 2012; 615’ten aktaran Çetin, 2017; 89). Hindistan’dan Avrupa’nın farklı ülkelerine dağınık bir şekilde göç eden etnik grup, yaşadıkları

her ülkede ayrımcılığa maruz kalarak ötekileştirilmişlerdir. 1924 yılında gerçekleşen nüfus mübadelesinde, Bulgaristan ve Yunanistan'dan ülkemiz topraklarımıza göç etmişlerdir. Avrupa ülkelerinde maruz bırakıldıkları davranışlar kadar olmasa da ülkemizde de Romanlar, sosyal, kültürel, ekonomik ve eğitim alanlarında büyük olumsuzluklar içinde yaşamakta ve toplumun en dezavantajlı etnik grubu olarak kabul edilmektedir (Gökce, 2014; Bingöl ve Büyükakın, 2015; Cengiz, 2016).

Topluma aktif olarak katılamama olarak tanımlayabileceğimiz sosyal dışlanma, sosyal güvencelerden yoksul bireylerin, ekonomik, sosyo-kültürel, sağlık gibi hizmet kaynaklarına erişememesi, siyasi süreçlere katılamaması, toplum ile bağlarını yitirmesi, emek piyasasından kopması ve güvenceli bir işe erişmemesi anlamına gelmektedir (Akkan vd., 2011; Gökce, 2014). Hizmet birimlerine erişim ve sosyal hayata katılım mekânsal boyut ile ilişkilidir. Herhangi bir ortamda veya kentte sosyal dışlanma başlar ise onu mekânsal ayrışma takip eder.

Romanların etnik kökenlerinden dolayı, kentsel alanlarda ötekileştirilmesi mekânsal ayrışmaya maruz kalmalarına ve kentin herhangi bir bölgesine itilmelerine sebep olmuştur. Bu bağlamda kent merkezinde ve dağınık bir biçimde değil, kendi içlerinde ayrılmadan kentin bir bölgesinde yer edinmeye çalışmışlardır. Romanlara "öteki" gözü ile bakılması, kentte tehdit unsuru olarak görülmeye başlamış ve diğer kesimin davranışları Romanları kent ile uyum sağlayamayan, kentten soyutlanan bir hale sürüklemiştir. Kendilerine inşa ettikleri mahalle ile sınırlanan mekânsal yaşam alanları, elverişsiz koşullar ve yetersiz ekonomik kaynaklardan ötürü konut sağlığı, teknik altyapı alanları açısından yetersizdir.

"Roman toplulukları işgücü piyasasıyla bütünleşememektedir. Bunda birkaç etken söz konusudur. Bunlardan birincisi etnik ayrımcılıktır, ikinci etken yeterli eğitim düzeyine sahip olamamaları ve meslekî yetersizlikleridir. Üçüncü etken ise Romanların yaşadığı semt ve mahallelerin kentin diğer bölgelerinden ayrıştırılmış ve damgalanmış olmasıdır" (Lordoğlu, 2012; 20).

“Romanların yoğun olarak yer aldıkları iş alanlarının düşük ücretli, vasıfsız/yarı-vasıflı, düzenli ve istikrarlı olmayan geçici ve enformel işler olduğu belirtilmektedir. Bu mesleklerde sosyal güvenceye erişim olasılığı çok düşüktür. İş kazaları ve meslek hastalıklarının bu tip işlerde daha yaygın olması kötü çalışma koşullarından ve temel sağlık ve iş güvenliği korumalarının mevcut olmamasından kaynaklanmaktadır” (Marsh ve Strand, 2005; 31).

Geçmişten bugüne sosyal dışlanma olmak üzere, yoksulluk, işsizlik, barınma, temel hak ve hizmetlere ulaşamama gibi birçok problemle beraber yaşamlarını devam ettiren Romanların aile yapısı kalabalıktır. Aileler büyük anne, büyük baba, anne, baba ve çocuklardan oluşmaktadır. Roman ailelerinde kadınlar genellikle çiçekçilik, falcılık, gündelik temizlik gibi işlerle uğraşmaktadır. Erkekler ise müzisyenlik, seyyar satıcılık, hurdacılık, kâğıt ve plastik toplayıcılığı, hamallık, müzisyenlik, temizlik, mevsimlik tarım işçiliği gibi işler yapmaktadır (Gökce Çukur, 2013; Karadayı, 2019). Genç nüfus oranları yüksektir, çocuk sayısı fazladır. Yakın ilişkiler çerçevesinde yuva kurmaya çalışan gençler neredeyse çocuk yaşta evlilik yapmaktadır. Gelenek ve göreneklerine çok fazla bağlı olduklarından kendi evlilik ve düğün kültürü kutlamaları kendilerine hastır. Kendi etnik kökenlerinden biri ile evlilik çatısı altına girmek Romanlar için doğru karşılanmaz. Bu bağlamda akraba evlilikler çok yaygındır. Birden fazla ailenin aynı çatı altında yaşaması da normal karşılanmaktadır.

Erken yaşta evlilik ve ekonomik sıkıntılar nedeni ile eğitimleri ya çok geç başlamakta ya da çok erken sonlanmaktadır. Okulda maruz kaldıkları baskı ve “ötekilik” duygusu da çocukların eğitimlerine son vermelerinin nedenleri arasındadır. Eğitimlerinin yarım kalması veya hiçbir eğitim almamaları çocukların ve gençlerin suça, kötü madde kullanımı alışkanlıkları edinmelerine kaynak hazırlamaktadır. Duruma sadece dışarıdan bakan insanlar Roman olan bireyleri suç makinası, çete, hırsız, pis gibi damgalayıp sosyal dışlanmayı kendilerince sağlasa da aslında Romanlarda kendi kültürel kimliklerinden olmayan bireylere karşı güvensiz, soğuk ve tehditkâr hissetmektedir. Birbirlerine olan bağları oldukça kuvvetlidir. Kutlamalar, cenazeler büyük ve iç içe ortamlarda

gerçekleşir. Kapalı alanlarda fazla zaman geçirmeyen Romanlar eğlenmeyi, müziği ve ev önlerinde vakit geçirmekten hoşlanırlar.

Yukarıda bahsedilenlerden özetle Romanların; ekonomik özgürlüğe, baskı görmemeye, ödenebilir bütçeli konutlara, güvende hissetmeye, kendi kültür ve geleneklerini korumaya, sosyal dayanışmaya, sağlıklı bir yaşam hakkına, sağlıklı bir sosyal-teknik altyapıya, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde eşit haklara sahip olma ihtiyaçları bulunmaktadır. Sokaklar genelde dardır ve sokakların kesiştiği bazı alanlarda küçük meydancıklar oluşabilmekte (buralarda düğünler yapılmakta) ve çıkmaz sokaklar yer alabilmektedir (Gökce Çukur, 2013).

Sokak, kahvehane, avlu / bahçe ortak yaşam alanlarıdır ve yaşlı, genç, çocuk, kadın, erkek herkesin zamanının büyük bölümü bu mekânlarda geçmektedir. Romanlar için sosyalleşme alanı olan sokaklarda sohbet eden, dans eden, müzik aleti çalan, oyun oynayan çocuk, genç, yaşlı her yaş grubuna rastlamak mümkündür. Sokaklar genelde dardır ve sokakların kesiştiği bazı alanlarda küçük meydancıklar oluşabilmekte (buralarda düğünler yapılmakta) ve çıkmaz sokaklar yer alabilmektedir. Konut cepheleri renklidir, duvarlara asılmış halı ve battaniyeler, sokaklarda atlar, köpekler, kediler, hurda yığınları vb. yer alır. Mahallelerde sosyal altyapı (örneğin çocuk park ve oyun alanı, sağlık ve sosyal hizmet alanları) ve teknik altyapının (örneğin yol, elektrik, su, kanalizasyon) yetersiz olduğu görülmektedir (Gökce Çukur, 2013; 2014).

Roman mahallesinde yaşamak, sosyal dayanışmaları ve kültürel süreklilikleri için hem bir gönüllü tercih hem de yaşadıkları yoksulluk sebebiyle bir zorunluluk ve seçenek yokluğudur (Kılınç Demirvuran, 2007; Ertürk, 2009'dan aktaran; Gökce ve Cengiz, 2016).

5.6.2. Fiziki planlama disiplinlerinde yapılan çalışmalar

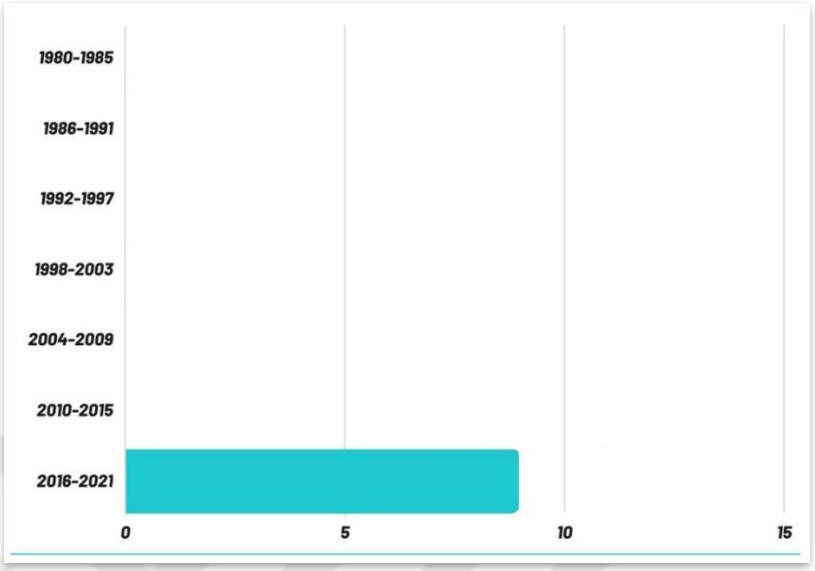
"Roman" konusunda yapılan literatür taramasında Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Kamu Yönetimi, Sosyal Hizmetler, Sosyoloji, Sağlık Bilimleri, Psikoloji, gibi disiplinlerde çalışmalara rastlamak mümkündür. Ancak Mimarlık

disiplininde yapılmış olan 3 adet çalışma bulunmaktadır. Tüm bu araştırmalardan sonra erişilememiş kaynakların bulunabileceği unutulmamalıdır.

Yapılan bilimsel çalışma değerlendirildiğinde; Akgül (2006), "Mimarlıkta Mobilite Kavramı: Göçebe Çingeneler ve Sirk Yaşamı Üzerine Bir İnceleme" adlı tezinde; mobilitenin barınma kavramı ile olan ilişkisini ortaya koyarak, barınmanın mobilitesini oluşturan ilkelerin nelerden etkilendiğini belirtmiş ve bu bağlamda geleneksel göçebe bir toplum olan çingenelerin barınma ilkeleri ve yaşam alışkanlıkları incelenmiştir. Pelen (2019), "An Approach To Roma Lıfe On Housıng Unıts And Neıghbourhood Relatıons: Süleymanpaşa And Hayrabolu As A Case Study" (Romanların yaşamında konut birimi ve komşuluk ilişkilerine dair bir yaklaşım: Süleymanpaşa ve Hayrabolu örneği) adlı tezinde; Romanların yaşadıkları sorunların anlaşılabilmesi için, Tekirdağ ili Süleymanpaşa ilçesi ve Hayrabolu ilçesinde yaşayan Romanlarla çeşitli anket, görüşme, konut incelemeleri yaparak onların yaşantıları hakkında çıkarımlarda bulunmuştur. Değerli (2019), "Kültür ve Mekân Etkileşiminin Ilgın Örneği Üzerinden İncelenmesi" adlı tezinde; farklı etnik kökene ait grupların kendilerine özgü kültürel değerlerini yansıttıkları konut alanlarını analiz etmiştir.

Literatür taramasında Peyzaj Mimarlığı disiplininde "Roman" konusunda yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Tüm bu araştırmalardan sonra erişilememiş kaynakların bulunabileceği unutulmamalıdır.

Ancak bu tez de Şehir Bölge Planlama disiplininde, kentsel planlama alanında yapılmış çalışmalar incelenmiştir (Şekil 5.12). Ulaşılan kaynak sayısı 9'dur.

Şekil 5.12. Şehir ve Bölge Planlama disiplininde Roman üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi

Kentsel planlama alanında yapılmış çalışmalar daha ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve aşağıda verilmiştir.

"Kentsel Ölçekte Mekânsal Ayrışma: Edirne – Çingene Mahallesi Örneği" adlı tezinde Kılınç Demirvuran (2007), Edirne İli Çingene Mahallesi'nde kentsel ölçekte ayrışmanın mekânsal ve sosyal olarak etkilerini ortaya koyarak bu süreçleri ele almıştır. Mekânsal ve kentsel sosyal ayrışmanın nedenleri de inceleyen Kılınç Demirvuran, katılımcı-gözlem ve derin görüşmeler yaparak çok boyutlu analizler ortaya çıkarmıştır. Yaşanabilirliği artırmak için; mekânsal ayrışmanın, sosyal dışlanma ile doğrudan bağlantılı olduğu kabul edilerek, kentsel yaşamdan soyutlayıcı olmayan, geçirgen, kentsel altyapı sorunlarına çözüm getirilen planlama ve tasarım süreçlerinin gerçekleşmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Gökce (2014), II. Uluslararası Davraz Kongresinde sunduğu "Kentsel Dönüşümle Yoksunluğu Azaltmaya Pozitif Katkı: Roman Mahalleleri Örneği" adlı bildirisinde, kentsel dönüşüm kavramını ele alarak Türkiye'de uygulanan kentsel dönüşüm süreçlerini tetikleyen faktörleri incelemiştir. Kentsel dönüşüm uygulamalarını tetikleyen kriterlerin yasal-yönetsel, fiziki ve sosyal dinamikler olduğunu ancak uygulama sonucu geri dönüşlerin toplumsal eşitsizliği meydana getirdiğini vurgulamaktadır. Gökce'ye göre yoksulluğu ve yoksunluğu azaltmaya yönelik başarılı ve sürdürülebilir kentsel dönüşüm projelerinin geliştirilebilmesi için, yaşanabilirlik, katılım, kullanım değeri, hakçalık, yaşama kültürü, çok boyutluluk, toplum yararı gibi ilkelerin esas alınması gerekmektedir.

Gökce ve Cengiz (2016), "Kentsel Dönüşümde Mekânsal Ayrışmayı Azaltmanın Bir Aracı Olarak Mahalle Eylem Planı: Konya – Doğanlar Mahallesi Örneği" adlı çalışmasında; mekânsal ayrışmanın en çok görüldüğü yerlerin, toplumda ötekileştirilen grup olan ve baskıya maruz kalan Romanların yaşadığı mahalleler olduğunu ifade etmişlerdir. Romanların yaşadıkları mahalleler genelde kentin çeperinde yer alsa da kent merkezinde kalan alanlar kentsel dönüşüm yapılması düşünülen alanların başında geldiğini çünkü bu alanların diğer bireyler tarafından suç merkezi, pis ve tehlikeli olarak damgalı olduğunu vurgulamışlardır. Alan çalışması olarak Konya İli Doğanlar Mahallesi örnek alınmış, gerekli analiz ve mekânsal çalışmalar yapılarak yaşam kalitesini artırmaya yönelik projelerin geliştirilmesi için "mahalle eylem planı" üzerine öneriler geliştirilmiştir.

Cin (2016), "Urban Regeneratıon Strategıes For Supportıng Socıal Sustaınabılıty Of Roma Communıty: Izmır-Ege Neighbourhood Urban Regeneratıon Project" (Romanların Sosyal Süreklilikleri Destekleyici Kentsel Dönüşüm Stratejileri: İzmir-Ege Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi) adlı tez çalışmasında; kentsel dönüşüm projelerinin dezavantajlı grupların bulunduğu Roman mahallelerini hedef aldığını belirtmiştir. Kentsel dönüşüm projelerinin fiziki açıdan iyileştirmeleri kapsadığını ancak sosyal ve kültürel boyutun proje sürecinde göz ardı edildiğini vurgulamaktadır. Alan çalışması olarak İzmir İli Ege Mahallesinde yapılan kentsel dönüşüm projesini ele alan Cin, Lefebvre'nin kent hakkı ve

uluslararası bağlamda yapılan kent hakları anlaşmalarıyla projeyi inceleyip önerilerde bulunmuştur.

"Kentsel Mekânda Ayrışma ve Dönüşüm; Konya Doğanlar Mahallesi Örneği" adlı tez çalışmasında Cengiz (2016), küreselleşmeyle birlikte arsaların aşırı değer kazandığını bu bağlamda da kentsel dönüşüm projelerine olan ilginin arttığını belirtmiştir. Yapılan projelerde ise, rant unsurunun öne çıktığını, sosyal-kültürel yapılaşmanın dikkate alınmadığını, alt tabakanın ayrışmasını, dışlanmasını sağlayacak uygulamaların bulunduğunu vurgulamaktadır. Çalışma alanı olarak Romanların yaşadığı Konya İli Doğanlar Mahallesi ele alınmış, Romanların sorunları ve beklentilerini tespit etmek amacıyla literatür taraması yapılmış, alana ait mekânsal alan analizleri ortaya konmuş ve ilgili kişilerle görüşmeler yapılmıştır. Çalışma verileri ile bütünleşik mahalle eylem planı oluşturulmuş ve Romanların sorun ve taleplerine karşılık gelecek şekilde çok boyutlu öneriler geliştirilmiştir.

"Romanların Konut Ayrışmasını Etkileyen Faktörler: Aydoğdu Mahallesi, Tekirdağ" adlı çalışmasında Gökce (2018), Tekirdağ ili Aydoğdu mahallesi örneği üzerinden Romanların konut ayrışmasını etkileyen faktörleri açıklamaktadır. Bölgedeki konut sorunları tespit etmek için mahallede yaşayan bireyler ile anket ve yetkililer ile derin görüşmeler yapmıştır. Aynı zamanda yerleşim kokusunu ve alanının arazi kullanımını irdelemek için çalışmasında mekânsal analizlere yer vermiştir. Sonuç olarak Romanlara hem konutların niteliği ve fiyatı açısından sınırlı seçenek sunulduğu ve bireylerin sahip olduğu sınırlı kaynaklar sebebiyle konut ayrışmasına mecbur bırakıldığını hem de gönüllü olarak kültürlerini devam ettirebilmek ve dayanışma içinde yaşamak için tercih konusu olduğu kanaatine varmıştır.

II. Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Kongresinde sunduğu "Toplumsal ve Mekânsal Dışlanmada Etnisite; Edremit ve Lüleburgaz Kentinde Romanlar" adlı bildirisinde Kaya Altay (2019); toplumsal dışlanmayı bazı bireylerin sosyal haklara erişememesi olarak tanımlamaktadır. Yoksulluğun ve eğitim seviyesinde yeterli düzeye erişilememenin sosyal dışlanma ile bağlantısı

olduğunu ve bu dışlanma sonucunda da mekânsal ayrışmanın meydana geldiğini Edremit ve Lüleburgaz kentlerini örnek alarak incelemiştir. Çalışmasına Romanların tarihsel gelişimine değinerek başlayan Altay, çalışma alanı olarak belirlediği kentlerin Roman mahallerinin anket, analiz çalışmalarına ve yetkili kişilerle yaptığı görüşmelere yer vermiştir. Elde edilen çıktılar sonucunda Roman mahallelerinde mekân kalitesinin ve konut rahatlığının kent ortalamasının altında olduğu ortaya koyan Altay, Roman bireylerdeki eğitim düzeyindeki düşüklüğün iş bulma ve daha iyi yaşam sürmelerine engel olduğu sonucuna varmıştır.

Gökce (2019), Cinsiyet, "Etnik Köken ve Sınıf Kesişiminde Roman Kadınların Kamusal Alana Katılım Sorunsalı" adlı makalesinde; Roman kadınların tecrübelerini ve yaşadığı sıkıntıları hem kendi toplulukları hem de daha geniş toplum temelinde analiz ederek, Roman kadınların kamusal alana katılım sorunsalını ortaya koymak ve buna dayalı çözüm önerileri sunmayı amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında Tekirdağ İli Aydoğdu mahallesini ele alarak orada yaşayan 130 kadınla anket yapmıştır. Yapılan anket, analiz çalışmaları ve derin görüşmeler sonucunda yaşadıkları yer dışında önyargılarla ve çoklu ayrımcılıkla karşılaştıkları ve kamusal alana katılımlarının oldukça kısıtlı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Roman kadınların kamusal alan ve hizmetlere erişimini kolaylaştıracak, toplum içerisinde seslerini duyurabilecek, cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldıracak ve haklarını koruyacak "Yerel Eşitlik ve Sosyal İçerme Eylem Planı" önerisinde bulunmuştur. Önerdiği eylem planını eğitim, sağlık, istihdam, katılım, ayrımcılık, barınma ve kentsel hizmetler başlıklarında inceleyen Gökce, bu başlıklar altında öneriler geliştirmiştir.

5.6.3. Roman dostu kentler

Romanların kamusal alanda görünmez kılınan ihtiyaçları yerel yönetimler tarafından dikkate alındığı sürece görünülebilir olacaktır. Yaygın eğitim hizmetlerinden yararlanma, sağlık hizmetlerine erişim ve kullanabilirlik, iş gücüne katılımın artırılması, sosyal güvenceye erişim, siyasal ve mekânsal planların oluşum sürecine dâhil olma, kentsel altyapı hizmetlerinin sunulması,

konut koşullarının iyileştirilmesi gibi sosyal dışlanma ve mekânsal ayrışmayı önleyecek faktörlerde şehir planlama, mimarlık gibi disiplinlerin yanı sıra merkezi-yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarına önemli görevler düşmektedir.

Romanların sorunları ve gereksinimleri saptanarak kültürel değerlerini devam ettirebilecekleri, sürdürülebilir ve yaşanabilir kentlerin planlanması mümkündür. Etnik/kültürel topluluklar arasında olumlu ilişkilerin kurulup geliştirilmesi Romanlara karşı duyulan önyargıları azaltacak ve mekân-kültür çakışmasına sebep olmayacaktır. Kentin ötekileştirilen kimlikleri sindirmesi sadece fiziki mekân boyutu ile ele alındığında sosyal statü ve sınıfsal farklılıklar meydana gelecektir. Bu bağlamda sosyal dışlanmayı önlemek için sosyal yapı, kültürel değerler, insan hakları gibi etmenlerin de dikkate alınması gerekmektedir. Ancak bu etmenler çok boyutlu ve kapsamlı bir şekilde planlanıp uygulanabilir olduğunda Roman Dostu Kentler meydana gelecektir.

Literatür araştırması sonucu “Roman Dostu Kent” ile ilgili yapılan herhangi bir bilimsel çalışmaya rastlanılmamıştır. Tüm bu araştırmaların sonucunda erişilememiş kaynakların olabileceği unutulmamalıdır.

Günümüz Türkiye’sinde Roman Dostu Kent oluşumu henüz yaygınlaşmamıştır. Ancak 2013 yılında, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Avrupa kıtasında Roman dostu kentlere verilen tek ödül özelliğini taşıyan 'Dosta Avrupa Konseyi Roman Ödülü'nü almıştır. 2018 yılında ise, BATI Balkanlar ve Türkiye'de Roman Sivil Toplumu Geliştirme Ortak Girişimi ile Sıfır Ayrımcılık Derneği tarafından düzenlenen törende Şişli Belediyesi Roman dilinde ‘Artık Yeter’ anlamına gelen Dosta Ödülü’nü almıştır. Romanların yaşam koşullarını iyileştirmek için pek çok evin bakım ve onarımını yapan Şişli Belediyesi Roman Dostu Belediyecilik kapsamında, kent atölyeleri, Hıdırellez şenlikleri, tiyatro ve sinema gösterimleri, Roman kadınlar için okuryazarlık kursları, çocuklara yönelik yaz okulu, yurtdışı ziyaretleri ve Şişli Belediyesi bünyesinde bulunan Kuştepe Roman Sanat Evi’nde işlerini kurmaları konusunda destekleyici eğitimler ve etkinlikler düzenlemiştir. Şişli Belediyesi ayrıca, Çimenev Bilim Sanat Merkezi’nde Roman çocukların

ekonomik ve sosyal olarak erişemedikleri eğitimlere ulaşmasını sağlayarak, Romanlara düğün, sünnet gibi etkinlikler için ücretsiz hizmet sunmaktadır. 2019 yılında da Konak Belediye Başkanı, Batı Balkanlar ve Türkiye'de Roman Sivil Toplumu Geliştirme Ortak Girişimi ile Sıfır Ayrımcılık Derneği tarafından, Türkiye'nin "En Roman Dostu Belediye Başkanı "olarak seçilmiştir (DHA).

5.7. Göçmenler/Mülteciler

5.7.1. Özellikleri, gereksinimleri ve mekân kullanımları

"Göç, geçmişten günümüze insanlık tarihi boyunca var olan ve insan yaşamında derin izler bırakan eski bir olgudur. İnsanlar temel gereksinimleri, sağlık, eğitim, güvenlik, doğal afetler, ekonomik sorunlar, yeni yerler keşfetme, siyasal nedenler, dini sebepler, savaşlardan uzaklaşma vb. etkenler sebebiyle ülke sınırları içinde veya başka bir ülkeye sürekli göç etmişlerdir. Göç olayları bazen insanın kendi hür iradesiyle bazen geçici, bazen de zorunlu olarak; bireysel, grup ya da kitlesel olarak gerçekleşmektedir" (Biçim, 2012; 34).

Keleş'in Kentbilim terimleri sözlüğünde ise göç, "Genellikle yerleşmek amacıyla, bir yerleşim yerine, bir ülkeden bir başka ülkeye gitme eylemi" olarak tanımlanmıştır. Melih Ersoy'un Kentsel Planlama: Ansiklopedik Sözlük başlığını taşıyan çalışmasındaysa, göç, "Bireylerin ya da toplulukların, yaşadıkları sosyo-ekonomik çevreden çıkıp başka bir coğrafi ve sosyo-ekonomik çevreye yerleşmeleri" olarak tanımlanmış bulunmaktadır (Keleş, 1998).

"Göç, insanların yaşamlarını daha iyi şartlar altında devam ettirmek amacıyla, bulundukları yerden başka bir yere hareket etmesi durumudur. Göç hareketleri temelde nüfusun yer değişimi olarak tanımlansa da ekonomik, siyasi, sosyolojik, psikolojik nedenleri ve aynı şekilde etkileri birçok bilim dalının araştırma konusu olmuştur" (Yılmaz, 2019; 1).

Zorunlu göçe neden olan temel etmenler siyasi, toplumsal veya ekolojik kaynaklıdır. Ekolojik etmenler; afetler, iklimsel değişiklikler, kuraklık, vb. gibi doğa olayları nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Ancak günümüz dünyasında zorunlu göçe neden olan en önemli faktörler siyasi ve toplumsal meselelerdir. Uluslararası ölçekte zorunlu göç, dünyayı yeniden şekillendiren en önemli olaylardan biridir (Castles ve Miller, 2013'den aktaran; Savran, 2019; 17).

Günümüzde siyasi, toplumsal, ekonomik veya kişisel nedenler sonucu göç olgusunu gerçekleştiren kişiler "göçmen", "mülteci" ve "sığınmacı" olarak adlandırılmaktadır. Savran'a göre, göçmen; göç eden tüm kişileri, mülteci; göçe zorlanan ve ülkesinden ayrılan kişileri, sığınmacı ise zorunlu göç sonucu ülke değiştiren ancak henüz mültecilik statüsünü almamış/alamamış olan kişileri ifade etmektedir (Savran, 2019). Martan'a göre ise herhangi bir nedenle ülkesini terk edip başka bir ülkenin korumasını talep eden bir kişi, ileri sürdüğü iddialar doğrulanıncaya kadar sığınmacı, iddiaların doğrulanması sonucunda ise mülteci statüsüne geçmektedir (Martan, 2019).

Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşmesi mülteciyi; ırkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan ve bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişiler olarak tanımlamaktadır. Mültecilerle Dayanışma Derneği (2010)'ne göre, "mülteci" statüsünde yer almak için belirlenen etmenler aşağıda verilmiştir;

- Mülteci, vatandaşı olduğu ülke dışında olmalıdır.
- Ülkesinden ayrılma nedeni zulme uğrama korkusu olmalıdır.
- Zulme uğrama korkusu gerçekçi olmalıdır.
- Zulüm tehdidi, tanımda belirtilen beş sebepten dolayı olmalıdır (ırkı, dini ve diğerleri...).
- Kendi ülkesinde, kendi devletinden koruma bulamama, bu korumadan yararlanamama durumu söz konusu olmalıdır.

Göçmen ise, Mültecilerle Dayanışma Derneği (2010)'ne göre; "esas olarak, ülkesinden, zulme uğrayacağından korktuğu için değil, ekonomik nedenlerle ayrılan kişiler olarak tanımlanabilir. Göçmenler, vatandaşı oldukları ülkelerin korumasından yararlanmaya devam ederlerken, daha iyi bir yaşam standardına kavuşabilmek için, kendi istekleri ile bu yolculuğa çıkarlar" (Martan, 2019). "Mart 2011'de başlayan ve iç savaşa dönüşen rejim karşıtı protestolar nedeniyle, Suriye nüfusunun yarısından fazlası komşu ülkelere kaçmış ya da ülke içinde göç etmek zorunda kalmıştır. Yüz binlerce insan ölmüş, 5,5 milyondan fazla Suriyeli ülkeyi terk ederek başka ülkelere sığınmıştır. 6 milyondan fazla Suriyeli ülke içinde yerlerinden edilmiştir. Bu olaylardan etkilenenlerin yarısından fazlası kadın ve çocuklardan oluşmaktadır. En büyük Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapan Türkiye, aynı zamanda dünyada en çok mülteci bulunduran ülke konumuna gelmiştir. Türkiye'de bu denli kapsamlı bir göç dalgasına hazırlıksız olmasına rağmen Suriye'deki yıkıcı iç savaşın başlamasından bu yana "açık kapı" politikası izleyerek 3,5 milyondan fazla Suriyeliyi kabul etmiştir" (Aktaş, 2018). "Bu göç hareketliliği ile beraber Türkiye artık göç alan bir ülke konumuna gelmiştir. Dolayısıyla, Türkiye, Dünya'daki son gelişmeler ve ülkenin sosyal ekonomik gelişiminin meydana getirdiği yeni şartlar nedeniyle bir yandan "göç alan" diğer yandan ise gelen göçmenlere "geçiş alanı" yaratan bir ülke konumuna gelerek daha kalıcı bir göçmen nüfusa ev sahipliği yapar hale gelmiştir" (Ünal, 2014; 68'den aktaran; Doğan, 2019; 3). Savaşın uzamasıyla beraber Suriyeli sığınmacıların kalıcılaşmasının yanı sıra onlara dönüş kapılarının açılması bile düşünüldüğünde dönüşlerin hızlı bir şekilde olmayabileceği ve sığınmacıların bir kısmının evlilik ve iş gibi sebeplerle Türkiye'de yerleşik hale geldikleri görülmektedir (Doğan, 2019).

Başta Suriye olmak üzere, Afganistan ve diğer ülkelerden gelen göçmenler/mülteciler, kentlerde çok sayıda sorun ve riskle karşı karşıya kalmışlardır. Yoksulluk, kötü barınma koşulları, ağır çalışma şartları, sosyal, kayıt dışı çalışma, sağlık, eğitim gibi temel hizmetlere erişememe, yasal statüsüzlük, kadınlara yönelik cinsel sömürü gibi sorunlar bunların başlıcalarıdır (Doğan, 2019).

Yabancı evini terk ederek, şüphe, küçümseme, kayıtsızlık ve hatta düpedüz düşmanlıkla karşılaştıkları bir başkasının evine yerleşir ve yeni bir mahrem, toplumsal aidiyet duygusu edinmenin acılı bir sürecine girer (Sandercock, 2003). Farklı tarihlere, kültürlere ve ihtiyaçlara sahip olan bireyler göç ettikleri şehirlere vardıklarında, yeni toplumlarına ait olma koşullarını yaratmaya çalışırlar. Ayrıca topluluk inşa etme, birlikte yer tanımlama ve bir yere ait hissetme duygusu insanlık durumunun evrensel bir özelliği sayılabilir. Ancak kentlerde yaşayan mülteciler, kendilerini tehdit olarak algılayan yerleşik nüfus tarafından dışlanma, ayrımcılık, ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve ötekileştirilme gibi hareketlere maruz kalmaktadırlar (Sandercock, 2003). Birçoğu hayatta kalmak için göç eden göçmenler, bu süreçte fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak birçok travma yaşamışlardır ve yine bu gruplar içerisinden en çok etkilenenler çocuklar, kadınlar, yaşlılar ve engellilerdir. İltica ettikleri kentte en çok barınma gereksinimi duyan göçmen/mülteci bireyler güven ve aitlik duygusunu hissedecekleri yaşam alanı, aile bireylerini bir arada tutabilmek ve temel ihtiyaçlarını giderebilmek için emek piyasasında yer almak isterler. İş piyasasından dışlanmak, uzun saatler çalışıp karşılığında düşük ücret almak, taşıdıkları vasıflara göre vasıfsız işlerde çalışmak, parça başı işler yapmak ya da düzensiz çalışmak temel ihtiyaçlarını karşılamaya yetmeyeceği gibi yanında sağlık sorunlarını getirmektedir. Türkçe bilmeyenler için eğitim, sağlık ve kamu binalarından hizmet almak sorun teşkil etmektedir. Ekonomik sorunlar yine çocukların çalıştırılmasına bunun sonucunda da eğitimden mahrum kalmalarına sebep olmaktadır (Aslan ve Güngör, 2019).

“Her mülteci güvenli sığınma hakkına sahiptir. Uluslararası koruma, fiziksel güvenlikten fazlasını içerir. Mültecilerin; din özgürlüğü, medeni haklardan yararlanma özgürlüğü, eğitim hakkı, çalışma hakkı, mesken edinme hakkı, sosyal sigorta hakkı, sosyal yardım hakkı gibi haklara sahiptir…” (Güngör, 2015).

Kentlerin yaşanabilir olarak nitelendirilmesinde ve kentte yaşayan herkes için kentsel yaşam kalitesinin sağlanmasında, kentsel hizmetlere erişilebilirlik önemli bir yer tutmaktadır. Kentlinin dışlanmadan, çok kültürlü yaşayabilme hakkının sağlanması, kentte yaşayan hiç kimsenin hizmetlerden dışlanmaması,

bütünleştirici hizmetlerin sunulması ile ve tüm hizmetlere erişilebilirliğin sağlanabilmesi ile mümkün olabilmektedir (Martan, 2019).

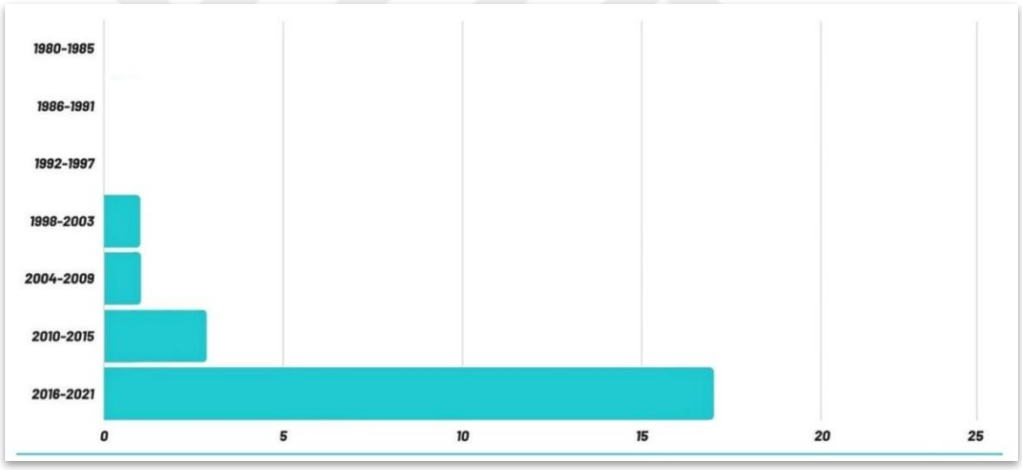
Göçmen/Mültecilerin kentte sıklıkla kullandığı kamusal mekânlar; açık ve yeşil alanlar, pazar alanları, dini tesisler, ticari faaliyet işletmeleri, sağlık tesisleri, sosyo-kültürel tesisler, spor alanları gibi sıralanabilir. Ancak önemli olan bireylerin haklarının gözetilerek, kentsel yaşamla uyum olacakları mekânların oluşturulmasıdır. Eğer göçmen/mülteci bireylerin gereksinimleri ve yaşadığı problemler göz ardı edilirse azınlık grubun süregiden sosyal dışlanmasına katkıda bulunulmuş olacaktır.

5.7.2. Fiziki planlama disiplinlerinde yapılan çalışmalar

"Göçmen/Mülteci" konusunda yapılan literatür taramasında Mimarlık disiplininde yapılmış olan 23 adet çalışma bulunmaktadır. Tüm bu araştırmalardan sonra erişilememiş kaynakların bulunabileceği unutulmamalıdır.

Yapılan bilimsel çalışmalar değerlendirildiğinde; Bursa'da yaşayan iki farklı göçmen grubunun mekânsal pratiklerini inceleyen çalışma (Akgün, 2001), Edirne Yeniköy'de göçmen konutlarının sosyo-kültürel ve mimari özelliklerini inceleyen çalışma (İner, 2007), mültecilerin yaşadıkları yerdeki kendin-yap (DIY) kültürünü inceleyen çalışma (Erten, 2015), İzmir'de yaşayan Suriyeli mülteciler için tasarlanması öngörülen yerleşke önerileri sunan çalışma (Eyinç, 2015), Türk-Alman göçmenlerin mekânı nasıl kişiselleştirdiklerini inceleyen çalışma (Yücel, 2015), nüfus mübadelesinin yerleşim yerlerine sosyo-kültürel ve mekânsal dokusuna olan etkilerini araştıran çalışma (Cankara, 2016; Salar, 2019; Değerli, 2019; Türkmenoğlu, 2020), sığınmacı krizi ve barınma sorununun mekân üretim örnekleri üzerinden değerlendirilmesini ele alan çalışma (Kara, 2017), Filistinli mültecilerin ihraç edilmelerinin doğasını araştırıp mülteci kamplarını çeşitli teorik çerçevelerle irdeleyen çalışma (Muhtaseb, 2017), göçmenin belleğinde mekânların nasıl kurgulandığını süreç içerisinde inceleyen çalışma (Okumuş, 2017), İzmir-Kadifekale'deki tandır ocaklarının göçmen bir kültürel mirasın

özgün bir sosyo-mekansal olgu olarak inceleyen çalışma (Çün, 2018), göç olgusunun mekânsal olanaklarını Deleuze ve Guattarı'nin kavramları üzerinden inceleyen çalışma (Ersen, 2018), Tarlabaşı'nın göç öncesi, göç sonrası ve mevcut durum halinde süreci gösteren üç dönem; konut ve hane durumu, yaşam hissiyatı, komşulukla ilişki ve yardımlaşma, egemenlik alanı / savunulan alan algısı kapsamında karşılaştıran çalışma (Güven, 2018), yerli-yurtlulaşmış mültecilerin mimari ütopyası için yeni bir yönelimi ele alan çalışma (Kumaraslan, 2018; Can, 2020), göçmenlerin konut alanları üzerine inceleme yapan çalışma (Chagel, 2019; Biyik, 2019; Yıldırım, 2019), dış göç etkisindeki Gaziantep'i güncel şehirleşme politikaları üzerinden değerlendiren çalışma (Şener, 2019), Türkiye'deki mülteci ile yerel halkın entegrasyon süreci için mekânsal bir çözüm önerisi sunan çalışma (Arabacı, 2020), mülteci konut yerleşimleri için ekolojik bir yaşam ünitesi modelini ele alan çalışma (Küçük, 2020) olarak sıralanmaktadır (Şekil 5.13).

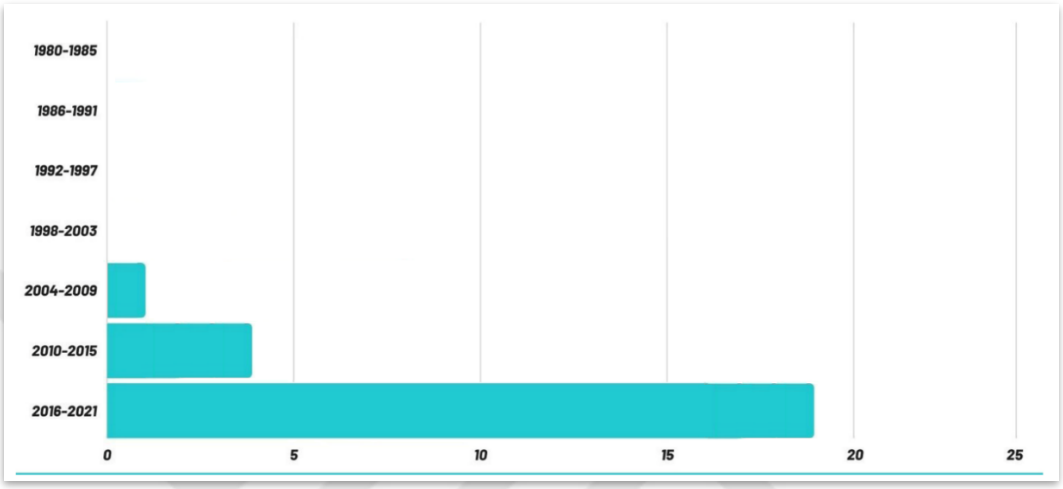
Şekil 5.13. Mimarlık disiplininde göçmen/mülteci üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi

Peyzaj Mimarlığı disiplininde "Göçmen/Mülteci" konusunda yapılmış çalışmalar ise 2 adet olarak belirlenmiştir. Tüm bu araştırmalardan sonra erişilememiş kaynakların bulunabileceği unutulmamalıdır.

Yapılan bilimsel çalışmalar değerlendirildiğinde; Viyana'da yaşayan Türk göçmenlerin kamusal mekân-çevre etkileşimlerini inceleyen çalışma (Maraş, 2018), Suriyeli sığınmacıların etkisindeki Kilis kentindeki kentsel gelişmenin

ekolojik planlama açısından değerlendirilmesini ele alan çalışma (Çoban, 2019) olarak sıralanmaktadır.

Ancak bu tez de şehir bölge planlama disiplininde kentsel planlama alanında yapılmış çalışmalar incelenmiştir (Şekil 5.14). Ulaşılan kaynak sayısı 24'tür.

Şekil 5.14. Şehir ve Bölge Planlama disiplininde göçmen/mülteci üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değerlendirilmesi

Kentsel planlama alanında yapılmış çalışmalar daha ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve aşağıda verilmiştir.

Kiper (2006), "Resettlement Of Immigrants and Planning in İzmir During The Hamidian Period" (Abdülhamid Döneminde İzmir'de Göçmenlerin Yeniden Yerleşimi ve Planlaması) adlı tezinde, göçmen mahallelerinin kuruluş sürecini, fiziki oluşumdan öte idari ve toplumsal organizasyon ve finansman boyutlarıyla ele almaktadır. İzmir kenti özelinde ve Aydın ili genelinde göçmen yerleşimlerinin kuruluş sürecinde II. Abdülhamid Dönemi imar ve iskân politikalarının nasıl hayata geçirildiği; merkezi yönetimin yanı sıra, valilik, belediye, İskân-ı Muhacirin ve İâne Komisyonları, basın, kent sakinleri gibi aktörlerin sürece nasıl dâhil olduklarını araştırıp, yardım faaliyetlerinin imar ve iskân sürecindeki yerini değerlendirmiştir.

Çakırer (2012), "İstanbul – Zeytinburnu'nda Ulus Ötesi Kentleşme Aktörleri Olarak Türk Kökenli Göçmenler" adlı doktora tezinde, ulus ötesi göç akımlarıyla birlikte gelişen ulus ötesi sosyal alanları ve ulus ötesi kentleşme dinamiklerini, Türkiye'de en iyi gözlemlenebilecek İstanbul kentinde, yerel ölçekte ise Zeytinburnu bölgesi örneğinde incelemiştir. Çalışma kapsamında, alan çalışması sırasında nitel araştırma yöntemlerinden "Grounded teori" yöntemi benimsenmiş ve yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yoluyla göçmenlerden veriler elde edilmiştir. Yerel ölçekte Türk kökenli iki göçmen grup üzerinden irdelenmiş ve ulus ötesi kentleşme dinamikleri içerisinde göçmenlerin aktif rolleri tartışmaya açılmıştır.

"İstanbul Zeytinburnu İlçesi'nde Afgan Türklerinin Ulusötesi Kentleşme Ağlarının Analizi" adlı çalışmasında Çakırer (2013), son dönemde sıklıkla tartışılan ulusötesi göçü ve ulusötesi sosyal alanların oluşturduğu ulusötesi kentleşmeye yönelik ağları İstanbul kentinde yerel bir ölçek olarak Zeytinburnu ilçesini Afgan Türkleri üzerinden analiz etmiştir. Analiz sonucunda ise Zeytinburnu mekânının, (iç ve dış) göçmen nüfusuyla oluştuğundan dolayı göçmenlerin mekânsal ilişkilerini yoğunlukla sürdürebildikleri, her mahallenin kendine özgü göçmenleri barındırdığı ve mekânsal olarak örgütlenmelerinin de rahatlıkla gözlenebildiği bir yapıda olduğu görmüştür.

Çoban (2014) "Uluslararası Göçün Kent Üzerindeki Etkilerinin Sinemada Temsili: Türkiye-Almanya Örneği" adlı tezinde, Almanya'da yaşayan Türk göçmen toplumun kentte yarattığı değişimleri film analizi yöntemi ile çalışmasında belirttiği kültürel ve mekânsal dönüşüm ölçütleri ışığında ele alınmıştır. Filmleri analiz etmeden önce, Türkiye'den Almanya'ya göçün tarihsel arka planı kuşaklar üzerinden açıklayan Çoban, Türk ve Alman toplumlar arasındaki uyum sürecinin kültürel bağlamda etkilerini incelemiştir.

Oğuz (2015) "Increasing the Urban Mobility of Migrant Women: Transferring Experience From Berlin to Istanbul- A Pilot Study in Kurfalı, Kartal" (Göçmen Kadınların Kentsel Hareketliliğinin Arttırılması: Berlin'den İstanbul'a Deneyim Transferi- Kurfalı, Kartal'da Bir Pilot Çalışma) adlı tezinde, göçmen kadınların göç

ettikleri kent içerisindeki sınırlılıklarını ve kente entegrasyon önündeki bariyerlerini mahalle ölçeğinde analiz etmeyi amaçlamıştır. Tez kapsamında Kurfalı'da yaşayan 594 kadınla kamusal alan kullanımları ve hareketliliklerini analiz etmek için anket yapan Oğuz, elde edilen çıktılar sonucunda göçmen kadınların günlük hareketlilik ve kamusal alan kullanımları ise evin ve çocuklarının ihtiyaçları çerçevesinde olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda öneriler sunmuş ve göçmen kadınların kamusal alan kullanımlarında yerel yönetimlere büyük bir görev düştüğünü vurgulamıştır.

Eraydın (2017) "Migration, Settlement and Daily Life Patterns of Syrian Urban Refugees Through Time Geography: A Case of Önder Neighborhood, Ankara" (Zaman Coğrafyası Aracılığıyla Suriyeli Kentli Mültecilerin Göç, Yerleşim ve Günlük Yaşam Desenleri: Ankara Önder Mahallesi Örneği) adlı tez çalışmasında, mültecilerin Türkiye'ye geliş, kentlere yerleşme desenlerinin, kentteki gündelik hayat deneyimlerinin, kendi aralarındaki ve Türklerle olan dayanışma ve ilişki ağlarının analizinin hem mültecileri anlamak açısından hem de kentlerdeki etkilerini ortaya çıkarmak açısından önemli olduğu fikrini savunmaktadır. Eraydın çalışmasında, Ankara Önder Mahallesi'nde saha çalışması yaparak Suriyeli mültecilerin göç hareketlerini, yerleşme desenlerini ve ilişki ağlarını analiz edilmiştir.

Erginli (2017) "The Social Space of Relations: Local and Nonlocal Networks of Migrants in Istanbul" (İlişkilerin Sosyal Alanı: İstanbul'daki Göçmenlerin Yerel ve Yerelden Bağımsız Ağları) adlı tezinde, göçmenlerin ikamet yerine göre ayrışması üzerine yapılan birçok araştırmanın göçmenlerin ilişkilerini dikkate almadığını savunmaktadır ve İstanbul'da ikamet yerine göre ayrışan göçmenlerin sosyal ağlarının yapısını, kompozisyonunu, göçmenlerin yerel ve yerelden bağımsız bağlarının biçimlerini göstermeyi amaçlamaktadır.

Eker (2018) "Geçicilik ve Süreksizlik Penceresinden Kent, Kentleşme ve Mülteciler: İstanbul'da Kent-Kamp-Kent" adlı tez çalışmasında, mülteci kamplarının, süreksiz yerleşimler olarak sınıflandırılmalarına rağmen, yarım asırı aşkın bir süre boyunca varlığını sürdürebilen, kendine ait metabolizması,

sosyal çeşitliliği ve farklı mekânsal formları olan, kentsel donatılara sahip, politik söylem üretebilen mekânlar olduğunu öner sürmektedir. Geçicilik ve süreksiz şehirciliğe ilişkin kavramları ele alan Eker, süreksizlik; zaman, hareketlilik, eylem ve belirsizlik kavramları ile irdelemiştir. Çalışmada, süreksiz şehirciliğin ani mekânsal ve sosyal değişiklikleri organize eden hızlı bir araç olarak nasıl işlev kazandığını ve bunun kent mekânına farklı yollarla yansıdığını savunmaktadır.

Say (2018) "Evaluating Urban Diversity Practices of Local Municipalities in Istanbul: A Case Study of Besiktas, Beyoglu and Fatih Municipalities" (İstanbul'daki Yerel Belediyelerin Kentsel Çeşitliliğe Yönelik Uygulamalarının İncelenmesi: Beşiktaş, Beyoğlu ve Fatih Belediyeleri Örneği) adlı tezinde, göçlerin yaşanmasıyla yüz yüze karşılaşmaların ve sorunların ortaya çıktığı kamusal alanların yer aldığı kentlerde çeşitlilikle yaşamayı kolaylaştıracak uygulamaların önemi ve bu konuda yerel belediyelere düşen sorumlulukların da bu oranda arttığını öne sürmektedir. Çeşitliliğin kavramsal anlamını ve süreç içerisindeki değişimi incelendikten sonra şehirlerde ve kamusal alanlarda çeşitliliğin öneminden bahseden Say, çeşitliliğe yönelik yapılan planlama çalışmaları üzerinde durarak çeşitlilik ile birlikte yaşamayı sağlamak için yapılması gereken planlama çalışmaları ve ideal kent modellerinden bahsetmiştir.

Taş ve Tekkanat (2018) "Yerel Halk ve Suriyeli Sığınmacılar Arasında Bir Kent: Elazığ Örneği" adlı çalışmasında, Elazığ yerel halkı ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine ile Elazığ kentine yerleşerek yaşamlarını sürdüren sığınmacıların yaşam biçimlerini ve kentsel mekân ile olan ilişkilerini, yerel halkın gözünden değerlendirmektedir. Sığınmacıların kent ekonomisi üzerindeki etkilerini, barınma üzerindeki etkilerini ve Elazığ'ın sosyo-kültürel yapısında değişime etkilerini inceleyen Taş ve Tekkanat, yerel halkın sığınmacılara yönelik gösterdikleri tepkiyi önlemek, önyargıyı kırmak ve toplum huzurunun bozulmasına sebebiyet vermemek için kapsamlı bir sığınmacı politikasına gereksinim duyulduğunu vurgulamaktadır.

8. Kasım Dünya Şehircilik Günü 42. Kolokyomunda (7-8-9 Kasım 2018) "Göç-Mekân-Siyaset" teması üzerine;

Levent (2018) "Kenti ve Kentsel Planlamayı Kitlesel Dış Göç Üzerinden Düşünmek: Mersin Örneği Üzerinden Açılımlar" adlı makalesinde, halen devam etmekte olan kitlesel dış göçün hem ölçeğini anlamak hem de sosyo-mekânsal etkilerini tanımlamak açısından Cumhuriyet döneminden itibaren, Türkiye'ye yönelen dış göçleri tarihsel bir süreçte değerlendirmiştir. Çalışma kapsamı olarak Suriyeli bireylerin yoğun olarak yaşadığı Mersin kentini seçmiş ve kitlesel dış göçün yarattığı etkileri, problemlerin kriz yaratıp yaratmadığının cevabını aramıştır. Krizin planlama boyutuna dayandığını ve bu krizlerin çözülebilmesi için kitlesel dış göç ile baş edebilme kapasitesine sahip bir planlama yaklaşımının hedeflenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Nizamoğlu (2018) "Göç ve Stratejik Planlama İlişkisinin "Diyarbakır, Şanlıurfa, Gaziantep ve Erzurum Belediyelerinin Ekonomik ve Sosyal Entegrasyon Sorunlarının Çözümü için Teknik Destek Projesi (EKOSEP) Kapsamında Değerlendirilmesi" adlı makalesinde, Diyarbakır, Şanlıurfa, Gaziantep ve Erzurum Belediyelerinin Ekonomik ve Sosyal Entegrasyon Sorunlarının Çözümü için Teknik Destek Projesi (EKOSEP)'nin sonuçlarını değerlendirmeyi amaçlamıştır. Göçle gelen nüfusun yaşam standartlarının iyileştirilmesi; eğitim, sağlık ve hizmetlere ulaşmalarının güvence altına alınması, dezavantajlı ve incinebilir gruplara özel önem gösterilmesi gibi konularda göçle gelen grubun düzenli izlenmesinin gerekmekte olduğu gibi değerlendirmelerde bulunmuştur.

Güngördü (2018) "Zorunlu Göçle Gelen Nüfusun Barınma Deneyimleri Üzerinden Konut Politikalarının İncelenmesi: Hatay Örneği" adlı makalesinde, Hatay ili Kırıkhan ilçesinde yetkililerce Suriyeliler'in yoğun olarak yaşadığını ifade ettikleri Barbaros Mahallesi'nde seçilmiş bir sokakta yapılmış olan saha çalışmasını irdelemiştir. Saha çalışması kapsamında sorulan anket sorularının cevaplarına göre devletin mültecilere yönelik bir barınma politikası olmasa dahi; kiralık konut piyasasına yönelik birtakım stratejileri oluşturarak konut erişimindeki adaletsizlikleri önleyici tedbir alması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Özkök vd. (2018) "Trakya Bölgesinde Gerçekleşen Göç Akışlarının Kırklareli İli Özelinde Değerlendirilmesi" adlı makalesinde, makrodan mikroya inen bir yaklaşımla Kırklareli ilindeki iç göçlerin görünüşünün çözümlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada, 2015-2017 yılları arası yapılmış hane halkı anketlerinin analizi ile Kırklareli ili ilçeleri arası iç göçlerin akış yönleri ve nedenleri ortaya çıkartılmıştır. Sonuç olarak, iç göçlerin az gelişmiş-gelişmiş, kırsal-kentsel şeklinde akışlar gösterdiği ve sosyo-ekonomik nedenler sonucunda oluştuğu tespit edilmiştir.

Özyeğin Altun (2018) "Sosyal Dirençlilik Bağlamında Göç Olgusu" adlı makalesinde, göç olgusunun, toplumsal ve kentsel sistemde neden olduğu birtakım kırılmalar nedeniyle de dirençlilik kavramı çerçevesinde incelenmesi gerektiğini savunmaktadır. Göç ve dirençlilik kavramlarını da irdeleyen Altun, çalışma sonucunda; "insan-mekân bağları, göç eden halkın yeni mekâna uyumu bir yandan da onu kendine benzetmesi ile de oluşmaktadır. Yerel yönetimler buna imkân tanımları ve belki süreci kolaylaştırmalıdırlar. Bu bağ kurulduğunda anahtar bileşenlerden biri gerçekleşmiş olacaktır. Toplumsal altyapı, göç edenlerin eğitim, sağlık ve kültürel alt yapılarının geliştirilmesi gerekmektedir" gibi önerilerde bulunmuştur.

Tercan (2018) "Göçmen Barınağı ve Dayanışma Mekânları: Hotel City Plaza, Atina Örneği" adlı makalesinde, farklı ülke örnekleri üzerinden, bireylerin veya kitlelerin istem dışı olarak göç ettikleri yeni yaşama alanları, göçmen barınakları, örgütlenme şekilleri aktarılmakta, bunlardan özgün bir göçmen barınağı ve dayanışma mekânı olan Yunanistan'ın başkenti Atina'daki City Plaza Hotel örneğini çok yönlü ve detaylı bir şekilde değerlendirmiştir. Göç olgusunun, nedenleri ve sonuçları itibariyle çok boyutlu olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunan Tercan, Atina'da bulunan Hotel City Plaza'nın göçmen dayanışması, boş konut ve boş yapıların barınağa dönüştürülmesi yönleriyle, yıllardır işleyen, model olabilecek nitelikte, sürdürülebilir bir yaşam mekânı örneği olduğu sonucuna varmıştır.

Dikçınar Sel ve Duman (2018) "Türk Sinemasının Kentleşme Olgusuna Yaklaşımı" adlı çalışmasında, toplumsal yapıya ilişkin yaşanan değişimlerden kesitler bulmak için 1960'lı yıllardan günümüze kadar çekilmiş 45 filmi görsel analiz yöntemiyle incelemiştir. İnceleme yapılırken Türk sinemasının kentleşme ve göç olgusuna yaklaşımı, kentleşme ve göç sürecinin gündeme getirdiği mekânsal, ekonomik ve toplumsal sorunlar ve sorunlar üzerinde kurulan sınıfsal dengeler ve ilişkiler açısından ele alınmıştır. Filmlerin herhangi bir ülkede yaşayan insanların davranışlarını, tutumlarını hatta hayatı yorumlama şekillerini yönlendirdiği gibi aynı zamanda insanların değişen toplumsal ve ekonomik koşullar karşısında sahip oldukları deneyimlerini, çelişkilerini ve beklentilerini biçimlendirdiği sonucuna varmıştır.

Çiftçi (2019) "Bölgeler Arası Eşitsizlik Perspektifiyle İç Göç – Sosyoekonomik Gelişmişlik İlişkisi ve Türkiye Örneği" adlı tez çalışmasında, çarpık kentleşmenin derinleştiği bu süreçte ise büyük kentlerde gecekondu mahallelerinde süratle artış yaşandığını ve düşük kaliteli, altyapısı olmayan, yasal mülkiyetin olmadığı gecekondu bölgelerinde yaşayan göçmenlerin kente uyum sağlamalarında da güçlüklerle karşılaşıldığını belirtmiştir. Kontrolsüz iç göç hareketinin yön bulmasında bölgelerarası gelişmişlik eşitsizliklerinin etkisi üzerine odaklanılan çalışmada, Atkinson endeksi yaklaşımıyla göç edenlerin gidilen illerdeki ekonomik imkânlara duyarlılıkları karşılaştırmalı olarak tespit edilmiştir. Sonuç olarak bölgeler arası gelişmişlik farklılıkları, göç edilecek yerin seçilişinde etkiye sahip olmakla birlikte, istatistiksel olarak önemli düzeyde baskın etkileme gücüne ulaşılamadığını sonucuna varmıştır.

Ertem (2019) "Analyzing Interrelations Between Aspects of Spatial Triad in the Case of Syrian Refugee Craftsmen in Ulubey Neighborhood, Ankara" (Ulubey Bölgesi, Ankara'daki Suriyeli Göçmen Esnaflar Örneğinde Mekânsal Üçlünün Boyutları Arasındaki İlişkilerin Analizi) adlı tez çalışmasında, Lefebvre tarafından geliştirilen ve mekânı sosyal olarak inceleyen coğrafi bilimciler tarafından kullanılan 'mekânsal üçlü' kavramını mültecilerin günlük hayatlarında mekân kullanım pratiklerini araştırmak üzere kullanmıştır. Mültecilerin kümelenmiş ve kentten kopuk bir mülteci mahallesi üretip üretmediği Ankara'da Ulubey

Mahalle'sinde yapılan saha çalışması ile mekânsal üçlü teorisi temel alınarak incelenmiştir.

Martan (2019) "Suriyeli Mültecilerin Kentli Hakları Çerçevesinde Kentsel Hizmetlere Erişimi ve Belediyelerin Rolü: İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Konak Belediyesi Örnekleri" adlı tez çalışmasında, kentli haklarını, sunulması gereken kentsel hizmetleri ve uygulamada belediyeler tarafından sunulan kentsel hizmetler ile Suriyeli mültecilerin bu hizmetlere erişimini konu almıştır. Çalışma kapsamında, Belediyelerin görev ve sorumlulukları, Belediye Kanunu, ilgili mevzuatlar, uluslararası sözleşmeler incelenmiş ve literatür taramasına yer verilmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Konak Belediyesi tarafından, sunulan hizmetlerin Suriyeli mültecileri de kapsadığını ifade etmiş ancak bazı anayasal ve bütçe kısıtlamaları, Suriyeli bireylerin geçici olarak görülmesi gibi sebeplerden ötürü tüm hizmetlerin eşit ve adil olarak sunulmadığını belirtmiştir.

Taş (2019) "Ekonomik, Sosyo-Kültürel ve Mekânsal Boyutlarıyla Suriyeli Mülteciler: Elazığ Örneği" adlı tez çalışmasında, göçün etkilediği kentlerden biri olan Elazığ ilindeki mültecilerin, göç sürecinde yaşadıkları sorunlar ve Elazığ halkının mültecilere yönelik bakış açısını ele almaktadır. Çalışmada öncelikli olarak göçün çeşitli tanımlarının yanı sıra ulusal ve uluslararası düzeyde göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramları açıklanarak, bu kavramların hukuki çerçevesi incelenmiştir. Taş, mülteciler örneğinden yola çıkarak Türkiye kentlerinde yerleşik durumda olan mültecilere yönelik sosyo-kültürel ve mekânsal çıkarımlarda bulunmuştur. Mültecilerin; işsizlik, maddi sıkıntılar, barınma ve güvenlik problemleri ile uyum sorunu yaşadıklarını belirtmiştir.

Yanar (2019) "Yerel Yönetimlerin Suriyeli Mültecilere Yönelik Politikaları: İstanbul Örneği" adlı tez çalışmasında, Türkiye'de en çok Suriyeli mültecinin bulunduğu kent olan İstanbul'da belediyelerin mültecilere yönelik kurumsal algılarına, mevcut çalışmalarına, yaşanılan sorunlara ve önerilere odaklanmıştır. İstanbul'da belirlenen belediyelerle yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda; mali ve idari belirsizlik nedeniyle belediyelerin mültecilere yönelik politika üretme konusunda çekinceli davrandığını, belediyelerin mültecilere yönelik algı

ve politikalarının birbirinden farklı olduğunu, bu durumun nedeni göç sürecinin hala bütüncül ve sistematik bir altyapısının oluşturulmamış olması olduğunu ortaya koymuştur.

Savran (2020) "Ankara'da Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Farklılaşan Gündelik Yaşam Pratikleri: Altındağ Örneği" adlı tez çalışmasında, Suriyeli göçmenlerin Ankara kentindeki mekânsal dağılımını, mekânsal ayrışma düzeyini ortaya koymayı ve bu dağılıma göre en yoğun göçmen yerleşimlerinde mekân-bağımlı gündelik yaşam pratiklerini araştırmayı hedeflemektedir. Çalışma sonunda ise Suriyeli göçmenlerin Ankara'ya yerleşimlerini etkileyen dinamikler, kentteki Suriyeli nüfusun mekânsal dağılımı ve gündelik yaşamları ortaya çıkmıştır.

5.7.3. Göçmen/Mülteci dostu kentler

Sağlık, eğitim, güvenlik, doğal afetler, ekonomik sorunlar, yeni yerler keşfetme, siyasal nedenler, dini sebepler, savaşlardan uzaklaşma, hayatta kalma gibi nedenlerle göç eden bireylerin göç ettikleri toplum ile uyum sürecini kolaylaştırmak adına kentte birtakım düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.
Kentler genel olarak kültürel olarak baskın çoğunluğun normlarını yansıtıcı şekilde planlanmıştır. Ancak kentler günümüz çağında çok kültürlü bakış açıları ile analiz edilmeli ve uygulanması düşünülen planlama sisteminin kentlerin artan küresel çeşitliliğine yanıt vermesi gerekmektedir. Kentlerde çok kültürlü felsefenin geliştirilmesi, uyumlu ve hoşgörülü topluluk ilişkilerinin teşvik edilmesi, yaşayan tüm sakinler için kaliteli hizmetlere erişim sağlanması konusunda kolaylık sağlayacaktır. Çok kültürlü bir toplumun oluşması için yalnızca göçmen grupları arasındaki toplulukları destelemek ve teşvik etmek yeterli olmayacaktır. Kültürel kimliklerin korunması, sosyal uyum sağlanması ve kentte yaşayan tüm bireyler için fırsat eşitliğinin sağlanması için göçmenleri topluma dâhil etmek için kültürler arası faaliyetler, organizasyonlar düzenlemesi gerekmektedir.

Aynı zamanda etnik grupları bir araya getiren ve katılım süreçlerine dâhil edilebilecekleri kentsel düzenlemeler uygulanabilir. Halka açık alanlarda çeşitli kültürel festivaller düzenlemek ve bu uygulamaları teşvik etmek çeşitlilik içerisinde birlik çerçevesi oluşturmaya yardımcı olacaktır.

"İçinde bulundukları "yabancı" toplumda eriyip kaybolmamak ve kendi ülkelerindeki toplumsal yapıyı belirli bir bölgede toplanarak -ithal etme yoluyla- "kendi memleketlerindeki gibi" yaşayabilme amacı mekânsal düzeyde yoğunlaşmayı yahut getto yerleşimlerini ortaya çıkarmaktadır. Diğer taraftan bu süreç kimliğin korunmasında bir teminat oluşturmaktadır. Zira söz konusu yapılanma, dışarıdaki halkla teması asgari düzeye indirgemekle birlikte etnik ve kültürel kimliğin korunaklı bir yaşam pratiğine dönüşebilme imkânını sunmaktadır" (Yaman, 2017; 105). Kısaca asimilasyonist model tek taraflı adaptasyon sürecini tanımlar. Göçmenlere vatandaşlık almalarının bedeli olarak kendilerine özgü dinsel, kültürel veya sosyal özelliklerinden vazgeçmeleri ve çoğunluk nüfustan ayırt edilemez hale gelmeleri beklenir (Sandercock, 2003). Sandercock (2003)'a göre, yerel yönetimlerin kent düzeyinde göçmen entegrasyonunu sağlaması adına bazı faaliyetlerde bulunması gerekmektedir. Bunlar;

- Göçmen/mülteci bireyler için belediye meclisine dâhil olma hakkı tanıması,
- Göçmen/mülteci bireylerin oluşturdukları ve onlar tarafından yürütülen kuruluşların resmiyete hızlı bir şekilde kazandırılmasının sağlanması,
- Çok kültürlü etkinliklerin düzenlenmesine mali destek sağlaması,
- Kapsayıcı katılımın sağlanması,
- Karar alma süreçlerinde çeşitli katılımı sağlamak için tüm topluluklarda uyumlu erişim sağlamak ve kişisel ilişkiler kurması,
- Ev sahibi toplumun ve göçmen/mülteci bireylerin kendi kimliklerini kaybetme korkusu olmadan birlikte çalışmayı teşvik edici programları düzenlemesi.

"Bu ve benzeri uygulamaların artması göçmen, sığınmacı ve mülteci dostu kentlerin sayısını da arttıracaktır. Böylece uluslararası göç hareketlerine bağlı olarak giderek çok kültürlü bir yapıya dönüşen toplumlarda, toplumsal

kalkınmanın sürdürülebilir hale gelmesi için gerekli ortamın oluşturulmasına da katkı sağlanacaktır. Uluslararası göç hareketlerine bağlı olarak giderek çok kültürlü bir yapıya dönüşen toplumlarda, toplumsal kalkınmanın sürdürülebilir hale gelmesi için gerekli ortamın oluşturulmasına da katkı sağlanacaktır" (Güzel, 2019; 88).

Literatür araştırması sonucu "Göçmen/Mülteci Dostu Kent" ile ilgili yapılan 1 adet bilimsel çalışmaya rastlanılmıştır. Tüm bu araştırmaların sonucunda erişilememiş kaynakların olabileceği unutulmamalıdır.

Güzel (2019) "Toplumsal Uyum Süreçlerinde Yerel Yönetimlerin Önemi: İyi Uygulama Örnekleriyle Göçmen, Sığınmacı ve Mülteci Dostu Kentler" adlı makalesinde; göç hareketlerinin tüm dünyada giderek yoğunlaştığı ve yerel yönetimlerin kamusal hizmetlerin sunumundaki etkinliğinin arttığı bir ortamda göçmen, sığınmacı ve mülteci dostu kentlere olan ihtiyacın her geçen gün arttığını vurgulamaktadır. Toplumsal barışın, huzurun ve kalkınmanın sağlanması ve sürdürülebilir hale getirilmesi için yerel yönetimlere büyük sorumluluklar düştüğünü savunan Güzel, bu bağlamda farklı etnik, kültürel, dinsel, dilsel ve sosyal niteliklere sahip insanların bir arada yaşama ihtimalini ve oranının arttığını öne sürerek üç farklı ülkede yerel yönetimler tarafından organize edilen ve/veya desteklenen üç farklı iyi uygulama örneğini incelemiştir.

5.8. Değerlendirme

İlgili literatür incelendiğinde çocuklar, yaşlılar, engelliler ve göçmenler/mülteciler üzerine yapılan çalışmalara nazaran gençler, kadınlar ve Romanlar ile ilgili yapılan bilimsel çalışmaların görece olarak az olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, farklı disiplinlerde, ayrı ayrı özne gruplarının kentsel mekân kullanımındaki belirli ihtiyaçları ya da sorunları üzerine odaklanıldığı anlaşılmaktadır. Bütün özne gruplarını (örneğin çocuk, genç, yaşlı, kadın, engelli, Roman, göçmen/mülteci) ele alan, herkesi kapsayıcı bir kentin nasıl düzenleneceği veya planlanacağı üzerine detaylı bir çalışmaya

rastlanılmamıştır. Bu bağlamda, tezin ilgili literatürdeki söz konusu boşluğu doldurması beklenmektedir.

Tezde, "Herkes İçin Dost Kent"; kentteki tüm grupların gereksinimlerinin karşılandığı, sorun ve taleplerine çözüm sunulduğu, herkesin katılımının ve temsilinin sağlandığı, "kullanım değerini" ön planda tutan, kentli haklarının tüm gruplara uygulandığı, "insan odaklı", mekân üzerinden insanları ayrıştırmayan, kısaca planlama anlayışına dayanmaktadır. Bu bağlamda, yukarıda incelenen ilgili literatürde her bir özne grubunun kente katılımı, kent haklarından eşit düzeyde yararlanması ve kentte temsili açısından saptanan kriterler tezin öneriler kısmında değerlendirmeye alınmıştır. Bu kriterler;

- Güvenlik
- Konfor
- Erişilebilirlik
- Sürdürülebilirlik
- Dinamiklik
- Katılımcılık / Görünürlük / Hareketlilik
- Kapsayıcılık
- Eşitlik kriterleridir.

6. ISPARTA KENTİ KAMUSAL ALAN KULLANIMLARINA İLİŞKİN İKİLİ GÖRÜŞME BULGULARI

Tez kapsamında, Isparta kentinde yaşayan her bir özne grubundan 15 ila 35 kişi arasında olmak üzere toplam 210 kişi ile "kısa soru-cevap" (Short answer) şeklinde ikili görüşmeler gerçekleştirilmiştir (33 çocuk, 34 genç, 34 yaşlı, 35 kadın, 31 engelli, 27 Roman, 16 göçmen/mülteci). Görüşme yapılan bireyler, sosyo-ekonomik açıdan heterojen bir dağılım göstermektedir. Çocuk özne grubu için, gelişim ve kendini ifade etme düzeyleri gereği ağırlıklı olarak 10 ila 12 yaş arası çocuklarla görüşme yapılması tercih edilmiş ve ebeveynleri nezaretinde görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca özne gruplarına yöneltilen sorulardan, "Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye misiniz?" sorusu çocuk özne grubuna yöneltilmemiştir. Genç özne grubuyla yapılan görüşmelerde ise heterojen bir dağılım ile 12-17 yaş arası ortaokul-lise, 18-25 yaş arası üniversite çağındaki gençler tercih edilmiştir. Çocuklar ve gençlerle yapılan görüşme sırasında eğitim alanları dışında kullandıkları kamusal alanlar değerlendirilmiştir. Engelli özne grubunda da fiziksel, görme ve işitme-duyma engelli bireyler ile görüşmeler yapılmıştır. Göçmen/mülteci özne gruplarından da 6 Suriyeli, 3 Afganlı mülteci ve 5 İranlı göçmen ile "kısa soru-cevap" şeklinde ikili görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Özne gruplarına yöneltilen sorular şunlardır:

"Aile aylık ortalama geliriniz nedir?"
"Kentte kullandığınız kamusal alanlar nerelerdir?"
"Bu kamusal alanları hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?"
"Hangi saat diliminde tercih ediyorsunuz?"
"Nasıl ulaşıyorsunuz?"
"Ne tür eksiklikler veya sorunlar yaşıyorsunuz?"
"Güvenli bulmadığınız ya da kullanamadığınız kamusal alanlar nerelerdir?"
"Kamusal alanlarla ilgili talepleriniz nelerdir?"
"Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye misiniz?"

6.1. Çocuk Özne Grubu

33 çocuk ile yapılan "kısa soru-cevap" şeklinde ikili görüşme sonucunda;

Aile aylık ortalama gelirleri 5.000 TL'nin altında olan çocukların tamamının mahallelerinde bulunan çocuk bahçesi/park alanlarını kullandıkları, bu alanlara yaya olarak erişim sağladıkları, çocuk bahçesi/park alanlarını ağırlıklı olarak haftada 3-4 gün ve öğleden sonraki saatlerde kullandıkları, 5.000 TL'nin üzerinde aylık gelire sahip ailelerin çocuklarının da ağırlıklı olarak kapalı oyun salonlarını, spor tesislerini (jimnastik, yüzme, basketbol), nadiren de sanat merkezlerini (gitar, piyano ve ahşap boyama kursu) ve çocuk bahçesi/park alanlarını kullandıkları, bu alanları kullanan çocukların birçoğunun toplu taşıma kullanmadığı, özel araç ile erişim sağladıkları ve çoğunluğunun bu alanları haftada 1-2 gün, öğleden sonraki saatlerde nadiren de sabah saatlerinde tercih ettikleri tespit edilmiştir. Mesire yerlerine aileleriyle birlikte ayda 1-2 gün, öğleden sonraki saatlerde özel araç ile eriştikleri, sinema salonlarının ise aile aylık ortalama gelirleri 5.000 TL'nin üzerinde olan çocukların çoğunluğu tarafından kullanıldığı ancak pandemi nedeni ile bir yıldan daha uzun süredir kullanılmadığı yapılan görüşmelerde bildirilmiştir.

Çocuklar, "Ne tür eksiklikler veya sorunlar yaşıyorsunuz?" şeklinde yöneltilen kısa soruya, genellikle çocuk bahçesi/park alanlarındaki oyun elemanlarının yetersiz/bakımsız olduğu ve yaya olarak erişim sağlarken trafik nedeni ile sorun yaşadıkları cevabını vermiştir.

"Güvenli bulmadığınız ya da kullanamadığınız kamusal alanlar nerelerdir?" sorusuna ise çocuklar, aydınlatma eksikliğinden dolayı güvensiz buldukları ve kullanamadıkları çocuk bahçesi/park ve sokakları tanımlamışlardır.

"Kullandıkları kamusal alanlarla ilgili talepleri" ise, farklı kullanımlar ve çeşitlendirilmiş donatıları barındırması, güvenli olması, yaya olarak erişilebilir olması, daha fazla yeşil alan ve peyzaj ögelerinin bulunması, bisiklet yollarının planlanması şeklinde sıralanmaktadır.

6.2. Genç Özne Grubu

12 ila 25 yaş arasındaki toplam 34 kişiyle yapılan "kısa soru-cevap" şeklinde ikili görüşme sonucunda;

Gençlerin neredeyse tamamının yaya olarak erişebilecekleri parkları ve özel araçla erişim sağladıkları mesire yerlerini kullandıkları, bu alanlara haftada 1-2 gün, sıklıkla akşamları, nadiren de olsa öğleden sonra gittikleri, 12-17 yaş arası gençlerin nadiren spor alanları (yüzme, basketbol/futbol sahası), sanat merkezi (gitar kursu), internet kafe, playstation salonu ve alışveriş merkezlerini kullandıkları, bu alanlara genellikle haftada 1-2 gün, öğleden sonra toplu taşıma, bisiklet ve ya yaya olarak erişim sağlayarak gittikleri, 18-25 yaş arası gençlerin neredeyse tamamının yoğun olarak alışveriş merkezi ve kafelere gitmeyi tercih ettiği, bu alanlara toplu taşıma ve yaya olarak erişim sağladıkları ve çoğunluğunun haftada 2-3 gün akşam saatlerinde gittikleri, nadiren de olsa eğlence merkezlerine gittikleri ve geceleri özel araç ile erişim sağladıkları, kütüphane ve spor alanlarına (halı saha, yüzme ve kapalı spor salonlarına) ise akşamları özel araç, bisiklet ya da toplu taşıma ile erişim sağladıkları tespit edilmiştir. Sinema/tiyatro salonları, kütüphane ve kongre merkezlerinin ise gençlerin çoğunluğu tarafından kullanıldığı, ancak pandemi nedeni ile bir yıldan daha uzun süredir kullanılmadığı yapılan görüşmelerde bildirilmiştir.

Gençler, kamusal alanlarda "Ne tür eksiklikler veya sorunlar yaşıyorsunuz?" şeklinde yöneltilen kısa soruya, genellikle sosyo-kültürel faaliyetlerin yetersiz olduğu ve ihtiyaca yönelik olmadığı şeklinde cevaplar vermiştir.

"Güvenli bulmadığınız ya da kullanamadığınız kamusal alanlar nerelerdir?" sorusuna ise gençler, aydınlatma eksikliğinden ve farklı etnik gruplardan kişilerle karşılaşma olasılığından dolayı güvensiz buldukları sokakları tanımlamışlardır.

"Kullandıkları kamusal alanlarla ilgili talepleri" ise, rahat ve konforlu olması, farklı kullanımlara olanak sağlayacak çeşitlendirilmiş donatıları barındırması,

güvenli olması, sosyo-kültürel faaliyetlerin yaygınlaştırılması, yaya olarak erişilebilir olması ve bisiklet yollarının planlanması şeklinde sıralanmaktadır.

"Kısa soru-cevap" yapılan gençlerin neredeyse hiçbirinin herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olmadıkları, birkaçının ise yardımlaşma ve spor kulüplerine üye oldukları belirlenmiştir.

6.3. Yaşlı Özne Grubu

65 yaş üzeri, 17'si kadın 17'si erkek toplam 34 kişiyle yapılan "kısa soru-cevap" şeklinde ikili görüşme sonucunda;

Yaşlı erkeklerin neredeyse tamamının yaya olarak erişebilecekleri mahalle parklarını, ibadet alanlarını, kıraathaneleri, meydan, pazar alanlarını kullandıkları ve bu alanları haftada 4-5 gün öğleden sonraki saatlerde, nadiren de sabah saatlerinde tercih ettikleri, yine çoğunun kent merkezinde bulunan ticari birimleri kullandığı ve bu alanlara toplu taşıma ile erişim sağladıkları ortaya çıkmıştır. Yaşlı kadınların ise, çoğunlukla pazar alanlarını, nadiren mahallelerinde bulunan park alanlarını kullandıkları ve bu alanlara yaya olarak erişim sağladıkları, pazar alanlarını genellikle haftada 1 gün sabah saatlerinde, park alanlarını ise haftada 1-2 gün öğleden sonraki saatlerde tercih ettikleri saptanmıştır. Nadiren de halk eğitim merkezi (dikiş-nakış kursu) ve alışveriş merkezini kullandıkları belirlenmiştir. Yaşlılık dönemi yaşayan bireylerin ayrıca hastane ve aile sağlık merkezini de sıklıkla kullandıkları, hastaneye özel araç veya toplu taşıma ile aile sağlığı merkezine de sabah saatlerinde yaya olarak erişim sağladıkları tespit edilmiştir.

Yaşlı bireyler, kamusal alanlarda "Ne tür eksiklikler veya sorunlar yaşıyorsunuz?" sorusuna, genellikle park alanlarının yeterli kentsel mobilyaları barındırmadığı ve konfor açısından sorun yaşadıkları şeklinde cevaplar vermiştir.

“Güvenli bulmadığınız ya da kullanamadığınız kamusal alanlar nerelerdir?” sorusuna ise yaşlıların tamamı taşıt yoğunluğunun fazla olduğu trafik akslarını ifade etmişlerdir.

“Kullandıkları kamusal alanlarla ilgili talepleri” ise; rahat ve konforlu olması, farklı kullanımlar ve çeşitlendirilmiş donatıları barındırması, güvenli olması, yaya olarak erişilebilir olması, otobüs duraklarına yakın olması, daha fazla yeşil alan ve peyzaj ögelerinin yer alması, mevcutta bulunan umumi tuvaletlerin bakım/temizliklerinin yapılması ve kentte daha fazla yaygınlaştırılması şeklinde sıralanmaktadır.

“Kısa soru-cevap” yapılan yaşlıların neredeyse hiçbirinin herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olmadıkları, birkaçının ise emekliler derneğine üye olduğu belirlenmiştir.

6.4. Kadın Özne Grubu

35 kişiyle yapılan “kısa soru-cevap” şeklinde ikili görüşme sonucunda;

Görüşme yapılan kadınların neredeyse tamamının pazar alanlarını, alışveriş merkezlerini ve kent merkezinde bulunan ticari birimleri yoğun olarak haftada 1-2 gün sabah ve öğle saatlerinde kullandıkları, kent merkezine ve alışveriş merkezine çoğunluğunun toplu taşıma ve özel araç ile eriştikleri, park alanı, mesire yeri, aile çay bahçesi, meydan, gibi kamusal alanları ayda 3-4 gün kullandıkları, öğleden sonraki saatlerde tercih ettikleri ve bu alanlardan mesire yerlerine özel araç ile park, meydan ve aile çay bahçesine ise yaya olarak eriştikleri belirlenmiştir. Kadınların çoğunluğunun sinema, tiyatro, halk eğitim merkezi, kütüphane, kongre merkezi ve kapalı spor salonlarını nadiren de olsa kullandıkları, ancak pandemi nedeni ile bir yılı aşkın bir süredir kullanamadıkları tespit edilmiştir.

Kadınlar, kamusal alanlarda “Ne tür eksiklikler veya sorunlar yaşıyorsunuz?” sorusuna, genellikle park alanlarında yeterli kentsel mobilyaların bulunmadığı ve

ihtiyaca yönelik olmadığı, yaya olarak erişimlerin sınırlı olduğu ve durak noktalarına uzak olduğu şeklinde cevaplar vermiştir.

"Güvenli bulmadığınız ya da kullanamadığınız kamusal alanlar nerelerdir?" sorusuna ise kadınlar, rahatsız edici bireyler nedeni ile mesire yerlerini, akşam saatlerinde de aydınlatma eksikliğinden, farklı etnik gruplardan kişilerle karşılaşma olasılığından ve sokak hayvanlarından dolayı güvensiz buldukları sokakları tanımlamışlardır.

"Kullandıkları kamusal alanlarla ilgili talepleri" ise, rahat ve konforlu olması, farklı kullanımlar ve çeşitlendirilmiş donatıları barındırması, güvenli olması, yaya olarak erişilebilir olması, otobüs duraklarına yakın olması, daha fazla yeşil alan ve peyzaj ögelerinin yer alması ve sosyo-kültürel faaliyetlerin yaygınlaştırılması şeklinde sıralanmaktadır.

"Kısa soru-cevap" yapılan kadınların neredeyse hiçbirinin herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olmadıkları, birkaçının ise yardımlaşma derneğine üye oldukları belirlenmiştir.

6.5. Engelli Özne Grubu

31 kişiyle yapılan "kısa soru-cevap" şeklinde ikili görüşme sonucunda;

Görüşme yapılan engelli bireylerin neredeyse tamamının mahallelerinde bulunan park alanlarını, pazar alanlarını hafta 1-2 gün, mesire yerlerini ve aile çay bahçelerini de ayda 1-2 gün kullandıkları, park ve pazar alanlarına yaya olarak veya tekerlekli sandalye ile erişim sağladıkları, mesire yerlerine ve aile çay bahçesine özel araç, toplu taşıma veya tekerlekli sandalye ile erişim sağladıkları, bu alanları öğleden sonraki saatlerde tercih ettikleri öğrenilmiştir. Engelli erkek bireylerin evlerine ya da işyerlerine yakın olan ibadet alanlarını sıklıkla kullandıkları ve bu alanlara yaya-tekerlekli sandalye ile erişim sağladıkları, çoğunluğunun mahallelerinde bulunan aile sağlık merkezlerini kullandıkları ve sabah saatlerinde yaya veya tekerlekli sandalye ile erişim sağladıkları, hastane,

diğer sağlık kuruluşları, spor alanları, alışveriş merkezleri, kuaför/güzellik merkezini ise nadiren kullandıkları, bu alanlara öğleden sonraki saatlerde ve toplu taşıma ya da özel araçla eriştikleri, kafe ve kent merkezinde bulunan ticari birimleri çoğunluğunun sıklıkla kullandığı ve bu alanlara toplu taşıma, yaya ya da tekerlekli sandalye ile eriştikleri, görüşme yapılan engelli bireylerin bazılarının rehabilitasyon merkezine gittiğini ve bu alanlara servis ile ulaştıkları öğrenilmiştir. Engellilerin birkaçının da sinema/tiyatro, sanat merkezi ve kütüphaneyi nadiren de olsa kullandıkları, ancak pandemi nedeni ile bir yılı aşkın bir süredir kullanamadıkları tespit edilmiştir.

Engelliler, kamusal alanlarda "Ne tür eksiklikler veya sorunlar yaşıyorsunuz?" sorusuna, genellikle rampaların, kaldırımların, lavaboların, kentsel mobilyaların ve bina girişlerinin engelli bireylerin ihtiyaçlarına yönelik olmadığı, yaya veya tekerlekli sandalye ile erişimlerin sınırlı olduğu şeklinde cevaplar vermiştir.

"Güvenli bulmadığınız ya da kullanamadığınız kamusal alanlar nerelerdir?" sorusuna ise engelliler, mesirelik alanlardaki lavaboları, yüksek rampalı yolları, kent merkezinde bulunan dar kaldırımları, yönlendirilmede sorun yaşadıklarından dolayı sağlık kuruluşları, resmî kurumları, akşam saatlerinde de aydınlatma eksikliğinden, farklı etnik gruplardan kişilerle karşılaşma olasılığından ve sokak hayvanlarından dolayı güvensiz buldukları sokakları tanımlamışlardır.

"Kullandıkları kamusal alanlarla ilgili talepleri" ise, rahat ve konforlu olması, farklı kullanımlar ve çeşitlendirilmiş donatıları barındırması, güvenli olması, yaya olarak ya da tekerlekli sandalye ile erişilebilir olması, otobüs duraklarına yakın olması, daha fazla yeşil alan ve peyzaj ögelerinin yer alması, sosyo-kültürel faaliyetlerin yaygınlaştırılması ve istihdam olanaklarının artması şeklinde sıralanmaktadır.

"Kısa soru-cevap" yapılan engellilerin çoğunluğunun engelli bireyler için kurulan derneklere üye oldukları belirlenmiştir.

6.6. Roman Özne Grubu

27 kişiyle yapılan "kısa soru-cevap" şeklinde ikili görüşme sonucunda;

Romanların tamamının mahallelerinde bulunan park, pazar alanı ve aile sağlık merkezini, erkeklerin de ayrıca nadiren ibadet alanlarını kullandıkları, park, cami ve pazar alanlarını haftada 1-2 gün öğleden sonraki saatlerde yaya olarak eriştikleri, aile sağlık merkezine de ayda 1-2 gün sabah saatlerinde yaya olarak eriştikleri anlaşılmıştır. Mesire yerleri, meydan ve aile çay bahçelerini ise ayda 1-2 gün öğleden sonra, nadiren de akşam saatlerinde tercih ettikleri ve toplu taşıma ile erişim sağladıkları tespit edilmiştir. Çoğunluk erkeklerin kent merkezinde bulunan ticari birimleri, gençlerin de nadiren kafeleri kullandıkları, bu alanlara toplu taşıma ile eriştikleri ve haftada 1-2 gün öğleden sonra tercih ettikleri anlaşılmıştır. Romanların neredeyse tamamının hastaneyi nadiren sabah saatlerinde kullandıkları, toplu taşıma ile eriştikleri, spor alanları, sanat merkezleri, alışveriş merkezi, sinema/tiyatro ve eğlence merkezlerinin ise görüşme yapılan Romanlar tarafından hiç kullanılmadığı belirlenmiştir.

Romanlar, kamusal alanlarda "Ne tür eksiklikler veya sorunlar yaşıyorsunuz?" sorusuna, genellikle sosyo-ekonomik statüyle ilişkili olarak toplum ve kamu kurumlarında önyargı ve ayrımcılık ile karşılaşılması şeklinde cevaplar vermiştir.

"Güvenli bulmadığınız ya da kullanamadığınız kamusal alanlar nerelerdir?" sorusuna ise Romanların çoğunluğu, rahatsız edici bireylerden ve akşam saatlerinde sokak hayvanlarından dolayı güvensiz buldukları sokakları tanımlamışlardır.

"Kullandıkları kamusal alanlarla ilgili talepleri" ise, rahat ve konforlu olması, yaya olarak erişilebilir olması, güvenli olması, toplumla bütünleşmeyi sağlayacak sosyo-kültürel faaliyetlerin yaygınlaştırılması ve dışlanma/ayrımcılığın olmaması şeklinde sıralanmaktadır.

“Kısa soru-cevap” yapılan Romanların, herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olmadıkları belirlenmiştir.

6.7. Göçmen ve Mülteci Özne Grubu

16 kişiyle yapılan “kısa soru-cevap” şeklinde ikili görüşme sonucunda;

Göçmen ve mültecilerin çoğunluğunun parkları, pazar alanlarını ve ibadet alanlarını kullandıklarını, bu alanlara haftada 1-2 gün, öğleden sonraki saatlerde yaya olarak eriştikleri, mesire yerlerini, aile çay bahçelerini, alışveriş merkezini, meydanı, aile sağlığı merkezini ve hastane alanını birkaçının ayda 1-2 gün, mesire yerlerini, alışveriş merkezini ve aile çay bahçelerini öğleden sonraki saatlerde, aile sağlığı merkezini ve hastane alanını sabah saatlerinde, aile çay bahçelerine meydana ve aile sağlığı merkezine yaya olarak eriştikleri, hastaneye toplu taşıma ile erişim sağladıkları, çoğunluğunun sıklıkla kent merkezinde bulunan ticari birimleri ve kafeleri kullandıkları ve bu alanlara yaya olarak erişim sağladıkları, barınma, istihdam, eğitim ve sağlık gibi hizmetlerden faydalanmakta sorun yaşanmaması için neredeyse tamamının belediye, valilik, İl Göç İdaresi ve Nüfus Müdürlüğü’nü ayda 1-2 gün kullandığı, bu alanlara sabah saatlerinde ve yaya olarak erişim sağladıkları, göçmen ve mülteci kadınlardan bir kaçının da nadiren, sabah saatlerinde göçmen sağlığı merkezini, öğleden sonraki saatlerde de kuaför/güzellik merkezini kullandığı ve bu alanlara toplu taşıma ile erişim sağladığı öğrenilmiştir. Spor alanları, sanat merkezleri, sinema/tiyatro ve eğlence merkezlerinin ise görüşme yapılan göçmenler/mülteciler tarafından hiç kullanılmadığı belirlenmiştir.

Göçmenler ve mülteciler kamusal alanlarda “Ne tür eksiklikler veya sorunlar yaşıyorsunuz?” sorusuna çoğunluğu, sosyo-ekonomik statüyle ilişkili olarak toplum ve kamu kurumlarında önyargı ve ayrımcılık ile karşılaşılması şeklinde cevaplar vermiştir.

“Güvenli bulmadığınız ya da kullanamadığınız kamusal alanlar nerelerdir?” sorusuna ise göçmen ve mültecilerin neredeyse tamamı, dışlanma ve

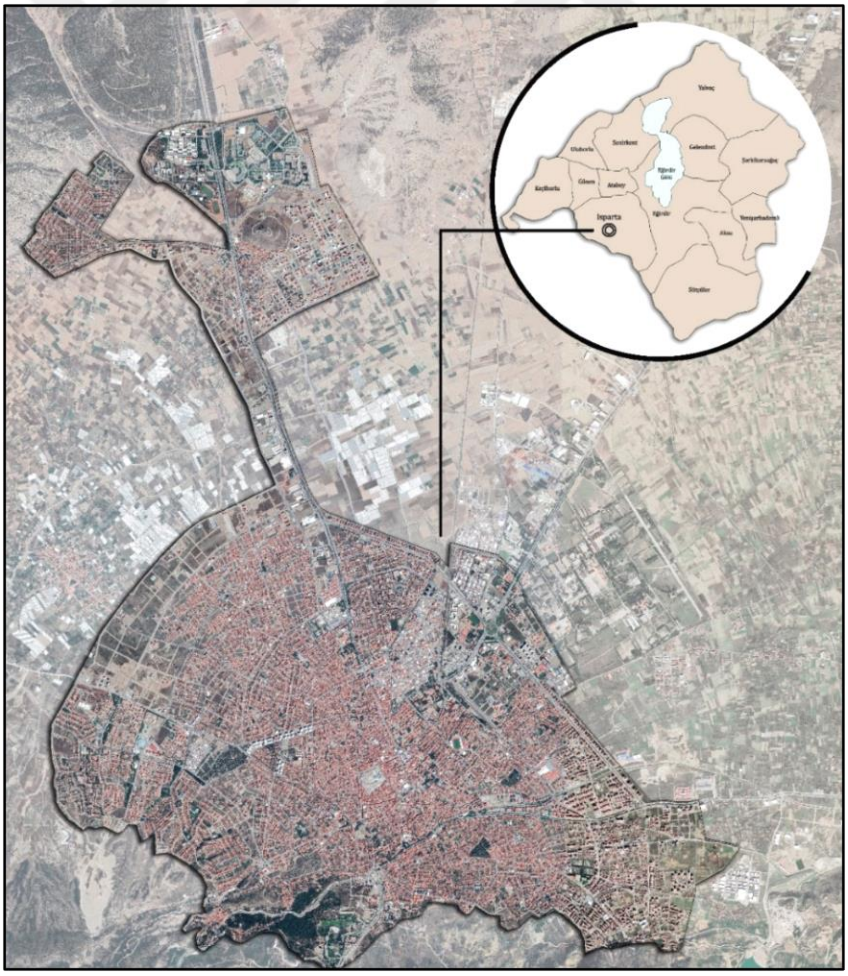
ötekileştirilme korkusu nedeniyle kalabalık buldukları mekânları tarif etmişlerdir.

"Kullandıkları kamusal alanlarla ilgili talepleri" ise, yaya olarak erişilebilir olması, güvenli olması, toplumla bütünleşmeyi sağlayacak sosyo-kültürel faaliyetlerin yaygınlaştırılması ve dışlanma/ayrımcılığın olmaması şeklinde sıralanmaktadır.

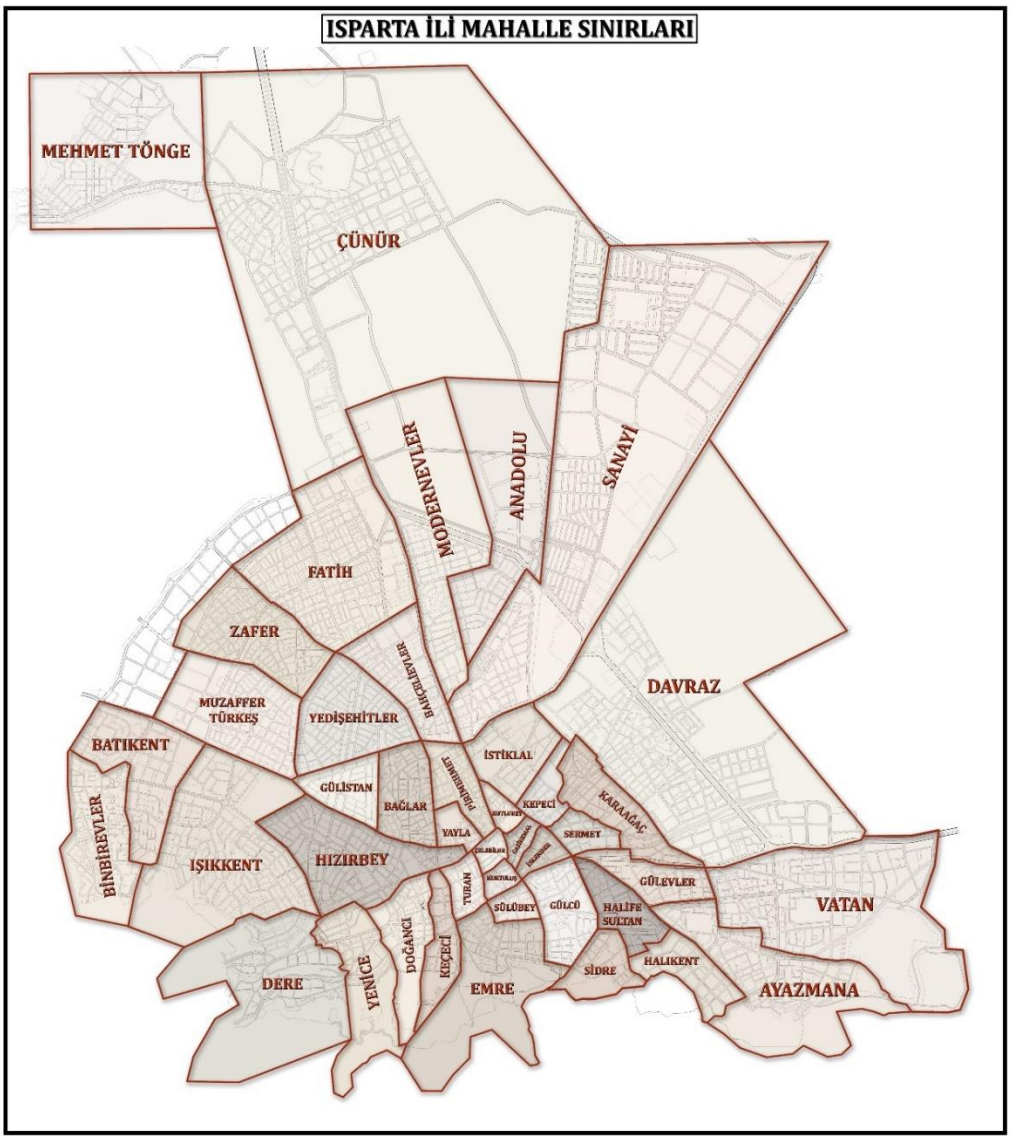
"Kısa soru-cevap" yapılan göçmenlerin ve mültecilerin, herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olmadıkları belirlenmiştir.

7. ISPARTA KENTİ KAMUSAL ALAN KULLANIMLARININ MEKÂNSAL ANALİZİ

Çalışma kapsamında Isparta kentindeki tüm özne gruplarının (çocuk, genç, yaşlı, kadın, engelli, Roman ve göçmen/müteci) kamusal mekân kullanımlarının mekânsal analizleri yapılmıştır. Bu kapsamda, oluşturulan altlık üzerine işlenen alanlar; gözlem ve kısa görüşmeye ek olarak ilgili kurumlardan (Isparta Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, Park ve Bahçeler Müdürlüğü, Zabıta Müdürlüğü, Temizlik İşleri Müdürlüğü, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, Muhtarlar Derneği Başkanı ve mahalle muhtarları) elde edilmiştir. Elde edilen analiz bulguları, "görünürlük", "hareketlilik", "erişilebilirlik" ve "güvenlik" kriterleri açısından değerlendirilmiştir. Yapılan analizlerin çalışma sınırı Şekil 7.1'de, Isparta kenti mahalle sınırları ise Şekil 7.2'de gösterilmektedir.

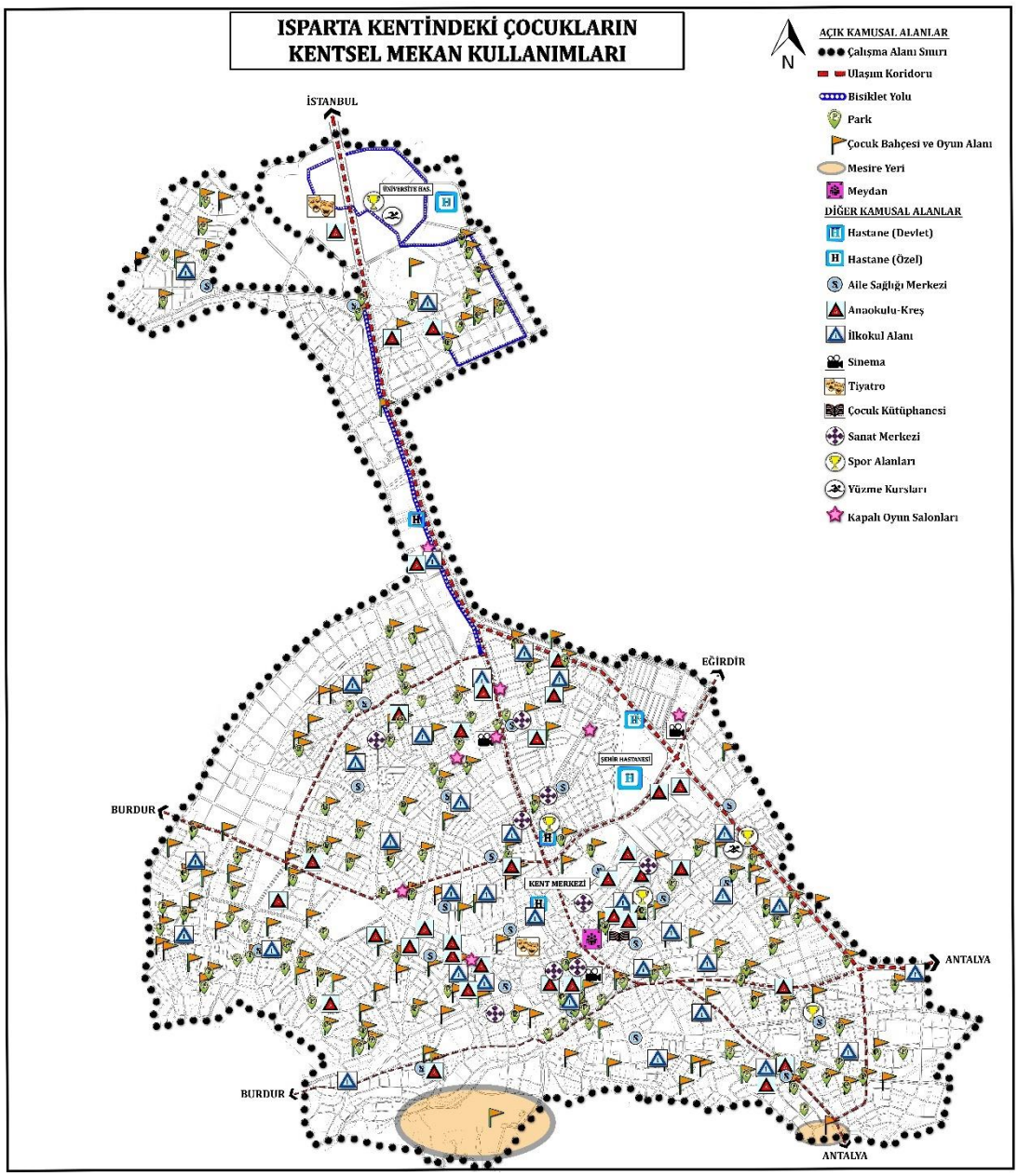

Şekil 7.1. Çalışma alanı sınırı

Şekil 7.2. Isparta kenti mahalle sınırları

7.1. Çocuk Özne Grubunun Kentsel Mekân Kullanım Analizi

Şekil 7.3. Isparta kentindeki çocukların kentsel mekân kullanımları

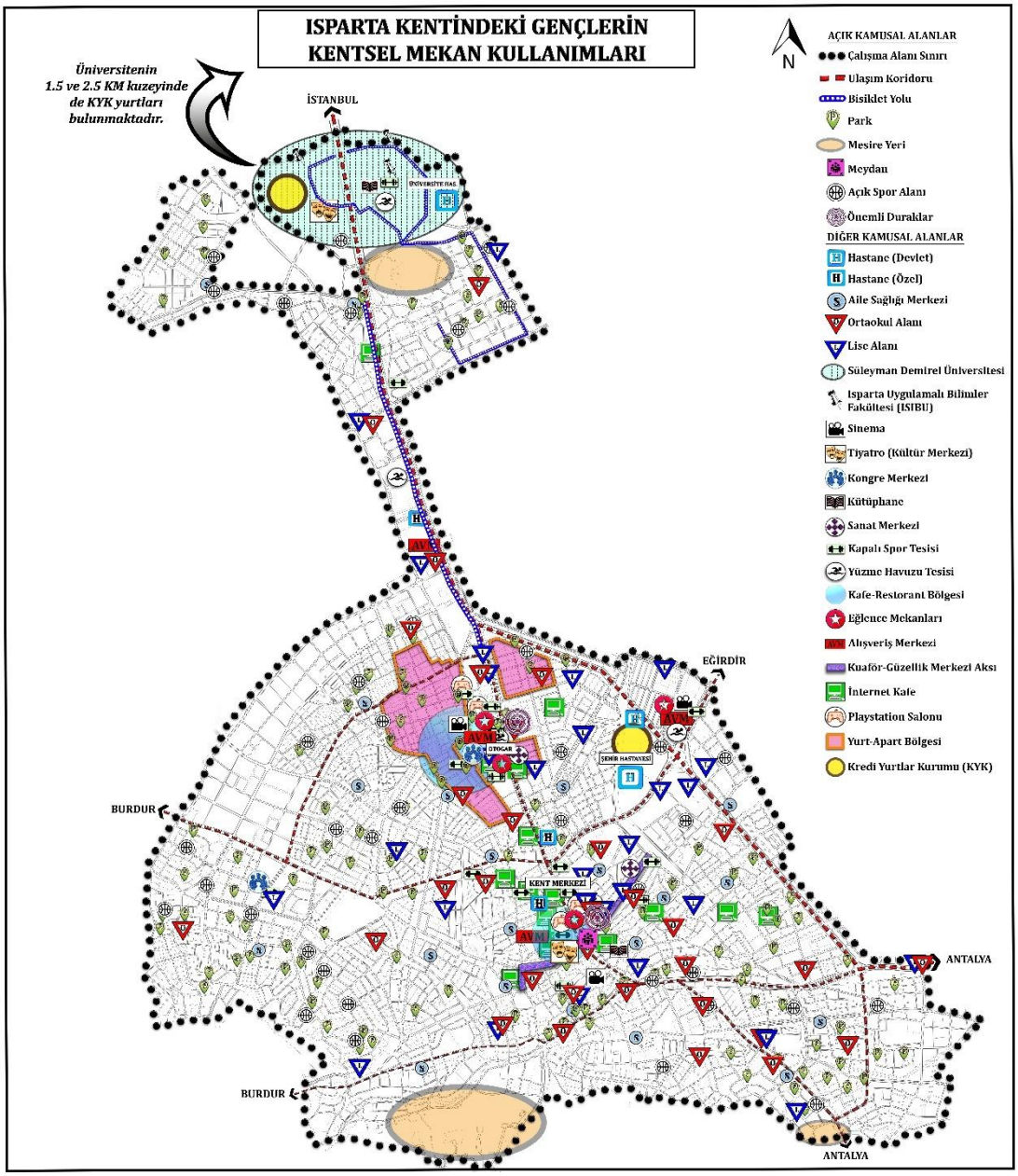
Çocuk özne grubunun Isparta kentinde kamusal alan kullanımları; parklar, çocuk bahçeleri, mesire yerleri, meydan, sağlık tesisleri (hastaneler ve aile sağlığı merkezleri), eğitim tesisleri (anaokulu ve ilkokul), sinema/tiyatro salonları, çocuk kütüphanesi, sanat merkezleri (müzik, resim, el sanatları, satranç, drama), spor alanları (tekvando, bale, jimnastik, basketbol, tenis), yüzme havuzları ve kapalı oyun alanlarıdır. Bu alanların Isparta kentindeki dağılımı Şekil 7.3'de verilmiştir.

Haritaya bakıldığında çocuk özne grubunun kullanım alanlarından genelinin homojen bir dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır. Ancak kapalı oyun salonları; kent merkezinin kuzeyinde yer alan Bahçelievler, Modernevler, Sanayi mahallelerinde, sanat merkezleri kent merkezinde yer alan Çelebiler, Gazikemal ve Kutlubey mahallelerinde yoğunluk göstermektedir.

Çocuk bahçeleri, çocukların kullandıkları kentsel mekânların en başında gelmektedir. Çoğu çocuk bahçesi de park alanlarının bir kısmına konuşlandırıldığından park-çocuk bahçesi dağılımları genel olarak benzerlik göstermektedir. Meydan olarak gösterilen bölge ise kent meydanını temsil etmektedir ve Isparta'da yaşayan çocukların aileleriyle birlikte, boş zamanlarında tercih ettikleri, bisiklet, paten, kaykay gibi oyun araçlarını kullandıkları alandır.

Çocukların kent içerisinde görünürlüğünü sağlayan mekânların parklar, çocuk bahçeleri ve eğitim tesisleri olduğu anlaşılmaktadır. Çocuk özne grubu, ebeveyn kontrolü dâhilinde mahallelerinde bulunan ve evlerine yakın konumlanan kamusal alanlarda yaya olarak hareketlilik göstermektedir. Harita incelendiğinde çocukların kullanım olanağı olan açık/kapalı kamusal alanların mahalle ölçeğinde sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Çocukların kullandıkları kamusal alanlardan eğitim, sağlık, spor alanları ve çocuk bahçelerinin hizmet etki alanları yürüme mesafelerine göre belirlenmiştir. Isparta kentindeki bu kamusal alanların erişilebilirliği de hizmet etki çapı açısından değerlendirildiğinde kreş-anaokulu ve ortaokul ve spor alanlarının bazı bölgelerde yetersiz kaldığı, çocuk bahçelerinin ise niceliksel durumlarına bakılmadan niteliksel olarak yeterli olduğu anlaşılmaktadır.

7.2. Genç Özne Grubunun Kentsel Mekân Kullanım Analizi

Şekil 7.4. Isparta kentindeki gençlerin kentsel mekân kullanımları

Genç özne grubunun Isparta kentinde kamusal alan kullanımları; bisiklet yolları, parklar, mesire yerleri, meydan, açık spor alanları (basket, voleybol, futbol sahaları), duraklar, sağlık tesisleri (hastaneler ve aile sağlığı merkezleri), eğitim tesisleri (ortaokul, lise, üniversite), sinema/tiyatro salonları, kongre merkezleri, kütüphaneler, sanat merkezleri, kapalı spor tesisleri, yüzme havuzları, kafeler ve restoranlar, eğlence mekânları, alışveriş merkezleri, kuaför-güzellik merkezleri,

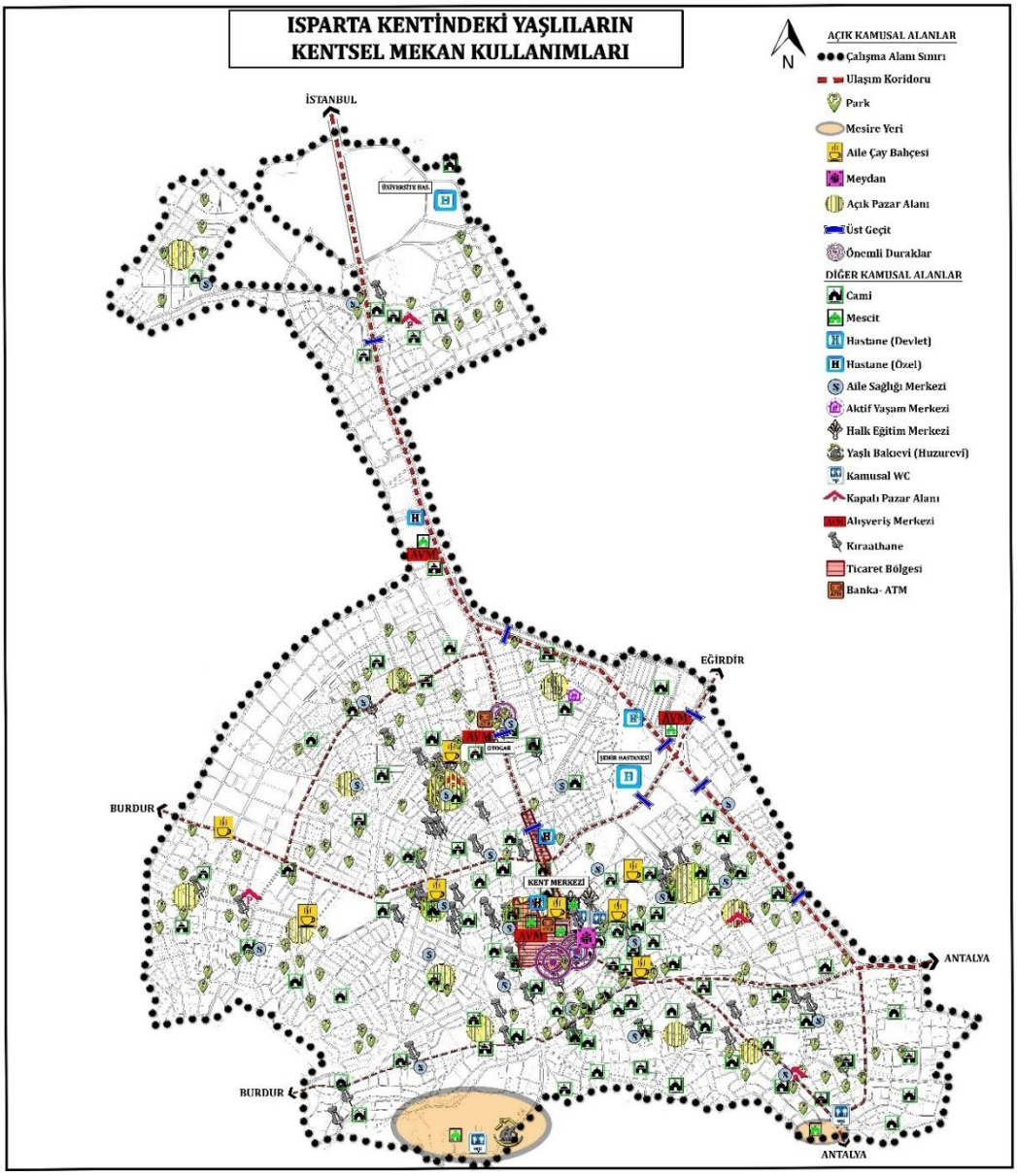
internet kafeler, playsitation kafeler, yurtlar ve apartlardır. Bu alanların Isparta kentindeki dağılımı Şekil 7.4'te verilmiştir.

Gençlerin sosyalleşmek için veya kendilerine vakit ayırmak için kullandıkları kamusal alanların yoğun olduğu bölgeler kent merkezi ve otogar çevresidir. Kent merkezinden sonra ikinci alt merkez haline gelen otogar çevresi, gençlerin tercih ettiği alışveriş merkezinin bulunmasıyla da canlılık kazanarak cazibe merkezi haline gelmiştir. Ayrıca üniversiteye en yakın mahalleler olan Çünür ve Mehmet Tönge'nin gençlerin yoğun olarak barındıkları apart ve yurt bölgesi olması beklenirken, gençler Bahçelievler, Fatih ve Modernevler mahallelerini tercih etmektedir. Bu durum Çünür ve Mehmet Tönge mahallelerinin yeni gelişen mahalleler olması, altyapı ve apart-yurt yapılaşmasının kent merkezi ve otogar çevresine göre daha yeni olması, ağırlıklı konut fonksiyonun bulunmasıyla gençlere nazaran ailelerin tercih etmesi ile açıklanabilir. Genç özne grubunun barınmak için Bahçelievler, Fatih ve Modernevler mahallelerini tercih etmeleri kafelerin, restoranların ve eğlence merkezlerinin bu bölgelerde yoğunlaşmasına neden olmuştur. Gençler arkadaşlarıyla ya da bireysel olarak kent merkezi ve alt merkez haline gelen bölgeden kalacakları yerlere dönmek için genellikle toplu taşıma aracı olan otobüs kullanmaktadır. Bu durum harita üzerinde de gösterilen kent merkezinde bulunan durağı ve otogar bölgesindeki durağı yoğun olarak kullandıkları anlamına gelmektedir. Gençlerin yoğun olarak kullandığı bir diğer ulaşım aracıda bisiklettir. Ancak kent merkezinden alt merkeze kadar uzanan bisiklet yolları sonradan eklenmiştir ve daha da sonra bisiklet yolu genişliği standartlarına uymadığı için kullanıma neredeyse kapalıdır. Alt merkezden üniversiteye giden bisiklet yolu aktif olmakla birlikte, üniversiteden üniversitenin kuzeyinde bulunan Kredi Yurtlar Kurumuna tek ulaşım yolu toplu taşımadır. Ayrıca gençler, çocukların aileleriyle tercih ettikleri iki mesire yerine ek olarak çalışma alanının kuzeyinde bulunan Çünür Tepesi mesire yerini de kullanmaktadır.

Gençlerin yoğun olarak kullandıkları mekânlar haritadan da anlaşılacağı üzere görünürlüklerinin en çok olduğu bölgeler kent merkezi ve ikinci alt merkezdir. Kullandıkları kamusal alanların kentte homojen bir dağılımı bulunmadığından

hareketlilikleri ve dolaşım özgürlükleri görünür oldukları, yoğun kullandıkları bölgeleri kapsar. Kamusal alanlara erişimlerini toplu taşınım, yaya ve bisiklet ile yapmaktadırlar.

7.3. Yaşlı Özne Grubunun Kentsel Mekân Kullanım Analizi

Şekil 7.5. Isparta kentindeki yaşlıların kentsel mekân kullanımları

Yaşlı özne grubunun Isparta kentinde kamusal alan kullanımları; parklar, mesire yerleri, aile çay bahçeleri, meydan, açık-kapalı pazar alanları, üst geçitler, duraklar, ibadet alanları (cami, mescit), sağlık tesisleri (hastaneler ve aile sağlığı merkezleri, aktif yaşam merkezi), halk eğitim merkezleri, yaşlı bakım evi,

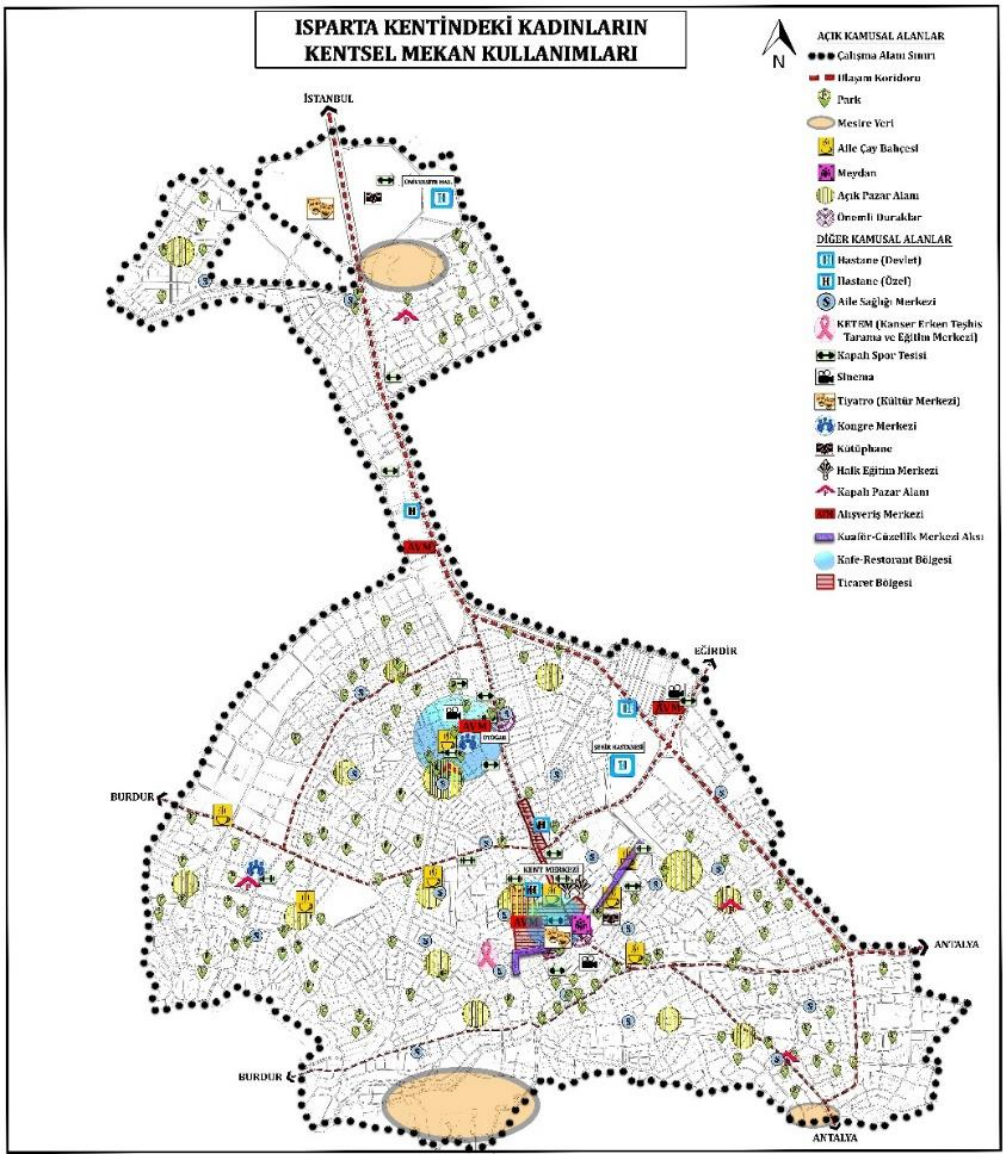
kamusal tuvaletler, alışveriş merkezleri, kıraathaneler, bankalar-atm'ler ve kent merkezinde bulunan ticarethanelerdir. Bu alanların Isparta kentindeki dağılımı Şekil 7.5'te verilmiştir.

Yaşlı erkek özne grubunun vakitlerinin çoğunu kendi yaş gruplarıyla kıraathanelerde geçirdikleri tespit edilmiştir. Isparta kentinde bulunan kıraathaneler ise Yedişehitler, Gülistan ve Bağlar mahallelerinde yoğunlaşmaktadır. Büyük alışveriş merkezlerine nazaran kent merkezinde bulunan ticarethanelerden ihtiyaçlarını gideren yaşlı bireyler, evlerine dönebilmek için ulaşım aracı olarak çoğunlukla toplu taşımaları tercih etmektedirler. Bu nedenle kent merkezinde bulunan otobüs durağı yaşlılar için önemli bir odak noktası teşkil etmektedir. Kent merkezinde bulunan otobüs durağından kalkan toplu taşıma araçlarından Isparta'nın tüm mahallelerine erişim imkânı sağlanmaktadır. Yaşlıların idrar tutma fonksiyonlarının erişkin bireylere oranla daha az olduğu bu konuda yapılmış bilimsel çalışmalarda ortaya konmuştur. Bu bağlamda yaşlıların kullanımına uygun kamusal tuvaletlerin sayısı ve dağılımı oldukça önemlidir. Ancak Isparta kentine bakıldığında 4 adet kamusal tuvalet olduğu tespit edilmiştir. Bunlardan iki tanesi kent merkezinde, bir tanesi Emre mahallesinde bulunan Gökçay mesireliğinde diğeri de Ayazmana mahallesinde bulunan Ayazmana mesireliğinde bulunmaktadır. Yaşlı kadın bireylerin ise kullandıkları kamusal alanları açık/kapalı pazar alanları oluşturmaktadır. Bu bağlamda yaşlılık dönemini yaşayan bireylerin cinsiyet durumuna göre kamusal mekânlarda görünürlüğü farklılık göstermektedir.

Yaşlı bireylerdeki hareket özgürlüğü erişkin bir bireye göre daha sınırlıdır. Kent içerisindeki hareketleri yaya olarak ulaşabilecekleri mahallelerinde bulunan parklar, pazar alanları ve marketler olmakla birlikte çoğu zaman toplu taşınım yoluyla kent merkezi ile sınırlıdır. Kafelerin, eğlence mekânlarının ya da akran gruplarının olmadığı mekânlarda kendilerini ait hissetmedikleri yapılan gözlemler sonucunda tespit edilmiştir. Yoğun trafik akslarında, trafik ve can güvenliği nedeni ile karşıdan karşıya geçerken zorlanan yaşlılar, üst geçitleri kullanmaktadırlar. Bu anlamda, Isparta kentinde akşam saatlerinde yoğun olarak

evleri dışında görünür olmadıkları gözlemlenen yaşlılar, öğle saatlerinde dolaşım güvenliği hissedecekleri mekânlarda vakit geçirmektedirler.

7.4. Kadın Özne Grubunun Kentsel Mekân Kullanım Analizi

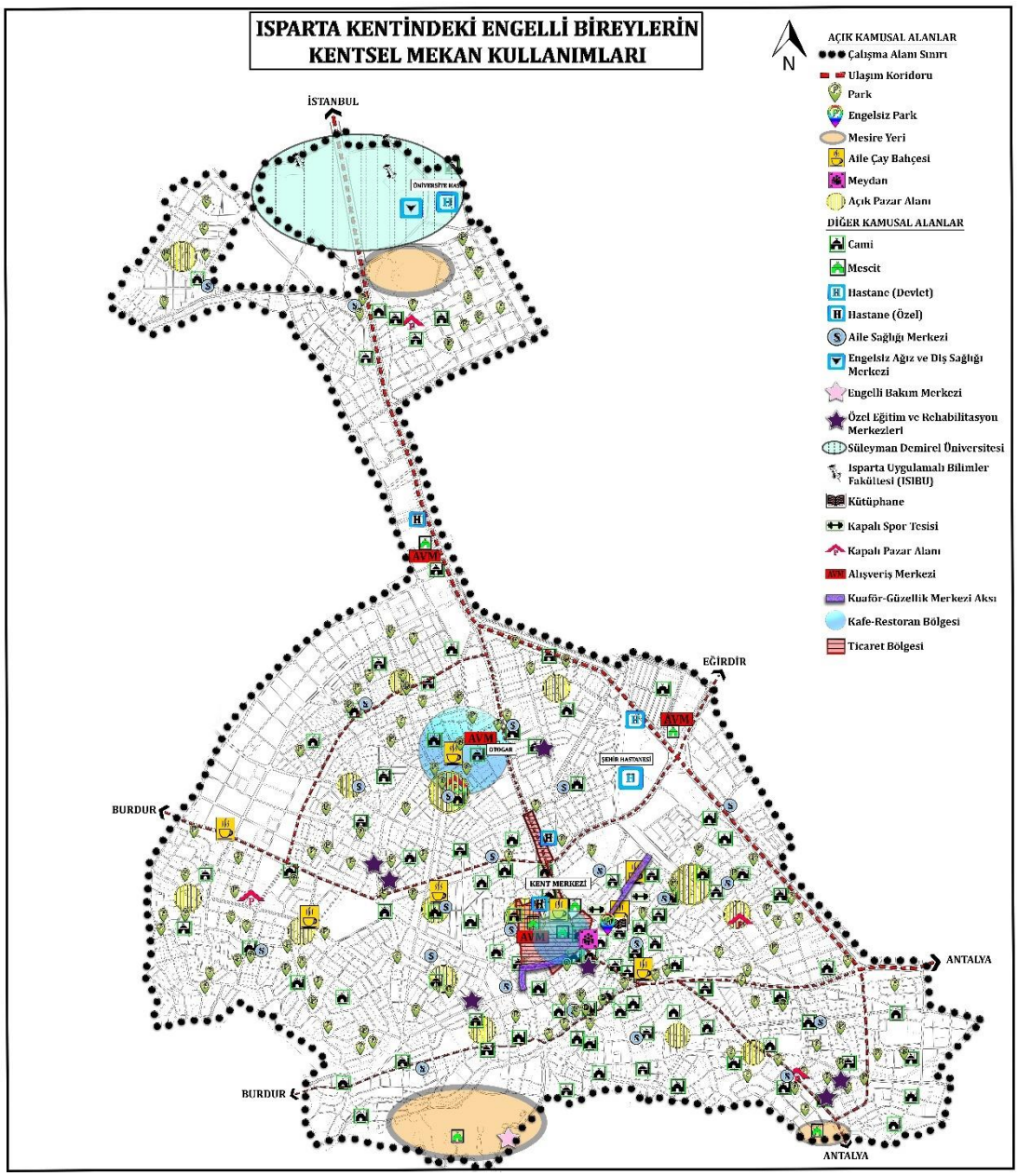
Şekil 7.6. Isparta kentindeki kadınların kentsel mekân kullanımları

Kadın özne grubunun Isparta kentinde kamusal alan kullanımları; parklar, mesire yerleri, aile çay bahçeleri, meydan, açık-kapalı pazar alanları, duraklar, sağlık tesisleri (hastaneler ve aile sağlığı merkezleri, Kanser Erken Teşhis Tarama ve Eğitim Merkezi), kapalı spor tesisleri, sinema/tiyatro salonları, kongre merkezleri, halk eğitim tesisleri, alışveriş merkezleri, kuaför- güzellik merkezleri,

kafeler, restoranlar ve kent merkezinde bulunan ticarethanelerdir. Bu alanların Isparta kentindeki dağılımı Şekil 7.6'da verilmiştir.

Kadınların, diğer gruplara göre kullandıkları kamusal mekânlar haritadan da anlaşılacağı üzere daha sınırlıdır ve kadın özne grubunun kullandığı kamusal mekânların öğleden sonra iki merkezde yoğunlaştığı görülmektedir. Çoğu temel ihtiyaçlarını mahallelerinde bulunan marketlerden karşılayan kadınların kent merkezini kullanma amacı genellikle kuaför-güzellik merkezi, halk eğitim merkezi, kafe-restoranlar ve kapalı spor salonlarıdır (İstiklal, Kepeci, Kurtuluş, Pirimehmet mahalleleri). İkinci alt merkez olarak kullanılan bölgede bulunan alışveriş merkezi, içerisinde bulunan sinema salonu ve çevresinde bulunan kafe-restoranlar ve kapalı spor salonları (Fatih ve Bahçelievler mahalleleri) bu bölgeyi kadın özne grupları için kullanılır hale getirmiştir.

7.5. Engelli Özne Grubunun Kentsel Mekân Kullanım Analizi

Şekil 7.7. Isparta kentindeki engellilerin kentsel mekân kullanımları

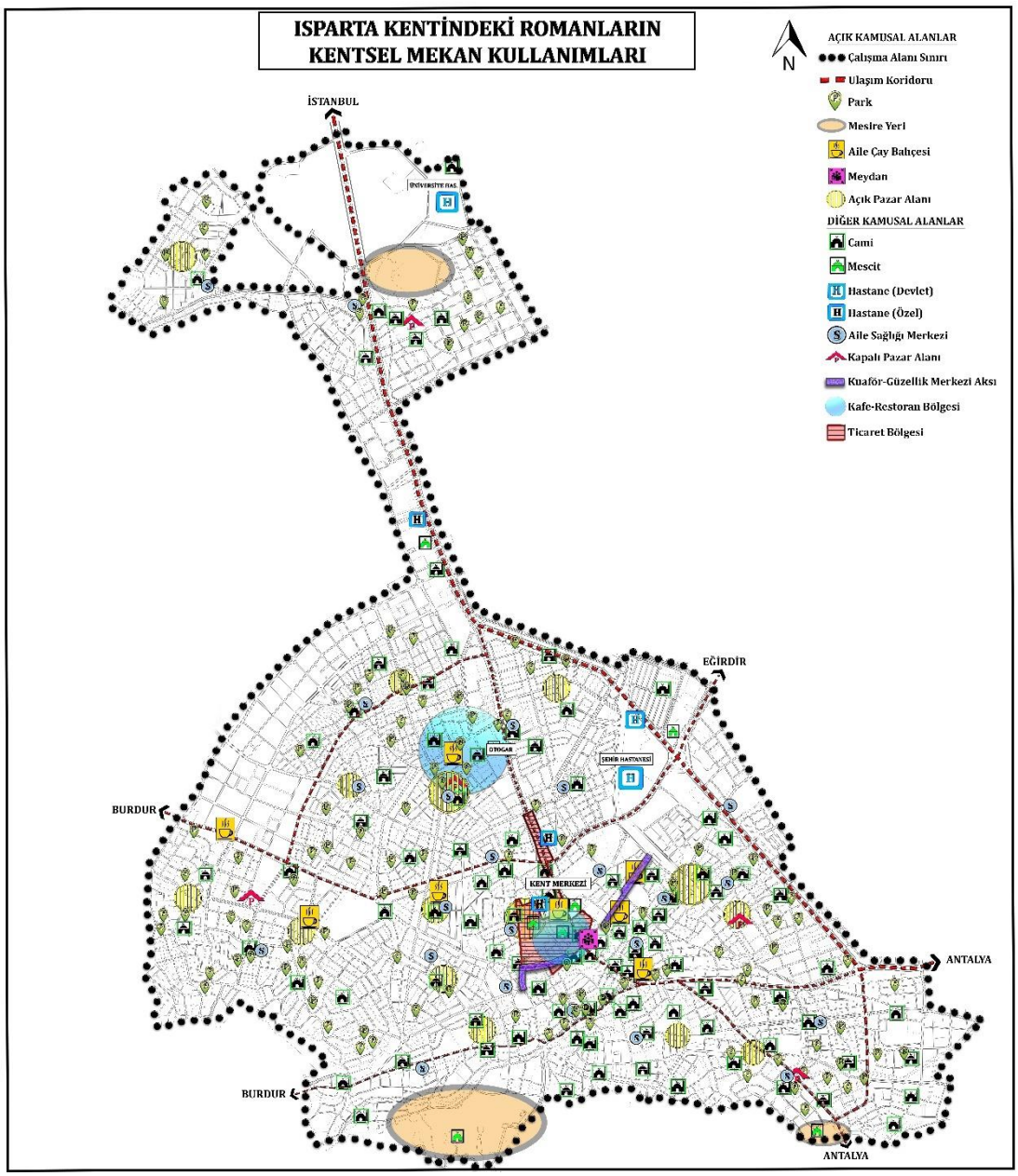
Engelli özne grubunun Isparta kentinde kamusal alan kullanımları; parklar ve engelsiz park, mesire yerleri, aile çay bahçeleri, meydan, açık-kapalı pazar alanları, ibadet alanları (cami ve mescit), sağlık tesisleri (hastaneler, aile sağlığı merkezleri, Engelsiz Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi), engelli bakım merkezi, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, üniversite, kapalı spor tesisi (2 adet), alışveriş merkezleri, kuaför- güzellik merkezleri, kafeler, restoranlar ve kent

merkezinde bulunan ticarethanelerdir. Bu alanların Isparta kentindeki dağılımı Şekil 7.7'de verilmiştir.

Diğer özne gruplarının (çocuk, genç, yaşlı, kadın, Roman, göçmen/mülteci) kullandıkları kamusal mekanların haricinde engelli bireyler, Engelsiz Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi, engelli bakım merkezi, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi gibi yalnızca kendilerinin eğitim ve sağlık hizmetlerini alabilecekleri mekanları kullanmaktadırlar. Isparta kentinde 7 adet özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi 1 adette engelli bakım merkezi bulunmaktadır. Engelli bireylerde sosyalleşme, yeme-içme ya da arkadaşlarıyla vakit geçirmek için kent merkezini ve ikinci alt merkezde bulunan kamusal mekânları tercih etmektedirler. Fiziksel, işitme-duyma ve görme engelli bireylerle yapılan anket sonucunda Isparta kenti genelinde sadece iki adet spor tesisinin kullandığı tespit edilmiştir. Bu alanlardan bir tanesi Kepeci mahallesinde diğeri de İstiklal mahallesinde bulunmaktadır.

Yapılan kısa görüşmeler ve gözlemler sonucunda, mecburiyet durumları haricinde kamusal mekânları yoğun olarak kullanmayan engelli bireylerin, kent içerisinde ki görünürlükleri oldukça azdır. Kent toplumunun ön yargısından, bakışlarından rahatsız oldukları gözlemlenen ve kalabalık ortamlarda bulunmaktan çekinen engelli bireylerin engel durumlarına göre erişim olanakları değişim göstermektedir. Kaldırımların, yaya yollarının, rampaların ve kapalı bina girişlerinin engelli bireylere göre tasarlanmadığı ve dışarıda ulaşım engeli oluşturacak kriterlerin bulunması engelli bireylerin kendilerini güvende hissetmemelerine yol açmaktadır.

7.6. Roman Özne Grubunun Kentsel Mekân Kullanım Analizi

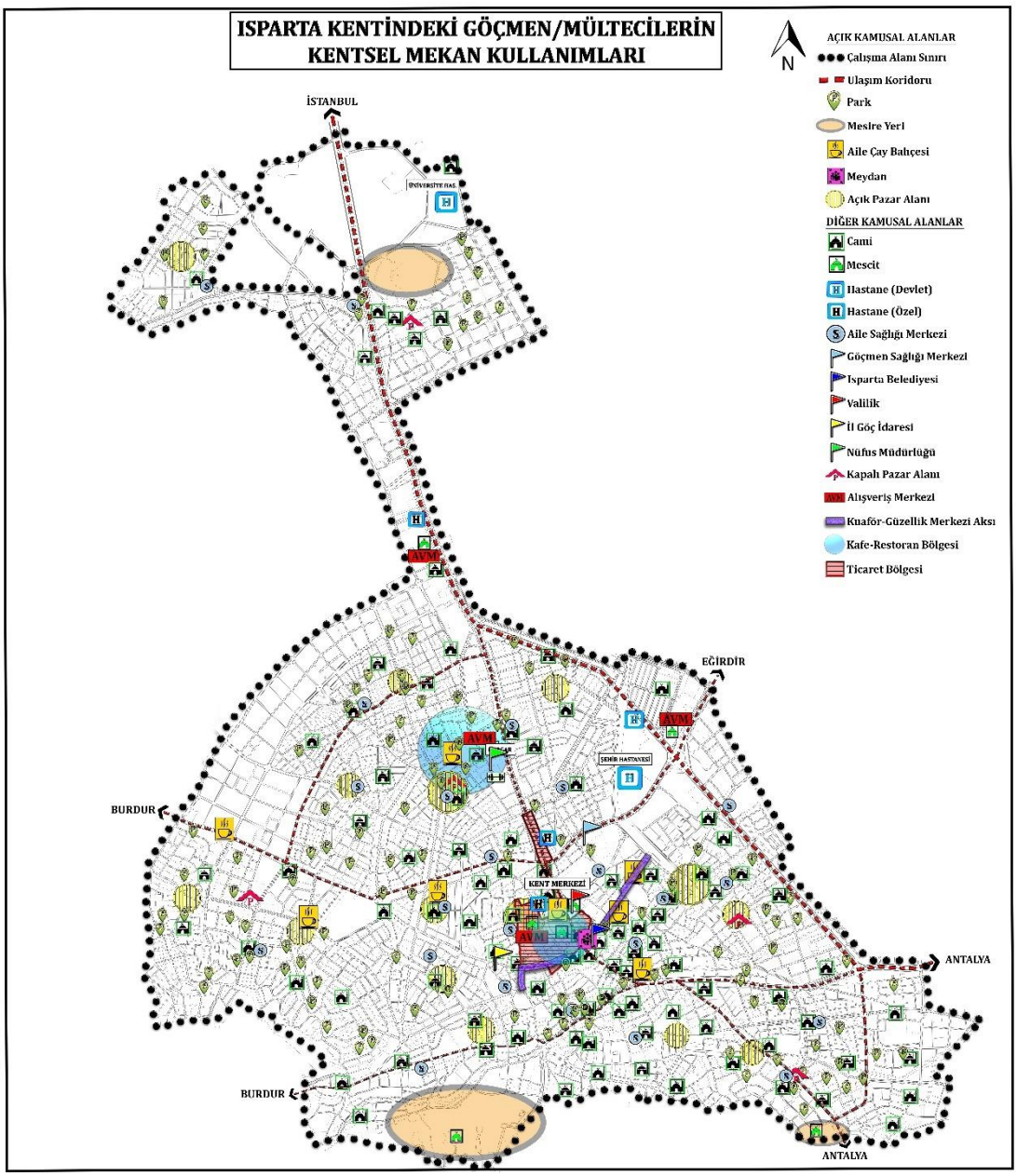
Şekil 7.8. Isparta kentindeki Romanların kentsel mekân kullanımları

Roman özne grubunun Isparta kentinde kamusal alan kullanımları; parklar, mesire yerleri, aile çay bahçeleri, meydan, açık-kapalı pazar alanları, ibadet alanları (cami ve mescit), sağlık tesisleri (hastaneler, aile sağlığı merkezleri), kuaför- güzellik merkezleri, kafeler, restoranlar ve kent merkezinde bulunan ticarethanelerdir. Bu alanların Isparta kentindeki dağılımı Şekil 7.8'de verilmiştir.

Romanların yaşayış ve kültür farklılıklarından dolayı toplumdan ayrıştığı bölge Isparta'da Vatan mahallesini ifade etmektedir. Kendi yaşam alanları için inşa ettikleri alan kentin çeperinde bulunmaktadır. Bu nedenle kent merkezine ve ikinci alt merkez olarak oluşan bölgeye erişimleri haliyle zordur. Mahalle parkları, mesire yerleri, meydan, evlerinin önü, sokaklar Romanların kullandıkları kamusal alanların başında gelmektedir. Dışlandıkları düşüncesi ile kendilerini kısıtlayan ve yaşadıkları ortamdan uzaklaşmak istemeyen Romanlar, maddi sıkıntılar nedeni ile de kamusal mekânları yoğun olarak kullanamamaktadır. Kişisel ve temel ihtiyaçları için ise öncelikleri mahallelerinde bulunan marketler olup ardından kent merkezinde bulunan ticarethaneleri kullandıkları gözlemlenmiştir.

Zorunda olarak kullandıkları kamusal alanlar sağlık ve eğitim tesisleridir. Çocuk Roman grubu bbu dışlanmayı, ayrışmayı hissetmese de aileler bu durumdan rahatsızlık duyarak çocukların eğitim hayatlarını ekonomik durumlardan da ötürü sonlandırmaktadır. Büyük alışveriş merkezine ya da başka bir mahallede bulunan pazara gitmektense kendi tercihleri ile mahallelerinde bulunan mekânlara gitmektedirler. Bu bağlamda kendilerini ait hissetmedikleri kalabalık ortamlar, Romanlar için bir psiko-sosyal bir sınıf sınırı haline gelmiştir. Görünürlük olarak değerlendirildiğinde ise kendi yaşadıkları mahalleler hem görünürlük hem hareketlilik hem de güvenlik açısından Roman bireylerin yoğun kullanım alanlarıdır.

7.7. Göçmen/Mülteci Özne Grubunun Kentsel Mekân Kullanım Analizi

Şekil 7.9. Isparta kentindeki göçmenlerin/mültecilerin kentsel mekân kullanımları

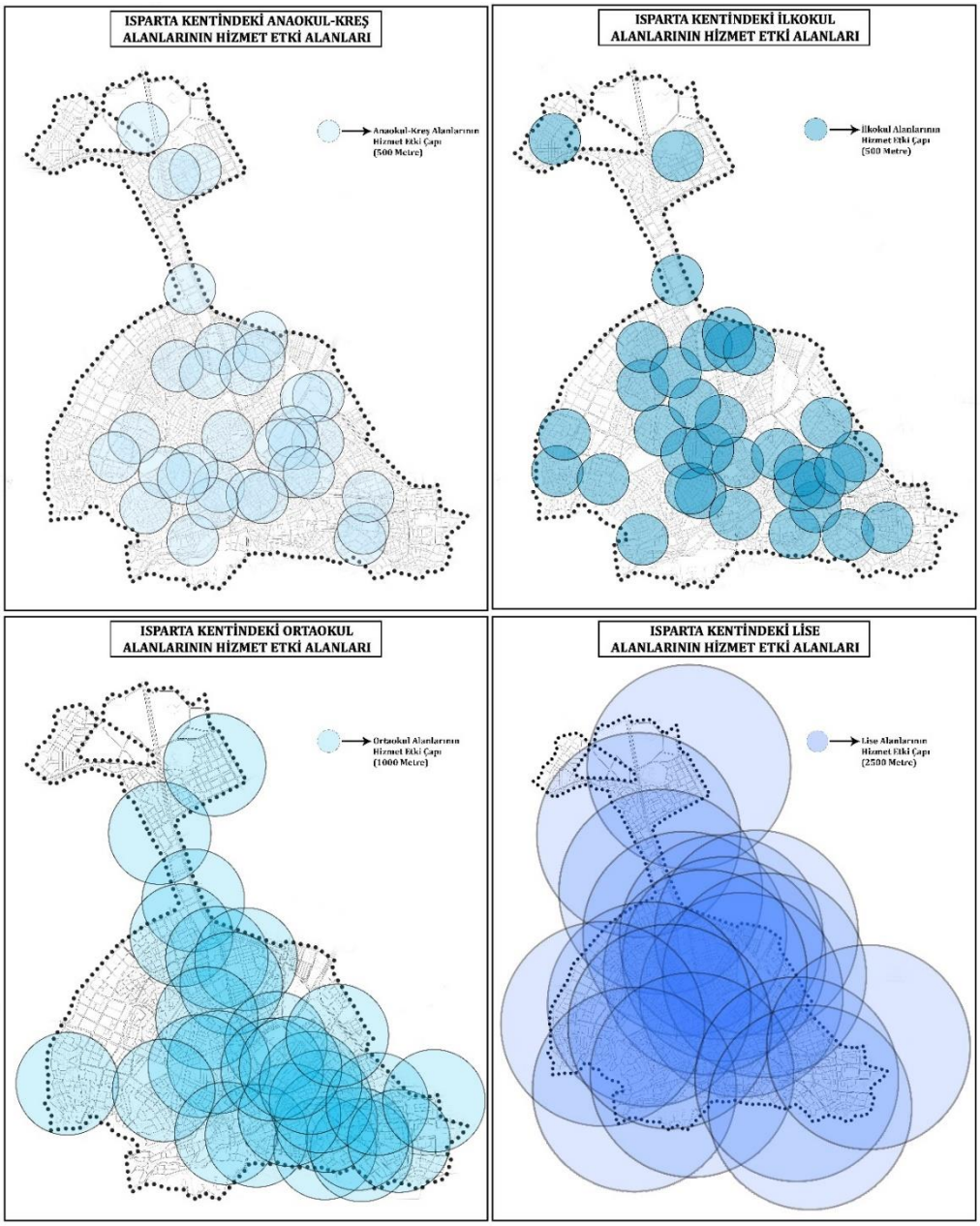
Göçmen ve mülteci özne grubunun Isparta kentinde kamusal alan kullanımları; parklar, mesire yerleri, aile çay bahçeleri, meydan, açık-kapalı pazar alanları, ibadet alanları (cami ve mescit), sağlık tesisleri (hastaneler, aile sağlığı merkezleri), Göçmen Sağlığı Merkezi, Valilik, Belediye, İl Göç İdaresi, Nüfus Müdürlüğü, alışveriş merkezleri, kuaför- güzellik merkezleri, kafe-restoranlar ve

kent merkezinde bulunan ticarethanelerdir. Bu alanların Isparta kentindeki dağılımı Şekil 7.9'da verilmiştir.

Bağlar, Yayla ve Turan mahalleleri olmak üzere kent merkezinde dağınık olarak yaşayan göçmen ve mülteciler temel ihtiyaçlarını çoğunlukla kent merkezinde bulunan ticarethanelerden karşılamaktadırlar. Çoğu göçmen ve mülteci Türkçe bilmediği için ya da tam olarak anlayıp, konuşamadığı için ayrıca kimlik problemi yaşadığı için sağlık kuruluşlarında ve resmî kurumlarda sıkıntılar yaşamaktadır. Bu nedenle genellikle sağlık sorunları yaşadıklarında İstiklal mahallesinde bulunan Göçmen Sağlığı Merkezini, resmi konularda yaşanan sorunlarla ilgili de İl Göç İdaresini tercih etmektedirler. Etnik kökenlerine göre Isparta'da yaşayan göçmen ve mültecilerin maddi durumları farklılık gösterdiğinden alışveriş merkezleri, kafe-restoran kullanımı belirli bir kesime aittir. Kent içinde yoğun olarak kullandık mekânlar kent merkezi, ibadet alanları ve pazar alanı gibi kamusal alanladır. Isparta kentinde genellikle yoğun olarak birkaç mahalle de yer seçtiklerinden yaşadıkları mahallede görünürlükleri fazladır.

7.8. Kentsel Mekânların Hizmet Etki Analizleri

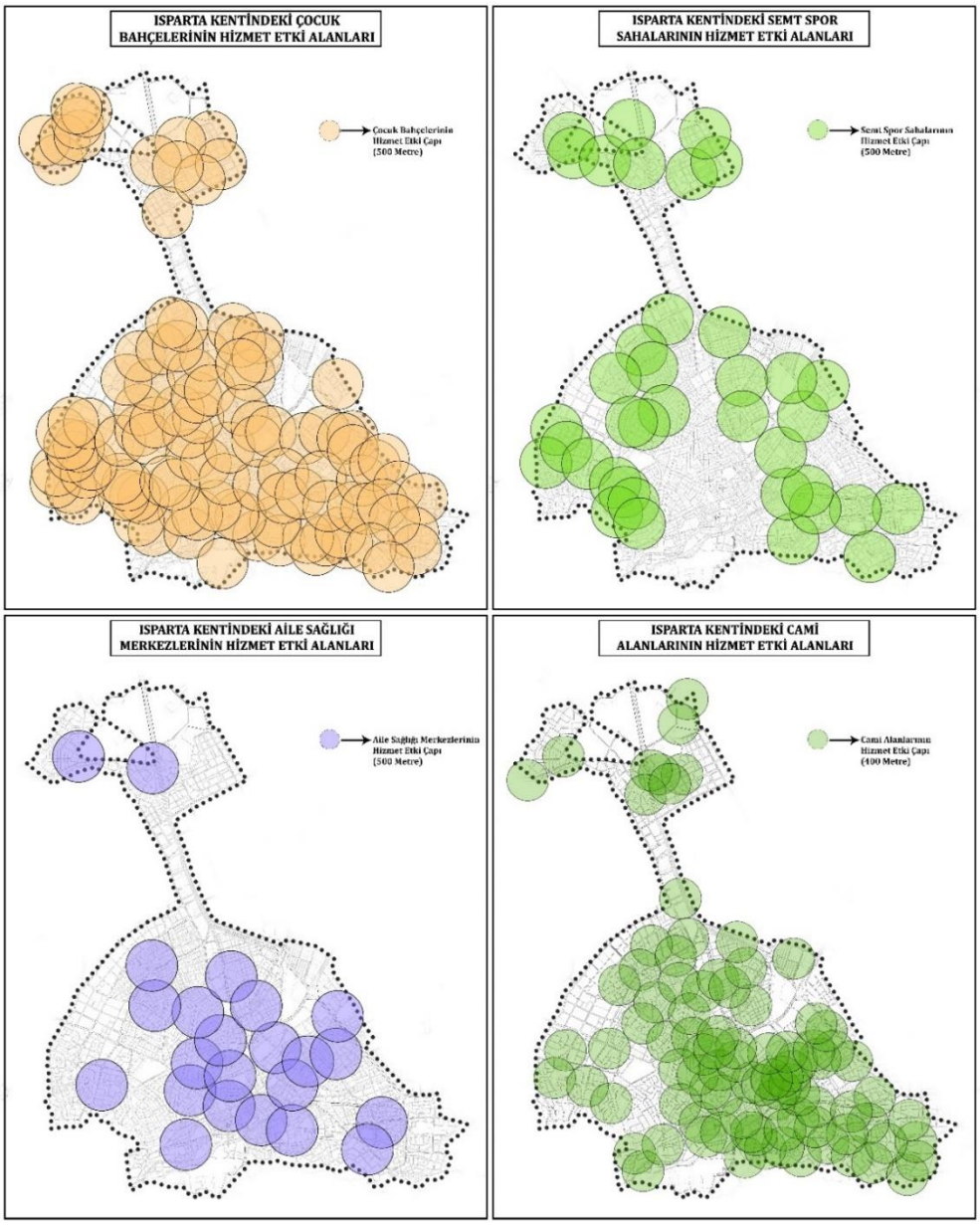
Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliğinin 12. Maddesine göre, eğitim tesisleri (anaokulu-kreş, ilkokul, ortaokul, lise), çocuk bahçesi, semt spor merkezi, aile sağlığı merkezi ve ibadet alanları için yürüme mesafeleri standartları belirlenmiştir. Belirlenen standartlara göre Isparta'da bulunan mevcut fonksiyonların analizleri yapılmıştır (Şekil 7.10, Şekil 7.11).

Şekil 7.10. Isparta kentindeki eğitim tesis alanlarının hizmet etki alanları

Eğitim tesis alanları çocuk ve genç özne grubunun kullandığı kentsel kamusal mekânlardır ve yapılan analizde özel ve devlet okulları birlikte değerlendirilmiştir. Isparta'da bulunan mevcut eğitim tesislerinin mahallelerde erişilebilirlik olarak dengeli bir dağılımı görülmekle birlikte; anaokulu-kreş alanlarının hizmet etki çapına bakıldığında; Mehmet Tönge, Çünür, Fatih, Zafer, Yedişehitler, Batıkent, Binbirevler, Işıkkent, Dere, Emre, Gülcü, Side, Halife Sultan, Ayazmana, Vatan ve Davraz mahallelerinde anaokulu-kreş ihtiyacı bulundığı anlaşılmaktadır. İlkokul alanlarının hizmet etki çapına bakıldığında; Çünür, Fatih, Muzaffer Türkeş, Hızırbey, Doğancı, Çelebiler, Vatan ve Anadolu mahallelerinde

ilkokul ihtiyacı olduğu anlaşılmaktadır. Ortaokul alanlarının hizmet etki çapına bakıldığında; Mehmet Tönge, Dere, Muzaffer Türkeş mahallelerinde ortaokul alanı ihtiyacı olduğu anlaşılmaktadır. Lise alanlarının hizmet etki çapına bakıldığında ise, Isparta kentinde bulunan lise alanlarının yeterli düzeyde olduğu görülmektedir.

Şekil 7.11. Isparta kentindeki çocuk bahçeleri, semt spor sahaları, aile sağlığı merkezleri ve cami alanlarının hizmet etki alanları

Çocuk bahçeleri çocuk özne grupları tarafından kullanılmaktadır. Erişilebilirlik açısından hizmet etki çapı analizi değerlendirildiğinde Isparta kentinde bulunan çocuk bahçelerinin yeterli düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Semt spor sahaları,

genç özne grubunun kullandığı kentsel kamusal mekânlardır. Erişilebilirlik açısından hizmet etki çapı analizi değerlendirildiğinde, mahallelerde dengeli bir dağılım olmadığı anlaşılmaktadır ve çünür, Fatih, Bahçelievler, Davraz, Vatan, Gülistan, Bağlar, Hızırbey, Emre, Yenice, Doğancı, Keçeci mahallelerinde semt spor sahasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Aile sağlığı merkezleri tüm özne grupları (çocuk, genç, yaşlı, kadın, engelli, Roman, göçmen/mülteci) tarafından kullanılmaktadır. Isparta kentindeki erişilebilirlik açısından hizmet etki çaplarına bakıldığında, mahallelerde dengeli bir dağılımı görülmekle birlikte, Çünür, Fatih, Muzaffer Türkeş, Işıkkent, Batıkent, Binbirevler, Halife Sultan, Davraz mahallelerinde aile sağlığı merkezi ihtiyacı bulunmaktadır.

Cami alanlarını sıklıkla kullanan grup yaşlı özne grubudur. Cami alanlarının Isparta kentindeki erişilebilirlik açısından hizmet etki çaplarına bakıldığında, mahallelerde dengeli bir dağılımı görülmekle birlikte, Muzaffer Türkeş, Binbirevler ve Işıkkent mahallelerinde cami ihtiyacı bulunmaktadır.

8. ÖNERİLER, DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

8.1. "Herkese Dost Kentler" İçin Öneriler

Tezde, "Herkese Dost Kentler"i esas alan planlama; kentte yaşayan tüm özne gruplarının/farklılıkların toplumun çeşitliliği olarak değerlendirildiği, tüm kentlilerin haklarını savunan, gereksinim ve taleplerini göz önünde bulunduran, katılımı esas alan bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Çukur (2010)'da "Herkese Dost Kentler" yaklaşımını yaşanabilir kent olarak değerlendirmiş, insanın nesnelleştirilmediği (insanın merkeze alındığı), "öteki"liğin üretilmediği kültürel mekânlar ve herkesin (tüm özne gruplarının) temsil edildiği kamusal mekânların oluşturulması olarak tanımlamıştır.

Bu planlama yaklaşımı, mevcut planlama süreci ve planlama sisteminin yeniden ele alınmasını gerektirir. Analiz aşamasından (veri detayı, veri toplama yöntemleri), imar yönetmeliklerindeki kentsel donatı standartları ve tanımlarına kadar kapsamlı bir değişikliği öngörür. Örneğin, analiz aşamasında veriler ayrıştırılmalı, yerel olarak kentteki her özne grubunun sosyal profili çıkarılmalı, kentsel kullanım alanları, kullanıcıların buralara erişirken yaşadıkları sorunlar, özne gruplarının kentteki hareketlilikleri, görünürlükleri, talep/beklentileri analiz edilmelidir. Ayrıca planlama sürecinin hazırlık aşamasında her bir grup için tasarlanacak anket soruları anket soruları, kentte yaşayan kullanıcı gruplarına sunulmalı ve plan hakkında bilgilendirilerek görüşleri alınmalıdır. İlgili kurumlardan gerekli veriler toplanmalı, dernekler, sivil toplum örgütleri ile derin görüşmeler yapılmalı, fikir atölyeleri oluşturulup, bilişsel haritaların ortaya çıkarılması ve Lynch analizi gibi farklı analiz yöntemleri kullanılmalıdır.

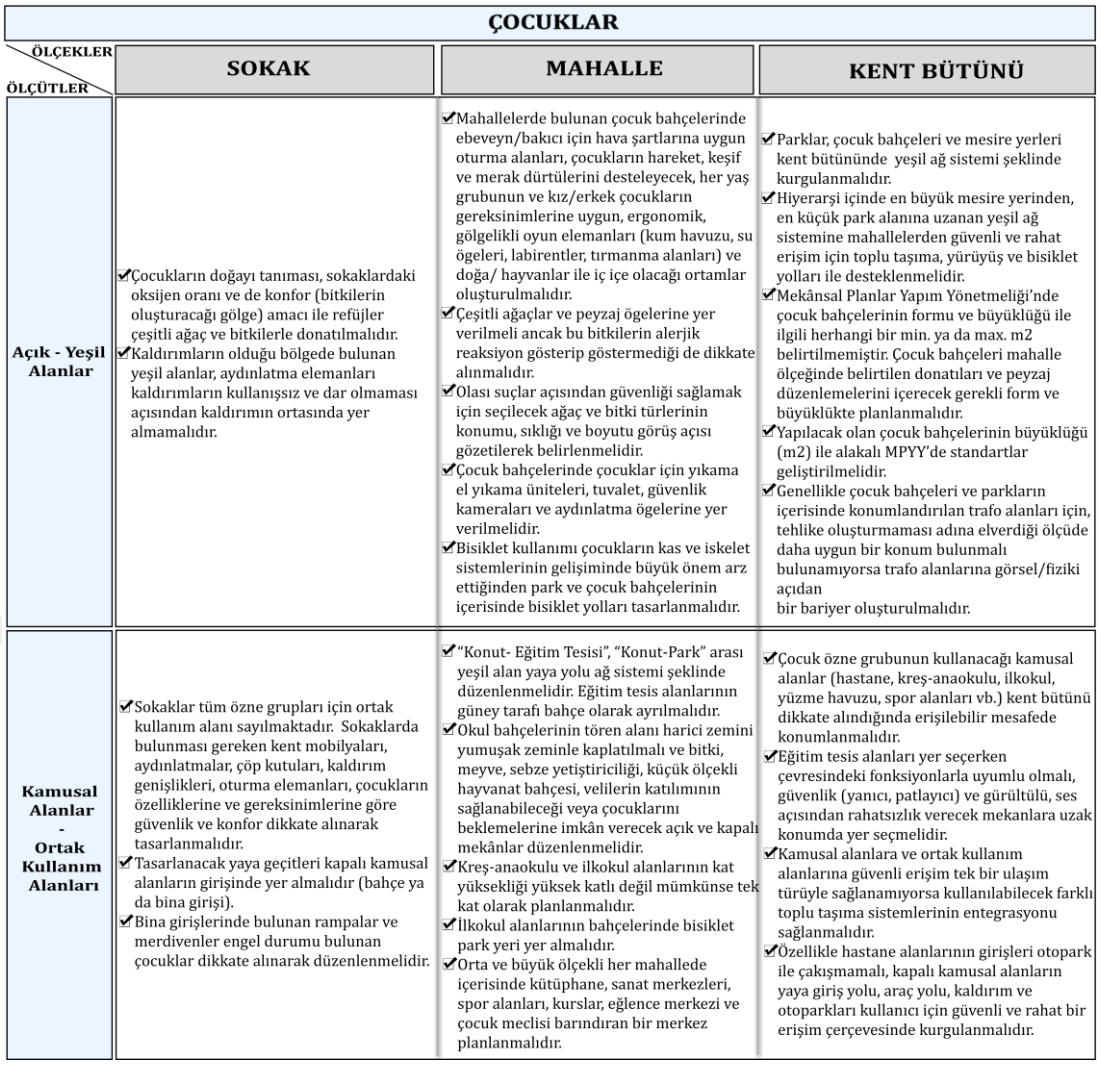
"Herkes İçin Dost kent" temasına uygun olarak planlanan kentlerin aynı zamanda, "sokak", "mahalle", "kent bütünü" ölçeğinde tüm kentlilerin hareketli ve görünür olduğu, katılım sağladığı, güvenli, erişilebilir, sağlıklı, yaşanabilir kentler olacağı düşünülmektedir. Günümüzde "Dost Kent" teması ile "Çocuk Dostu Kent", "Yaşlı Dostu Kent", "Kadın Dostu Kent" ve "Engelli Dostu Kent" gibi yapılan çalışmaların belirli grupların kentte yaşadıkları sorunları ortaya koyan, beklenti ve taleplerini

göz önüne alıp, spesifik çözümler sunan veya kamusal alana katılım boyutunda öneriler geliştiren çalışmalar olduğu görülmektedir.

Tezde, "Herkes İçin Dost Kentler" bağlamında öneriler, şehir planlama ehliyet alanı sınırları içerisinde; sokak ölçeğinde (1/200-1/1000 ölçek), mahalle ölçeğinde (1/1000-1/5000 ölçek) ve kent bütününde (1/5000 ölçek) her bir özne grubu için aşağıda verilmektedir. Önerilerde kullanılan başlıklar Altay Baykan (2015)'ın "Kadın Dostu Kent Planlaması ve Tasarım İlkeleri Rehberi" adlı çalışmasından alınmıştır ve öneriler, çalışma bağlamında her bir özne grubuna göre uyarlanmıştır (Şekil 8.1, Şekil 8.2, Şekil 8.3, Şekil 8.4, Şekil 8.5, Şekil 8.6, Şekil 8.7).

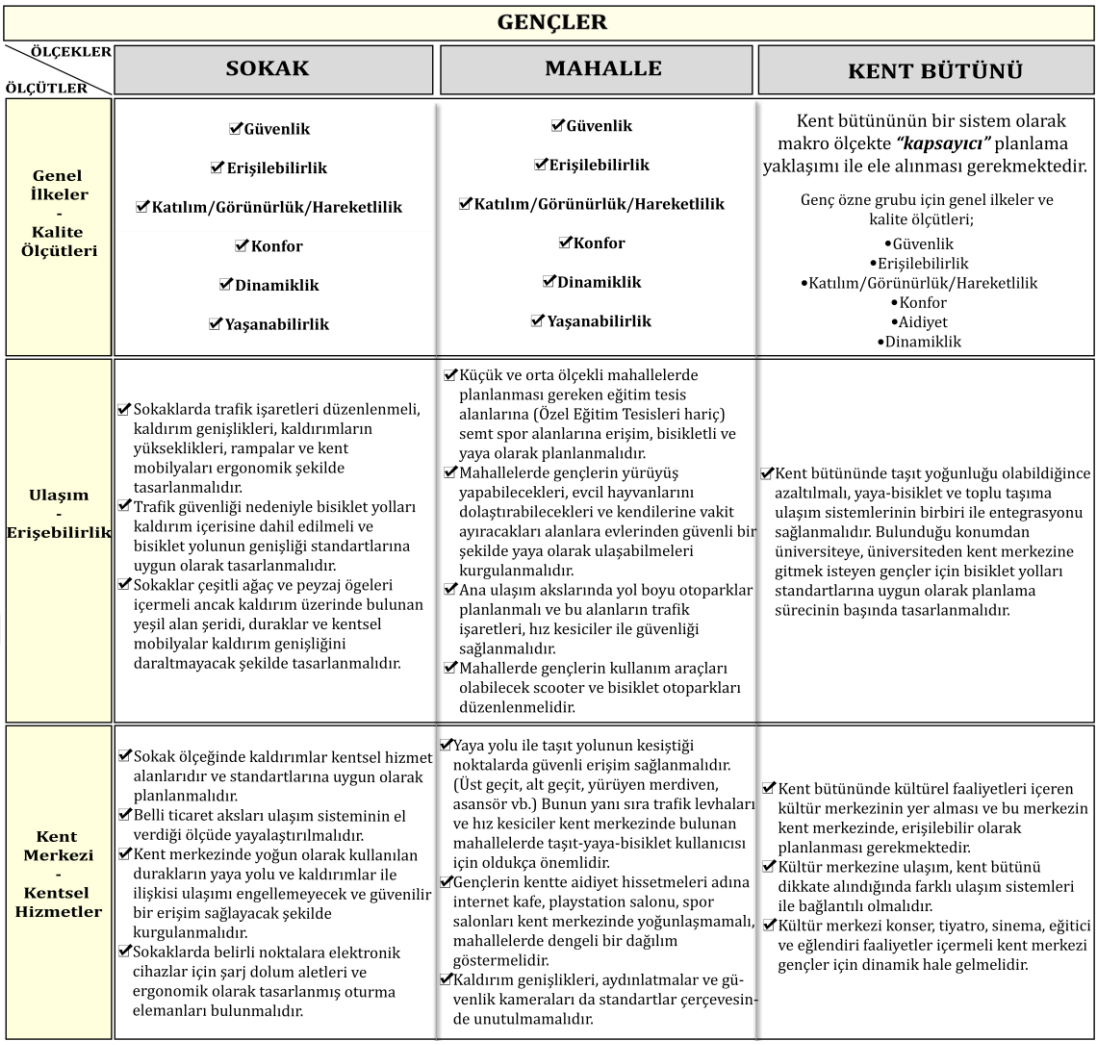
ÇOCUKLAR			
ÖLÇEKLER / ÖLÇÜTLER	**SOKAK**	**MAHALLE**	**KENT BÜTÜNÜ**
Genel İlkeler - Kalite Ölçütleri	✔Güvenlik ✔Erişilebilirlik ✔Katılım/Görünürlük/Hareketlilik ✔Konfor ✔Aidiyet	✔Güvenlik ✔Erişilebilirlik ✔Katılım/Görünürlük/Hareketlilik ✔Konfor ✔Aidiyet	Kent bütününün bir sistem olarak makro ölçekte ***"kapsayıcı"*** planlama yaklaşımı ile ele alınması gerekmektedir. Çocuk özne grubu için genel ilkeler ve kalite ölçütleri; • Güvenlik • Erişilebilirlik • Katılım/Görünürlük/Hareketlilik • Konfor • Yaşanabilirlik • Sürdürülebilirlik
Ulaşım - Erişebilirlik	✔Sokaklarda trafik işaretleri düzenlenmeli, çocukların yolları tanımaları için belirli işaretlemeler yapılmalı, kaldırım genişlikleri, kaldırımların yükseklikleri, rampalar ve kent mobilyaları çocuklar için ergonomik şekilde tasarlanmalıdır. ✔Trafik güvenliği nedeniyle bisiklet yolları kaldırım içerisine dahil edilmeli ve bisiklet yolunun genişliği de standartlarına uygun olarak ✔tasarlanmalıdır. Sokaklar çeşitli ağaç ve peyzaj ögeleri içermeli ancak kaldırım üzerinde bulunan yeşil alan şeridi, duraklar ve kentsel mobilyalar kaldırım genişliğini daraltmayacak şekilde tasarlanmalıdır.	✔3-6 yaş arası çocuklar için ebeveyn/ bakıcıları ile birlikte mahallelerindeki kreş-anaokulu (Özel Eğitim Tesisleri hariç) ve çocuk bahçesine güvenli/rahat bir şekilde erişebilmeleri için yaya yolları tasarlanmalıdır. ✔6-12 yaş aralığındaki çocukların ise bağımsızlıklarını kazanabilmeleri ve kendilerini yaşadıkları mahalleye ait hissetmeleri, ilkokul (Özel Eğitim Tesisleri hariç), park ve çocuk bahçesine güvenli ve rahat ulaşabilmeleri için bu güzergahlar yaya ve bisiklet yolları içermelidir. ✔Ana ulaşım akslarında yol boyu otoparklar planlanmalı ve bu alanların trafik işaretleri, hız kesiciler ile güvenliği sağlanmalıdır.	✔Kent bütününde taşıt yoğunluğu olabildiğince azaltılmalı, yaya-bisiklet ve toplu taşıma ulaşım sistemlerinin birbiri ile entegrasyonu sağlanmalıdır.
Kent Merkezi - Kentsel Hizmetler	✔Kaldırımlar geniş ve rampa yükseklikleri çocuklar için standartlarına uygun olarak tasarlanmalıdır. ✔Belli ticaret aksları ulaşım sisteminin el verdiği ölçüde yayalaştırılmalıdır. ✔Kent merkezinde yoğun olarak kullanılan durakların yaya yolu ve kaldırımlar ile ilişkisi ulaşımı engellemeyecek ve güvenilir bir erişim sağlayacak şekilde kurgulanmalıdır.	✔Yaya yolu ile taşıt yolunun kesiştiği noktalarda güvenli erişim sağlanmalıdır. (Üst geçit, alt geçit, yürüyen merdiven, asansör vb.) Bunun yanı sıra trafik levhaları ve hız kesiciler kent merkezinde bulunan mahallelerde taşıt-yaya-bisiklet kullanıcısı için oldukça önemlidir. ✔Çocuk bahçeleri ve parklar kent merkezin-de güvenli ve uygun bir bölgede yer seçmelidir. ✔Kaldırım genişlikleri, aydınlatmalar ve güvenlik kameraları da standartlar çerçevesinde unutulmamalıdır.	✔Çocuklar diğer gruplara göre kent merkezini en az kullanan özne grubudur. Kent merkezindeki park ve çocuk bahçelerini kullanım zamanları yalnızca ebeveynleriyledir. Ancak toplumla iletişime geçebilmeleri ve kentin tüm gruplar tarafından yaşanabilir olması için kent merkezi, kent bütününde çocuklar için erişilebilir ve güvenli olmalıdır.

Şekil 8.1. "Çocuklar" üzerine geliştirilen öneriler (genel ilkeler-kalite ölçütleri, ulaşım-erişebilirlik, kent merkezi-kentsel hizmetler)

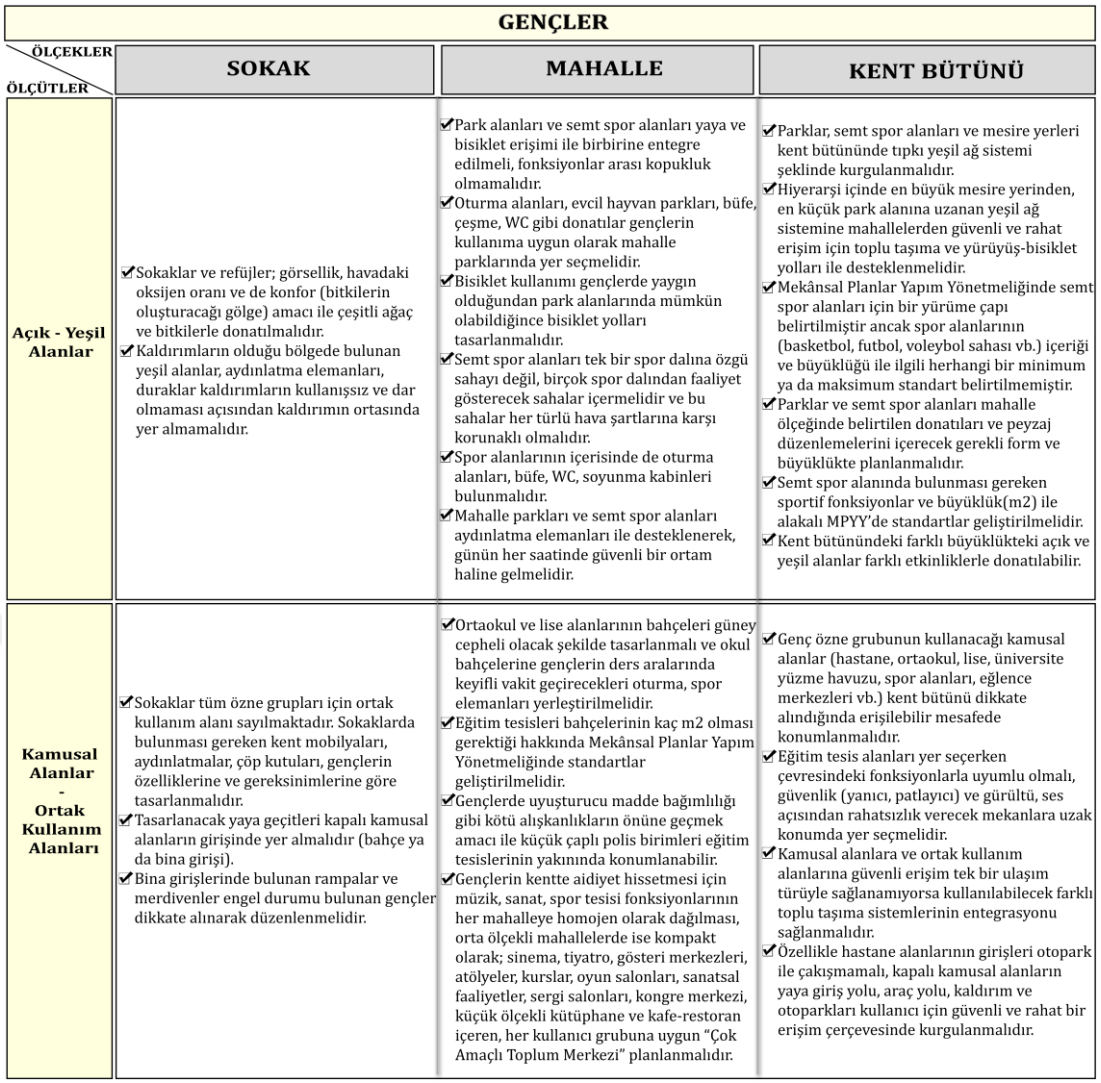

ÇOCUKLAR			
ÖLÇEKLER / ÖLÇÜTLER	SOKAK	MAHALLE	KENT BÜTÜNÜ
Açık - Yeşil Alanlar	✔Çocukların doğayı tanıması, sokaklardaki oksijen oranı ve de konfor (bitkilerin oluşturacağı gölge) amacı ile refüjler çeşitli ağaç ve bitkilerle donatılmalıdır. ✔Kaldırımların olduğu bölgede bulunan yeşil alanlar, aydınlatma elemanları kaldırımların kullanışsız ve dar olmaması açısından kaldırımın ortasında yer almamalıdır.	✔Mahallelerde bulunan çocuk bahçelerinde ebeveyn/bakıcı için hava şartlarına uygun oturma alanları, çocukların hareket, keşif ve merak dürtülerini desteleyecek, her yaş grubunun ve kız/erkek çocukların gereksinimlerine uygun, ergonomik, gölgelikli oyun elemanları (kum havuzu, su ögeleri, labirentler, tırmanma alanları) ve doğa/ hayvanlar ile iç içe olacağı ortamlar oluşturulmalıdır. ✔Çeşitli ağaçlar ve peyzaj ögelerine yer verilmeli ancak bu bitkilerin alerjik reaksiyon gösterip göstermediği de dikkate alınmalıdır. ✔Olası suçlar açısından güvenliği sağlamak için seçilecek ağaç ve bitki türlerinin konumu, sıklığı ve boyutu görüş açısı gözetilerek belirlenmelidir. ✔Çocuk bahçelerinde çocuklar için yıkama el yıkama üniteleri, tuvalet, güvenlik kameraları ve aydınlatma ögelerine yer verilmelidir. ✔Bisiklet kullanımı çocukların kas ve iskelet sistemlerinin gelişiminde büyük önem arz ettiğinden park ve çocuk bahçelerinin içerisinde bisiklet yolları tasarlanmalıdır.	✔Parklar, çocuk bahçeleri ve mesire yerleri kent bütününde yeşil ağ sistemi şeklinde kurgulanmalıdır. ✔Hiyerarşi içinde en büyük mesire yerinden, en küçük park alanına uzanan yeşil ağ sistemine mahallelerden güvenli ve rahat erişim için toplu taşıma, yürüyüş ve bisiklet yolları ile desteklenmelidir. ✔Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'nde çocuk bahçelerinin formu ve büyüklüğü ile ilgili herhangi bir min. ya da max. m2 belirtilmemiştir. Çocuk bahçeleri mahalle ölçeğinde belirtilen donatıları ve peyzaj düzenlemelerini içerecek gerekli form ve büyüklükte planlanmalıdır. ✔Yapılacak olan çocuk bahçelerinin büyüklüğü (m2) ile alakalı MPYY'de standartlar geliştirilmelidir. ✔Genellikle çocuk bahçeleri ve parkların içerisinde konumlandırılan trafo alanları için, tehlike oluşturmaması adına elverdiği ölçüde daha uygun bir konum bulunmalı bulunamıyorsa trafo alanlarına görsel/fiziki açıdan bir bariyer oluşturulmalıdır.
Kamusal Alanlar - Ortak Kullanım Alanları	✔Sokaklar tüm özne grupları için ortak kullanım alanı sayılmaktadır. Sokaklarda bulunması gereken kent mobilyaları, aydınlatmalar, çöp kutuları, kaldırım genişlikleri, oturma elemanları, çocukların özelliklerine ve gereksinimlerine göre güvenlik ve konfor dikkate alınarak tasarlanmalıdır. ✔Tasarlanacak yaya geçitleri kapalı kamusal alanların girişinde yer almalıdır (bahçe ya da bina girişi). ✔Bina girişlerinde bulunan rampalar ve merdivenler engel durumu bulunan çocuklar dikkate alınarak düzenlenmelidir.	✔"Konut- Eğitim Tesisi", "Konut-Park" arası yeşil alan yaya yolu ağ sistemi şeklinde düzenlenmelidir. Eğitim tesis alanlarının güney tarafı bahçe olarak ayrılmalıdır. ✔Okul bahçelerinin tören alanı harici zemini yumuşak zeminle kaplatılmalı ve bitki, meyve, sebze yetiştiriciliği, küçük ölçekli hayvanat bahçesi, velilerin katılımının sağlanabileceği veya çocuklarını beklemelerine imkân verecek açık ve kapalı mekânlar düzenlenmelidir. ✔Kreş-anaokulu ve ilkokul alanlarının kat yüksekliği yüksek katlı değil mümkünse tek kat olarak planlanmalıdır. ✔İlkokul alanlarının bahçelerinde bisiklet park yeri yer almalıdır. ✔Orta ve büyük ölçekli her mahallede içerisinde kütüphane, sanat merkezleri, spor alanları, kurslar, eğlence merkezi ve çocuk meclisi barındıran bir merkez planlanmalıdır.	✔Çocuk özne grubunun kullanacağı kamusal alanlar (hastane, kreş-anaokulu, ilkokul, yüzme havuzu, spor alanları vb.) kent bütünü dikkate alındığında erişilebilir mesafede konumlanmalıdır. ✔Eğitim tesis alanları yer seçerken çevresindeki fonksiyonlarla uyumlu olmalı, güvenlik (yanıcı, patlayıcı) ve gürültülü, ses açısından rahatsızlık verecek mekanlara uzak konumda yer seçmelidir. ✔Kamusal alanlara ve ortak kullanım alanlarına güvenli erişim tek bir ulaşım türüyle sağlanamıyorsa kullanılabilecek farklı toplu taşıma sistemlerinin entegrasyonu sağlanmalıdır. ✔Özellikle hastane alanlarının girişleri otopark ile çakışmamalı, kapalı kamusal alanların yaya giriş yolu, araç yolu, kaldırım ve otoparkları kullanıcı için güvenli ve rahat bir erişim çerçevesinde kurgulanmalıdır.

Şekil 8.2. "Çocuklar" üzerine geliştirilen öneriler (açık-yeşil alanlar, kamusal alanlar-ortak kullanım alanları)

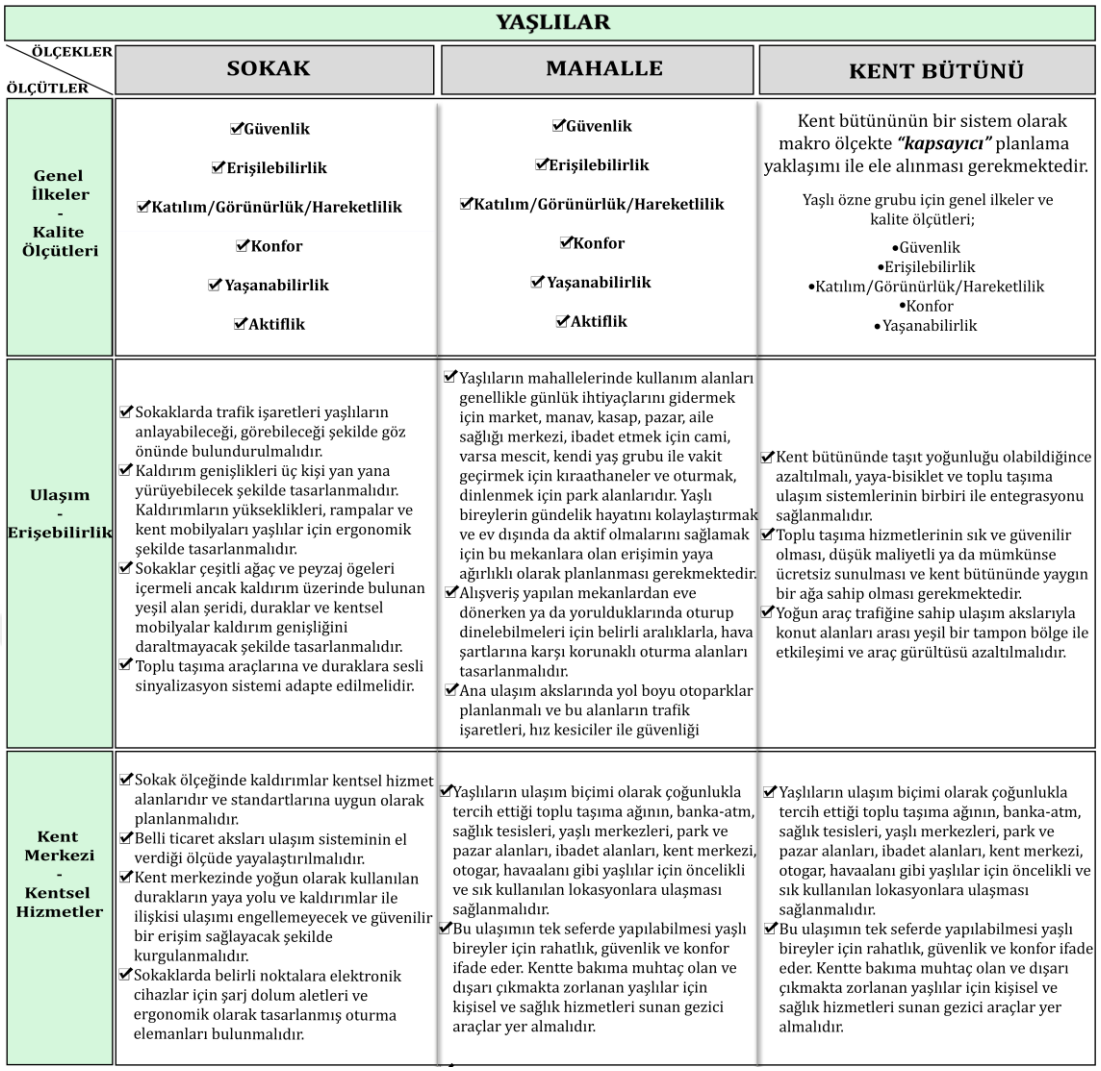

Şekil 8.3. "Gençler" üzerine geliştirilen öneriler (genel ilkeler-kalite ölçütleri, ulaşım-erişebilirlik, kent merkezi-kentsel hizmetler)

GENÇLER			
ÖLÇEKLER / ÖLÇÜTLER	SOKAK	MAHALLE	KENT BÜTÜNÜ
Açık - Yeşil Alanlar	✔Sokaklar ve refüjler; görsellik, havadaki oksijen oranı ve de konfor (bitkilerin oluşturacağı gölge) amacı ile çeşitli ağaç ve bitkilerle donatılmalıdır. ✔Kaldırımların olduğu bölgede bulunan yeşil alanlar, aydınlatma elemanları, duraklar kaldırımların kullanışsız ve dar olmaması açısından kaldırımın ortasında yer almamalıdır.	✔Park alanları ve semt spor alanları yaya ve bisiklet erişimi ile birbirine entegre edilmeli, fonksiyonlar arası kopukluk olmamalıdır. ✔Oturma alanları, evcil hayvan parkları, büfe, çeşme, WC gibi donatılar gençlerin kullanıma uygun olarak mahalle parklarında yer seçmelidir. ✔Bisiklet kullanımı gençlerde yaygın olduğundan park alanlarında mümkün olabildiğince bisiklet yolları tasarlanmalıdır. ✔Semt spor alanları tek bir spor dalına özgü sahayı değil, birçok spor dalından faaliyet gösterecek sahalar içermelidir ve bu sahalar her türlü hava şartlarına karşı korunaklı olmalıdır. ✔Spor alanlarının içerisinde de oturma alanları, büfe, WC, soyunma kabinleri bulunmalıdır. ✔Mahalle parkları ve semt spor alanları aydınlatma elemanları ile desteklenerek, günün her saatinde güvenli bir ortam haline gelmelidir.	✔Parklar, semt spor alanları ve mesire yerleri kent bütününde tıpkı yeşil ağ sistemi şeklinde kurgulanmalıdır. ✔Hiyerarşi içinde en büyük mesire yerinden, en küçük park alanına uzanan yeşil ağ sistemine mahallelerden güvenli ve rahat erişim için toplu taşıma ve yürüyüş-bisiklet yolları ile desteklenmelidir. ✔Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliğinde semt spor alanları için bir yürüme çapı belirtilmiştir ancak spor alanlarının (basketbol, futbol, voleybol sahası vb.) içeriği ve büyüklüğü ile ilgili herhangi bir minimum ya da maksimum standart belirtilmemiştir. ✔Parklar ve semt spor alanları mahalle ölçeğinde belirtilen donatıları ve peyzaj düzenlemelerini içerecek gerekli form ve büyüklükte planlanmalıdır. ✔Semt spor alanında bulunması gereken sportif fonksiyonlar ve büyüklük(m2) ile alakalı MPYY'de standartlar geliştirilmelidir. ✔Kent bütünündeki farklı büyüklükteki açık ve yeşil alanlar farklı etkinliklerle donatılabilir.
Kamusal Alanlar - Ortak Kullanım Alanları	✔Sokaklar tüm özne grupları için ortak kullanım alanı sayılmaktadır. Sokaklarda bulunması gereken kent mobilyaları, aydınlatmalar, çöp kutuları, gençlerin özelliklerine ve gereksinimlerine göre tasarlanmalıdır. ✔Tasarlanacak yaya geçitleri kapalı kamusal alanların girişinde yer almalıdır (bahçe ya da bina girişi). ✔Bina girişlerinde bulunan rampalar ve merdivenler engel durumu bulunan gençler dikkate alınarak düzenlenmelidir.	✔Ortaokul ve lise alanlarının bahçeleri güney cepheli olacak şekilde tasarlanmalı ve okul bahçelerine gençlerin ders aralarında keyifli vakit geçirecekleri oturma, spor elemanları yerleştirilmelidir. ✔Eğitim tesisleri bahçelerinin kaç m2 olması gerektiği hakkında Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliğinde standartlar geliştirilmelidir. ✔Gençlerde uyuşturucu madde bağımlılığı gibi kötü alışkanlıkların önüne geçmek amacı ile küçük çaplı polis birimleri eğitim tesislerinin yakınında konumlanabilir. ✔Gençlerin kentte aidiyet hissetmesi için müzik, sanat, spor tesisi fonksiyonlarının her mahalleye homojen olarak dağılması, orta ölçekli mahallelerde ise kompakt olarak; sinema, tiyatro, gösteri merkezleri, atölyeler, kurslar, oyun salonları, sanatsal faaliyetler, sergi salonları, kongre merkezi, küçük ölçekli kütüphane ve kafe-restoran içeren, her kullanıcı grubuna uygun "Çok Amaçlı Toplum Merkezi" planlanmalıdır.	✔Genç özne grubunun kullanacağı kamusal alanlar (hastane, ortaokul, lise, üniversite yüzme havuzu, spor alanları, eğlence merkezleri vb.) kent bütünü dikkate alındığında erişilebilir mesafede konumlanmalıdır. ✔Eğitim tesis alanları yer seçerken çevresindeki fonksiyonlarla uyumlu olmalı, güvenlik (yanıcı, patlayıcı) ve gürültü, ses açısından rahatsızlık verecek mekanlara uzak konumda yer seçmelidir. ✔Kamusal alanlara ve ortak kullanım alanlarına güvenli erişim tek bir ulaşım türüyle sağlanamıyorsa kullanılabilecek farklı toplu taşıma sistemlerinin entegrasyonu sağlanmalıdır. ✔Özellikle hastane alanlarının girişleri otopark ile çakışmamalı, kapalı kamusal alanların yaya giriş yolu, araç yolu, kaldırım ve otoparkları kullanıcı için güvenli ve rahat bir erişim çerçevesinde kurgulanmalıdır.

Şekil 8.4. "Gençler" üzerine geliştirilen öneriler (açık-yeşil alanlar, kamusal alanlar-ortak kullanım alanları)

YAŞLILAR			
ÖLÇEKLER / ÖLÇÜTLER	**SOKAK**	**MAHALLE**	**KENT BÜTÜNÜ**
Genel İlkeler - Kalite Ölçütleri	✔**Güvenlik** ✔**Erişilebilirlik** ✔**Katılım/Görünürlük/Hareketlilik** ✔**Konfor** ✔**Yaşanabilirlik** ✔**Aktiflik**	✔**Güvenlik** ✔**Erişilebilirlik** ✔**Katılım/Görünürlük/Hareketlilik** ✔**Konfor** ✔**Yaşanabilirlik** ✔**Aktiflik**	Kent bütününün bir sistem olarak makro ölçekte ***"kapsayıcı"*** planlama yaklaşımı ile ele alınması gerekmektedir. Yaşlı özne grubu için genel ilkeler ve kalite ölçütleri; •Güvenlik •Erişilebilirlik •Katılım/Görünürlük/Hareketlilik •Konfor •Yaşanabilirlik
Ulaşım - Erişebilirlik	✔Sokaklarda trafik işaretleri yaşlıların anlayabileceği, görebileceği şekilde göz önünde bulundurulmalıdır. ✔Kaldırım genişlikleri üç kişi yan yana yürüyebilecek şekilde tasarlanmalıdır. Kaldırımların yükseklikleri, rampalar ve kent mobilyaları yaşlılar için ergonomik şekilde tasarlanmalıdır. ✔Sokaklar çeşitli ağaç ve peyzaj ögeleri içermeli ancak kaldırım üzerinde bulunan yeşil alan şeridi, duraklar ve kentsel mobilyalar kaldırım genişliğini daraltmayacak şekilde tasarlanmalıdır. ✔Toplu taşıma araçlarına ve duraklara sesli sinyalizasyon sistemi adapte edilmelidir.	✔Yaşlıların mahallelerinde kullanım alanları genellikle günlük ihtiyaçlarını gidermek için market, manav, kasap, pazar, aile sağlığı merkezi, ibadet etmek için cami, varsa mescit, kendi yaş grubu ile vakit geçirmek için kıraathaneler ve oturmak, dinlenmek için park alanlarıdır. Yaşlı bireylerin gündelik hayatını kolaylaştırmak ve ev dışında da aktif olmalarını sağlamak için bu mekanlara olan erişimin yaya ağırlıklı olarak planlanması gerekmektedir. ✔Alışveriş yapılan mekanlardan eve dönerken ya da yorulduklarında oturup dinelebilmeleri için belirli aralıklarla, hava şartlarına karşı korunaklı oturma alanları tasarlanmalıdır. ✔Ana ulaşım akslarında yol boyu otoparklar planlanmalı ve bu alanların trafik işaretleri, hız kesiciler ile güvenliği	✔Kent bütününde taşıt yoğunluğu olabildiğince azaltılmalı, yaya-bisiklet ve toplu taşıma ulaşım sistemlerinin birbiri ile entegrasyonu sağlanmalıdır. ✔Toplu taşıma hizmetlerinin sık ve güvenilir olması, düşük maliyetli ya da mümkünse ücretsiz sunulması ve kent bütününde yaygın bir ağa sahip olması gerekmektedir. ✔Yoğun araç trafiğine sahip ulaşım akslarıyla konut alanları arası yeşil bir tampon bölge ile etkileşimi ve araç gürültüsü azaltılmalıdır.
Kent Merkezi - Kentsel Hizmetler	✔Sokak ölçeğinde kaldırımlar kentsel hizmet alanlarıdır ve standartlarına uygun olarak planlanmalıdır. ✔Belli ticaret aksları ulaşım sisteminin el verdiği ölçüde yayalaştırılmalıdır. ✔Kent merkezinde yoğun olarak kullanılan durakların yaya yolu ve kaldırımlar ile ilişkisi ulaşımı engellemeyecek ve güvenilir bir erişim sağlayacak şekilde kurgulanmalıdır. ✔Sokaklarda belirli noktalara elektronik cihazlar için şarj dolum aletleri ve ergonomik olarak tasarlanmış oturma elemanları bulunmalıdır.	✔Yaşlıların ulaşım biçimi olarak çoğunlukla tercih ettiği toplu taşıma ağının, banka-atm, sağlık tesisleri, yaşlı merkezleri, park ve pazar alanları, ibadet alanları, kent merkezi, otogar, havaalanı gibi yaşlılar için öncelikli ve sık kullanılan lokasyonlara ulaşması sağlanmalıdır. ✔Bu ulaşımın tek seferde yapılabilmesi yaşlı bireyler için rahatlık, güvenlik ve konfor ifade eder. Kentte bakıma muhtaç olan ve dışarı çıkmakta zorlanan yaşlılar için kişisel ve sağlık hizmetleri sunan gezici araçlar yer almalıdır.	✔Yaşlıların ulaşım biçimi olarak çoğunlukla tercih ettiği toplu taşıma ağının, banka-atm, sağlık tesisleri, yaşlı merkezleri, park ve pazar alanları, ibadet alanları, kent merkezi, otogar, havaalanı gibi yaşlılar için öncelikli ve sık kullanılan lokasyonlara ulaşması sağlanmalıdır. ✔Bu ulaşımın tek seferde yapılabilmesi yaşlı bireyler için rahatlık, güvenlik ve konfor ifade eder. Kentte bakıma muhtaç olan ve dışarı çıkmakta zorlanan yaşlılar için kişisel ve sağlık hizmetleri sunan gezici araçlar yer almalıdır.

Şekil 8.5. "Yaşlılar" üzerine geliştirilen öneriler (genel ilkeler-kalite ölçütleri, ulaşım-erişebilirlik, kent merkezi-kentsel hizmetler)

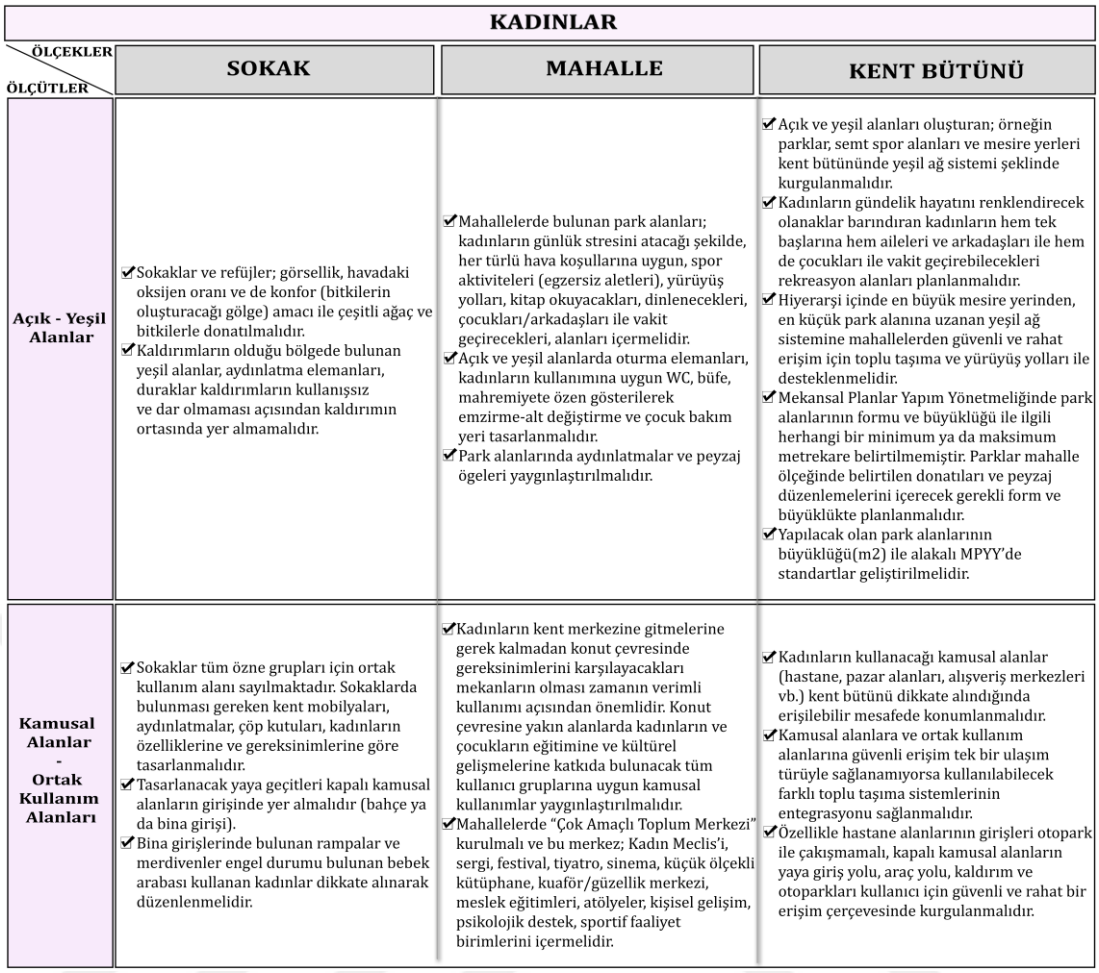
YAŞLILAR			
ÖLÇEKLER / ÖLÇÜTLER	SOKAK	MAHALLE	KENT BÜTÜNÜ
Açık - Yeşil Alanlar	✔Sokaklar ve refüjler; görsellik, havadaki oksijen oranı ve de konfor (bitkilerin oluşturacağı gölge) amacı ile çeşitli ağaç ve bitkilerle donatılmalıdır. ✔Kaldırımların olduğu bölgede bulunan yeşil alanlar, aydınlatma elemanları, duraklar kaldırımların kullanışsız ve dar olmaması açısından kaldırımın ortasında yer almamalıdır.	✔Mahallelerde bulunan park alanları; her türlü hava koşullarına uygun, spor aktiviteleri (egzersiz aletleri), yürüyüş yolları, kitap okuyacakları, dinlenecekleri, ailesi/arkadaşları ile vakit geçirecekleri, alanları içermelidir. ✔Açık ve yeşil alanlarda oturma elemanları, asansör, çok dik ve yüksek olmayan merdiven ya da rampa, merdiven korkuluğu, yeterli sayıda yönlendirici tabela, yeterli sayıda temiz ve bakımlı kamusal tuvalet gibi düzenlemeler bulunmalıdır. ✔Park alanları hava kirliliği, temizlik, bakım, aydınlatma, yüksek ses ve gürültü, saldırgan sokak hayvanları ve peyzaj ögeleri açısından yaşlılar için elverişli hale getirilmelidir.	✔Açık ve yeşil alanları oluşturan; örneğin parklar, semt spor alanları, mesire yerleri ve aile çay bahçeleri kent bütününde yeşil ağ sistemi şeklinde kurgulanmalıdır. ✔Hiyerarşi içinde en büyük mesire yerinden, en küçük park alanına uzanan yeşil ağ sistemine mahallelerden güvenli ve rahat erişim için toplu taşıma ve yürüyüş yolları ile desteklenmelidir. ✔Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliğinde park alanlarının formu ve büyüklüğü ile ilgili herhangi bir minimum ya da maksimum metrekare belirtilmemiştir. Parklar mahalle ölçeğinde belirtilen donatıları ve peyzaj düzenlemelerini içerecek gerekli form ve büyüklükte planlanmalıdır. ✔Yapılacak olan park alanlarının büyüklüğü(m2) ile alakalı MPYY'de standartlar geliştirilmelidir. ✔Kent bütünündeki farklı büyüklükteki açık ve yeşil alanlar farklı etkinliklerle donatılabilir. ✔Yaşlıların yaşadıkları çevre sosyalleşmelerini artırmalı, sağlıklı yaşamaları desteklenmelidir.
Kamusal Alanlar - Ortak Kullanım Alanları	✔Sokaklar tüm özne grupları için ortak kullanım alanı sayılmaktadır. Sokaklarda bulunması gereken kent mobilyaları, aydınlatmalar, çöp kutuları, yaşlıların kullanımına uygun olarak tasarlanmalıdır. ✔Tasarlanacak yaya geçitleri kapalı kamusal alanların girişinde yer almalıdır (bahçe ya da bina girişi). ✔Bina girişlerinde bulunan rampalar ve merdivenler yaşlıların hareket kısıtlılığı dikkate alınarak düzenlenmelidir.	✔Konut çevresinde gereksinimlerini karşılayacakları mekanların olması yaşlılar açısından önemlidir. Konut çevresine yakın alanlarda sosyal dışlanmayı önlemek, genç-yaşlı iletişimini kaybettirmemek, aktif yaşlanmayı desteklemek ve hayattan keyif almalarını sağlamak adına tüm kullanıcı gruplarına uygun kamusal kullanımlar yaygınlaştırılmalıdır. ✔Mahallelerde "Çok Amaçlı Toplum Merkezi" kurulmalı ve bu merkez; Yaşlılar Meclis'i, sergi, festival, tiyatro, sinema, küçük ölçekli kütüphane, berber, kıraathane, meslek eğitimleri, atölyeler, sağlık ve destek hizmetleri, dans, el sanatları, dikiş-nakış gibi fonksiyonlar içermelidir.	✔Yaşlıların kullanacağı kamusal alanlar (hastane, pazar alanları, alışveriş merkezleri, ibadet alanları vb.) kent bütünü dikkate alındığında erişilebilir mesafede konumlanmalıdır. ✔Kamusal alanlara ve ortak kullanım alanlarına güvenli erişim tek bir ulaşım türüyle sağlanamıyorsa kullanılabilecek farklı toplu taşıma sistemlerinin entegrasyonu sağlanmalıdır. ✔Özellikle hastane alanlarının girişleri otopark ile çakışmamalı, kapalı kamusal alanların yaya giriş yolu, araç yolu, kaldırım ve otoparkları kullanıcı için güvenli ve rahat bir erişim çerçevesinde kurgulanmalıdır. Yaya ve araç girişlerinin tanımı net olmalıdır. ✔Durak iniş noktasından bina girişine kadar mesafe yürüyüş yolu olarak devam etmeli, giriş-çıkışlar algılanabilir olmalıdır.

Şekil 8.6. "Yaşlılar" üzerine geliştirilen öneriler (açık-yeşil alanlar, kamusal alanlar-ortak kullanım alanları)

KADINLAR			
ÖLÇEKLER / ÖLÇÜTLER	SOKAK	MAHALLE	KENT BÜTÜNÜ
Genel İlkeler - Kalite Ölçütleri	✔Güvenlik ✔Erişilebilirlik ✔Katılım/Görünürlük/Hareketlilik ✔Eşitlik ✔Duyarlılık ✔Yaşanabilirlik	✔Güvenlik ✔Erişilebilirlik ✔Katılım/Görünürlük/Hareketlilik ✔Eşitlik ✔Duyarlılık ✔Yaşanabilirlik	Kent bütününün bir sistem olarak makro ölçekte ***"kapsayıcı"*** planlama yaklaşımı ile ele alınması gerekmektedir. Kadın özne grubu için genel ilkeler ve kalite ölçütleri; • Güvenlik • Erişilebilirlik • Katılım/Görünürlük/Hareketlilik • Eşitlik • Duyarlılık • Yaşanabilirlik
Ulaşım - Erişebilirlik	✔Sokaklarda trafik işaretleri düzenlenmeli, kaldırım genişlikleri bebek/pazar arabası ve bisiklet yolu düşünülerek taslanmalıdır. ✔Kaldırımların yükseklikleri, rampalar ve kent mobilyaları kadınlar için ergonomik şekilde tasarlanmalıdır. ✔Sokaklar çeşitli ağaç ve peyzaj ögeleri içermeli ancak kaldırım üzerinde bulunan yeşil alan şeridi, duraklar ve kentsel mobilyalar kaldırım genişliğini daraltmayacak şekilde tasarlanmalıdır.	✔Kadınların mahalle içerisinde günlük ihtiyaçlarını gidermek için kullandıkları mekanlar; park, market, manav, kasap, pazar vb. mekanlardır. Ayrıca çocuğunu mahallesinde bulunan okula ya da çocuk bahçesine de götürebilir. ✔Kadınların gündelik hayatını kolaylaştırmak ve ev dışında da aktif olmalarını sağlamak için bu mekanlara olan erişimin yaya ağırlıklı olarak planlanması gerekmektedir. ✔Alışveriş yapılan mekanlardan eve dönerken oturup dinlenebilmesi için hava şartlarına karşı korunaklı oturma alanları tasarlanmalıdır. ✔Kadınların kullandıkları kamusal mekanların akşam saatlerinde de kullanılabilir olması göz önüne alınarak aydınlatma ve güvenlik kameralarının yaygınlaştırılması gerekmektedir. ✔Ana ulaşım akslarında yol boyu otoparklar planlanmalı ve bu alanların trafik işaretleri, hız kesiciler ile güvenliği sağlanmalıdır. ✔Mahallelerde bulunan duraklar ve bekleme yerleri de özellikle günün karanlık saatleri için yeterince aydınlatılmalı, her türlü hava koşullarına karşı korunaklı olarak düzenlenmelidir.	✔Kent bütününde taşıt yoğunluğu olabildiğince azaltılmalı, yaya-bisiklet ve toplu taşıma ulaşım sistemlerinin birbiri ile entegrasyonu sağlanmalıdır. ✔Farklı ulaşım araçlarının kullanımında duraklar arasındaki mesafe en aza indirilmelidir. ✔Aktarma alanlarının ve bağlantı noktalarının iyi aydınlatılmış olmasına dikkat edilmelidir. ✔Kentte kurulacak ulaşım ağı sürdürülebilir bir hiyerarşi içinde olmalıdır.
Kent Merkezi - Kentsel Hizmetler	✔Kaldırımlar geniş ve rampa yükseklikleri bebek arabası kullanan kadınlar için standartlarına uygun olarak tasarlanmalıdır. ✔Belli ticaret aksları ulaşım sisteminin el verdiği ölçüde yayalaştırılmalıdır. ✔Kent merkezinde yoğun olarak kullanılan durakların yaya yolu ve kaldırımlar ile ilişkisi ulaşımı engellemeyecek ve güvenilir bir erişim sağlayacak şekilde kurgulanmalıdır. ✔Sokaklarda belirli noktalara elektronik cihazlar için şarj dolum aletleri, ücretsiz haberleşme noktaları ve ergonomik olarak tasarlanmış oturma elemanları yerleştirilmelidir. ✔Kent merkezindeki ticarethanelerin kaldırım üzerine koydukları reklam ve indirim tabelaları görselliği bozmayacak şekilde kaldırım harici görünür alanlara yerleştirilmelidir.	✔Kent merkezi birçok farklı amaçlarla kadınlar tarafından yoğun kullanılan alandır. Çocuklu veya tek başına bir kadının evinden kent merkezine gidebilmesi farklı ulaşım sistemleri ile sağlanabilir. Önemli olan evinden kent merkezine gitmek isteyen kadının güvenli ve tek seferde erişiminin sağlanmasıdır. ✔Kent merkezinde yaya yolu kullanılacaksa yaya yolu ile taşıt yolunun kesiştiği noktalarda, karşıya geçişlerde güvenli erişim sağlanmalıdır. (Üst geçit, altgeçit, yürüyen merdiven, asansör vb.) ✔Bunun yanı sıra bu noktalarda trafik levhaları ve hız kesiciler taşıt-yaya ve bisiklet kullanıcıları için oldukça önemlidir. ✔Güvenlik nedeni ile akşam saatlerinde aydınlatmalar çoğaltılmalı güvenlik kameraları yaygınlaştırılmalıdır.	✔Sosyal-kültürel alanlar ve kültür merkezlerinin kadın kullanımına, erişimine en uygun yerlerde ve kentin merkezinde konumlanmalıdır. ✔Kent merkezine ulaşım kadınlar için rahat ve erişilebilir olmalıdır. ✔Kadınların yoğun olarak kullandıkları kentsel hizmet alanları ve alışveriş merkezleri birbirlerine yakın konumlanmalı ya da toplu taşınım açısından erişilebilir olmalıdır.

Şekil 8.7. "Kadınlar" üzerine geliştirilen öneriler (genel ilkeler-kalite ölçütleri, ulaşım-erişebilirlik, kent merkezi-kentsel hizmetler)

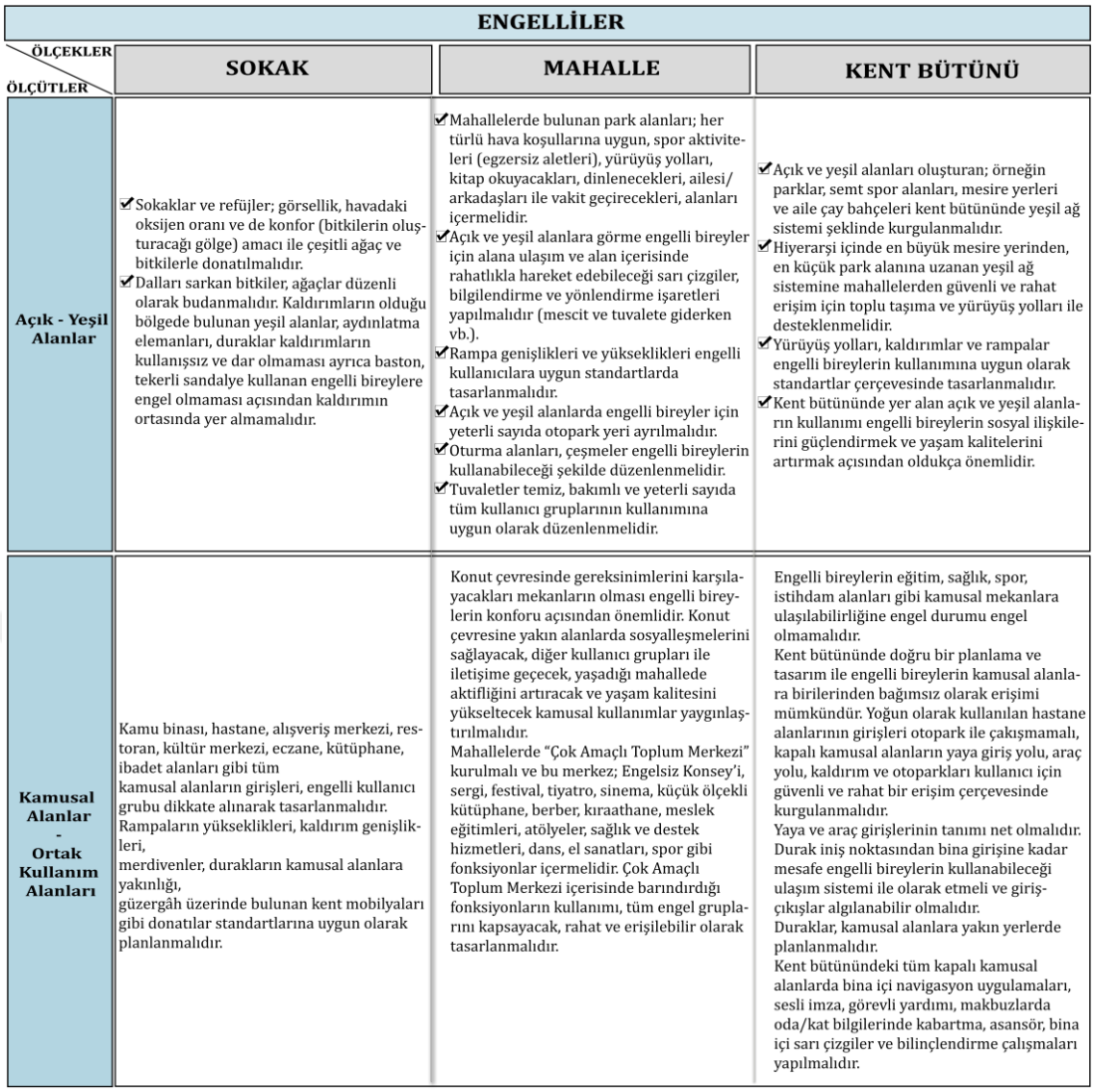

KADINLAR			
ÖLÇEKLER / ÖLÇÜTLER	SOKAK	MAHALLE	KENT BÜTÜNÜ
Açık - Yeşil Alanlar	✔Sokaklar ve refüjler; görsellik, havadaki oksijen oranı ve de konfor (bitkilerin oluşturacağı gölge) amacı ile çeşitli ağaç ve bitkilerle donatılmalıdır. ✔Kaldırımların olduğu bölgede bulunan yeşil alanlar, aydınlatma elemanları, duraklar kaldırımların kullanışsız ve dar olmaması açısından kaldırımın ortasında yer almamalıdır.	✔Mahallelerde bulunan park alanları; kadınların günlük stresini atacağı şekilde, her türlü hava koşullarına uygun, spor aktiviteleri (egzersiz aletleri), yürüyüş yolları, kitap okuyacakları, dinlenecekleri, çocukları/arkadaşları ile vakit geçirecekleri, alanları içermelidir. ✔Açık ve yeşil alanlarda oturma elemanları, kadınların kullanımına uygun WC, büfe, mahremiyete özen gösterilerek emzirme-alt değiştirme ve çocuk bakım yeri tasarlanmalıdır. ✔Park alanlarında aydınlatmalar ve peyzaj ögeleri yaygınlaştırılmalıdır.	✔Açık ve yeşil alanları oluşturan; örneğin parklar, semt spor alanları ve mesire yerleri kent bütününde yeşil ağ sistemi şeklinde kurgulanmalıdır. ✔Kadınların gündelik hayatını renklendirecek olanaklar barındıran kadınların hem tek başlarına hem aileleri ve arkadaşları ile hem de çocukları ile vakit geçirebilecekleri rekreasyon alanları planlanmalıdır. ✔Hiyerarşi içinde en büyük mesire yerinden, en küçük park alanına uzanan yeşil ağ sistemine mahallelerden güvenli ve rahat erişim için toplu taşıma ve yürüyüş yolları ile desteklenmelidir. ✔Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliğinde park alanlarının formu ve büyüklüğü ile ilgili herhangi bir minimum ya da maksimum metrekare belirtilmemiştir. Parklar mahalle ölçeğinde belirtilen donatıları ve peyzaj düzenlemelerini içerecek gerekli form ve büyüklükte planlanmalıdır. ✔Yapılacak olan park alanlarının büyüklüğü(m2) ile alakalı MPYY'de standartlar geliştirilmelidir.
Kamusal Alanlar - Ortak Kullanım Alanları	✔Sokaklar tüm özne grupları için ortak kullanım alanı sayılmaktadır. Sokaklarda bulunması gereken kent mobilyaları, aydınlatmalar, çöp kutuları, kadınların özelliklerine ve gereksinimlerine göre tasarlanmalıdır. ✔Tasarlanacak yaya geçitleri kapalı kamusal alanların girişinde yer almalıdır (bahçe ya da bina girişi). ✔Bina girişlerinde bulunan rampalar ve merdivenler engel durumu bulunan bebek arabası kullanan kadınlar dikkate alınarak düzenlenmelidir.	✔Kadınların kent merkezine gitmelerine gerek kalmadan konut çevresinde gereksinimlerini karşılayacakları mekanların olması zamanın verimli kullanımı açısından önemlidir. Konut çevresine yakın alanlarda kadınların ve çocukların eğitimine ve kültürel gelişmelerine katkıda bulunacak tüm kullanıcı gruplarına uygun kamusal kullanımlar yaygınlaştırılmalıdır. ✔Mahallelerde "Çok Amaçlı Toplum Merkezi" kurulmalı ve bu merkez; Kadın Meclis'i, sergi, festival, tiyatro, sinema, küçük ölçekli kütüphane, kuaför/güzellik merkezi, meslek eğitimleri, atölyeler, kişisel gelişim, psikolojik destek, sportif faaliyet birimlerini içermelidir.	✔Kadınların kullanacağı kamusal alanlar (hastane, pazar alanları, alışveriş merkezleri vb.) kent bütünü dikkate alındığında erişilebilir mesafede konumlanmalıdır. ✔Kamusal alanlara ve ortak kullanım alanlarına güvenli erişim tek bir ulaşım türüyle sağlanamıyorsa kullanılabilecek farklı toplu taşıma sistemlerinin entegrasyonu sağlanmalıdır. ✔Özellikle hastane alanlarının girişleri otopark ile çakışmamalı, kapalı kamusal alanların yaya giriş yolu, araç yolu, kaldırım ve otoparkları kullanıcı için güvenli ve rahat bir erişim çerçevesinde kurgulanmalıdır.

Şekil 8.8. "Kadınlar" üzerine geliştirilen öneriler (açık-yeşil alanlar, kamusal alanlar-ortak kullanım alanları)

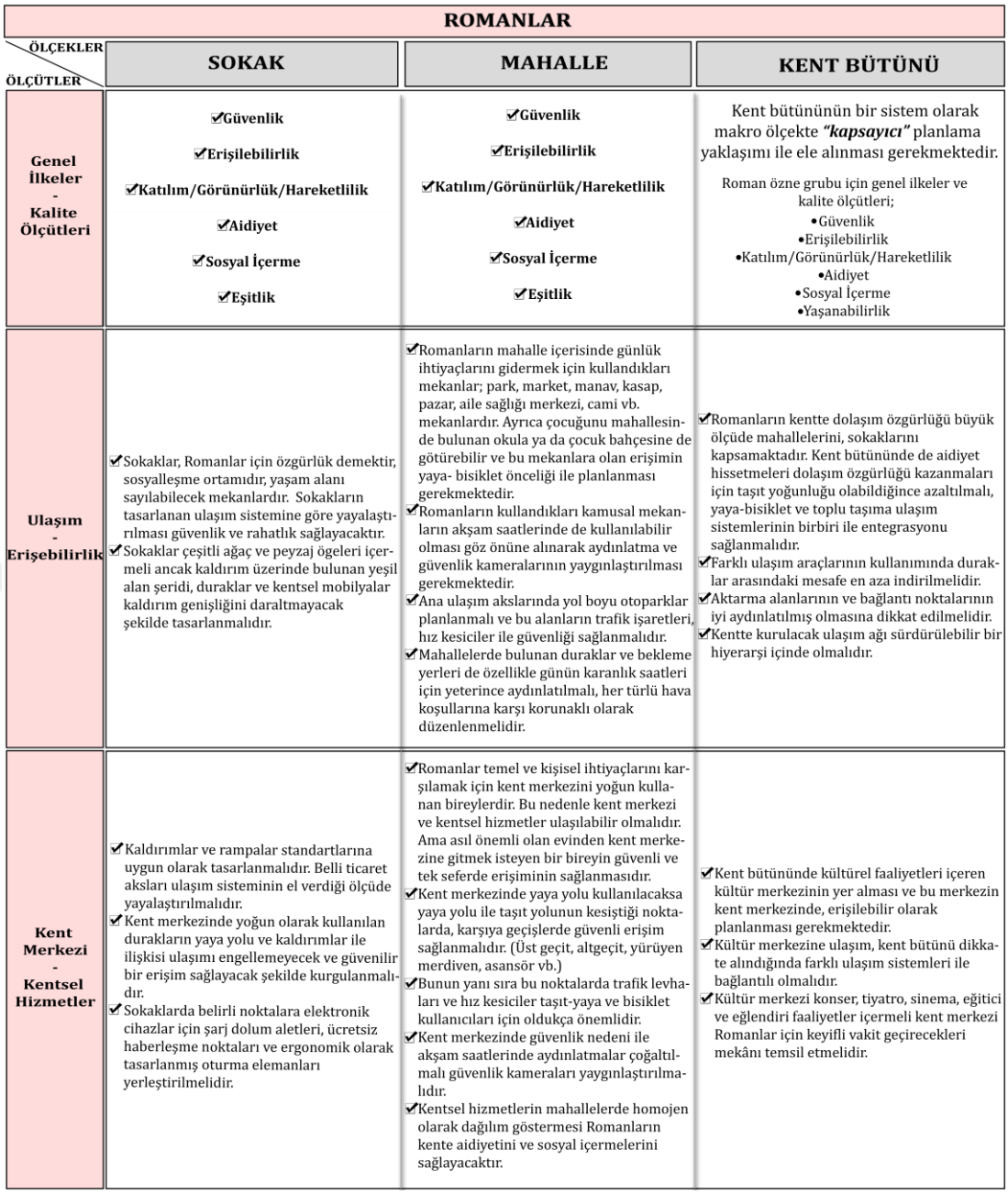
ENGELLİLER			
ÖLÇEKLER / ÖLÇÜTLER	**SOKAK**	**MAHALLE**	**KENT BÜTÜNÜ**
Genel İlkeler - Kalite Ölçütleri	✔**Güvenlik** ✔**Erişilebilirlik** ✔**Katılım/Görünürlük/Hareketlilik** ✔**Konfor** ✔**Yaşanabilirlik** ✔**Aktiflik**	✔**Güvenlik** ✔**Erişilebilirlik** ✔**Katılım/Görünürlük/Hareketlilik** ✔**Konfor** ✔**Yaşanabilirlik** ✔**Aktiflik**	Kent bütününün bir sistem olarak makro ölçekte ***"kapsayıcı"*** planlama yaklaşımı ile ele alınması gerekmektedir. Engelli özne grubu için genel ilkeler ve kalite ölçütleri; •Güvenlik •Erişilebilirlik •Katılım/Görünürlük/Hareketlilik •Konfor •Aidiyet •Yaşanabilirlik •Sürdürülebilirlik
Ulaşım - Erişebilirlik	✔Kaldırım ve yaya yollarının yüzeyi kaymaz nitelikte, kaldırım döşemeleri bitişik ve boşluksuz olmalıdır. ✔Rampaların ve kaldırımların yüzey kaplaması iklim koşullarına göre en uygun malzemeden seçilmelidir. ✔Yürüyüş yoluna dalları sarkan ağaçlarla, yoludaraltan çalı ve bitkiler düzenli olarak budanmalıdır. ✔Kentsel mobilyaların kolay görülebilmesi ve engelli bireyler tarafından rahat ulaşılabilmesi için donatıların çevreleri veya kendileri farklı renkte ve dokuda düzenlenmelidir. ✔Sokaklardaki kentsel mobilyalar (oturma elemanları, çöp kutuları, aydınlatma elemanları, trafik işaretleri, korkuluklar vb.) bireylerin hareketlerini kısıtlamayacak şekilde, standartlarına uygun ölçülerde düzenlenmeli ve yeterli sayıda gerekli aralıklarla yerleştirilmelidir. ✔Ayrıca mobilyaların kenarları kesici, delici, yaralayıcı olmayacak şekilde tasarlanmalıdır. Yürüyüş yolları ve kaldırımlar standartlara uygun genişlik ve eğime göre düzenlenmelidir. ✔Bozulmuş döşeme taşlarının bakım-onarımı yapılmalı, rampaların eğimleri ve görme engelliler için erişimde süreklilik sağlamada yardımcı olan sarı bant izleri standartlar çerçevesince düzenlenmelidir. ✔Rampa girişleri ve kaldırım üzerlerindeki park halindeki araçlar, görme engelli bireylere ve tekerlekli sandalye kullanıcıları için zorluk çıkardığından bu durumun önüne geçilmesi için gerekli önlemler alınmalıdır. ✔Bilgilendirme panoları açık ve net okunabilir, kolay anlaşılabilir, uzaktan görünebilir ve fiziksel engellilerin erişilebilirliğine cevap verecek şekilde olmalıdır.	✔ ✔Engellilerin mahallelerinde kullanım alanları genellikle günlük ihtiyaçlarını gidermek için market, manav, kasap, pazar, aile sağlığı merkezi, park, ibadet etmek için cami varsa mescit vb. mekanlardır. Engelli bireylerin gündelik hayatını kolaylaştırmak ve ev dışında da aktif olmalarını sağlamak için bu mekanlara olan erişimin engelli bireylere yönelik standartlar ile planlanması gerekmektdir. ✔Ana ulaşım akslarında engelli bireyler için standartlar ölçüsünde park alanlarının bulunduğu otopark alanları tasarlanmalıdır ve bu alanların trafik işaretleri, hız kesiciler ile güvenliği sağlanmalıdır. ✔Mahallelerde bulunan duraklar ve bekleme yerleri de engelli bireylerin kullanımına uygun tasarlanmalı, özellikle günün karanlık saatleri için yeterince aydınlatılmalı, her türlü hava koşullarına karşı korunaklı olarak düzenlenmelidir. ✔Duraklar kamusal alanlara yakın planlanmalı ve duraklarda engelliler için konforlu oturma alanları ve tekerlekli sandalye girişleri bulunmalıdır.	✔Kent bütününde taşıt yoğunluğu olabildiğince azaltılmalı, kent içi ulaşım alanlarında engelliler (fiziksel, işitme-konuşma-görme vb.) için gerekli önlemler alınmalı ve belirtilen standartlar dâhilinde, engelli bir bireyin yardım almadan bir yerden bir yere gidebileceği şekilde ulaşım ağı oluşturulmalıdır. ✔Gerekli yasal düzenlemelerle kent bütününü kapsayacak planlarda ulaşılabilirlik kriterlerinin uygulanması zorunlu hâle getirilmelidir.
Kent Merkezi - Kentsel Hizmetler	✔Aydınlatma, trafik levhaları ile süs bitkileri, çiçeklik/saksılar, yaya korkulukları gibi donatılar, yaya kaldırımı boyunca emniyet şeridi içinde düzgün olarak yerleştirilmelidir. ✔Kent merkezinde bulunan bazı dükkanların, önlerine yerleştirilen masa, sandalye ve tabelaların kaldırım üzerinde bulunan sarı çizgilerin işlevselliğini bozmayacak şekilde yerleştirilmesi sağlanmalıdır. ✔Kent merkezindeki insan kalabalığının sarı çizgilerin üzerinden yürümemesi konusunda bilinçlendirme yapılmalıdır. ✔Kent merkezinde bulunan panolara yerleştirilecek kamu spotları ile kentlerde yaşayan engellilere yönelik tutum ve davranışları konusunda farkındalık kazandırılabilir. ✔Taşıt yolu ve kavşaklarda yaya geçitleri bordür taşı ile kesilmemeli ve yaya geçidinde taşıt yolu seviyesine kadar yaya geçidi genişliğince standartlara uygun rampa yapılmalıdır.	✔Engelli bireylerin kendilerini güvende ve konforlu hissedecekleri, temel ihtiyaçlarını aktif ve yakınlarından bağımsız olarak gidermeleri için kent merkezi ve kentsel hizmetler ulaşılabilir olmalıdır. Ancak önemli olan evinden kent merkezine gitmek isteyen engelli bir bireyin güvenilir ve rahat bir biçimde erişebilmesi sağlanmalıdır. ✔Yaya geçitlerindeki trafik lambaları görme engelli bireyler için sesli bilgilendirme yapmalıdır. ✔Kent merkezinde yaya yolu kullanılacaksa yaya yolu ile taşıt yolunun kesiştiği noktalarda, karşıya geçişlerde güvenli erişim sağlanmalıdır. (Üst geçit, altgeçit, yürüyen merdiven, asansör vb.) ✔Kaldırımlar, üst geçitler çıkıntı, çukur olmayacak şekilde bakımları yapılmalıdır. Görme engellilere yönelik hissedilebilir uyarıcı ve yönlendirme yüzey uygulamaları (sarı çizgiler) yaygınlaştırılmalıdır. ✔Duraklar ve toplu taşımalarda sesli sinyalizasyon sistemleri bulunmalı, fiziksel ve görme engelli bireyler duraklara erişirken sorun yaşamamalı ve gelen otobüsü bilgilendirmek adına durakta fiziksel engelli bireylerin erişebileceği konumda butonlar bulunmalıdır. ✔Kent merkezinde yol boyu otoparklar ile uyumlu olacak şekilde engelli araç otopark yerleri ayrılmalıdır. ✔Ayrıca engelli bireylerin erişebileceği, kullanabileceği kamusal tuvaletler yaygınlaştırılmalı, kent içerisindeki bilgilendirme ve yönlendirici işaretlerin içeriklerinin anlaşılabilir, okunabilir düzeyde standartlara uygun olmasına dikkat edilmelidir.	✔Engelli bireylerin engel şekli ne olursa olsun, istihdam, sosyal ve kentsel hizmetlere bağımsız olarak erişememesi, kent içerisindeki sosyal iletişimden dışlanmasına neden olmaktadır. Kent bütününde engelli bireylerin her türlü kentsel hizmetlerden yararlanması hedeflenmeli, ayrımcılığa maruz kalmaları engellenmelidir.

Şekil 8.9. "Engelliler" üzerine geliştirilen öneriler (genel ilkeler-kalite ölçütleri, ulaşım-erişebilirlik, kent merkezi-kentsel hizmetler)

ENGELLİLER			
ÖLÇEKLER / ÖLÇÜTLER	SOKAK	MAHALLE	KENT BÜTÜNÜ
Açık - Yeşil Alanlar	✔Sokaklar ve refüjler; görsellik, havadaki oksijen oranı ve de konfor (bitkilerin oluşturacağı gölge) amacı ile çeşitli ağaç ve bitkilerle donatılmalıdır. ✔Dalları sarkan bitkiler, ağaçlar düzenli olarak budanmalıdır. Kaldırımların olduğu bölgede bulunan yeşil alanlar, aydınlatma elemanları, duraklar kaldırımların kullanışsız ve dar olmaması ayrıca baston, tekerli sandalye kullanan engelli bireylere engel olmaması açısından kaldırımın ortasında yer almamalıdır.	✔Mahallelerde bulunan park alanları; her türlü hava koşullarına uygun, spor aktiviteleri (egzersiz aletleri), yürüyüş yolları, kitap okuyacakları, dinlenecekleri, ailesi/arkadaşları ile vakit geçirecekleri, alanları içermelidir. ✔Açık ve yeşil alanlara görme engelli bireyler için alana ulaşım ve alan içerisinde rahatlıkla hareket edebileceği sarı çizgiler, bilgilendirme ve yönlendirme işaretleri yapılmalıdır (mescit ve tuvalete giderken vb.). ✔Rampa genişlikleri ve yükseklikleri engelli kullanıcılara uygun standartlarda tasarlanmalıdır. ✔Açık ve yeşil alanlarda engelli bireyler için yeterli sayıda otopark yeri ayrılmalıdır. ✔Oturma alanları, çeşmeler engelli bireylerin kullanabileceği şekilde düzenlenmelidir. ✔Tuvaletler temiz, bakımlı ve yeterli sayıda tüm kullanıcı gruplarının kullanımına uygun olarak düzenlenmelidir.	✔Açık ve yeşil alanları oluşturan; örneğin parklar, semt spor alanları, mesire yerleri ve aile çay bahçeleri kent bütününde yeşil ağ sistemi şeklinde kurgulanmalıdır. ✔Hiyerarşi içinde en büyük mesire yerinden, en küçük park alanına uzanan yeşil ağ sistemine mahallelerden güvenli ve rahat erişim için toplu taşıma ve yürüyüş yolları ile desteklenmelidir. ✔Yürüyüş yolları, kaldırımlar ve rampalar engelli bireylerin kullanımına uygun olarak standartlar çerçevesinde tasarlanmalıdır. ✔Kent bütününde yer alan açık ve yeşil alanların kullanımı engelli bireylerin sosyal ilişkilerini güçlendirmek ve yaşam kalitelerini artırmak açısından oldukça önemlidir.
Kamusal Alanlar - Ortak Kullanım Alanları	Kamu binası, hastane, alışveriş merkezi, restoran, kültür merkezi, eczane, kütüphane, ibadet alanları gibi tüm kamusal alanların girişleri, engelli kullanıcı grubu dikkate alınarak tasarlanmalıdır. Rampaların yükseklikleri, kaldırım genişlikleri, merdivenler, durakların kamusal alanlara yakınlığı, güzergâh üzerinde bulunan kent mobilyaları gibi donatılar standartlarına uygun olarak planlanmalıdır.	Konut çevresinde gereksinimlerini karşılayacakları mekanların olması engelli bireylerin konforu açısından önemlidir. Konut çevresine yakın alanlarda sosyalleşmelerini sağlayacak, diğer kullanıcı grupları ile iletişime geçecek, yaşadığı mahallede aktifliğini artıracak ve yaşam kalitesini yükseltecek kamusal kullanımlar yaygınlaştırılmalıdır. Mahallelerde "Çok Amaçlı Toplum Merkezi" kurulmalı ve bu merkez; Engelsiz Konsey'i, sergi, festival, tiyatro, sinema, küçük ölçekli kütüphane, berber, kıraathane, meslek eğitimleri, atölyeler, sağlık ve destek hizmetleri, dans, el sanatları, spor gibi fonksiyonlar içermelidir. Çok Amaçlı Toplum Merkezi içerisinde barındırdığı fonksiyonların kullanımı, tüm engel gruplarını kapsayacak, rahat ve erişilebilir olarak tasarlanmalıdır.	Engelli bireylerin eğitim, sağlık, spor, istihdam alanları gibi kamusal mekanlara ulaşılabilirliğine engel durumu engel olmamalıdır. Kent bütününde doğru bir planlama ve tasarım ile engelli bireylerin kamusal alanlara birilerinden bağımsız olarak erişimi mümkündür. Yoğun olarak kullanılan hastane alanlarının girişleri otopark ile çakışmamalı, kapalı kamusal alanların yaya giriş yolu, araç yolu, kaldırım ve otoparkları kullanıcı için güvenli ve rahat bir erişim çerçevesinde kurgulanmalıdır. Yaya ve araç girişlerinin tanımı net olmalıdır. Durak iniş noktasından bina girişine kadar mesafe engelli bireylerin kullanabileceği ulaşım sistemi ile olarak etmeli ve giriş-çıkışlar algılanabilir olmalıdır. Duraklar, kamusal alanlara yakın yerlerde planlanmalıdır. Kent bütünündeki tüm kapalı kamusal alanlarda bina içi navigasyon uygulamaları, sesli imza, görevli yardımı, makbuzlarda oda/kat bilgilerinde kabartma, asansör, bina içi sarı çizgiler ve bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

Şekil 8.10. "Engelliler" üzerine geliştirilen öneriler (açık-yeşil alanlar, kamusal alanlar-ortak kullanım alanları)

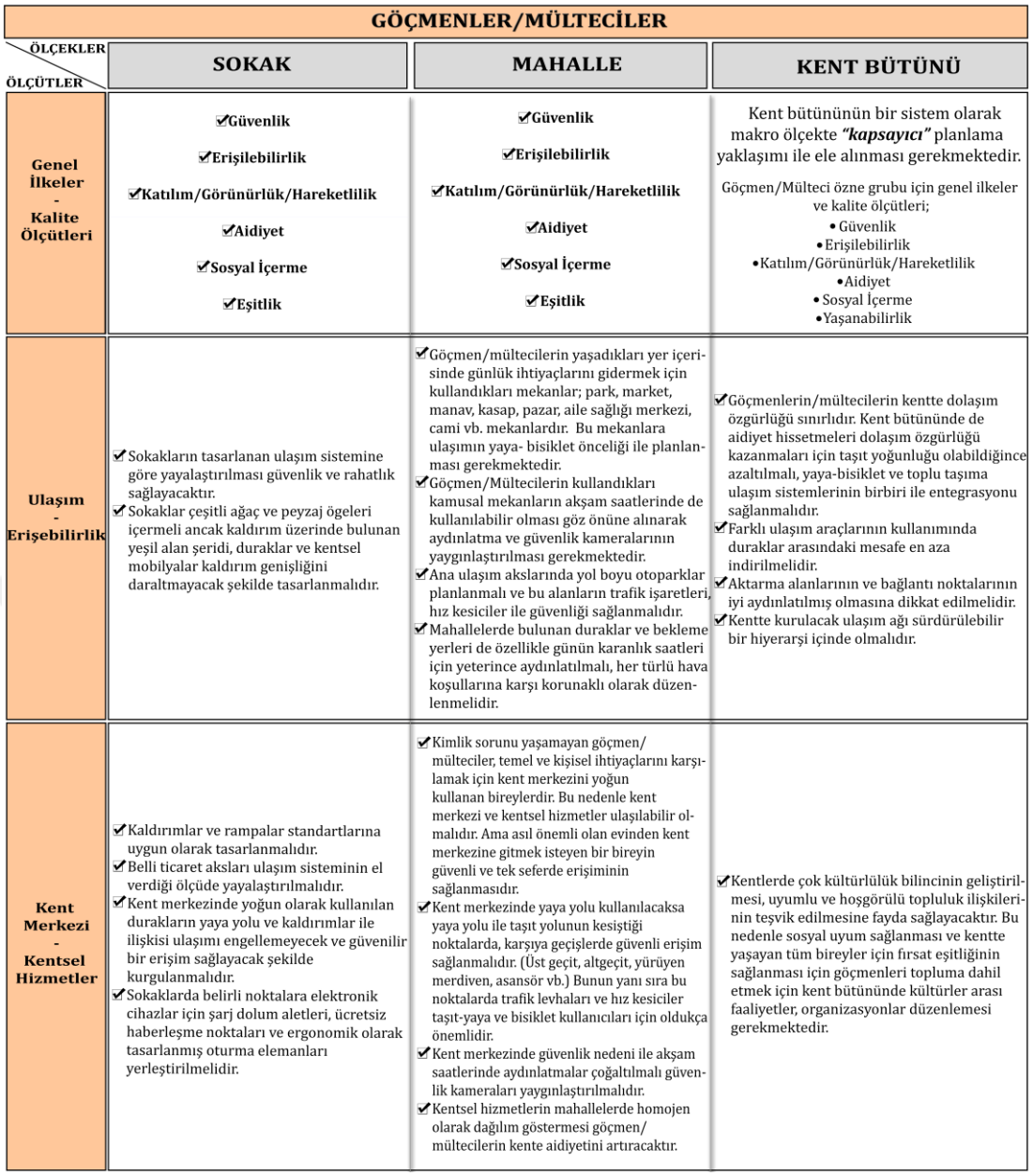

ROMANLAR			
ÖLÇEKLER / ÖLÇÜTLER	SOKAK	MAHALLE	KENT BÜTÜNÜ
Genel İlkeler - Kalite Ölçütleri	✔Güvenlik ✔Erişilebilirlik ✔Katılım/Görünürlük/Hareketlilik ✔Aidiyet ✔Sosyal İçerme ✔Eşitlik	✔Güvenlik ✔Erişilebilirlik ✔Katılım/Görünürlük/Hareketlilik ✔Aidiyet ✔Sosyal İçerme ✔Eşitlik	Kent bütününün bir sistem olarak makro ölçekte ***"kapsayıcı"*** planlama yaklaşımı ile ele alınması gerekmektedir. Roman özne grubu için genel ilkeler ve kalite ölçütleri; •Güvenlik •Erişilebilirlik •Katılım/Görünürlük/Hareketlilik •Aidiyet •Sosyal İçerme •Yaşanabilirlik
Ulaşım - Erişebilirlik	✔Sokaklar, Romanlar için özgürlük demektir, sosyalleşme ortamıdır, yaşam alanı sayılabilecek mekanlardır. Sokakların tasarlanan ulaşım sistemine göre yayalaştırılması güvenlik ve rahatlık sağlayacaktır. ✔Sokaklar çeşitli ağaç ve peyzaj ögeleri içermeli ancak kaldırım üzerinde bulunan yeşil alan şeridi, duraklar ve kentsel mobilyalar kaldırım genişliğini daraltmayacak şekilde tasarlanmalıdır.	✔Romanların mahalle içerisinde günlük ihtiyaçlarını gidermek için kullandıkları mekanlar; park, market, manav, kasap, pazar, aile sağlığı merkezi, cami vb. mekanlardır. Ayrıca çocuğunu mahallesinde bulunan okula ya da çocuk bahçesine de götürebilir ve bu mekanlara olan erişimin yaya- bisiklet önceliği ile planlanması gerekmektedir. ✔Romanların kullandıkları kamusal mekanların akşam saatlerinde de kullanılabilir olması göz önüne alınarak aydınlatma ve güvenlik kameralarının yaygınlaştırılması gerekmektedir. ✔Ana ulaşım akslarında yol boyu otoparklar planlanmalı ve bu alanların trafik işaretleri, hız kesiciler ile güvenliği sağlanmalıdır. ✔Mahallelerde bulunan duraklar ve bekleme yerleri de özellikle günün karanlık saatleri için yeterince aydınlatılmalı, her türlü hava koşullarına karşı korunaklı olarak düzenlenmelidir.	✔Romanların kentte dolaşım özgürlüğü büyük ölçüde mahallelerini, sokaklarını kapsamaktadır. Kent bütününde de aidiyet hissetmeleri dolaşım özgürlüğü kazanmaları için taşıt yoğunluğu olabildiğince azaltılmalı, yaya-bisiklet ve toplu taşıma ulaşım sistemlerinin birbiri ile entegrasyonu sağlanmalıdır. ✔Farklı ulaşım araçlarının kullanımında duraklar arasındaki mesafe en aza indirilmelidir. ✔Aktarma alanlarının ve bağlantı noktalarının iyi aydınlatılmış olmasına dikkat edilmelidir. ✔Kentte kurulacak ulaşım ağı sürdürülebilir bir hiyerarşi içinde olmalıdır.
Kent Merkezi - Kentsel Hizmetler	✔Kaldırımlar ve rampalar standartlarına uygun olarak tasarlanmalıdır. Belli ticaret aksları ulaşım sisteminin el verdiği ölçüde yayalaştırılmalıdır. ✔Kent merkezinde yoğun olarak kullanılan durakların yaya yolu ve kaldırımlar ile ilişkisi ulaşımı engellemeyecek ve güvenilir bir erişim sağlayacak şekilde kurgulanmalıdır. ✔Sokaklarda belirli noktalara elektronik cihazlar için şarj dolum aletleri, ücretsiz haberleşme noktaları ve ergonomik olarak tasarlanmış oturma elemanları yerleştirilmelidir.	✔Romanlar temel ve kişisel ihtiyaçlarını karşılamak için kent merkezini yoğun kullanan bireylerdir. Bu nedenle kent merkezi ve kentsel hizmetler ulaşılabilir olmalıdır. Ama asıl önemli olan evinden kent merkezine gitmek isteyen bir bireyin güvenli ve tek seferde erişiminin sağlanmasıdır. ✔Kent merkezinde yaya yolu kullanılacaksa yaya yolu ile taşıt yolunun kesiştiği noktalarda, karşıya geçişlerde güvenli erişim sağlanmalıdır. (Üst geçit, altgeçit, yürüyen merdiven, asansör vb.) ✔Bunun yanı sıra bu noktalarda trafik levhaları ve hız kesiciler taşıt-yaya ve bisiklet kullanıcıları için oldukça önemlidir. ✔Kent merkezinde güvenlik nedeni ile akşam saatlerinde aydınlatmalar çoğaltılmalı güvenlik kameraları yaygınlaştırılmalıdır. ✔Kentsel hizmetlerin mahallelerde homojen olarak dağılım göstermesi Romanların kente aidiyetini ve sosyal içermelerini sağlayacaktır.	✔Kent bütününde kültürel faaliyetleri içeren kültür merkezinin yer alması ve bu merkezin kent merkezinde, erişilebilir olarak planlanması gerekmektedir. ✔Kültür merkezine ulaşım, kent bütünü dikkate alındığında farklı ulaşım sistemleri ile bağlantılı olmalıdır. ✔Kültür merkezi konser, tiyatro, sinema, eğitici ve eğlendiri faaliyetler içermeli kent merkezi Romanlar için keyifli vakit geçirecekleri mekânı temsil etmelidir.

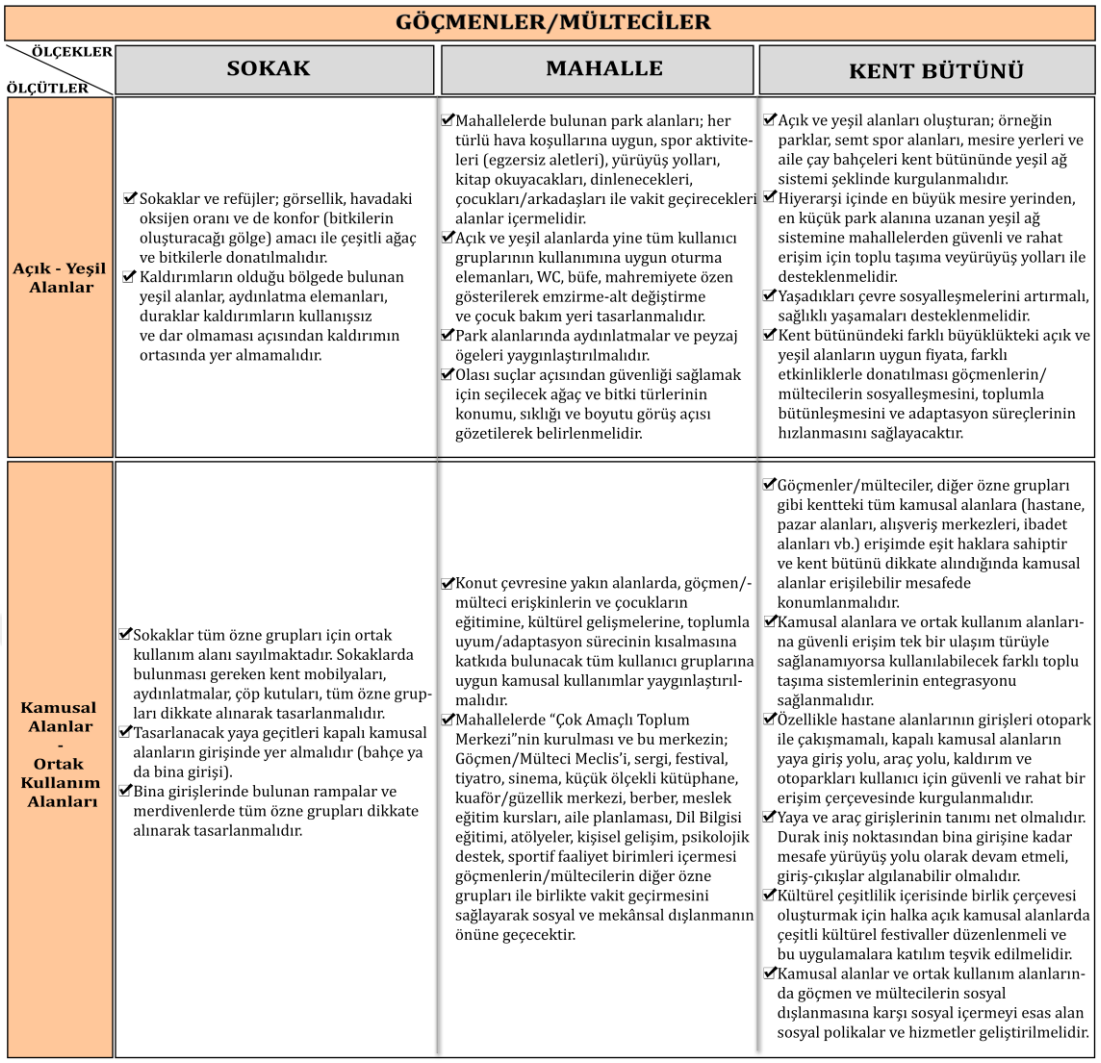
Şekil 8.11. "Romanlar" üzerine geliştirilen öneriler (genel ilkeler-kalite ölçütleri, ulaşım-erişebilirlik, kent merkezi-kentsel hizmetler)

ROMANLAR			
ÖLÇEKLER / ÖLÇÜTLER	SOKAK	MAHALLE	KENT BÜTÜNÜ
Açık - Yeşil Alanlar	✔Sokaklar ve refüjler; görsellik, havadaki oksijen oranı ve de konfor (bitkilerin oluşturacağı gölge) amacı ile çeşitli ağaç ve bitkilerle donatılmalıdır. ✔Kaldırımların olduğu bölgede bulunan yeşil alanlar, aydınlatma elemanları, duraklar kaldırımların kullanışsız ve dar olmaması açısından kaldırımın ortasında yer almamalıdır.	✔Romanlar kimliklerini ve kültürlerini korumak için mahalleleri dışında vakit geçirdikleri yer yok denecek kadar azdır. Bu nedenle mahallelerinde bulunan park alanları; her türlü hava koşullarına uygun, spor aktiviteleri (egzersiz aletleri), yürüyüş yolları, kitap okuyacakları, dinlenecekleri, çocukları/arkadaşları ile vakit geçirecekleri alanlar içermelidir. ✔Açık ve yeşil alanlarda yine tüm kullanıcı gruplarının kullanımına uygun oturma elemanları, WC, büfe, mahremiyete özen gösterilerek emzirme-alt değiştirme ve çocuk bakım yeri tasarlanmalıdır. ✔Park alanlarında aydınlatmalar ve peyzaj ögeleri yaygınlaştırılmalıdır. ✔Olası suçlar açısından güvenliği sağlamak için seçilecek ağaç ve bitki türlerinin konumu, sıklığı ve boyutu görüş açısı gözetilerek belirlenmelidir.	✔Açık ve yeşil alanları oluşturan; örneğin parklar, semt spor alanları, mesire yerleri ve aile çay bahçeleri kent bütününde yeşil ağ sistemi şeklinde kurgulanmalıdır. ✔Hiyerarşi içinde en büyük mesire yerinden, en küçük park alanına uzanan yeşil ağ sistemine mahallelerden güvenli ve rahat erişim için toplu taşıma ve yürüyüş yolları ile desteklenmelidir. ✔Yaşadıkları çevre sosyalleşmelerini artırmalı, sağlıklı yaşamaları desteklenmelidir. ✔Kent bütünündeki farklı büyüklükteki açık ve yeşil alanların uygun fiyata, farklı etkinliklerle donatılması Romanların sosyalleşmesini, toplumla bütünleşmesini, onlar hakkında oluşan ön yargıların kırılmasını sağlayacaktır.
Kamusal Alanlar - Ortak Kullanım Alanları	✔Sokaklar tüm özne grupları için ortak kullanım alanı sayılmaktadır. Sokaklarda bulunması gereken kent mobilyaları, aydınlatmalar, çöp kutuları, tüm özne grupları dikkate alınarak tasarlanmalıdır. ✔Tasarlanacak yaya geçitleri kapalı kamusal alanların girişinde yer almalıdır (bahçe ya da bina girişi). ✔Bina girişlerinde bulunan rampalar ve merdivenler engel durumu bulunan bebek arabası kullanan Roman bireyler dikkate alınarak düzenlenmelidir.	✔Gönüllülüğe ya da zorunluluğa esas olarak konut ayrışması yaşayan Romanların, Konut çevresine yakın alanlarda, Roman erişkinlerin ve çocukların eğitimine, kültürel gelişmelerine katkıda bulunacak tüm kullanıcı gruplarına uygun kamusal kullanımlar yaygınlaştırılmalıdır. ✔Mahallelerde "Çok Amaçlı Toplum Merkezi"nin kurulması ve bu merkezin; Roman Meclis'i, sergi, festival, tiyatro, sinema, küçük ölçekli kütüphane, kuaför/-güzellik merkezi, berber, aile planlaması, meslek eğitim kursları, atölyeler, kişisel gelişim, psikolojik destek, sportif faaliyet birimleri içermesi Romanların diğer özne grupları ile birlikte vakit geçirmesini sağlayarak sosyal ve mekânsal dışlanmanın önüne geçecektir.	✔Romanlarında diğer özne grupları gibi kentteki tüm kamusal alanlara (hastane, pazar alanları, alışveriş merkezleri, ibadet alanları vb.) erişimde eşit haklara sahiptir ve kent bütünü dikkate alındığında kamusal alanlar erişilebilir mesafede konumlanmalıdır. ✔Kamusal alanlara ve ortak kullanım alanlarına güvenli erişim tek bir ulaşım türüyle sağlanamıyorsa kullanılabilecek farklı toplu taşıma sistemlerinin entegrasyonu sağlanmalıdır. ✔Özellikle hastane alanlarının girişleri otopark ile çakışmamalı, kapalı kamusal alanların yaya giriş yolu, araç yolu, kaldırım ve otoparkları kullanıcı için güvenli ve rahat bir erişim çerçevesinde kurgulanmalıdır. ✔Yaya ve araç girişlerinin tanımı net olmalıdır. Durak iniş noktasından bina girişine kadar mesafe yürüyüş yolu olarak devam etmeli, giriş-çıkışlar algılanabilir olmalıdır.

Şekil 8.12. "Romanlar" üzerine geliştirilen öneriler (açık-yeşil alanlar, kamusal alanlar-ortak kullanım alanları)

Şekil 8.13. "Göçmenler/Mülteciler" üzerine geliştirilen öneriler (genel ilkeler-kalite ölçütleri, ulaşım-erişebilirlik, kent merkezi-kentsel hizmetler)

GÖÇMENLER/MÜLTECİLER			
ÖLÇEKLER / ÖLÇÜTLER	SOKAK	MAHALLE	KENT BÜTÜNÜ
Açık - Yeşil Alanlar	✔Sokaklar ve refüjler; görsellik, havadaki oksijen oranı ve de konfor (bitkilerin oluşturacağı gölge) amacı ile çeşitli ağaç ve bitkilerle donatılmalıdır. ✔Kaldırımların olduğu bölgede bulunan yeşil alanlar, aydınlatma elemanları, duraklar kaldırımların kullanışsız ve dar olmaması açısından kaldırımın ortasında yer almamalıdır.	✔Mahallelerde bulunan park alanları; her türlü hava koşullarına uygun, spor aktiviteleri (egzersiz aletleri), yürüyüş yolları, kitap okuyacakları, dinlenecekleri, çocukları/arkadaşları ile vakit geçirecekleri alanlar içermelidir. ✔Açık ve yeşil alanlarda yine tüm kullanıcı gruplarının kullanımına uygun oturma elemanları, WC, büfe, mahremiyete özen gösterilerek emzirme-alt değiştirme ve çocuk bakım yeri tasarlanmalıdır. ✔Park alanlarında aydınlatmalar ve peyzaj ögeleri yaygınlaştırılmalıdır. ✔Olası suçlar açısından güvenliği sağlamak için seçilecek ağaç ve bitki türlerinin konumu, sıklığı ve boyutu görüş açısı gözetilerek belirlenmelidir.	✔Açık ve yeşil alanları oluşturan; örneğin parklar, semt spor alanları, mesire yerleri ve aile çay bahçeleri kent bütününde yeşil ağ sistemi şeklinde kurgulanmalıdır. ✔Hiyerarşi içinde en büyük mesire yerinden, en küçük park alanına uzanan yeşil ağ sistemine mahallelerden güvenli ve rahat erişim için toplu taşıma veyürüyüş yolları ile desteklenmelidir. ✔Yaşadıkları çevre sosyalleşmelerini artırmalı, sağlıklı yaşamaları desteklenmelidir. ✔Kent bütünündeki farklı büyüklükteki açık ve yeşil alanların uygun fiyata, farklı etkinliklerle donatılması göçmenlerin/mültecilerin sosyalleşmesini, toplumla bütünleşmesini ve adaptasyon süreçlerinin hızlanmasını sağlayacaktır.
Kamusal Alanlar - Ortak Kullanım Alanları	✔Sokaklar tüm özne grupları için ortak kullanım alanı sayılmaktadır. Sokaklarda bulunması gereken kent mobilyaları, aydınlatmalar, çöp kutuları, tüm özne grupları dikkate alınarak tasarlanmalıdır. ✔Tasarlanacak yaya geçitleri kapalı kamusal alanların girişinde yer almalıdır (bahçe ya da bina girişi). ✔Bina girişlerinde bulunan rampalar ve merdivenlerde tüm özne grupları dikkate alınarak tasarlanmalıdır.	✔Konut çevresine yakın alanlarda, göçmen/-mülteci erişkinlerin ve çocukların eğitimine, kültürel gelişmelerine, toplumla uyum/adaptasyon sürecinin kısalmasına katkıda bulunacak tüm kullanıcı gruplarına uygun kamusal kullanımlar yaygınlaştırılmalıdır. ✔Mahallelerde "Çok Amaçlı Toplum Merkezi"nin kurulması ve bu merkezin; Göçmen/Mülteci Meclis'i, sergi, festival, tiyatro, sinema, küçük ölçekli kütüphane, kuaför/güzellik merkezi, berber, meslek eğitim kursları, aile planlaması, Dil Bilgisi eğitimi, atölyeler, kişisel gelişim, psikolojik destek, sportif faaliyet birimleri içermesi göçmenlerin/mültecilerin diğer özne grupları ile birlikte vakit geçirmesini sağlayarak sosyal ve mekânsal dışlanmanın önüne geçecektir.	✔Göçmenler/mülteciler, diğer özne grupları gibi kentteki tüm kamusal alanlara (hastane, pazar alanları, alışveriş merkezleri, ibadet alanları vb.) erişimde eşit haklara sahiptir ve kent bütünü dikkate alındığında kamusal alanlar erişilebilir mesafede konumlanmalıdır. ✔Kamusal alanlara ve ortak kullanım alanlarına güvenli erişim tek bir ulaşım türüyle sağlanamıyorsa kullanılabilecek farklı toplu taşıma sistemlerinin entegrasyonu sağlanmalıdır. ✔Özellikle hastane alanlarının girişleri otopark ile çakışmamalı, kapalı kamusal alanların yaya giriş yolu, araç yolu, kaldırım ve otoparkları kullanıcı için güvenli ve rahat bir erişim çerçevesinde kurgulanmalıdır. ✔Yaya ve araç girişlerinin tanımı net olmalıdır. Durak iniş noktasından bina girişine kadar mesafe yürüyüş yolu olarak devam etmeli, giriş-çıkışlar algılanabilir olmalıdır. ✔Kültürel çeşitlilik içerisinde birlik çerçevesi oluşturmak için halka açık kamusal alanlarda çeşitli kültürel festivaller düzenlenmeli ve bu uygulamalara katılım teşvik edilmelidir. ✔Kamusal alanlar ve ortak kullanım alanlarında göçmen ve mültecilerin sosyal dışlanmasına karşı sosyal içermeyi esas alan sosyal polikalar ve hizmetler geliştirilmelidir.

Şekil 8.14. "Göçmenler/Mülteciler" üzerine geliştirilen öneriler (açık-yeşil alanlar, kamusal alanlar-ortak kullanım alanları)

Yukarıda her bir özne grubu için geliştirilen önerilere ek olarak ilgili yönetmeliklerde de tüm özne gruplarının gereksinim duyduğu, erişilebilir, güvenli, rahat hareket edebilecekleri, sağlıklı gelişimlerini destekleyici örneğin; çocukların temel gereksinimlerinden olan oyun gereksinimlerini nitelik ve nicelik olarak karşılayacak mekânların planlanması, gençlerin bedensel, zihinsel, sosyal ve psişik gereksinimlerini karşılamaya yönelik, kendilerini ifade etmelerine olanak sağlayacak sosyo-kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlere uygun mekânların planlanması, yaşlıların yaşlılık dönemine bağlı hareket ve dolaşım kısıtlarını, sosyal psişik gereksinimlerini karşılayan, toplumsal yaşama katılımlarına yönelik kamusal mekânların planlanması, kadınların güvenilir çevrelerde alışveriş yapma, çocuğunu okula götürüp-getirme gibi işlerini yakın

mesafede ve kısa sürede tamamlayabilecekleri, kendilerine vakit ayırıp, fiziksel, sosyal gereksinimlerini karşılayabilecekleri, kamusal hizmetlere erkeklerle eşit biçimde erişebilecekleri mekânların planlanması, engellilerin daha erişilebilir, gereksinimlerine uygun ve kamusal hayata katılımlarını sağlayacak mekânların planlaması, Romanların ve göçmenlerin/mültecilerin sosyal içermelerini destekleyici, çeşitli sorunlarına çözümler sunan ve dışlanmasını engelleyici kentsel mekânların, imar planlarında somutlaştırılması, uygulanabilirliğinin sağlanması için bağlayıcı ifadelerin yer alması önem arz etmektedir.

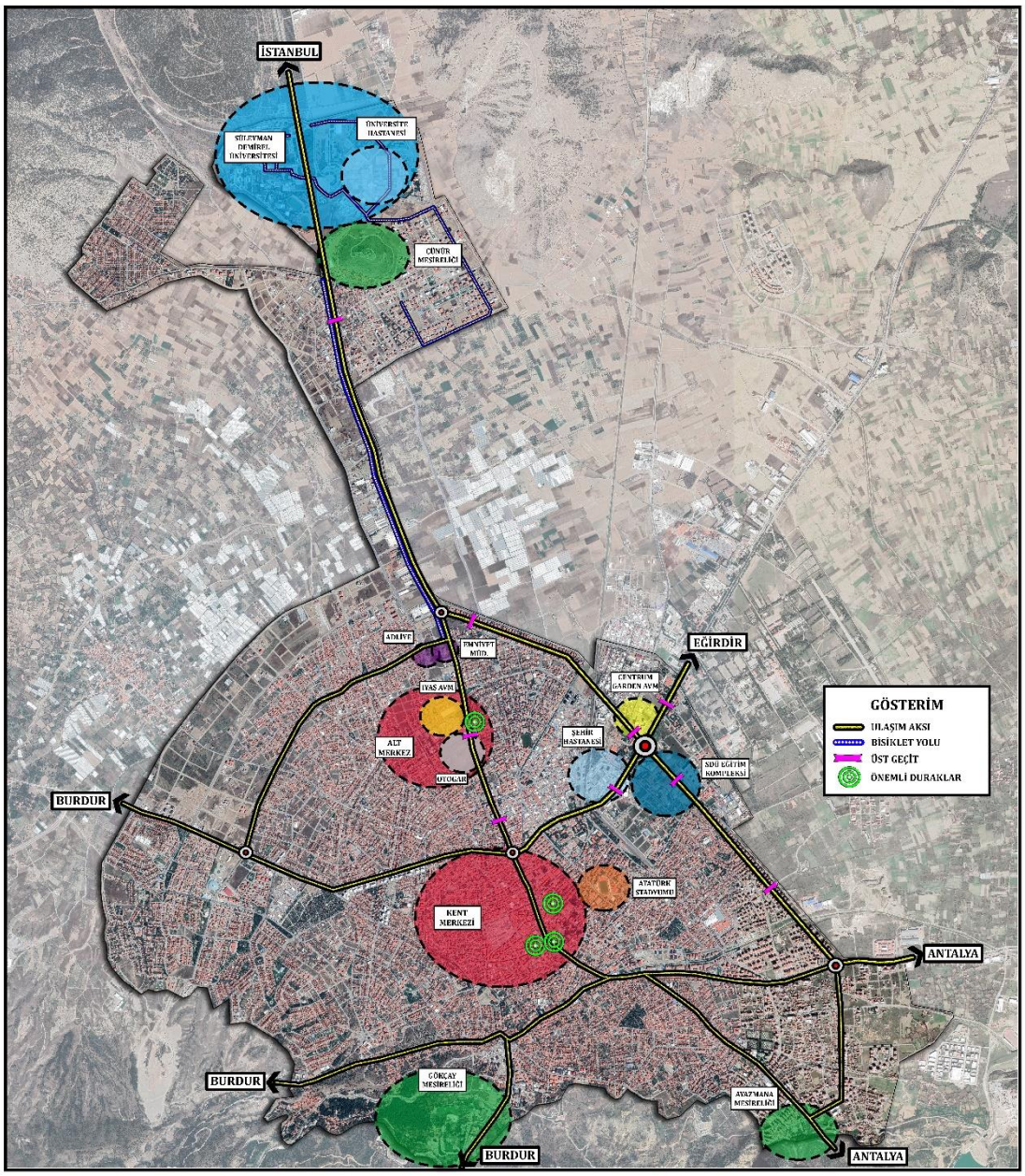
Özne gruplarının kullanacağı, planlanması ve tasarlanması gereken kamusal mekânlar, "sokak", "mahalle" ve "kent bütünü" ölçeklerinde ele alınarak kişi başına düşen metrekare standartları açısından farklı büyüklüklerde tanımlanmalı, ilgili yönetmeliklerde yer alan kamusal mekânları içeren tanımlar, her bir özne grubunun gereksinimlerini/taleplerini yansıtacak içerikte olmalıdır. Açık ve yeşil alanlarda bulunması gereken donatıların kullanıcı gruplarının gereksinimleri dikkate alınarak belirlenmesi ve her kullanıcı grubuna uygun donatıların, ilgili yönetmeliklerde standartlarının yer alması gerekmektedir. Ayrıca kamusal alanların yer seçimi açısından çevresindeki kullanımlarla aykırılık teşkil etmeyecek ve özne grupları için tehlike oluşturmayacak şekilde konumlanmaları için hükümler yer almalıdır. Özellikle EK-2 tablosunda (Şekil 4.1) geçen asgari büyüklükler haricinde okul alanlarının çekme mesafelerine ve kamusal alanların bahçelerine dair standartlar getirilmeli, yönetmeliklerde yer alan "yapılabilir" ifadesi kesin bir yargı içermediğinden açık/yeşil alanlarda yapılması zorunlu yapı veya yapıların niteliklerine dair "yapılır, yapılması zorunludur" ifadesi eklenmelidir.

8.2. "Herkese Dost Isparta" İçin Değerlendirmeler

Çalışma kapsamında Isparta kenti değerlendirildiğinde, kent merkezi ve alt merkezlerin yoğun olarak kullanıldığı görülmüştür. Bu alanlara kent merkezinden toplu taşınım açısından erişilebilirlik yeterli düzeydedir. Çünkü tüm mahallelere uğrayan otobüsler kent merkezinden geçmektedir ve kent merkezinde tüm mahallelerden gelen otobüslerin iniş-biniş noktası olan iki adet durak bulunmaktadır. Kaymakkapı Meydanında ve Iyaşpark Oteli önünde

bulunan ana duraklar yer seçimi açısından değerlendirildiğinde, trafik ve yaya güvenliği açısından tehlike arz edebilmektedir. Bunun nedeni ise durakların kavşak noktalarına çok yakın konumda olup taşıt, yaya ve otobüs geçişlerinin yalnızca trafik ışıkları ve yaya geçitleri ile sağlanmasıdır. Isparta kentinde kullanılan diğer bir ulaşım seçeneği de bisiklettir. Isparta'daki bisiklet yolları belli noktalar arasında, herhangi bir devamlılığı olmadan, sonradan yol kesitine dâhil edilmiştir. Yapılan bazı bisiklet yolları ise bisiklet yolu genişliği standartına uygun yapılmadığından kullanıma kapatılmıştır. Ancak Isparta Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü ile yapılan sözlü görüşmeler sonucunda, mevcut bisiklet yollarını birbirine bağlayıcı ve standartlarına uygun olarak yapılması planlanan bisiklet yolu projelerinin olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Kent merkezinde iki adet katlı yeraltı otoparkı bulunmaktır ancak bu otoparklar kent merkezine gelen araçlar için yetersiz gelmekte olup, vatandaşlar yol üstü otopark talebinde bulunmaktadır. Bu durumda tüm kullanıcı gruplarının konforu ve güvenliği açısından sorun oluşturabilmektedir. Kent merkezinde bazı bölgeler belli saat aralıklarında araçların girebileceği şekilde yayalaştırılmıştır. Bu bölgeler kafeler, mağazalar, fırın, kırtasiye, çay ocakları, banka şubeleri, resmî kurumlar (PTT, Türk Telekom) ve çeşitli faaliyetlerde hizmet veren dükkânları barındırmaktadır.

Isparta kentindeki büyük kamusal alanlar; Şehir Hastanesi, Üniversite Hastanesi, Üniversite, otogar, Iyaş Avm, Centrum Avm, Atatürk Şehir Stadyumu, Çünür/Ayazmana/Gökçay Mesireliği olarak sıralanabilir (Şekil 8.15).

Şekil 8.15. Isparta kentindeki büyük kamusal alanlar

Şehir Hastanesi kent merkezinin 1 kilometre doğusunda yer seçmiştir. Mahallelerden hastaneye erişim büyük oranla toplu taşınım ile sağlanmaktadır. Durak iniş noktasının ilerisinde bulunan üst geçit, merdivenli ve asansörlü olarak tasarlanmıştır. Hastaneye araş giriş-çıkışı ve yaya giriş-çıkışı aynı noktalardan yapılmaktadır. Yaya ve araç girişinin net olarak tanımlanmamış olması hastane girişinde yaya güvenliği açısından sorun yaratmaktadır. Aynı zamanda Şehir Hastanesinin olduğu bölge, Isparta-Eğirdir yolu üzerinde bulunduğundan yoğun araç trafiğine maruz kalmaktadır.

Üniversite hastanesi şehrin kuzeyinde, Süleyman Demirel Üniversitesi doğu kampüsünde yer almaktadır. Mahallelerden hastaneye erişim büyük oranla toplu taşınım ile sağlanmaktadır. Ancak üniversite hastanesine giden otobüsler aynı zamanda doğu kampüsünde eğitim gören üniversite öğrencilerinede hizmet vermektedir. Durak iniş-biniş noktası hastane girişine yakın konumlanmıştır.

Süleyman Demirel Üniversitesi 1992 yılında kurulmuştur. Kent merkezinin yaklaşık 6,5 km kuzeyinde yer seçen üniversite doğu ve batı olarak iki kampüsten oluşmaktadır. Doğu kampüsü Isparta-İstanbul yolunun doğusunda, batı kampüsü ise Isparta-İstanbul yolunun batısında yer almaktadır. Üniversite öğrencileri, yoğun olarak alt merkez olan otogar çevresi ve kent merkezinde barındıkları için üniversiteye toplu taşıma ve bisiklet ile erişim sağlamaktadırlar. Kent merkezi ve alt merkezde yer alan doğu-batı duraklarıda bu nedenle yoğun olarak öğrencilerden oluşmaktadır. Üniversiteye bisiklet ile erişim sağlayan öğrencilerin çoğu alt merkezden (Fatih, Moderevler, Bahçelievler Mah.) gelmektedir. Çünkü alt merkezde bulunan Emniyet ve Adliye binası önündeki servis yolundan başlayan bisiklet yolu Üniversiteye en yakın olan Çünür Mahallesine kadar uzanmaktadır. Kent merkezinden üniversiteye bisiklet ile ulaşım sağlanamamaktadır.

Iyaş alışveriş merkezi Isparta'nın en büyük ve en eski alışveriş merkezidir. AVM, şehirlerarası otobüs terminalinalinin yanında yer seçmiştir. İçerisinde barındırdığı mağazalar ve çevresinde bulunan kafeler, restoranlar, eğlence merkezleri nedeniyle öğrenciler bölgede yoğun olarak vakit geçirmektedir. Ayrıca üniversite öğrencilerinin barındıkları apart ve yurt bölgesinin de o bölgede yoğunlaşması kentin alt merkezi olmasını sağlamıştır ve kent merkezinden bölgeye ulaşım yaya ve toplum taşınım ile yapılmaktadır. Şehirlerarası otobüslerin otogara giriş güzergâhı ile alışveriş merkezinin girişi aynı konumdadır bu nedenle bölgede yoğun bir araç ve yaya trafiği mevcuttur. Yayanın alışveriş merkezine giriş aksı, bölgede meydana gelen yoğun trafik akışı nedeniyle çok güvenli değildir.

2015 yılında hizmete açılan diğer bir alışveriş merkezide Centrum Garden'dır. Konum olarak Isparta-Eğirdir ve Isparta- Antalya karayolu kavşağında, Şehir Hastanesinin 600 metre doğusunda bulunmaktadır. İçerisinde çok fazla mağaza bulunmamasından ve kent merkezine uzaklığından dolayı yoğun olarak tercih edilmemektedir. Alışveriş merkezine erişim genellikle özel araç ile onun haricinde de toplu taşıma ile sağlanmaktadır. Alışveriş merkezinin yaklaşık 230 metre güneyinde Süleyman Demirel Eğitim Kompleksi bulunmaktadır. Kompleks içerisinde, Isparta Süleyman Demirel Fen Lisesi, Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Mustafa Kaçıkoç Anadolu Lisesi, Gazi Sosyal Bilimler Lisesi, Ahmet Melih Doğan Anadolu Lisesi, Tenzile Erdoğan Anadolu Lisesi ve Mürşide Ermumcu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi bulunmaktadır. Bulundurduğu eğitim tesisleri nedeniyle kavaş noktasında ve Isparta-Eğirdir, Isparta-Antalya karayolu üzeri karşıya geçişlerde öğrenci yoğunluğu bulunmaktadır. Bu noktalarda 2 adet üst geçit bulunmaktadır yalnız gençler çoğunlukla kullanmamaktadır. Alışveriş merkezinin Isparta-Antalya yolu üzerinde bulunan giriş noktasına yapılan üst geçit ise rampalı olarak tasarlanmıştır. Isparta-Eğirdir yolu üzerinde bulunan giriş noktasının 250 metre doğusunda da rampalı bir üst geçit bulunmaktadır.

10.000 seyirci kapasiteli Atatürk Şehir Stadyumu, kent merkezinin 300 metre doğusunda yer almaktadır. Stadyumun güneyinde İl Gençlik Spor Müdürlüğü'ne ait, 6 Mart Spor Salonu bulunmaktadır. Salon içerisinde basketbol, tenis ve halter gibi spor faaliyetleri sürdürülmektedir. Stadyuma kent merkezinden yaya olarak ulaşılabilmekte ancak kentin kuzey, batı ve güney çeperlerinde bulunan mahallelerden toplu taşıma ile erişim sağlanmaktadır.

Isparta'da 3 adet mesire yeri bulunmaktadır. Çünür Mesireliği, Çünür mahallesinde bulunmakta ve Çünür Tepesi olarakta adlandırılabilmektedir. Kent merkezinin 6 kilometre kuzeyinde, Süleyman Demirel Üniversitesinin 500 metre güneyinde konumlanmaktadır. Genellikle genç, Roman ve göçmen/mülteci grubu kullanmayı tercih etmektedir. İçerisinde cami ve birkaç kamelya bulunmaktadır. Ayazmana Mesireliği, kent merkezinin 3,3 kilometre güneydoğusunda, Ayazmana mahallesinde yer almaktadır. Yaklaşık 5,2 hektarlık alanı kapsayan mesirelik Isparta'nın en eski mesire yeridir. İçerisinde piknik alanı, oturma alanları, mescid,

su ögeleri, çocuk oyun alanı, basket sahası, genel tuvalet vb. donatılar bulunmaktadır. Bulunduğu konum dolayısı ile ayda 1-2 kez tercih edilmektedir. Ancak yakın mahallelerde (Ayazmana, Vatan, Halıkent Mah.) yaşayan bireyler tarafından Ayazmana Mesireliğini sıklıkla tercih edilmektedir. Kentin çeperinde oluşu nedeniyle sokak hayvanlarınında yoğun olarak tercih ettiği bir kamusal mekândır. Ayazmana Mesireliğine ulaşım özel araç dışında, kent merkezinden hareket eden toplu taşımalar ile sağlanmaktadır. Gökçay Mesireliği, kent merkezinin yaklaşık 2 kilometre güneybatısında, Emre mahallesinde yer almaktadır. İçerisinde mescid, piknik yerleri, oturma alanları, düğün salonu, yeme-içme alanları, büfe, otopark, çocuk oyun alanı, genel tuvalet, çeşitli eğlendiri oyun elamanları vb. donarılar bulunmaktadır. İçerisinde barındırdığı donatılar nedeniyle Isparta kentinde yaşayan bireylerin en çok ve sık tercih ettiği mesirelik alandır. Ulaşım özel araç dışında, kent merkezinden hareket eden toplu taşımalar ile sağlanmaktadır.

Isparta kentinin kapsayıcılığı değerlendirildiğinde, tüm özne grupları tarafından en çok kullanılan alanların; parklar, camiler, aile sağlığı merkezleri ve pazar alanları olduğu, söz konusu kamusal alan kullanımlarının "görünürlük", "hareketlilik", "erişilebilirlik" ve "güvenlik" kriterleri açısından "mahalle" ölçeğinin önemini işaret ettiği değerlendirilmektedir. Ancak mahallelerde tüm özne gruplarına hizmet edecek bir mahalle merkezinden söz etmek mümkün değildir. Tüm kullanıcı grupları tarafından kullanılan kamusal alanların (park, cami, aile sağlığı merkezi vb.) dağınık olarak yer seçtiği tespit edilmiştir. Özellikle çocukların/gençlerin sağlıklı gelişimleri için gerekli olan spor alanları ve her özne grubunun ihtiyacı olan sosyo-kültürel tesisler de her mahallede mevcut değildir.

Diğer yandan, Isparta kentine ait yürürlükteki imar planlarının, "nüfus geneli" üzerinden veri toplanarak yapıldığı, dolayısıyla her özne grubunun sorunlarının, taleplerinin ve gereksinimlerinin kentin planlanması ve tasarlanmasında dikkate alınmadığı değerlendirilmektedir. "Herkese Dost Kent"e dair yukarıda sunulan önerilerin Isparta kenti için uygulanabilirliğinin ancak, mevcut kent dokusunda yapılacak kentsel dönüşümlerin ve yeni gelişme alanlarının "kapsayıcı kent" yaklaşımıyla ele alınmasıyla mümkün olacağı düşünülmektedir.

8.3. Sonuç

Tez çalışması, mekânın "kullanım değeri"nden çok, "değişim değeri"ni ön plana çıkaran, tek tip insan modeline göre kentsel mekânları düzenleyen mevcut planlama anlayışını eleştirmiş ve bu sorundan yola çıkmıştır. Günümüzde rantın artmasıyla yapılaşan kentlerde mekânsal dışlanmalar, eşitsizlikler artmış, kamusal mekânlar güvensiz ve işlevsiz hale gelmiştir. Bu bağlamda kentler "insan odaklı" değil "ekonomi odaklı" planlanmaktadır.

Tez çalışmasında, "Herkes"e dost bir kentin nasıl planlanması gerektiğine ilişkin, "sokak", "mahalle" ve "kent bütünü"nde öneriler geliştirerek Avrupa Kentsel Şartında belirtilen kentli haklarının bir bakıma uygulamaya geçmesi olarak değerlendirilebileceğinden toplumdaki sosyal adalet ve eşitsizliğin azaltılması bağlamında toplumsal refaha katkı sağlaması beklenmektedir. Tezin sunmuş olduğu çıktılar, kentte yaşayan tüm bireylerin sosyal, fiziksel ve mekânsal çevre olanaklarının daha yaşanabilir, sağlıklı ve güvenli olarak inşa edilebilmesine yardımcı ve yerel yönetimlere yol gösterici olacaktır.

Sonuç olarak, kentlerin "Herkes"e dost, kapsayıcı ve yaşanabilir hale gelmesi için meslek disiplinlerinden şehir plancıları, mimar ve peyzaj mimarlarına önemli görevler düşmektedir. Aynı zamanda toplum bilinci ve farklındalık yaratmak, gerekli katılımcı ve teşvik edici uygulamalar ile tezin çıktısı olarak sunulan her kent için uygulanabilir önerileri yaşama geçirmek için ilgili yerel yönetimlerde büyük sorumluluk taşımaktadır. Günümüz kentleri şartlarının ve kentlilerin yaşam standartlarının iyileştirilmesi adına, her kentte olabildiğince önerilerden şekillenen uygulamaların gerçekleşmesi geleceğimiz için oldukça önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Abanoz, Ö., Pınar, Z., Nal, S., 2011. Herkes İçin Bir Kent ve Evrensel Tasarım. Herkes İçin Kent, Herkes İçin Planlama, Akıllıca, Adaletle Yeniden, 7, 1121-1139.

Abanoz, Ö., Zoral, P., Nal, S., 2011. Evrensel Tasarım İlkeleri Işığında Türkiye'de "Herkes İçin Kentler". Dünya Şehircilik Günü 7. Türkiye Şehircilik Kongresi, 14-16 Kasım, İstanbul, 1121-1161.

Abbasoğlu Ermiyagil, S., Sunalp Gürçınar C., 2015. Kentsel Mekânın Gelişiminde Çocuk Oyun Alanlarının Rolü: K.K.T.C'de Yeni Kent Gönyeli Örneği. İdeal Kent Dergisi, 17, 12-45.

Acar, H., 2009. Doğal Peyzaj Elemanlarının Oyun Olanaklılıklarının Değerlendirilmesi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 242s, Trabzon.

Acer, D., 2016. Çocuk ve Mimarlık (Çocuklar İçin Mimari Tasarım ve Öğretim Programı). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 30(1), 66-81.

Açıksöz, S., 2017. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği-Mekânsal Planlama İlişkisi: Kadın Dostu Kentler. Çelikyay, H. S. (Ed.), Kamusal Alanların Mekânsal Organizasyonu İçinde (119-139). Karınca Ajans Matbaacılık Yayıncılık, 142s, Ankara.

Ahıskalı, S. Ö., 1998. Çocuk Oyun Alanlarında Döşeme. Peyzaj Mimarlığı Dergisi, 5(14).

Akarsu, F., 1984. Piaget'ye Göre Çocukta Mekân Kavramının Gelişimi. Mimarlık Dergisi, 84(9), 31-33.

Akarsu, S., 2019. Açık Alanlarda Hareket Engelli Kullanıcılar İçin Standartların Değerlendirilmesi: İstanbul- Çırpıcı Millet Bahçesi Örneği. İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 111s, İstanbul.

Akbaş, H.B., Atabeyoğlu, Ö., 2015. Sırrı Paşa (Fidangör) Yaya Bölgesinin Engelli Kullanımı Açısından Ulaşılabilirliğinin Değerlendirilmesi. Artium Dergisi, 3(2), 37-53.

Akçalı, Ş., 2015. Görme Engellilere Yönelik Tasarlanan Mekanların Erişilebilirlik Standartları Kapsamında İrdelenmesi: Görme Engelli Kütüphaneleri. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 196s, İzmir.

Akgül, A., 2006. Mimarlıkta Mobilite Kavramı: Göçebe Çingeneler ve Sirk Yaşamı Üzerine Bir İnceleme. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 145s, İstanbul.

Akgün, B., 2001. Mekânsal İmge-Mekânsal Pratik İlişki/İlişkisizliğinin Bursa'da 1950-1951 ve 1989 Bulgaristan Göçmenleri Üzerinde İncelenmesi. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 274s, Ankara.

Akın Aşkar, E., 2019. Evrensel Tasarım Bağlamında Engelsiz Erişimin İrdelenmesi: Gebze Teknik Üniversitesi Çayırova Kampüsü. Gebze Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 141s, Gebze.

Akıncı, H., 2019. Ankara Dikmen Vadisi Parkı, Göksu Parkı ve Can Yücel Parkı Örneklerinde Parkların Erişebilirlik Açısından İrdelenmesi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 150s, Ankara.

Akkan, B. E., Deniz, M. B., Ertan, M., 2011. Sosyal Dışlanmanın Roman Halleri. Punto Baskı, 108s, İstanbul.

Akkaş, İ., 2019. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları Çerçevesinde Ortaya Çıkan Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı. EKEV Akademi Dergisi, 97-118.

Akkoyunlu Ertan, K., 2014. Kent ve Kentli Hakları. Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, 285s, Ankara.

Akkülah, A.T., 2008. Oyun Alanları Güvenlik Standartlarının Araştırılması ve Nenehatun Parkı Örneğinde İrdelenmesi. Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 112s, Konya.

Aklıbaşında, M., Tırnakçı, A., Özhancı, E., 2018. Çocuk Oyun Alanlarının Önemi ve Tasarım Kriterlerinin Nevşehir Kenti Örneğinde İrdelenmesi. Inonu University Journal of Art and Design, 59-71.

Aksoy, Y., 2011. Çocuk Oyun Alanları Üzerine Bir Araştırma İstanbul, Isparta, Eskişehir, Erzurum, Kayseri, Ankara, Zonguldak ve Trabzon İlleri Örneği. İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi, 3(11), 82-106.

Aktaş, M., 2018. Türkiye'deki Suriyeliler: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 42, 129-154.

Aktuğ, G., 2004. Engellilerin Toplum İçinde Daha İyi Yaşam Sürebilmeleri İçin Önerilen Örnek Projeler. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 116s, İstanbul.

Akyıldız, N. A., 2016. İnsan-Mekân İlişkisi Bağlamında "Yaşlı Dostu Mekanlar". Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 445s, Ankara.

Akyıldız, N. A., Akbaş, E., 2020. Yaş Dostu Kent Kriterlerinin Kentsel Morfolojiyi Biçimlendirmesi. Sosyal Çalışma Dergisi, 4(2), 84-90.

Akyol, Ö., 2017. Yapılı Çevre Tasarımında Kadın Rollerinin Değişimi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 113s, İstanbul.

Algan, H., 2008. İlköğretim Okul Bahçelerinin Tasarlanmasına Paydaş Katılımlı Yaklaşım. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 157s, Adana.

Algan, H., Uslu, C., 2009. İlköğretim Okul Bahçelerinin Tasarlanmasına Paydaş Katılımı: Adana Örneği. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 22(2), 129-140.

Alkan Meşhur, H.F., Tekin, M., 2018. Evrensel Tasarım Yaklaşımının Şehir Planlama Disiplini Bakış Açısı ile Değerlendirilmesi. Online Journal of Art and Design, 6(5), 94-111.

Alkan, A., 1999. Toplumsal Cinsiyet ve Kent Planlaması, SBF Dergisi, 54(4), 1-59.

Alkan, M., 2008. Kullanıcı Faktörlerinin Huzurevi Tasarımına Etkisinin İncelenmesi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 150s, İstanbul.

Alp, M. A., 2014. Engelliler İçin Dış Mekân Kullanım Olanaklarının Araştırılması: İstanbul Üniversitesi Beyazıt Yerleşkesi Örneği. İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 152s, İstanbul.

Alpan, A., 2015. Mekân Sahipliliği İçin Mekânı Çocuklarla Birlikte Üretmek: Eskişehir Odunpazarı İçin Bir Model Önerisi. İdealkent Dergisi, 17, 202-251.

Altan, Ö. Z., 1975. Sakatlar ve Türkiye'de Çalışma Sorunları. Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Doktora Tezi, 413s, Eskişehir.

Altay Baykan, D., 2015. Yerel Yönetimler İçin Kadın Dostu Kent Planlaması ve Tasarım İlkeleri Kitabı. Uzerler Matbaacılık, 114s, Ankara.

Altınçekiç, H., Sarı, Y., 2005. Bartın Kenti Çocuk Oyun Alanlarının İrdelenmesi. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 55(1), 33-45.

Amasya Üniversitesi, 2011. Yaşlı Dostu Kent: Amasya. 177s, Amasya.

Anastasrow, K. G., 2003. Educating Exceptional Children (Tenth Edition). Newyork.

Anıktar, S., 2008. Çocukların Mekân Algısının Gelişmesinde Bilgisayarın Etkisinin Araştırılması. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 117s, İstanbul.

Arabacı, F., 2020. Türkiye'deki Mülteci ve Yerel Halk Entegrasyon Süreci İçin Mekânsal Bir Çözüm Önerisi. Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 130s, Bursa.

Argus, Z., 1990. Adana Kenti Çocuk Bahçeleri Üzerine Bir Araştırma. Çukurova Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 49s, Adana

Arın, S., Özsoy, A., 2015. Kentsel Mekân Tasarımında Çocuk Katılımı. İdealkent Dergisi, 17, 182-201.

Arslan Karaküçük, S., 2008. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Fiziksel/Mekânsal Koşulların İncelenmesi: Sivas İli Örneği. Sosyal Bilimler Dergisi, 32(2), 307-320.

Arslan, B., 2020. Safranbolu Tarihi Turizm Yapıları ve Turizm Alanlarının Engelli Erişimi Açısından Değerlendirilmesi. Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 246s, Karabük.

Arslan, M., Ekren, E., 2017. Yaşlı Kişilerin Sağlığı ve Etkinlikleri İçin Terapi Bahçeleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(2), 361-373.

Arslan, M., Katipoğlu, E., 2011. Kentsel Çevrede Yaşlı Kişilerin Sağlığı ve Etkinlikler İçin Bitki Yetiştiriciliğinin Önemi. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 1-2, 44-52.

Arslantaş, A. Ş., 2013. Ankara'da Belediye Hizmet Binaları ve Çevrelerinin Ulaşılabilirlikle İlgili Türk Standartları Bağlamında İncelenmesi. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 266s, Ankara.

Artün, S., 2018. Otel Yapılarında Engelli Bireye Yönelik Çözümler. Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 103s, İstanbul.

Arun, Ö., 2020. Yaş Dostu Kentlere Doğru: Hızla Yaşlanan Bir Toplumda Yaş Dostu Çevreler ve Hizmetler Yaratmak. Research Worldwide, İstanbul.

Aslan, D., 2015. Yaşlı Dostu Kentler. Yaşlı Dostlar Kentler Sempozyumu, 26-27 Kasım, Bursa, 25-29.

Aslan, G. G., Güngör, F., 2019. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Göç Sonrası Yaşadığı Sorunlar: İstanbul Örneği. OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 11(18), 1602-1632.

Ayataç, H. (Ed.), 2015. Herkes İçin Dost Kentler (İstanbul Esenler İlçesi Üzerine Değerlendirmeler). Şehir Düşünce Merkezi Şehir Yayınları, 212s, İstanbul.

Ayataç, H., 2019. Kamusal Mekânda Çocuk Olmak. Şehirde Çocuk Sempozyumu I, İstanbul, 25-26 Nisan, 14.

Aydın Türk, Y., Mollayakupoğlu, S., 2021. Kadınlara Özel Bir Kamusal Alan: Yalvaç Mahalle Fırınları. SEFAD, 45, 401-418.

Aydoğan, T. B., 2020. Çocuk Dostu Kent Yaklaşımının Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 216s, Ankara.

Aygün, E., 2017. Kentsel Açık Alanların Fiziksel Engelliler Tarafından Kullanım İmkanlarının Değerlendirilmesi; Tekirdağ Süleyman Paşa İlçesi Örneği. Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 138s, Tekirdağ.

Aygün, E., Korkut, A., Kiper, T., 2018. Engelli Bireyler İçin Kentsel Dış Mekânlara Erişilebilirliğin İncelenmesi: Tekirdağ Örneği. Artium Dergisi, 2, 20-32.

Aykal, F. D., Erbaş, M., Kocaman, M., 2018. Kent Mobilyalarının Yaşlı ve Engellilere Uygun Tasarımı: Elazığ Kenti Meydanları Üzerine Uygunluk Analizi. Journal of Art and Design, 102-115.

Aykal, F. D., Yılmaz, A., Çelik, S., 2017. Kent Parklarının Erişilebilirliği Üzerine Bir Araştırma: Van Dilek Doğan Kent Parkı Örneği. Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi, 5, 29-40.

Azak, S., Belir, Ö., 2020. Yaşlı Bireylerin Kent Mekânlarını Kullanım Analizleri: Heybeliada'da Bir İnceleme. Modular Journal, 3(1), 20-38.

Bahadır, B., 2014. Parklarda Erişilebilirliğin Engelliler Açısından İrdelenmesi: İstanbul-Göztepe 60.Yıl Parkı Örneği. İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 202s, İstanbul.

Ballıoğlu, S., 2015. Aydın Kenti Örneğinde Gençlik Parkı Çocuk Oyun Alanının Yeterliliği ve Tasarım İlkeleri Yönünden İncelenmesi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 152s, Trabzon.

Barker, R., 1968. Ecological Psyhology, Stanford University Press, Stanford.

Baş, H., 2016. Yerel Yönetimlerin Gençlere Yönelik Hizmetleri: İstanbul Esenler Gençlik Merkezi Örneği. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 178s, İstanbul.

Baş, H., 2017. Türkiye'de Genç Nüfus: Sorunlar ve Politikalar. Journal of Süleyman Demirel University Institute of Social Sciences, 27(2), 255-288.

Bechtel, R. B., 1977. Enclosing Behavior, Dowden-Hutchinson and Ross.

Bekci, B., 2012. Fiziksel Engelli Kullanıcılar İçin En Uygun Ulaşım Akslarının Erişebilirlik Açıdan İrdelenmesi: Bartın Kenti Örneği. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 14, 26-36.

Bekiroğlu, S. M., 2002. Peyzaj Düzenlemelerinde Özürlülerin Kullanımları ile İlgili Sorunların Saptanması. İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 204s, İstanbul.

Berk, D., 2019. Kentsel Mekân Farkındalığının 7-11 Yaş Grubu Çocuklar Üzerinden İrdelenmesi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 130s, İstanbul.

Berkün, S., 2019a. Çocuk Dostu Kent Yönetimlerinin Çocuklar Tarafından Değerlendirilmesi: Bursa Örneği. Business & Management Studies: an International Journal, 7(1), 135-152.

Berkün, S., 2019b. Toplumsal Yaşama Tam Katılım İçin Erişebilir Kentler: Zonguldak Örneği. Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi, 3(3), 43-52.

Bıçkı, D., Yetkin Şale, H., Ak, D., 2016. Herkes İçin Erişilebilir Kentler: Muğla Örneği. The Journal of Academic Social Science Studies, 51, 449-470.

Biçim, H., 2012. Zorunlu Göç, Göçebelik ve Kentte Tutunma Tarzları: Batman Pazaryeri Mahallesi Örneği. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 166s, Van.

Bilge, C., 2019. Sivas Kent Merkezinde Bazı Yaya Yollarının Fiziksel Engelli Kullanımı Açısından Değerlendirilmesi. Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 145s, Erzurum.

Bilge, C., Irmak, M. A., 2021. Sivas Kent Merkezinde Yaya Yollarının Fiziksel Engelli Kullanımları Açısından Değerlendirilmesi. Artium Dergisi, 9(1), 36-46.

Bilgin, F., 1984. Kent Mekânında Çocuk, Çocuklar için Bir Mekân: Serüven Alanı. Mimarlık Dergisi, 84(9), 28-30.

Bina, İ., 2019. Türkiye'de Kentli Haklarının Mevzuata Göre İncelenmesi. Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 131s, Ankara.

Binder, C., 2017. Türkiye'deki Kadın Hareketlerinin Farklı Şehirlerde Karşılaştırılması. Erişim Tarihi: 10.06.2021. https://www.blickwechseltuerkei.de/download/Forschungsergebnisse/Frauenbewegungen/tuerkisch/III.1.A.Binder_TR.pdf

Bingöl, Y., Büyükakın, T., 2015. Kocaeli Romanları Üzerine Ampirik Bir Analiz: Sorunlar- Çözüm Önerileri, Uluslararası Roman Sorunları Çalıştayı, 8 Şubat, Kocaeli, 2-14.

Birhan Zeybek, F., 2006. Türkiye'de Yaşlı Nüfusun Demografik ve Sosyo-Ekonomik Belirleyicilere Göre Coğrafi Analizi. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 120s, Ankara.

Birinci, G., 2017. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin Kısa Tarihi I: Milletler Cemiyeti'nden Birleşmiş Milletler'e. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, 7(2), 50-81.

Birol, G., 2009. Çocuk Dostu Kent Neresidir. Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi Dergisi, 10-13.

Biyik, H., 2019. Mübadil Konutları ve Kentsel Gelişime Etkisi: Vize Örneği. Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 248s, Edirne.

Bozar, M., 2003. Huzurevleri ve Yaşlı Bakımevlerinde Dış Mekân Tasarımı: Ankara Örneği. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 111s, Ankara.

Brawley, E.C., 2006, Design Innovations for Aging and Alzheimer's – Creating Caring Environments, John Wiley & Sons, Inc., 400s, San Francisco.

Buffel, T., Phillipson, C., Scharf, T., 2012. Ageing in Urban Environments: Developing 'Age-Friendly'cities. Critical Social Policy, 32(4), 597-617.

Bulut, Y., Göktuğ, T. H., 2006. Sağlık Bulma Yönünde Çevresel Bir Etken Olarak İyileştirme Bahçeleri. Ziraat Fakültesi Dergisi, 23(2), 9-15.

Bulut, Z., Kılıçaslan, Ç., 2009. Çocuğa Özgüven Kazandırmada Önemli Bir İlke; Çocuk Oyun Alanlarında Güvenlik. Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 10(1), 78-85.

Burcu, E., 2011. Türkiye'deki Engelli Bireylere İlişkin Kültürel Tanımlamalar: Ankara Örneği. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 28(1), 37-54.

Can, İ., 2020. Re-Making of Space: How Uighur Immigrants Coped With the Unfamiliar. Abdullah Gül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 132s, İstanbul.

Candan, T. K., 2008. Çocuklarla Yeni Bir Gelecek, Yaşanabilir bir Kent Kurgulamak. Mimarist Dergisi, 2, 55-59.

Caner, Ö. C., Gözün, G., Hilwah, A., Gökçek, M., 2013. Yaşlı Dostu Şehirler: Kavramsal Çerçeve ve Örneklerle Değerlendirmeler. Güneş Kitabevleri, 33s, Ankara.

Cankara, M., 2016. Mübadelenin Sessiz Tanıkları: Lozan Antlaşması ile El Değiştiren Girit-Resmo Yapıları. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 103s, İstanbul.

Canoğlu, S., Geçimli, M., 2020. Çocuk ve Mekân Algısı Üzerine Bir Uygulama. Journal of Interdisciplinary and Intercultural Art, 5(10), 227-237.

Castles, S., Miller, M. J., 2013. The Age of Migration: International Population Movementsin The Modern World. Macmillan International Higher Education.

Cavington, G. A., Hannah, B., 1997. Access By Desing. Van Nostrand Reinhold, New York.

Cengiz, M., 2016. Kentsel Mekânda Ayrışma ve Dönüşüm; Konya Doğanlar Mahallesi Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 182s, Isparta.

Ceylan, C. C., 2017. Engelsiz Erişim Açısından Karabük İlinde Bulunan İlk Ve Orta Öğretim Okul Binalarının İncelenmesi. Karabük Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 118s, Karabük.

Chagel, M., 2019. Göç ve Mekân Etkileşimi: İstanbul'da Suriyeli Göçmenlerin Konut Alanları Üzerine Bir İnceleme. İstanbul Kültür Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 151s, İstanbul.

Cihangiroğlu, C. 1994. Çocuk Oyun Alanlarındaki Oyun Aletlerinde Uyulması Gereken Kriterler Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 112s, Ankara.

Cin, M.M., 2016. Urban Regeneration Strategies For Supporting Social Sustainability Of Roma Community: Izmır-Ege Neighbourhood Urban Regeneration Project. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 180s, İzmir.

Cüce, B., 2018. Huzurevi Bahçelerinin Peyzaj Tasarımı Yönünden İrdelenmesi: Fethi Bayçın Huzurevi (Antalya) Örneğinde Tasarım Önerileri. Akdeniz Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 161s, Antalya.

Çadem Psikoloji, 2015. Erişim Tarihi: 20.02.2021. https://www.cadempsikoloji.com/makale/3-cocuk-gelisimdonemleri

Çakır Sümer, G., 2015. "Engelsiz Şehir" Kavramı Açısından Malatya. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 22(1), 139-157.

Çakır, D., 2004. 65 Yaş ve Üstü Kullanıcıların Fizyolojik, Psikolojik ve Sosyo-Ekonomik Gereksinimlerine Göre Yaşlı Yurtları Tasarlama Kriterlerinin Belirlenmesi ve Diyarbakır Merkez Huzurevi'nde İrdelenmesi. Dicle Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 146s, Diyarbakır.

Çakırer Özservet, Y., 2013. İstanbul Zeytinburnu İlçesi'nde Afgan Türklerinin Ulusötesi Kentleşme Ağlarının Analizi. İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 2, 164-181.

Çakırer Özservet, Y., 2014. 1990'lardan Bu Yana Çocuk Dostu Bir Şehir: Fano. Marmara Belediyeler: Marmara Bölgesi Yerel Belediyeler Haber Dergisi, 2 (1), 122-127.

Çakırer Özservet, Y., 2015. Çocuk Dostu Belediyecilik. İller ve Belediyeler Dergisi, 38-43.

Çakırer Özservet, Y., Küçük, E., (Ed.), 2015. Çocukların Şehri Üzerine. Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları, 50s, İstanbul.

Çakırer, Y., 2012. İstanbul – Zeytinburnu'nda Ulusötesi Kentleşme Aktörleri Olarak Türk Kökenli Göçmenler. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 254s, İstanbul.

Çakmakçı Yıldız, M., 2019. Konutta Esneklik Kavramının Çocuk ve Mekân İlişkisi Üzerinden İncelenmesi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 145s, İstanbul.

Çamdereli, M., 2009. Şehir ve Yönetişim. Hece, Medeniyet, Edebiyat ve Kültür Bağlamında Şehirlerin Dili, 13(150/151/152), 122-129.

Çay, R. D., 2011. Parklarda Ergenlik Çağındaki Gençlerin Rekreasyon Gereksinimlerinin Saptanması. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 119s, Ankara.

Çelik, A., Ender, E., Seyidoğlu Akdeniz, N., 2015. Engelsiz Parklarda Peyzaj Tasarımı. Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi, 8(2), 5-11.

Çelik, Ö., 2013. Mekânsal Planlama ve Tasarım Sürecinde "Engellilik". İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 171s, İstanbul.

Çeribaşı, S., 2020. Gençlerin Mekân Tercihlerinin Belirlenmesi İstanbul / Kadıköy- Moda Sahili Örneği. Artvin Çoruh Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 78s, Artvin.

Çetin, B. I., 2017. Kimlikleriyle Romanlar: Türkiye'deki Roman Vatandaşlara Yönelik Sosyal İçerme Ulusal Strateji Belgesi ve Birinci Aşama Eylem Planı'nın Değerlendirilmesi. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 15(1), 85-112.

Çetiner, N., Uygur, A., 2020. Yaşlı Dostu Kentler ve Rekreasyon İş birliği: İrlanda, Longford Örneği. International Socıal Scıences Studıes Journal, 6(48), 3544-3556.

Çetintahra Ekşioğlu, G., 2015. Kentsel Alanda Fiziksel Çevrenin Çocukların Fiziksel Aktivitesi Üzerindeki Etkisi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 321s, İzmir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 1985. 3194 Sayılı İmar Kanunu. Erişim Tarihi: 16.04.2020. https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3194&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2014. Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği. Erişim Tarihi: 15.04.2020. https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19788&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2017. Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği. Erişim Tarihi: 15.04.2020. https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=23722&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5

Çınar, N., 2010. Üniversite Kampüslerindeki Peyzaj Erişilebilirliğinin Engelliler Açısından İrdelenmesi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüs Yüksek Lisans Tezi, 134s, Ankara.

Çiftçi, M., 2019. Bölgeler Arası Eşitsizlik Perspektifiyle İç Göç – Sosyoekonomik Gelişmişlik İlişkisi ve Türkiye Örneği. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 162s, İstanbul.

Çoban, A., 2019. Kentsel Gelişmenin Ekolojik Planlama Açısından Değerlendirilmesi: Suriyeli Sığınmacıların Etkisindeki Kilis Kenti Örneği. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 340s, Adana.

Çoban, B., Açak, M. (Ed.), 2012. Demipolat, N. ve Temiz, R., Engelsiz Kent Elazığ (15-17), Elazığ.

Çoban, Ç., 2014. Uluslararası Göçün Kent Üzerindeki Etkilerinin Sinemada Temsili: Türkiye-Almanya Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 131s, İstanbul.

Çukur D., Güller Delice E., 2011. Erken Çocukluk Döneminde Görsel Algı Gelişimine Uygun Mekân Tasarımı. Aile ve Toplum (Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi), 7(21), 25-36.

Çukur, D., 2003. Türkiye'de Öteki Olarak Çocuk ve Kent Planlamada Temsil Sorunsalı. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 178s, İzmir.

Çukur, D., 2009a. Yeni Bir Toplumsallaştırma Sürecinin Mekânsal Anlatımı: Olanak ve Sınırları. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 253s, İzmir.

Çukur, D., 2009b. Şehir Planlama Felsefesi Bağlamında Çocuk Oyun Mekanları ve Oyun Bölgesi Önerisi. Çocuklar İçin Sağlıklı Çevreler Tasarlamak Konulu Uluslararası Çalıştay. 16-17 Nisan, Ankara, 49-51.

Çukur, D., 2010. "Ötekiler" Bağlamında "Planlama Dili"nin İrdelenmesi ve Bir "Öteki" Olarak Çocukluk Dönemine Yönelik Öneriler. Dünya şehircilik Günü 34. Kolokyumu, 8-10 Kasım, Kayseri, 465-483.

Çukur, D., 2011. Okulöncesi Çocukluk Döneminde Sağlıklı Gelişimi Destekleyici Dış Mekân Tasarımı. SDÜ Orman Fakültesi Dergisi, 12, 70-76.

Çukur, D., Ergin, Ş., 2008. Yaşlılık Döneminin "Öteki"leştirilmesi Sorununun Kentsel-Sosyal Altyapı Bağlamında İrdelenmesi. Yaşı Sorunları Araştırma Dergisi, 2, 107-120.

Çukur, D., Özgüner, H., 2008. Kentsel Alanda Çocuklara Doğa Bilinci Kazandırmada Oyun Mekânı Tasarımının Rolü. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 2, 177-187.

Çukur, D., Sılaydın, M. B., 2006. Yaşlılık Dönemini Yaşayan Bireylerin Planlama Sürecine Dahil Edil(ebil)mesi Bağlamında "İzmir Kentsel Bölge Nazım İmar Planı"nın Değerlendirilmesi. Planlama Dergisi, 3, 35-39.

Çün, P., 2018. Ethnic Oven Units in Kadıfekale, İzmir: Investigating a Migrant Cultural Heritage as a Unique Socio-Spatial Phenomenon. İzmir Teknoloji Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 142s, İzmir.

Değerli, M., 2019. Kültür ve Mekân Etkileşiminin Ilgın Örneği Üzerinden İncelenmesi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 144s, Konya.

Demirkan Türel, G., 2011. Yaşlı Barınma Mekanlarında Tasarımın Gelişmesi. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 1-2, 28-43.

Demirören Haber Ajansı (DHA), 2018. Erişim Tarihi: 27.06.2021. https://www.dha.com.tr/yurt/en-roman-dostu-belediye-baskani-hayri-inonu-oldu/haber-1573548

Demirtaş, Ş., 2019. Eskişehir İlindeki Huzurevlerinin ve Yakın Çevrelerinin Ulaşılabilirlikle İlgili Türk Standartları Bağlamında İncelenmesi. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 251s, Ankara.

Deniz, L., 2020. Okulöncesi (4-6 Yaş Grubu) Çocuk Resimlerinde Çevre Algısı ve Çocuk Çevrelerinin Sağlaması Gereken Özellikler. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 70s, Trabzon.

Devlet İstatistik Ensitüsü, 2002. Türkiye Özürlüler Araştırması. Erişim Tarihi: 23.06.2021. http://eski.bingol.edu.tr/media/225884/15TuRKiYE-oZuRLuLER-ARAsTiRMASi.pdf

Dikçınar Sel, B., Duman, S., 2018. Türk Sinemasının Kentleşme Olgusuna Yaklaşımı. 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 42. Kolokyumu "Göç-Mekân-Siyaset", 7-8-9 Kasım, İzmir, 349-357.

Dikmen, Ç.B., 2011. Avrupa Kentsel Şartı Ulaşım ve Dolaşım İlkeleri Kapsamında Engellilerin Kentsel Alan ve Yapılara Erişebilirliklerinin Sorgulanması: Yozgat Örneği. E-Journal of New World Sciences Academy, 6(4), 839-858.

Dilbaz, A.U., 2016.Temel Eğitim Okullarında Bedensel Engelli Öğrenciler İçin Yapılması Gereken Fiziki Düzenlemeler. Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tezsiz Yüksek Lisans Proje Önerisi, 50s, Denizli.

Dinç, H., 1993. Çocuk Oyun Ögeleri ve İşlevi: İstanbul Örneği. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 191s, İstanbul.

Dinçtürk, C., 2019. Kentsel Dış Mekânda Kadın: Bolu- Mudurnu Yerleşimi Örneği. Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 170s, Bartın.

Dinçtürk, C., Açıksöz, S., 2018. Bolu-Mudurnu Yerleşiminde Kadınların Dış Mekân Kullanımları. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 20 (3), 431-442.

Doğan, F., 2019. Yabancı ile Bir Arada Yaşama ve Ötekileştirme: Mardin Halkının Bakışından Suriyeli Sığınmacılar. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 211s, Aydın.

Dostoğlu, N., Şahin, E., Yavuz, T., 2009. Evrensel Tasarım Tanımlar Hedefler İlkeler.

Dönmez, B., 2019. Çocuk Oyun Alanlarının Kullanıcı Beklentileri Açısından İrdelenmesi: Antakya, Hatay Örneği. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 120s, Kahramanmaraş.

Duman, G., Koçak, N., 2013. Çocuk Oyun Alanlarının Biçimsel Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi (Konya İli Örneği). Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 11(1), 64-81.

Durdubaş, K., 2015. Yaşlı Dostu Kentler İçin Eşitlik İlkesinin Sosyal Politikalar İçin Önemi. Yaşlı Dostlar Kentler Sempozyumu, 26-27 Kasım, Bursa, 203-212.

Dutoğlu, D., 1967. Zekâ ve Geri Zekalılık Nedir. Ayyıldız Matbaa, Ankara.

Dülger, H. N., 2015. Age Friendly Cities Criteria: An İdeal Type. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Düzenli, T., 2010. Kampüs Açık Mekân Olanaklarının Gençlerin Psikososyal Yapısına Bağlı Olarak İncelenmesi: K.T.Ü. Kanuni Kampüsü Örneği. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 182s, Trabzon.

Düzenli, T., Alpak, E. M., 2017. Yaşlıların Kentsel Açık Mekân Kullanımlarının İncelenmesi: Trabzon Kenti Örneği. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 10(2), 1-8.

Efe Güney, M., Üstündağ, B., 2020. Kadın Dostu Kent Yaklaşımı Kapsamında Kentsel Açık Yeşil Alanların Değerlendirilmesi: Bornova Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(36), 38-65.

Eker, G., 2018. Geçicilik ve Süreksizlik Penceresinden Kent, Kentleşme ve Mülteciler: İstanbul'da Kent-Kamp-Kent. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 89s, İstanbul.

Elçi, E., 2011. Türkiye'de "Kadın Olmak" Söylemi: Kadınlarla Yapılmış Bir Söylem Çalışması. Psikoloji Çalışmaları Dergisi, 31, 1-28.

Eliuz, Ü., 2011. Cinsel Kimlik Paniği: Kadın Olmak. Turkish Studies Dergisi, 6(3), 221-232.

Eraydın, G., 2017. Migration, Settlement and Daily Life Patterns of Syrian Urban Refugees Through Time Geography: A Case of Önder Neighborhood, Ankara. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 114s, Ankara.

Ercan, Z. F., Toprak, T., 2020. Beylikdüzü İlçesi'nin Erişilebilirlik Açısından İncelenmesi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 19(37), 23-34.

Erdin, H., 2011. Eşit ve Adil Kentler-İzmir İçin Kentsel Politikalarda ve Planlamada Altyapı. Dünya Şehircilik Günü 7. Türkiye Şehircilik Kongresi, 14-16 Kasım, İstanbul, 885-900.

Erdinç Acar, H., 2017. Çocuk Oyun Alanlarında Güvenlik: İstanbul Fatih İlçesi Örneği. Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 107s, Tekirdağ.

Ergin, B., 2019. Çocuk Oyun Alanlarında, Doğa ve Doğal Materyalin Oyun Amaçlı Kullanım Değerinin Saptanması. İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 251s, İstanbul.

Erginli, B. E., 2017. The Social Space of Relations: Local and Nonlocal Networks of Migrants in İstanbul. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 248s, İstanbul.

Erişen, D. E., 2019. Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Mekân Kavramı ve Alternatif Eğitim Kurumlarının Mekânsal Algıya Yönelik Yaklaşımları. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 205s, İstanbul.

Ersen, T., 2018. Göç Olgusunun Mekânsal Olanaklarını Deleuze ve Guattari'nin Kavramları Üzerinden Okumak. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 112s, Ankara.

Ersoy, M., 2012. Kapsamlı Planlama Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Bugünü. (2. Baskı) Ersoy, M. (Ed.), Kentsel Planlama Kuramları (115-170). İmge Kitapevi Yayınları, 440s, Ankara.

Ertem, H., 2019. Analyzing Interrelations Between Aspects of Spatial Triad in the Case of Syrian Refugee Craftsmen in Ulubey Neighborhood, Ankara. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 162s, Ankara.

Erten, C., 2015. Mimarlık Pratiklerine Kendin-Yap (Dıy) Kültürü Üzerinden Bir Bakış. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 83s, İstanbul.

Erten, M., 2019. Düzce'deki Çocuk Oyun Alanlarının İlköğretim Çağındaki Kullanıcılarca Değerlendirilmesi ve Tasarım İlkelerinin Belirlenmesi. Düzce Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 194s, Düzce.

Erten, Ş., Aktel, M., 2020. Engellilerin Erişebilirlik Hakkı: Engelsiz Kent Yaklaşımı Çerçevesinde Bir Değerlendirme. Vizyoner Dergisi, 11(28), 898-912.

Ertürk, F., 2009. Neslişah ve Hatice Sultan(Sulukule) Mahalleleri Kentsel Dönüşüm Projesi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 69s, İstanbul.

Esen, Y., 2015. Yerel Yönetimler, Kamu Kurumları ve Sivil Toplum Örgütleri İçin Kadın Dostu Kentler Eğitici Kiti. 53s, Ankara.

Evcil, A. N., 2014. Kamusal Açık Alanlardan Çocuk Oyun Alanları ve Herkes İçin Tasarım. Evci, F. (Ed.), Karaköy Atölyesi İçinde. Yeni Yüzyıl Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Evin, G., 2019. Kadın Dostu Kentler Projesi ve Bursa Örneği. İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 91s, İstanbul.

Evliyaoğlu, D., 2015. Havalimanlarının Görme ve Bedensel Engellilerin Erişebilirliği Üzerinden Değerlendirilmesi; İstanbul Atatürk Havalimanı Örneği. Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 93s, İstanbul.

Eyinç, S. S., 2015. Tasarım Yoluyla Mülteci Barınma Sorununun Yönetimi: İzmir'deki Suriyeli Mülteciler Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 133s, İstanbul.

Eyüboğlu, Z., 2008. Kentsel Mekanların Bedensel Engelliler Tarafından Kullanılması. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 158s, İstanbul.

Fanuscu, E. M., 1994. Çocuk Oyun Alanları. Orman Fakültesi Dergisi, 44(1-2), 145-153.

Fazlıoğlu, B., 2018. Kent Meydanları ve Erişilebilirlik: Sakarya/Arifiye Meydanı. İstanbul Arel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 98s, İstanbul.

Feyzioğlu, G., 2013. Bedensel Engellilere Yönelik Kentsel Peyzaj Tasarım Kriterlerinin Ankara İli Kızılay Meydanı ve İlişkili Caddelerinde İrdelenmesi. Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 178s, İzmir.

Feyzioğlu, G., Sayan, T., 2015. Yaşlı Dostu Erişilebilir Rekreasyon Alanı Tasarımı. Yaşlı Dostlar Kentler Sempozyumu, 26-27 Kasım, Bursa, 152-167.

Fırat, S., 2019. Engelsiz Bir Kent Tasarlamada Yerel Politikaların Önemi. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 20(2), 57-68.

Gedikli, B., 2012. Stratejik Mekânsal Planlama: Planlamada Yeni Arayışlar, Yöntemler ve Teknikler. (2. Baskı) Ersoy, M. (Ed.), Kentsel Planlama Kuramları (237-290). İmge Kitapevi Yayınları, 440s, Ankara.

Genç, S., 2019. Çocukların Kentsel Yaşama Katılımlarında Sokak Mekânının Önemi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 162s, İstanbul.

Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB), 2016. 2015 yılı Faaliyet Raporu. Erişim Tarihi: 04.04.2021. https://shgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/259/114/faaliyet-raporlari.aspx

Giddens, A., 2008. Sosyoloji. Kırmızı Yayınları, 1152s, İstanbul.

Gökce Çukur, D., 2013. Sosyal Dışlanmanın Mekânsal İzdüşümü: Roman Mahalleleri, VII. Ulusal Sosyoloji Kongresi, 02-05 Ekim, Muğla, 565-573.

Gökce, D., 2014. Kentsel Dönüşümle Yoksunluğu Azaltmaya Pozitif Katkı Roman Mahalleleri Örneği, II. Uluslararası Davraz Kongresi, 29-31 Mayıs, Isparta, 823-845.

Gökce, D., 2018. Romanların Konut Ayrışmasını Etkileyen Faktörler: Aydoğdu Mahallesi, Tekirdağ. Megaron Dergisi, 3(2), 263-276.

Gökce, D., 2019. Cinsiyet, Etnik Köken ve Sınıf Kesişiminde Roman Kadınların Kamusal Alana Katılım Sorunsalı. International Socıal Scıences Studıes Journal, 5(30), 879-891.

Gökce, D., Cengiz, M., 2016. Kentsel Dönüşümde Mekânsal Ayrışmayı Azaltmanın Bir Aracı Olarak Mahalle Eylem Planı: Konya – Doğanlar Mahallesi Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 20(2), 324-337.

Gökçe, D., 2012. Antalya Atatürk Kültür Parkı Örneğinde Parkların Engelli Bireyler Tarafından Kullanım Olanakları. Akdeniz Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 96s, Antalya.

Gökgür, P., 2006. Yaşlıların Kentsel Mekânda Kendilerini Daha İyi İfade Edebilmeleri İçin Alınması Gereken Önlemler. Tasarım-Kuram Dergisi, 4, 71-77.

Göncü, A. B., 1981. Yaşlılar Yurdu Tasarlanmasına Davranış Değerlendirmesi ile Yaklaşım. Yayımlanmamış Doktora Tezi.

Gören, B.G., 2018. Engelli Bireyler İçin Erişilebilir Üniversite Kampüs Alanlarının Tasarım Stratejilerinin Geliştirilmesi: İstanbul Teknik Üniversitesi Kampüs Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 296s, İstanbul.

Güller, E., 2007. Sağlık Yapılarında Renk Olgusunun Özel Dal Hastaneleri Hasta Yatak Odası Örneklerinde Araştırılması. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Güngör, F., 2015. Mülteci Ailelerin Sorunları ve Çözüm Önerileri-Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler Örneği. 2. Uluslararası Aile Konferansı, 24-25 Ocak, İstanbul, 275-294.

Güngördü, Z., 2018. Zorunlu Göçle Gelen Nüfusun Barınma Deneyimleri Üzerinden Konut Politikalarının İncelenmesi: Hatay Örneği. 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 42. Kolokyumu "Göç-Mekân-Siyaset", 7-8-9 Kasım, İzmir, 110-124.

Gür, Ş. Ö., 1997. Mimari ve Çocuk: Türkiye Örneğinde Çocuğun Mekân Örgütlenmesindeki Yeri, Çocuk Kültürü, I. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi.

Gür, Ş. Ö., 2000. Kent-Mimari ve Çocuk, I. Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı, İstanbul Valiliği Çocuk Vakfı, İstanbul, 133-141.

Gür, Ş. Ö., 2003. Yakın Dönemli Mimari Söylemler Bağlamında "Çocuk Mekanları": ya da İşlevin Zorunluluğu", Güney Marmara Mimarlık Dergisi, 16, 11-15.

Gür, Ş. Ö., Ertürk, S., İbiş, T., Özbilen, A., 1980. Çocuk ve Çevresi: Çocuk Oyun Alanları Olarak Sokaklarımız. Mimarlık Bülteni Dergisi, 1980(5), 71-76.

Güroğlu, M., 2016. Farklı Fiziksel Çevrelerin Çocuklarda Oluşan Oyun Mekânı Algısı Üzerinde Etkileri. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 108s, İstanbul.

Güven, C. E., 2018. Tarlabaşı'nda Yaşayanların Göç Sürecinde Değişen Bilişsel Sınırlarının İrdelenmesi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 161s, İstanbul.

Güven, İ., 2018. Kentsel Açık Mekanlarda Engellilerin Yaya Erişilebilirliği: Trabzon Kenti Örneği. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 125s, Trabzon.

Güzel, B., 2019. Toplumsal Uyum Süreçlerinde Yerel Yönetimlerin Önemi: İyi Uygulama Örnekleriyle Göçmen, Sığınmacı ve Mülteci Dostu Kentler. Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 11(1), 77-88.

Habitat II Kent Zirvesi, 1996. Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı, İstanbul 3-14 Haziran, Habitat Gündemi ve İstanbul Deklarasyonu. İstanbul.

Hacıhasanoğlu, I., 2003. Evrensel Tasarım. Tasarım ve Kuram Dergisi, 2(3), 93-101.

Harvey D., 2003. Sosyal Adalet ve Şehir. Çev. Moralı, M. Metis Yayınları, 283s, İstanbul.

Hatipoğlu, M.K., 2017. Ankara – Çayyolu – Ahmet Taner Kışlalı Mahallesi'nin Evrensel Tasarım İlkeleri Bağlamında İncelenmesi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 147s, Ankara.

Henden Şolt, H.B., 2019. Çağdaş Kent Planlama Anlayışına Bir Örnek: Engelsiz Kent Yaklaşımı. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 6(8), 36-44.

Imıl, A. S., 2019. 'Age-Friendly' Neighbourhood Parks: Evaluating Parks In Karşıyaka (Izmır) According To User Perceptions. İzmir Teknoloji Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 163s, İzmir.

İçişleri Bakanlığı, 2008. Kadın Hakları ve Yerel Yönetimler "Kadın Dostu Kentlere Doğru" Araştırma ve Etütler Merkezi, Ankara.

İncekara, B., 2018. Çocukların Mekân Algısı ve Katılımcı Tasarım Yöntemlerinde Rolü: Muş ve Harran Yerleşimleri. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 135s, İstanbul.

İner, G., 2007. Yeniköy'de Göçmen Konutlarının Sosyo-Kültürel ve Mimari Özelliklerinin Analizi. Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 229s, Edirne.

Kaplan, H., 2007. Kentsel Mekanların Erişebilirliği ve Okunaklılığını Sağlamada Kentsel Tasarımın Bir Bileşeni Olarak Engelsiz Tasarım. Tasarım ve Özgürlük Dergisi, 50-62.

Kaplan, H., Öztürk M., 2004. Engelliler, Kamu Mekânı ve Engelsiz Tasarım: Kamusal İç Mekanlarda İrdelenmesi İçin Bir Çerçeve. Planlama Dergisi, 2, 67-74.

Kara, D., 2017. Sığınmacı Krizi ve Barınma Sorununun Mekân Üretim Örnekleri Üzerinden Değerlendirilmesi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 77s, İstanbul.

Karadayı, B., 2019. Bolu'da Yaşayan Romanların Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Durumları. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 111s, Bolu.

Karakoç, E., 2020. Yaşlılar İçin İyileştirme Bahçeleri Tasarım İlkeleri: Konya-Selçuklu İlçesi Örneğinde Bir Tasarım. Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 104s, Konya.

Karakuş, M. K., 2016. Engellilere Yönelik Kent Mobilyaları Üzerine İnceleme. Haliç Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 81s, İstanbul.

Karataş, B., 1992. Yaşlılar İçin Konut, Opsiyonlar ve Tasarlama İlkeleri. Yapı Dergisi, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 128.

Kasap, S., 2011. Yaşlılık ve Yaşlıların Hayatını Kolaylaştırabilecek Dış Mekân Tasarımları. 17. Ulusal Ergonomi Kongresi Bildirileri, 271-277.

Kaya Altay, İ., 2019. Toplumsal ve Mekânsal Dışlanmada Etnisite; Edremit ve Lüleburgaz Kentinde Romanlar, II. Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Kongresi, 04-06 Ekim, Balıkesir, 637-657.

Kaya, M., 2020. Parklardaki Çocuk Oyun Alanlarının Kullanıcı Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi: Sivas Kent Örneği. Akdeniz Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 65s, Antalya.

Kaya, S., 2015. Düzce Kent Merkezi Yaya Yollarında Engelli Erişilebilirliği. Düzce Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 107s, Düzce.

Kaypak, Ş., 2012. Kadın Dostu Kentler ve Kent Konseyi İlişkileri. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Özkan, Y. vd. (Ed.), Sakarya Üniversitesi Yayını, 363-380.

Kaypak, Ş., 2016. İnsanlar İçin Kente Bakış; Dost Kentler. 2. Uluslararası Çin'den Adriyatik'e Sosyal Bilimler Kongresi, 5-7 Mayıs, Adıyaman, 134-146.

Kaypak, Ş., Uçar, A., 2018. Çocuk Haklarının Gerçekleşmesi Açısından Çocuk Dostu Kentler. International Journal of Academic Value Studies, 4(18), 17-29.

Keleş, R., 1998. Kentbilim Terimleri Sözlüğü. İmge Kitapevi, 251s, Ankara.

Keskin, N., 2011. Engellilere Yönelik İzmir İli Bornova İlçesi Örneğinde Kentsel Yeşil Alan Standartlarının İrdelenmesi. Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 190s, İzmir.

Kılınç Demirvuran, G., 2007. Kentsel Ölçekte Mekânsal Ayrışma: Edirne – Çingene Mahallesi Örneği. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 220s, Ankara.

Kılınç, A., 2016. Kentsel Alanda Mekânsal Düzenleme ve Kadının Kent Kullanım Hakkı: Hopa Örneği. Karadeniz Araştırmaları, 52, 95-117.

Kızıltaş, M., 2012. Engellilerle 360 Derece İletişim. Elma Yayınevi, 108s, Ankara.

Kilimcioğlu, G. E., 2005. Tıbbi Ortamların ve İlişkilerin Engelli Kişilere Uygunluğunun Etik Yönden Değerlendirilmesi. Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 152s, Adana.

Kiper, N., 2006. Resettlement Of Immigrants And Planning in İzmir During The Hamidian Period. İzmir Teknoloji Üniversitesi, Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 230s, İzmir.

Kiper, T., Korkut, A., Üstün Topal, T., 2016. Mekânsal Planlamada Kadın Dostu Kent Yaklaşımı. İdil Dergisi, 5(26), 1777-1796.

Kirazoğlu Selçuk, F., 2012. Fiziksel Çevre- Çocuk İlişkileri, Açık Oyun Mekanları ve Çocuk Dostu Çevre Kriterleri Üzerine Bir Değerlendirme; Bakırköy ve Beylikdüzü Örnekleri. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 107s, İstanbul.

Koç, B., 2019. Kapalı Site Fiziksel Çevresinin, Çocukların Mekân Algısına Etkisi: Maltepe Adalife and White City Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 105s, İstanbul.

Koç, N., Tavşancıl, E., Demir, E., 2015. Çocuk Dostu Şehir Girişimi ve Çocukların Gözüyle Ankara. İdeal Kent Dergisi, 17, 106-137.

Koçan, N., 2012. Çocuk Oyun Alanlarının Yeterliliği Üzerine bir Araştırma: Uşak Kenti Kemalöz Mahallesi Örneği. Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 28(4), 315-321.

Korkmaz, E., 2014. Oyunun Çocuk Gelişimine Etkisi ve Çocuk Oyun Alanları Tasarım Kriterleri. Erişim Tarihi: 18.03.2021. http://www.planlama. org/index.php/arastırmalar/makaleler/60-oyunun-cocuk-gelisimine-etkisi-ve-cocuk-oyun-alanlar-tasarım-kriterleri)

Köse, G., 2019. Bartın Üniversitesi Yerleşkesi ve Çevresinin Engelliler İçin Ulaşılabilirlik ile İlgili Türk Standartları Bağlamında İncelenmesi. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 136s, Ankara.

Köse, N., 2012. 65 Yaş Üstü Gereksinimlerine Bağlı Konut Alanı ve Çevresi Tasarım Ölçütleri İstanbul ve Viyana Örneği. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 179s, İstanbul.

Köse, N., Erkan, N., 2014. Kentsel Mekân Örgütlenmesinin Yaşlıların Kentsel Etkinlikleri Üzerindeki Etkisi, İstanbul ve Viyana Örneği. METU Journal of the Faculty of Architecture, 31(1), 39-66.

Kumarslan, D., 2018. Conceptualizatıon of Earth as the Monocenter of the Urban: a New Orientation For Architectural Utopia of Reterritorialized Refugees. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 82s, İstanbul.

Kurşun, S., 2014. Tekerlekli Sandalye Kullanan Engellilerin Kentsel Mekânları Kullanım Olanaklarının İrdelenmesi; Özgürlük Parkı Örneği, Kadıköy-İstanbul. Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 215s, Bartın.

Kurtarır, E., Özbakır, A., Karakaya Ayalp, E., Çakır, B., 2018. Kentsel Mültecilerin Adaptasyon ve Uyum Süreçlerine Yeni Bir Bakış Açısı: Kapsayıcı Kent İnşası Amaçlı Sosyal İnovasyon Modeli Önerisi. Dünya Şehircilik Günü 42. Kolokyumu Bildiri Özetleri, 7-9 Kasım, İzmir.

Kuşuluoğlu, D.D., 2013. İstanbul Kadıköy İlçesindeki Çocuk Oyun Alanlarının Nitel ve Nicel Açıdan Değerlendirilmesi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 170s, İstanbul.

Kuter, N., Çakmak, M., 2017. Kamusal Dış Mekânlarda Engelliler İçin Tasarım: Ankara, Seğmenler Parkı Örneği. Anadolu Orman Araştırmaları Dergisi, 3(2), 93-110.

Kuter, N., Erciyez Çapraz, M. N., 2020. Kamusal Dış Mekânda Engelliler İçin Tasarım: Çankırı, Recep Tayyip Erdoğan Kent Parkı Örneği. Anadolu Orman Araştırmaları Dergisi, 6(1), 14-27.

Kutlutan, T., 2019. Bütüncül Çocuk Oyun Alanı Tasarım Matrisinin Oluşturulması ve Değerlendirilmesi, İstanbul Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 255s, İstanbul.

Küçük, M., 2020. Kocaeli'de Mülteci Konut Yerleşimleri İçin Ekolojik Bir Yaşam Ünitesi Modeli. Gezbe Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 130s, Gebze.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2020. Erişim Tarihi: 22.05.2021. http://www.devtiyatro.gov.tr/DevletTiyatro/tr/bolgeler/1#gameListSection

Künkül, M., 2019. İlköğretim Yapılarının Engelli Kullanımına Yönelik Erişilebilirlik Sorunları: Adana, Çukurova İlçesi Örneği. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 227s, Adana.

Levent, T., 2018. Kenti ve Kentsel Planlamayı Kitlesel Dış Göç Üzerinden Düşünmek: Mersin Örneği Üzerinden Açılımlar. 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 42. Kolokyumu "Göç-Mekân-Siyaset", 7-8-9 Kasım, İzmir, 59-71.

Lordoğlu, K., 2012. Türkiye İşgücü Piyasalarında Etnik Bir Ayrımcılık Var mıdır? Çalışma ve Toplum, 2 (33), 117-145.

Malkoç True, E., Sönmez Türel, H., 2013. Yapılı Çevrelerin Fiziksel Engelliler Yönüyle Kullanılabilirliği: İzmir Kenti Örneği. Artium Dergisi, 1(1), 1-16.

Mankan, M., 2019. Erişilebilirlik Kavramı ve Erişilebilirliğin Mevzuatlar Açısından Değerlendirilmesi. Eskişehir Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 99s, Eskişehir.

Maraş, 2018. Viyana'da Yaşayan Türk Göçmenlerin Kamusal Mekân-Çevre Etkileşimleri. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 87s, İstanbul.

Marsh, A. ve Strand, E., 2005. Reaching The Romanlar, A Report on the Feasibility Studies "Mapping" a Number of Roman (Gypsy) Communities in İstanbul, International Romani Studies Network, İstanbul.

Martan, B., 2019. Suriyeli Mültecilerin Kentli Hakları Çerçevesinde Kentsel Hizmetlere Erişimi ve Belediyelerin Rolü: İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Konak Belediyesi Örnekleri. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 102s, İstanbul.

Menec, V. H., Means, R., Keating, N., Parkhurst, G., Eales, J., 2011. Conceptualizing Age-Friendly Communities, Canadian Journal On Aging/La Revue Canadienne Du Vieillissement, 30(3), 479-493.

Mengi, A., 2007. Kente Karşı Suç- İmar Suçu. Kent ve Suç, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, 55, 47-49.

Mimarlar Odası, 2008. Çocuk ve Mimarlık- Toplumsal bir Eğitim Modeli. TMMOB Mimarlar odası Yayını, Ankara.

Muhtaseb, S., 2017. Extended Emergencies and Spatialization of Resistance in Palestinian Refugee Camps: The Case of Al Wihdat. Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 143s, İstanbul.

Mumcu, S., Yılmaz, S., Yazıcı, T., 2016. Kentsel Açık Mekanlarda Kadınlar: Cinsiyet Rollerinin Kamusal Alanlarda Gözlemlenmesi. Mimarlık ve Yaşam Dergisi, 1(1), 37-52.

Murakami, İ., 2015. Yaşlı Dostu Kentlerde Kuşaklararası İletişim ve Dayanışmayı Sağlayacak Uygulamalar: Türkiye ve Japonya Örnekleri. Yaşlı Dostlar Kentler Sempozyumu, 26-27 Kasım, Bursa, 182-189.

Mutlu, A., Batmaz, N. Y., 2013. Türkiye'de Kent Hakkı, Orion Kitabevi, 351s, Ankara.

Müftüler, H. G., 2018. İstanbul'da Yaşlılık ve Yaşlılığın Yapısal Değişimi, Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(1), 58-80.

Müftüoğlu, U., 2006. Tekerlekli Sandalye Kullanan Bedensel Engellilerin Kentsel Mekanları Kullanım Olanaklarının Trabzon Kent Merkezi Örneği Üzerinde İncelenmesi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 221s, Trabzon.

Mültecilerle Dayanışma Derneği. Erişim tarihi: 06.07.2021. http://www.multeci.org.tr/

Nacar, A., 2021. Kent Parklarının Erişilebilirliğinin Engelliler Açısından Değerlendirilmesi: Kahramanmaraş / Onikişubat İlçesi Örneği. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 86s, Kahramanmaraş.

Nizamoğlu, S., 2018. Göç ve Stratejik Planlama İlişkisinin "Diyarbakır, Şanlıurfa, Gaziantep ve Erzurum Belediyelerinin Ekonomik ve Sosyal Entegrasyon Sorunlarının Çözümü için Teknik Destek Projesi (EKOSEP) Kapsamında Değerlendirilmesi. 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 42. Kolokyumu "Göç-Mekân-Siyaset", 7-8-9 Kasım, İzmir, 72-83.

Odabaş Uslu, A., Güneş, M., 2017. Engelsiz Kentler- "Herkes İçin Erişilebilir Kentler". Uluslararası Peyzaj Mimarlığı Araştırma Dergisi, 1(2), 30-36.

Oğuz, D., Çakcı, I., Sevimli, G., Özgür, Ş., 2010. Yaşlı Bakım Evlerinde Dış Mekân Tasarımı. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 1, 23-33.

Oğuz, M., 2015. Increasing The Urban Mobility of Migrant Women: Transferring Experience From Berlin to İstanbul- A Pilot Study in Kurfalı, Kartal. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 266s, İstanbul.

Okumuş, G., 2017. Göçmen Belleğinin Mekânı Kurgulama ve Yeniden Üretme Biçimleri: Kolaj, Montaj ve Çeviri. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 99s, İstanbul.

Olgun, R., 2019. Görme Engelliler İçin Kent Parklarının Erişilebilirliğini Arttırmaya Yönelik Peyzaj Tasarım Yaklaşımları. Turkish Journal of Forest Science, 3(2), 170-181.

Olguntürk, N., 2007. Evrensel Tasarım: Tüm Yaşlar, Farklı Yetenekler ve Çeşitli İnsanlık Durumları İçin Tasarım. TMMOB Mimarlar Odası, Ankara.

Orakcı, M., 2019. Kentsel Yaya Mekânında Erişilebilirliğin İnsanın Algısal Hallerinden Görme Duyusu Kapsamında İrdelenmesi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 143s, İstanbul.

Öktem, M. K., Akpınar, İ. E., 2019. Çocuk Dostu Şehirler: Lüleburgaz Örneği. Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 11(2), 112-132.

Öktem, M. K., Akpınar, İ. E., ve Küçük, H., 2020. Yerel Yönetimlerde Çocuk Katılımı: Kâğıthane Çocuk Meclisi Örneği. Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, 8(1), 218-248.

Ökten, G., 2018. Evrensel Tasarım İlkeleri Doğrultusunda Engelsiz Üniversite Kampüslerinin Tasarlanması ve Biçimlenmesi Üzerine Bir Araştırma. Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sanatta Yeterlik Tezi, 372s, Ankara.

Örselli, E., Bayrakçı, E., Kahraman, S., 2016. Yerel Yönetişim ve Kadın Meclisleri: Karatay Kadın Meclisi Örneği. Turkish Studies Dergisi, 11(2), 985-999.

Özarslan, A., 2010. Bir Üniversite Yerleşkesinde Engelsiz Mekân Düzenlemesi Yapılabilirliğinin İrdelenmesi. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 214s, Ankara.

Özbek Sönmez, İ., 2011. Kent Planlama ve Adalet İlişkisinin Değişen İçeriği. Dünya Şehircilik Günü 7. Türkiye Şehircilik Kongresi, 14-16 Kasım, İstanbul, 535-549.

Özcan, Y., 2008. Engelli Standartlarının Adana Kenti Açık ve Yeşil Alanlarında Analizi ve Uygulama Önerileri. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 202s, Adana.

Özçelik Güney, S., 2016. Gri Madde: Konut Alanlarında Yarı-Kamusal/Yarı-Özel Yarı-Açık/Açık Mekânların Genç Yetişkinler Tarafından Algılanma Biçimleri. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 358s, İstanbul.

Özdal, Ö., 2015. Çevre ile Bütünleşen Etkileşim: Oyunla Öğrenmeye Bir Örnek. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 75s, İstanbul.

Özdemir, A., 2020. Kamu Hizmet Alanının Fiziksel Erişilebilirlik Açısından Değerlendirilmesi: Pamukkale Belediyesi Örneği. Artium Dergisi, 8(2), 118-127.

Özdemir, A., Vural, B., 2015. Yaşlıların Doğa/Bahçe Algıları Üzerine Bir Araştırma: Denizli Örneği. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 5(11), 65-77.

Özdemir, N. Ç., 2019. Eğitim Yapılarında Erişilebilirliğin İncelenmesi. İstanbul Kültür Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 89s, İstanbul.

Özdemir, R.N., 2020. Fiziksel Engelli Bireylerin Erişebilirliğinin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi: Düzce İstanbul Caddesi Örneği. Düzce Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 100s, Düzce.

Özdingiş, N., 2007. İstanbul Kent Parklarının Bedensel Özürlüler Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 163s, İstanbul.

Özel Özcan, M. S., Erden Kaya E., 2017. Türk Toplumsal Hayatında Kadının Varlığının Tarihsel Eksende Sorgulanması. Turkish Studies Dergisi, 12(12), 175-188.

Özer, Y. E., 2011. Gençlerin Toplumsal YaGama Katılımı ve Yerel Yönetimlerin Rolü. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 26(1), 43-65.

Özgen, Y., 1997. Eğitim Kuramlarındaki Oyun Çağı Çocuklarının Bahçe Donatıları ve Araçları Üzerine Bir Araştırma. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 47(1), 31-50.

Özgen, Y., Aytuğ, A., 1992. Kullanıcı Eğilimleri Açısından Çocuk Oyun Alanları ve Araçları Üzerine Bir İnceleme. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 42(2), 99-118.

Özgüç, İ. M., 1998. Oyun Bahçelerinde Tasarım İlkeleri. Peyzaj Mimarlığı Dergisi, 5(15 -16).

Özgüner, H., Şahin, C., 2009. Isparta Kent Merkezindeki Çocuk Oyun Alanlarının Mevcut Durumu ve Çocukların Bu Alanlara Karşı Davranış Biçimleri. SDÜ Orman Fakültesi Dergisi, 1, 129-143.

Özkan, G., 2020. Yaşlıların Park Kullanım Tercihlerinin Belirlenmesi, Antalya Kenti Örneği. Akdeniz Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 58s, Antalya.

Özkan, U., Siyah, S., 2011. Kamusal Mekân Yeniden Dönüşürken, Yeni Bir Toplumsal Mücadele Olanağı: Tarihi Alanlarda Kamusal Mekânın, Planlama Aracılığı ile Sürekliliğinin Sağlanması. Herkes İçin Kent, Herkes İçin Planlama, Akıllıca, Adaletle Yeniden, 7, 1258.

Özkök, M. K., Çolak, Y., Gündoğdu, H. M., Özyetgin Altun, A., 2018. Trakya Bölgesinde Gerçekleşen Göç Akışlarının Kırklareli İli Özelinde Değerlendirilmesi. 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 42. Kolokyumu "Göç-Mekân-Siyaset", 7-8-9 Kasım, İzmir, 146-162.

Özsoy, B., Sipahi, E. B., 2016. Türkiye'de Kadın Dostu Olma İddiasında Bir Kent: Gaziantep. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 25(3), 35-68.

Öztürk, A., Kızıldoğan, E., 2017. Yaşlı Bireylerin Kentsel/Kamusal Mekânları Kullanım Analizi: Eskişehir Örneği. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 10(1), 1-13.

Özyeğin Altun, A., 2018. Sosyal Dirençlilik Bağlamında Göç Olgusu. 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 42. Kolokyumu "Göç-Mekân-Siyaset", 7-8-9 Kasım, İzmir, 277-290.

Palabıyık, H., 2004. Avrupa Kentsel Şartı, Toprak, Z., Yavaş H., Görün M. (Ed.), Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Anlaşmaları İçinde (197-253). Birleşik Yayınları, İzmir.

Parlak, H., 2019. Çocuk Dostu Kentleşme Girişimi ve Türkiye'de Çocuk Dostu Kentler. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 72s, Trabzon.

Pektaş, E. K., Fehmi, A., 2010. Avrupa Kentsel Şartları Perspektifinde Bir Kentli Hakkı Olarak "Katılım Hakkı" ve Türkiye. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 12(2), 23-49.

Pelen, E.N., 2019. An Approach to Roma Life on Housing Units and Neighbourhood Relations: Süleymanpaşa and Hayrabolu as a Case Study. Yeditepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 127s, İstanbul.

Piaget, J., 1967. The Child's Conception of Space. W. W. Norton and Company Inc, New York.

Pola, İ., 2015. Çocuk Oyun Alanlarına Kapsayıcı Yaklaşımlar: İstanbul İçin Bir Değerlendirme. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 125s, İstanbul.

Pouya, S., Bayramoğlu, E., Demirel, Ö., 2016. Doğa ile Uyumlu Fiziksel Engelli Çocuk Oyun Alanları. Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi, 1(1), 51-60.

Ritzer, G., 2011. Klasik Sosyoloji Kuramları. Çev. Hülür, H., De Ki Basım Yayım, 568s, Ankara.

Sağlık, E., 2010. Kentsel Dış Mekân Tasarımlarının Tekerlekli Sandalye Kullanıcıları İçin Yeterliliği ve Geliştirme Olanakları: Ordu Kent Merkezi Örneği. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 110s, Çanakkale.

Saka Kocaman, Ö., 2018. Bir Kamusal Mekân Olarak Meydanın Çocuk Gözüyle Değerlendirilmesi: Türkiye, Isparta İli, Hükümet Meydanı Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 151s, İstanbul.

Salar, A., 2019. Mülteci Kentler. Md1927'nin Düzenlemiş Olduğu Mimarlıkta Eleştirel Okumalar 8.

Sandercock, L., 2003. Cosmopolis II: Mongrel Cities of the 21st Century. A&C Black, 259s, New York.

Sankır, H., 2010. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Anlamlandırılış Biçiminin 'Kadın Sanatçı Kimliğinin Oluşum Sürecine Etkileri. Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar e-dergisi, 9, 1-26.

Sarı, D., 2019. İhtiyaç-Etkinlik-Mekân İlişkisinin Kent Parkları Örneğinde İrdelenmesi. Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 20(2), 181-192.

Savran, S., 2020. Ankara'da Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Farklılaşan Gündelik Yaşam Pratikleri: Altındağ Örneği. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 251s, Ankara.

Say, S. C., 2018. Evaluating Urban Diversity Practices of Local Municipalities in İstanbul: A Case Study of Beşiktaş, Beyoğlu and Fatih Municipalities. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 123s, İstanbul.

Saygılı Seslikaya, N., 2019. İlköğretim Yapılarında Kapsayıcı Tasarım İçin Bir Kılavuz Önerisi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 160s, İstanbul.

Sayman, F. A., 1996. Diğerlerinin Konut Sorunları. Özürlü Çocukların Zihinsel Gelişiminde Mekân Özelliklerinin Etkisi. TMMOB Mimarlar Odası Yayınları.

Severcan, Y., 2015. Çocukların Gözünden Çocuk Dostu Yer Kavramı ve Yaşanılan Çevrelerin Değerlendirilmesi: İstanbul Örneği. İdeal Kent Dergisi, 17, 140-181.

Sılaydın, M. B., 2008. Şehir Planlamada Yaşlıya ve Yaşlının Barınma Sorununa Yeniden Bakmak Yeniden Bakmak. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 2, 98-106.

Sılaydın, M.B., 2006. Şehir Planlamanın Paradigmal Sorgulanması ve Ekolojik Dengenin Korunması Bağlamında Yeni Bir Süreç Önerisi (Kuramsal Bir Deneme). Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 200s, İzmir.

Sınmaz, S., 2017. Engelsiz Kent Tasarımı Üzerine Bir Yöntem Önerisi. 2. Uluslararası Mimarlık ve Tasarım Kongresi, 11-12 Ekim, Çanakkale.

Sivri Gökmen, H., 1993. Fiziksel ve Mekânsal Çevrenin Çocuk Davranışına ve Gelişimine Etkileri: Çocuk İçin Oluşturulacak Çevrelerde Tasarım Verilerinin Saptanması. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 202s, İzmir.

Sivri Gökmen, H., 1996. Mekânsal Çevrede Çocuk (E. M. Komut, der). Diğerlerinin Konut Sorunları, TMMOB Mimarlar Odası, 446-455.

Sivri Gökmen, H., 2008. Mimarlık, Kent ve Çocuk "Çocuk Dostu Kentler Oluşturmak". Mimarist Dergisi, 8(28), 49-54.

Sivri Gökmen, H., 2013. Çocuk Dostu Kent Üzerine Stratejiler. TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu, 28-30 Kasım, İzmir, 821-829.

Sivri Gökmen, H., Taşçı, B. G., 2011. Çocuk Dostu Mekanlar Oluşturma Konusuna Bir Başlangıç. 1. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi.

Sivri Gökmen, H., Taşçı, B. G., 2016. Çocukların Çocuk Dostu Kent Hakkında Görüşleri: İzmir Örneği. Megaron, 11(4), 469-482.

Sorkun, G., 1996. İstanbul Anadolu Yakası Örnek Çocuk Oyun Alanlarının Peyzaj Mimarlığı Açısından Değerlendirilmesi. İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 108s, İstanbul.

Spahiu, M., 2014. Engelliler İçin Kent Fiziki Mekânının Değerlendirilmesi – Kosova Örneği. Trakya Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 136s, Edirne.

Story, M.F., Mueller, J. L., Mace, R.L., 1998. The Universal Design File: Designing for Peopleof All Ages and Abilities. NC State University, The Center for Universal Design.

Sülün, M., 2019. Çocuğun Gelişmesinde Oyun Alanlarının Rolü ve Mekânsal Gereklilikler: Ankara Örneğinde Özel ve Kamusal Çocuk Oyun Alanları Üzerinden Bir İnceleme. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 227s, İstanbul.

Şahin, N., 2012. Engellilere Yönelik Eğitim Yapılarının Tasarım Prensipleri ve Örnekler Üzerinde İncelenmesi. Haliç Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 95s, İstanbul.

Şener, E., 2019. Dış Göç Etkisinde Gaziantep: Güncel Şehirleşme Politikaları Üzerinden Bir Kenti Okumak. İstanbul Kültür Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 162s, İstanbul.

Şengür Kuyucak, F., 2015. Yaşlı Dostu Havaalanları Üzerine Bir Değerlendirme. Yaşlı Dostlar Kentler Sempozyumu, 26-27 Kasım, Bursa, 130-138.

Şenkaya, Ü., Özdemir, Y., Özdemir, Ş., 2019. Parkların Erişilebilirlikleri Üzerine Bir Araştırma: Fındıkzade Çukurbostan Yaşam Parkı Örneği. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 1(1), 53-57.

Şenol, N., 2015. Kadın Dostu Kentler Avrupa'dan Örnekler. BM Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı.

Şentürk, G., 2018. Açık Kamusal Mekân Tasarımında Çocuk Katılım Yöntemlerinin Etkinlik Düzeyi Değerlendirmesi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 168s, İstanbul.

Şentürk, M. (Ed.), 2015. Aile Dostu Kentler Etüt Araştırması. Araştırma ve Politika Serisi, 171s, İstanbul.

Tamkoç, B., Bilgin, Ö. F., 2020. Aktif Yaşlanma Bağlamında Yaş Dostu Kent Kavramı. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 2, 211-226.

Tandoğan, O., 2011. İstanbul'da "Çocuk Dostu Kent" İçin Açık Alanların Planlama, Tasarım ve Yönetim İlkelerinin Oluşturulması. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 286s, İstanbul.

Tandoğan, O., 2014. Çocuk İçin Daha Yaşanılır Bir Kentsel Mekân: Dünyada Gerçekleştirilen Uygulamalar. Megaron, 9(11), 19-33.

Tandoğan, O., 2017. Evrensel Tasarım Kavramı ve Kentsel Peyzaj ile İlgili Örnekler Üzerinden Değerlendirilmesi. Artium Dergisi, 5(2), 51-66.

Taneli, B., Taneli, Y., 2015. Yaşlı Dostu Kentlerin Sağlıklı Yaşlılar ve Alzheimer Hastaları İçin Önemi. Yaşlı Dostlar Kentler Sempozyumu, 26-27 Kasım, Bursa, 30-53.

Taş, D., 2015. Namık Kemal Üniversitesi Kampüsü Örneğinde Kampüslerin Engelli Bireyler Tarafından Kullanım Olanakları. Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 97s, Tekirdağ.

Taş, D., 2019. Ekonomik, Sosyo-Kültürel ve Mekânsal Boyutlarıyla Suriyeli Mülteciler: Elazığ Örneği. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 177s, Konya.

Taş, D., Tekkanat, S. S., 2018. Yerel Halk ve Suriyeli Sığınmacılar Arasında Bir Kent: Elazığ Örneği. Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10(4), 77-90.

Taşcı, B. G., 2010. Sokağın Günümüz Koşullarında Çocuk Oyun Alanı Olarak Ele Alınması ve Değerlendirilmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi. Fen Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 198s, İzmir.

Tercan, B., 2018. Göçmen Barınağı ve Dayanışma Mekanları: Hotel City Plaza, Atina Örneği. 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 42. Kolokyumu "Göç-Mekân-Siyaset", 7-8-9 Kasım, İzmir, 291-305.

Tokman, Y., 2009. "Kadın Dostu Kent" Kavramının İzmir Ölçeğinde Tartışılması. TMMOB 1. İzmir Kent Sempozyumu, 8-10 Ocak, İzmir, 433-443.

Topsümer, F., Babacan, E., Baytekin, P., 2009. Şehir ve Çocuk: Çocuk Dostu Şehir Girişiminin Şehir İmajına Etkisi. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 35, 5-20.

Tunç, H., 2017. Dicle Üniversitesi Kampüs Alanındaki Eğitim Yapılarının Engelli Kullanıcı Açısından Değerlendirilmesi. Dicle Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 141s, Diyarbakır.

Turan, E., 2020. Çocuk Dostu Kent Açısından Çanakkale Belediyesi Uygulamalarının Değerlendirilmesi. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 115s, Çanakkale.

Tuskan Alisbah, A., 2020. Toplumsal Cinsiyet Toplumda Kadına Biçilen Roller ve Çözümleri. Erişim Tarihi: 10.06.2020. http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2012-99-1179

Tutal, O., 2015. Yaşlılık, Yaşam Çevresi ve Evrensel Tasarım. Yaşlı Dostu Kentler Sempozyumu Bildirisi, 213.

Tutal, O., Üstün, B., 2009. Yaşlılık ve Yaş Dostu Kentler: Eskişehir. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 1, 1-23.

Türcan İmren, Ö., 2019. Kent Parklarının Kullanım Olanaklarının Engelliler Açısından İrdelenmesi: İstanbul İli Zeytinburnu İlçesi Çırpıcı Şehir Parkı Örneği. Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 141s, Tekirdağ.

Türel, G., 1996. Yaşlılar İçin Konut-Diğerlerinin Konut Sorunları. TMMOB Mimarlar Odası, Ankara.

Türkmenoğlu, B., 2020. Traces of Migration: Three Spatial Reflection of Population Exchange in Aegean Region. İzmir Teknoloji Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 96s, İzmir.

Uluğ, H., 2007. Kuzey Adana'daki Çocuk Oyun Alanlarının Bitki Seçimi Yönünden İrdelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.

Ulusal Gençlik Parlamentosu, 2014. Genç dostu kentler. Erişim Tarihi: 03.04.2021. http://ulusalgenclikparlamentosu.net/kampanyalar/gencdostukentler/

Ulusoy, A., 2006. Kaynaştırma Eğitimi Kapsamında Eğitim Yapılarında Engellilerin Kullanımına Yönelik Mimari Düzenlemeler. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 250s, İzmir.

Uslu, A. ve Shakouri, N., 2014. Kentsel Peyzajda Engelli/Yaşlı Birey İçin Bağımsız Hareket Olanağı ve Evrensel Tasarım Kavramı. Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 14(1), 7-14.

Uslu, A., 2005. Yaşlılıkta Yaşam Kalitesi ve Sosyal Etkileşimin Sağlanması İçin Dış Mekân Tasarımının Rolü. 3. Ulusal Yaşlılık Kongresi Bildiriler Kitabı.

Uslu, A., 2009. Kentsel Peyzajda Yaşlı / Engelli İçin Bağımsız Hareket Olanağı ve Evrensel Tasarım Kavramı. Ufkun Ötesi Bilim Dergisi, 9(1-2), 27-40.

Uslu, A., 2017. Peyzaj Projelerinde, Engelliler İçin Dikkat Edilmesi Gereken Standartlar ve Engellilere Yönelik Örnek Çalışmalar. Ders Notu.

Usta, S., 2013. Katılımcı Demokrasi Perspektifinden Kent Konseyleri ve Sivil Toplum Kuruluşları İlişkisi: Sakarya örneği. Keskin, E. B. (Ed.), Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı. Bursa, 200-217.

Uysal, A. B., 2014. Bir Kamusal Mekân Olarak Çocuk Oyun Alanları. Çanakkale İçinde Gazetesi, 01.02.

Ünal, S., 2014. Türkiye'nin Beklenmedik Konukları: "Öteki" Bağlamında yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi. Journal of World of Turks, 6(3), 65-89.

Ünaldı, H., 2012). Türkiye'de Yaşayan Kültürel Bir Farklılık: Çingeneler, Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 1(1): 615-626.

Üste, B. R., 2015. Hegel-Rousseau, Mıll ve Hayek'in Değerlendirmelerinde Toplumda Ötekileştirilen 'Kadın'ın Konumu. Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 3(4), 103-125.

Vatandaş, C., 2007. Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. Sosyoloji Konferansları, 35, 29-56.

Wicker, A. W., 1979. An Introduction to Ecological Psychology, Wadsworth Inc., Belmont, California.

Wood, J.W., 2002. Adapting İnstruction To Accomm.Odate Students İn İnclusive Settings (Fourth Edition). New Jersey.

World Health Organization (WHO), 2002. Active Ageing Policy Frame Work. Erişim Tarihi: 15.11.2021. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/67215/WHO_NMH_NPH_02.8.pdf?sequence=1&isAllowed=y

World Health Organization (WHO), 2007. Age Friendly Cities, World Health Organization. Erişim Tarihi: 15.11.2021. https://www.who.int/ageing/publications/Global_age_friendly_cities_Guide_English.pdf

World Health Organization (WHO), 2015. World Report On Ageing And Health. Erişim Tarihi: 15.11.2021. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/186463/9789240694811_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Yabancı Ayhan, N., Tokaç, N., Öztürk, M., Yılmaz, H.Ö., 2015. Yaşlı Dostu Kentlerde Beslenme Hizmetleri. Yaşlı Dostlar Kentler Sempozyumu, 26-27 Kasım, Bursa, 228-236.

Yalçın A., Turgut S., Evcil N., 2011. Taksim Meydanının Bir Kamusal Açık Alan Olarak Tüm Kullanıcılara Yönelik Erişilebilirliğinin İrdelenmesi. Dünya Şehircilik Günü 7. Türkiye Şehircilik Kongresi, 14-16 Kasım, İstanbul, 901-933.

Yalçın, A., 2011. Taksim Meydanı ve Çevresinin Bir Kamusal Alan Olarak Tüm Kullanıcılara Yönelik Erişilebilirliğinin İrdelenmesi. Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 203s, İstanbul.

Yaman, F., 2017. Uyum ve Ötekileşme Ayrımında Suriyeli Sığınmacılar. Kadın Araştırmaları Dergisi, 3(1), 91-109.

Yaman, H., 2015. Yaşlı Dostu Döşemealtı Örneği. Yaşlı Dostlar Kentler Sempozyumu, 26-27 Kasım, Bursa, 168-170.

Yanar, B., 2019. Yerel Yönetimlerin Suriyeli Mültecilere Yönelik Politikaları: İstanbul Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 157s, İstanbul.

Yaşar, D., Evcil, N., 2011. Herkes İçin Bir Kent ve Evrensel Tasarım. Herkes İçin Kent, Herkes İçin Planlama, Akıllıca, Adaletle Yeniden, 7, 64-65.

Yavaşoğlu, G. F., 2005. Çocuk-Mekân-Oyun İlişkisinin İlköğretim Binalarında İncelenmesi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 174s, İstanbul.

Yavuz, C., Çiftçi, İ., 2017. Türkiye'de Bulunan Gençlik Merkezlerinin Durumu ve Doğu Anadolu Bölgesinin Değerlendirilmesi. Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(15), 438-449.

Yavuz, Ö., 2015. Kadınların Toplumsal Hayata Katılımında Yerel Yönetimlerin Rolü. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Yavuzçehre, P., Elbi N., Özgür H., 2011. Planlama ve Kent Düzleminde Adalet Arayışı: Denizli-Kale İlçesi Örneği. Dünya Şehircilik Günü 7. Türkiye Şehircilik Kongresi, 14-16 Kasım, İstanbul, 1285-1306.

Yazgan, B., 2017. İstanbul İlinde Çocuk Dostu Kent İçin Mekân, Çevre, Tasarım, Gelişim Eksenli Bir Proje: "Esenler Çocuk Sokağı" Örneğinin İncelenmesi. Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 467s, İstanbul.

Yazıcı, S., 2004. Sosyal ve Kültürel Mekanların Çocuk Gelişimi Üzerinde Etkileri. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 93s, İstanbul.

Yeğnidemir, H. Ç., 2013. "Engelsiz Havalimanı" Projesi ve Havalimanı Terminal Binalarının Engelliler Açısından Örneklerle İncelenmesi. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 198s, Ankara.

Yıldırım, F. N., 2019. Mimarlık Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı. Konya Karatay Üniversitesi, Fen Bilimleri Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 66s, Konya.

Yıldırım, H., 2014. Kamu ve Özel Sektörde Hizmet Veren Kurum ve Kuruluş Binalarının Engelli Bireylere Uygunluğunun İncelenmesi (Elazığ İl Örneği). İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 94s, Malatya.

Yıldız, B., 2016. Kamusal Mekân ve Erişilebilirlik Kavramları Kapsamında Bursa Tarihi Hanlar Bölgesinin İrdelenmesi. Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 82s, İstanbul.

Yıldız, N., 2017. İstanbul Şehir İçi Otellerin Bedensel Engelliler Açısından Ulaşılabilirlik, Erişilebilirlik ve Kullanılabilirlik Kapsamında Değerlendirilmesi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 206s, İstanbul.

Yıldız, N., 2018. Engelliler için Erişilebilirlik Kavramının Kentsel Ergonomi Bağlamında Değerlendirilmesi. International Symposium on Innovative Approaches in Scientific Studies, 3, 416-424.

Yıldız, S., 2014. Türkiye'de Turizm Tesislerinde Evrensel Tasarım İlkeleri Üzerine Bilgi Geliştirilmesi, İstanbul Örneğinde İrdeleme. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 233s, İstanbul.

Yıldızak, G. B., 2017. Yaşlı Dostu Kent: Çanakkale Analizi. Akademik Kaynak, ISSN: 2687-6310.

Yıldızak, G. B., 2020. Belediyelerin Yaşlı Dostu Kent Uygulamalarının Değerlendirilmesi: Çanakkale Belediyesi Örneği. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 216s, Çanakkale.

Yılmaz, B., 2004. Engelli Kullanıcılar İçin Temel Eğitim Binaları Tasarımının Kaynaştırma Eğitimine Yönelik İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 146s, Konya.

Yılmaz, E., 2015. Kentsel Mekânların Yaşanabilirliğinin Çocuk ve Kent İlişkisi Yönünden İrdelenmesi; Sultangazi Örneği. Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 86s, İstanbul.

Yılmaz, G., 2010. Çocukta Mekân Algısının Gelişiminde Masalın Etkisi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 226s, İstanbul.

Yılmaz, M., 2019. Göçmenlerin Kentle Bütünleşmesi: Bursa-Bulgaristan Göçmenleri Örneği. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 122s, Kütahya.

Yılmaz, N., 2019. Kentsel Kamusal Açık Mekânların Engelliler Tarafından Kullanımının Ankara, Çankaya Örneğinde İrdelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 121s, İzmir.

Yılmaz, N., Diktaş, E. O., 2018. Eşitlikçi Tasarımın Kent Merkezlerindeki Kamusal Alanlara Yansımasındaki Temel Esaslar. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 29(1), 132-152.

Yılmaz, Ö., 2019. Gençlik Merkezi Faaliyetleri ve Üyelerin Gençlik Merkezlerini Kullanım Düzeylerinin İncelenmesi. Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 74s, Kırıkkale.

Yılmaz, S., 2010. Geleceğin Yaşlıları İçin İdeal Mekân Tasarımı. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 88s, İstanbul.

Yılmaz, S., 2018. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Günlük Hayattaki Yansımaları: Çorum/Alaca Örneği. İmgelem, 2, 55-76.

Yılmaz, S., Bulut Z., 2002. Kentsel Mekanlarda Çocuk Oyun Alanları Planlama ve Tasarım İlkeleri. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 33 (3), 345-351.

Yılmaz, Ş., 2010. Çocuk Oyun Alanlarının İlköğretim Çağındaki Kullanıcılarca Değerlendirilmesi ve Tasarım İlkelerinin Belirlenmesi. İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 171s, İstanbul.

Yılmaz, T., Gökçe, D., 2014. Parkların Engelli Bireylerin Serbest Dolaşımı Açısından Erişilebilirliğinin İrdelenmesi, Antalya Atatürk Kültür Parkı Örneği. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 27(1), 21-30.

Yılmaz, T., Olgun, R., Şavklı, F., 2016. Yaşlı Bireylerin Park Kullanım Tercihleri Üzerine Bir Çalışma. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 6(14), 1-10.

Yılmaz, T., Olgun, R., Şavklı, F., Öter, B., 2014. Kentsel Yeşil Alanlarda Tekerlekli Sandalye Kullanıcıları İçin Engelsiz Rota Belirlenmesi: Antalya Atatürk Kültür Parkı Örneği. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 4(9), 1-14.

Yörükoğlu, A., 1989. Çocuk Ruh Sağlığı (15. Baskı). Özgür Yayınları, 416s, İstanbul.

Yüce Eşkil, Ö., 2011. Engelliler İçin Dış Mekân Tasarım Özellikleri Bağlamında Ankara Kent Parklarının İrdelenmesi. Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 321s, Bartın.

Yücel, G. F., 2005. Çocuk Oyun Alanları Tasarımı. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 55(2), 99-110.

Yücel, N. Ç., 2015. An Inquiry Into the Personalization of Space in the Case of Turkish-German Immigrant. İzmir Teknoloji Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 99s, İzmir.